15. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

APARSIM ZEMI RUDENĪ.

1937. GADS

10. BURTNĪCA

Okt.

SATURS

Uz vāka: agr. J. Jānīša uzņēmums — **Aparsim zemi rudenī.**

Žurnāls «AIZSARGS» iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—. Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, «Žurnāls Aizsargs», pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija** un **izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālr. 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 8,30—15,30, sestd. no 8,30—13.

1937. GADS
15.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

10. (172.)
BURTNĪCA
15. OKTOBRIS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Galvenais pie visiem darbiem ir nevis plāna taisīšana, izrunāšanās, bet izdarīšana.

Kārlis Ulmanis.

J. Ozola uzņēmums

Vadoņa dzīve un kalpojums

Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa 60. dzimšanas dienas atcere modināja tik dzīvu un patiesi sirsnīgu atbalsi visā tautā nevien tādēļ, ka ar viņa personību, ar viņa dzīvi un darbu mēs esam tikuši uz atdzimšanas ceļa, esam tikuši pie vienotas tautas, kas tik nepiedzīvoti un negaidīti atmodināja tautas labākos spēkus un viņas labākās tieksmes; nevien tādēļ, ka viņš bijis Latvijas valsts dibinātājs un viņas likteņu vadītājs priekš mums izšķirošajā brīvības cīņu laikā; nevien tādēļ, ka esam visi mācījušies sajust visdziļāko cienību pret Prezidentu kā cilvēku un valstsvīru, un pateicību par to, ka tauta atkal spēj dzīvot un strādāt, bet šo atbalsi šī diena visā tautā modināja arī tādēļ, ka Prezidenta 60 mūža un darba gadi liek mums visiem pārdzīvot mūsu tautas jaunāko laiku vēsturi, ar kuŗu Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa vārdi tik cieši un tik nesaraujami saistīti. Jo šī vēsture ir mūsu pašu dzīvā dzīve, mūsu likteņi, mūsu cerības un ticība, mūsu šaubas un apņēmība, mūsu sapņi un griba tos piepildīt.

Valsts Prezidentam Dr. K. Ulmanim 4. septembrī pasniegtās aizsargu organizācijas adreses vāks.

Un kad šī mums visiem tik tuvā diena nu jau aizgājusi, tā pati ar savu saturu, ko tai deva 1937. gada 4. septembris, ir kļuvusi vēl lielāka un nozīmīgāka. Jo šajā dienā visa tauta izstaigāja līdzi Prezidenta dzīves gaitām, par kuŗām bija tiešām bagātīga satura pilni atmiņu zīmējumi, apcerējumi visos laikrakstos, tāpat, kā par Prezidenta dzīvi stāstīja iznākušās grāmatas, nolasītie priekšlasījumi u. c. Bet sevišķu saturu Prezidenta dzimšanas dienai deva viņas noslēgums 12. septembrī Bērzmuižā, Prezidenta tēva pagastā. Tur Prezidents runāja ar tautu tā, kā viņš nekad nebija runājis. Viņš pats saviem dzīviem vārdiem pavēra dārgas lappuses no viņa bagātīgā satura pilnās dzīves grāmatas. Un savās atziņās viņš dalījās ar visu tautu. Šīs viņa atziņas nav mēchaniski iemācītas, nav aizgūtas, bet organiski izaugušas visā viņa dzīvē un darbā, un tādēļ viņu saturs tik skaidrs un spēcīgs savā skaidrībā un vienkāršībā. Tādēļ šis saturs tik liels.

Pats Prezidents savā Bērzmuižas runā teica, ka viņš runāšot tā, «ka tas jums izliksies ļoti personīgi».

Bet, sekojiet šim — personīgam saturam, un jums atklāsies, ka viss personīgais Prezidenta dzīvē vienmēr ir bijis saistīts ar vispārību, ar domāšanu par kalpošanu tautai, visiem latviešiem, ar atsacīšanos no savas dzīves ērtībām, no vieglām dienām. Jau kopš jaunības. 1902. gadā, tā tad toreiz, kad Prezidentam bija tikko 25 gadi, viņš ir meklējis gala mērķi, savas dzīves ceļu, un izšķirties par savām nākošām gaitām, kaut šis gala mērķis «atradās tādā tālumā, ka teikt nevienam par to es nedrīkstēju», lai nesāktu viņu atrunāt. Būdams jauns lektors Bērzmuižas piensaimniecības kursos, viņš «sev pieraksta kā vērtējumu un kā apsvērumu» visu, ko bija vērojis un pieredzējis kursos strādājot. Jo toreiz «bija vajadzīgi cilvēki cīņai par tautu, tautību, par zemi», kad tautiskās atmodas brīnišķīgais laiks bija tikpat kā aizmirsies, un kad tā vietā nāca svešas mācības, kad «krietni liels skaits mūsu darbinieku kā visaugstāko sasniegumu, kā vislabāko varenības pierādījumu saskatīja iekš tā, ka varēja stāties pie tā ārdīšanas, kas agrāk bija celts.» Un jaunais piensaimniecības kursu lektors saviem klausītājiem māca, «ka pie uzstādīto mērķu sasniegšanas vajadzīga vienprātība, jo bez vienprātības nekad nekas labs nav sasniedzams». Lūk, kur jau dīgst tautas vienības ideja, izaugusi no latviešu tautas dzīves vērojumiem, kad šajā dzīvē jau toreiz sāka tik plaši ieviesties naida, nesaticības un šķiru kaŗa mācības. Tautas vienības doma ir dzimusi sāpīgos vērojumos un auklēta 35 gadus. Jo arī Latvijas valsti pasludinot viņas pirmais Ministru prezidents K. Ulmanis savas valdības deklarācijā pavēsta, ka Latvija būs taisnības valsts, kur valsts vadība vienādi taisnīgi rūpē-

sies un gādās par visām mūsu zemes iedzīvotāju grupām. Jo «visi lielie upuŗi kaujas laukos bija tača nesti vispārības un nevis atsevišķu cilvēku labā». Un Prezidents izsaka lielu un dziļu atziņu, kas tāpat organiski izaugusi no cilvēku vērojumiem un vērtējumiem: «Īstā uzticība, īstā lojālitāte pamatojas uz iekšējā patiesīguma katrā cilvēkā, kas ietērpjas vārdos un darbos, ja arī dažkārt nav speciāli zvēresti doti par šo uzticību, par šo lojālitāti».

Jo, patiesi, īsti uzticīgais, īsti lojālais reti uzmāksies ar saviem zvērastiem, bet viņš strādās iekšējā patiesīguma pamudināts un vadīts. Un savā darbā būs daudz sirdsapzinīgāks, daudz taisnīgāks, nekā tie, kas sit sevim pie krūtīm un saka: «Kungs, kungs,» nekā tie, kas dod speciālus savas uzticības zvērastus, tos allaž atgādinot, it kā samaksu par tiem gaidot. Cik daudzi no tādiem, kas skaļi zvērē, nav tādi, kas otrā dienā sauc: «Sitiet viņu krustā,» ko nekad nedarīs tie, kam lojālitāte un uzticība pamatojas uz iekšējā patiesīguma. Šī ir dziļākā atziņa, ko mums tik skaidru darīja Prezidenta dzimšanas diena, kas šo atziņu mums atklāja ar to lielo sirsnību, kas iemīt visā Prezidenta Bērzmuižas runā.

Tā tad visur un vienmēr Prezidents meklējis un kopis tās īpašības sevī un stiprinājis tās citos, kas cilvēku dara arvien spējīgāku kalpot tautai, kalpot vispārībai.

Cik viss personīgais Prezidenta dzīvē bijis bezpersonīgs, un tikai ar tautas likteņiem cieši saistīts, to visskaidrāk rāda tās viņa atmiņas Bērzmuižas runā, kas veltītas gaišākiem, svarīgākiem un patīkamākiem brīžiem Prezidenta dzīvē. Kādi tad ir šie gaišākie brīži? Vispirms Prezidents atceras bēgļu laikus 1916. gadā Valmierā. Šos gŗūtos laikus, kad «mūsu cilvēki jau sāka zaudēt viņu ticību, cerību un paļāvību». Tad Prezidents ir atcerējies Bībeles vārdus: «Ja tu, mana tauta, reiz ļausi aiziet zudumā priecas mācībai, tad zini, tas ir tavs gals.» Un šo vārdu saturā iejuzdamies, viņš toreiz teicis runu noskumušiem un bēdu sagrauztiem latviešiem, un priecājies, redzēdams mirdzumu klausītāju acīs, kur iemirdzējusies jauna cerība. Šī brīža atmiņa viņam palikusi prātā uz visu mūžu kā gaišs, tautu atpestīt sološs brīdis.

Un tad Prezidents atceras 1918. gada 18. novembri, atceras 1934. gada 15. maiju un 1918. gada 15. novembri, kad Valkā sanākuši zemnieku pārstāvji pateikt visas zemes balsi, ka Latvijai jābūt valstij. Tie ir gaišākie brīži Prezidenta mūžā, un tie mums atklāj cilvēka garu, kas pilns kalpošanas savai tautai, sevīm neprasot nekā. Tādus upuŗus spēj uzņemties un nest tikai lielas gribas, lielas apņemšanās un lielas ticības cilvēki, kuŗi sajūt kādu savas dzīves aicinājumu. Citiem cilvēkiem tas var būt tikai paraugs, priekšzīme, kas allaž pacilās arī viņus un darīs tos spējīgākus lielākiem darbiem, no kuŗiem visiem kopā tomēr saaužas tautas dzīves iešana uz priekšu un uz augšu.

Un tālāk, — ko Prezidents māca visvairāk mīlēt, kam pieķerties ar visu savu sirdi?

Vispirms tas ir sava tēva pagasts, tā dzimtā vieta, kur mūsu šūpulis kārts, kur pirmo reizi dzirdējām savas mātes valodu un kur katrs mūsu solis mīts pa vietām, «kuŗu pieminа sirdī nekur nenobāl», kur mums visiem smaidījuši mūsu bērnības sārtie rīti. Savas tautas, savas Tēvzemes mīlestība nevar liela izaugt sirdī, kur neiemīt šīs dzimtās vietas sirsnīga mīlestība. «Ja mēs mīlam mūsu zemi, ja mums ir svēta mūsu pagātne un nākotne, ja mums ir mīļa mūsu tauta un mēs gribam to uzturēt dzīvu un stipru, — tad paliksim uzticīgi savai dzimtajai vietai, savam pagastam, savai ģimenei un savai dzimtās zemes kapsētai pēc nāves.» Šis dziļas Tēvzemes mīlestības apgarotais aicinājums ir avots, no kuŗa Prezidents ņēmis tās rūpes un neatlaidīgos pūliņus savas tautas un valsts labā, kas mūsu dzīvi ceļ tādā augstumā, par kādu pirms dažiem gadiem neviens no mums pat nesapņoja. Un tādēļ Prezidents skumst, «ka mēs, runādami gan par dzimtenes saitēm, par ģimenes stiprumu, ārdām tomēr savas ģimenes, bēgam prom dzīvi un pat miruši no savas dzimtenes, sava tēva pagasta, no tās kapsētas, kur guļ mūsu tēvi un mātes». Prezidents tādēļ izsaka savu vēlēšanos tam brīdim, kad tas laiks būs pienācis, un viņu izvadīs uz Bērzmuižas kapsētu, tad, Prezidents saka, «mana negrozāmā griba un vēlēšanās ir, lai es tiktu paglabāts dzimtā kapsētā, lai es tiktu paglabāts še, no šīs mūsu pašu vecās baznīcas — mūsu pašu kapsētā, blakus tēvam un mātei», un tur lai tiek iznests arī tas jaunais karogs, kuŗu viņš dāvinājis Bērzmuižas skolai.

Un tālāk Prezidents māca mīlēt savu pirmo skolu, ko viņš pats ir darbos pierādījis ar tādiem ievē-

AUGSTI GODĀJAMAIS VALSTS UN MINISTRU PREZIDENTA KUNGS.

Ar sevišķu prieku aizsargu saime sveicina Jūs sešdesmitajā dzimšanas dienā, kā Aizsargu organizācijas nodibinātāju un savu augstāko Vadoni.

Dziļā cieņā noliecot galvu Jūsu valstsvīra ģeniālitātes un neizmērojamā patriotisma priekšā, apbrīnojot Jūsu neizsīkstošo enerģiju, ar kādu Jūs vadat savu tautu pretim labklājībai, laimei un slavai, aizsargi ir lepni, ka viņi ir varējuši, var un varēs pildīt Jūsu pavēles, kalpojot Tēvzemei Latvijai.

Apliecinot Jums, augsti godājamais Prezidenta kungs, savu padevību un uzticību, aizsargu saimes lielākā laime būs redzēt vēl ilgus gadus Jūs mūsu organizācijas un visas tautas priekšgalā, lai tie sasniegumi, kas tik vareni ir atraisījušies Jūsu vadībā, Jūsu vadībā arī nostiprinās par nesatricināmu pamatu mūžīgai Latvijai.

Rīgā, 1937. g. 4. septembrī.

A. BĒRZIŅŠ,
Sabiedrisko lietu ministrs.
Pulkv. K. PRAULS,
Aizsargu priekšnieks.

Adreses teksts.

Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls un S. I. ministrijas atbildīgie darbinieki 4. septembrī pie Valsts Prezidenta.

mācīja saprast un atzīt, ka nedrīkst novērsties no iesāktā ceļa, ka nedrīkst nekā atstāt pusdarīta, nekā nedrīkst atstāt pusceļā, lai neizaugtu puscilvēks dzīvā, darbīgā un pilnskanīgā, pilnvērtīgā cilvēka vietā. Tikai laba skola var iemācīt «daudz nerunāt par saviem nodomiem, bet gan darīt un strādāt; ja runāt, tad tikai tad, kad panākumi jau ir nodrošināti. Vai, vēl labāk, nemaz nerunāt, bet darīt, un tad lai padarītais runā». Cik tā ir vērtīga un vērā liekama daudziem, kas, šo to pamācījušies, jau sajūtas gatavi un pilnīgi, un visur deklarē savu neapmierinātību ar visu, kas ap viņiem, gatavi visu pasauli pārtaisīt par jaunu, «pēc sava ģīmja un līdzības». Bet šie skaļie vārdi tad pa laikam

rojamiem darbiem, kā 28. janvāra draudzīgo aicinājumu un nodibinātiem skolu izlaidumu aktiem, kuŗos ik gadus tiek pa visu zemi sūtītas Prezidenta uzticības personas nest skolu beigušiem jauniešiem un skolai viņa sveicienus un visa laba novēlējumus, līdz ar norādījumiem par jauno pilsoņu pienākumiem pret savu Tēvzemi, pret nacionālo Latviju. Jo Prezidents savu pirmo skolu un savus pirmos skolotājus atceras ar lielu un dziļu mīlestību, no kuŗas lai mācās mūsu jaunā paaudze un silda savas sirdis šīs mīlestības gaišajās liesmās. Jo skola Prezidentam devusi atziņu, «ka pašam par sevi jāgādā, ka nevar gaidīt uz citiem, neprasīt, lai citi tevi apkalpo». Šo rakstura īpašību audzināšana ir atkal jāceļ godā, lai mūsu tauta izaug stipra un brīva. Skola viņu ir arī mācījusi, ka «dzīve nav nekāds sapnis vai viegla pastaigāšanās; dzīve ir darbs un pienākumi un uzticība». Šīs izšķiroši svarīgās atziņas bija izdzītas no mūsu skolām svešo ideju valdīšanas laikā, bet tām atkal tur jāatgriežas, un blakus mācību pasniegšanai, tikpat svarīgai jābūt šo rakstura īpašību un šo atziņu audzināšanai, ka «dzīve ir darbs un pienākumi un uzticība». Ja skola to nedos, tad dzīves skola būs pārāk ilga un gaŗa, un ļoti daudzos gadījumos dzīves skola nepagūs cilvēkam to iemācīt, kad tas jau būs aizgājis bojā. Tādēļ Prezidents grib, lai arī Bērzmuižas skolai dāvinātais karogs visiem «atgādinātu, ka viņu skola prasa kopšanu, sargāšanu un mīlestību no visiem viņas tagadējiem, bijušiem un nākošiem skolniekiem, prasa gādību, mīlestību un kopšanu no visas sabiedrības».

Tikai laba skola, kuŗa nesniedz tikai zināšanas vien, atstājot novārtā pašu svarīgāko: to dzīvo cilvēku, kas šīs zināšanas smeļas un vēlāk tās izlietos strādājot un darbojoties savā tautā, bet kuŗa audzina arī pašu cilvēku, un varbūt taisni to vispirmā kārtā, tikai tāda skola spēj dot tās rakstura īpašības, kas Prezidentu pavadījušas viņa dzīves ceļā un kas viņu nesaskan ar darbiem, un kad šāds cilvēks ķeŗas pie darba, viņš tikai kaitē tai labai lietai, kuŗai viņš tik skaļi zvērē savu uzticību. «Tāpēc mūsu dzīvē darbi netiek līdzi vārdiem.»

Un vēl Prezidents ir mācījis saprast, ka «katrai lietai un katram darbam ir sava vieta un savs laiks», kādēļ vajaga prast nogaidīt un izturēt, jo «arī ar pacietību, nogaidīšanu var cerēt tikt pie sava mērķa».

Tie ir zelta vārdi mūsu jauniešiem, kas jāpārdomā un daudzkārt jāatceras, lai viņi mācītos vajadzīgo pacietību, izturību, jo «katrai lietai ir sava vieta un savs laiks». Vajaga mācīties paciesties, līdz būs panākumi arī viņiem, bet nedzīties pēc tiem «ar viltu un ar varu», aizmirstot pazemību pret to, kas līdz viņiem citu roku pastrādāts, aizmirstot cienību pret tiem, kas ar ideālisma dedzību, sevi nežēlodami savus jaunos gadus atdevuši savai tautai un valstij.

Tikai šīs Prezidenta cildinātās rakstura īpašības sevī un citos audzinot, mēs pieredzēsim, ka visus cilvēkus būs uzvarējis tas iekšējais patiesīgums, kas ir īstas uzticības, īstas lojālitātes pamats. «Jo uzticības un lojālitātes nav, ja cilvēku nevada šis iekšējais patiesīgums. Nav lojālitātes, ja skaļi slavē likumus un rīkojumus tie, kam viņi jāpilda, vai arī tie, kuŗiem jābūt nomodā par viņu pildīšanu, ja pēc skaļas šo likumu un rīkojumu saslavināšanas viņi klusībā nodomā vai draugu vidū pasaka — tie jau nav man, ne arī tev, draugs, rakstīti, tie jau ir citiem kaimiņiem un tāliem ļaudīm, jo redzi, es jau stāvu tiem kungiem tuvu, tie man pazīstami, un tāpēc man šie likumi un rīkojumi nav jāpilda. Tā nav ne uzticība, ne lojālitāte.»

Nevar lielāku postu vienotās tautas idejai un šīs idejas piepildījumam mūsu dzīvē izdarīt neviens, kā tie, par kuŗiem augšminētajos vārdos runā Prezidents. Jo viņi atņem uzticību tautas vienības patiesīgumam, viņi spiež cilvēkus uz vislabākām idejām un viskrietnākiem nodomiem raudzīties kā uz ska-

ļiem vārdiem, aiz kuŗiem slēpjas «tiem kungiem tuvu stāvošo» ļaužu patmīlība, varas un mantas kārība. Neviens tā nevar saārdīt un izpostīt uzticību nacionālai taisnībai, kā šie cilvēki, kas tēloti Prezidenta runā. Un te skolai, tāpat kā sabiedriskai audzināšanai, ir lieli un atbildīgi uzdevumi. Jo mūsu nākošā dzīve būs tāda, kādi būs nākošo paaudžu dzīvie cilvēki. Bet šie cilvēki būs tādi, kādus viņus būs izaudzinājusi skola un sabiedrība. Ir jādod taisnība tai skolai, kuŗas laikā auga un mācījās Prezidents: tajos laikos cilvēka rakstura un personības vērtības audzināšanai tika pievērsta nenoliedzami lielāka uzmanība, kā jauno laiku skolā. Jo šo jauno laiku skolu ietekmējušas materiālisma un šķiru naida ļaunās mācības, cilvēka audzināšana nevis viņa paša pilnvērtībai un saticībai ar citiem cilvēkiem, bet ienaidam, nenovīdībai, skaudībai, divkosībai un liekulībai, kas izriet no materiālisma, kuŗš audzina egoismu un šaursirdību, otra cilvēka uzskatīšanu par līdzekli sava personīgā labuma panākšanai. Tikai ar 15. maiju mūsu skola atgriežas pie saviem patiesiem uzdevumiem. Tādēļ arī Prezidents tik ārkārtīgi lielu vērību piegriež taisni skolai; 15. maija ideju un ideālu piepildīšanai vajadzīgi pilnvērtīgi, taisnīgi un godīgi cilvēki, jo tikai tādi var iegūt autoritāti, cieņu un uzticību, bez kā nav iespējama 15. maija Latvija, kas būvēta uz augstiem ētiskiem principiem.

Valsts Prezidenta dzimšanas dienu mēs visskaistāk atcerēsimies, viņa mūža gaitas un viņa veikto darbu mēs viscienīgāk godināsim, ja visi mācīsimies saprast un par savu pārliecību darīt tās atziņas, par kuŗām viņš runāja Bērzmuižā, un kuŗu nodošanai tautas pārdomām ir veltīts šis raksts.

A. Kroders

Zemnieks un atjaunotā valsts

Saraustīta un nejaušību pilna bija Latvijas saimnieciskā un sabiedriski - politiskā dzīve, kad to vadīja pēc iepriekš pieņemtām programām un doktrīnām, kā tas bija partiju laikā. Katrai partijai tad bija sava programa, kuŗā šīs partijas centās iespiest dzīvo dzīvi viņas mainīgā un vienmēr topošā formu dažādībā. Nāca viena zināma partiju koalicija pie varas, dzīvi sāka ierīkot saskaņā ar šo koalicijā apvienoto partiju programām, pie kam arī pašas koalicijas partijas tikai ar ārkārtīgām pūlēm varēja saprasties un vienoties par kādu platformu; nāca citu partiju koalicija, dzīvei atkal bija jāvirzās, kurp to dzina jaunās koalicijas partiju programas. Blakus programām lielu lomu spēlēja arī vēlēšanu laikā sadotie neprātīgie solījumi, un kad atkal nāca jaunas vēlēšanas, šie solījumi bija jāatceŗas un tie kaut kā jāiespiež tekošā likumdošanā, saeimas lēmumos, sevišķi valsts budžetā. Tādēļ saprotams, ka nevarēja būt nekādas sistēmatiskas, tālākai nākotnei izdomātas darbības, nekāda rīcības plāna. Bet vislielākā nelaime bija tā, ka nebija un nevarēja būt darbības, kas izriet no mūsu dzīves apstākļu izpētīšanas, izprašanas, bet bija «programu izvešana dzīvē», pie kam pašas šīs programas bija aizgūtas no svešām zemēm, kur tās radušās pavisam citādos sabiedriskos, vēsturiskos un saimnieciskos apstākļos.

Tas bija pats galvenais iemesls, kādēļ taisni mūsu lauksaimniecībai bija jāpārdzīvo vissmagākais laiks, jo allaž sastādījās koalicijas, kuŗu partijām lauksaimniecības attīstība bija nevien nepatīkama, bet pat kaitīga, jo stipra un veselīga lauksaimniecība ārkārtīgi celtu latviešu nacionālo spēku. Bet latviešu nacionālā spēka augšana nesaskanēja ar visu sociālistisko partiju programām, tā nevarēja saskanēt ar citu tautību polītisko grupu interesēm, un šīm grupām un partijām, kopā ar tā saucamām mazām partijām (kuŗas allaž bija tikai citu grupu nepatīkami piedēkļi, kuŗiem par to bija dārgi jāmaksā) gandrīz vienmēr bija vairākums.

Šajā laikā lauksaimniecība stipri panīka un lauksaimnieki iestiga parādos; panīka amatniecība pilsētās, miestos un uz laukiem; paputēja latviešu uzņēmumi tirdzniecībā un rūpniecībā. Kultūrāli vado-

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis pasniedz karogu Bērzmuižas skolai.

Valsts Prezidentam Dr. K. Ulmanim LLK priekšsēdētājs R. Dzērve pasniedz zelta vārpu vaiņagu.

vadības darbu, kas izrietēja no visas mūsu zemes dzīves vajadzību un interešu izzināšanas un izprašanas. Nu varēja sākties patiesa nacionāla politika, tālu nākotnē virzīta, visas mūsu sabiedriskās ļaužu grupas aptveroša, visu Latvijas iedzīvotāju taisnīgās vajadzības ievērojoša. Tikai tagad arī mūsu lauksaimniecība varēja piedzīvot strauju un nopietnu atdzimšanu, jo lauksaimniecība ir mūsu tautas un valsts pastāvēšanas pamats un, domājot par tautas un valsts uzplaukšanu, vispirms bija jādomā par lauksaimniecības pacelšanu. Reizē ar lauksaimniecību atdzima mūsu amatniecība, atspirga inteliģence un latviešu spēks strauji auga rūpniecībā, tirdzniecībā, kredita saimniecībā. Jo valsti vada nacionāla, latviska valdība.

šās inteliģences darbs apsīka gandrīz pavisam. Vārdu sakot, grūtu dzīvi dzīvoja taisni tās sabiedriskās grupas, kas dod un vienmēr devušas pamatu latviešu nacionālām cīņām. Latviešu strādnieks bija ierauts svešu, savai tautai un valstij naidīgu ideju iespaidos, un pašai šai valstij nebija spēka un drosmes sevi aizstāvēt pret šādu klaju un nepārprotamu apdraudējumu.

No vienas dažādu programu kombinācijas slīgdama atkal pavisam citādā kombinācijā, mūsu dzīve netika, un nevarēja tikt, uz skaidra un droša ceļa. Bet lauksaimniecība pamazām ieslīdēja tādā strupceļā, ka grūti bija pat ieraudzīt daudzmaz panesamu izeju, jo neviens neklausījās pārdomātiem un līdz galam izdomātiem norādījumiem par to, «kas un kā jādara». Neklausījās tādēļ, ka negribēja klausīties. Bet ūtrupnieka āmurs neaprimis skanēja pa visu zemi, notāri un tiesu izpildītāji nespēja galā tikt ar piedziņu lietām; lauksaimnieku tekošie ienākumi bija kļuvuši draudoši niecīgi un šauri.

Gaiss bija tik sabiezēts, neveselīgs un dažādu draudu un intrigu pilns, politiskās dzīves skatuvē saradās tik daudz piedzīvojumu un laimes meklētāju, ka palika baigi domājot, kas var notikt rīt. Jo bija kaut kam jānotiek, bija kaut kam jānāk. Varēja nākt arī briesmīgs chaoss un sabrukums. Bet mūsu laime bija tā, ka nāca 15. maijs ar patiesas, īstas latviešu tautas atdzimšanas ideju un ka šīs lielās, vēsturiskās pārgrozības izveda vīri, kas Latvijai bija uzticīgi no viņas pirmajiem pastāvēšanas mirkļiem. Tā bija mūsu zemes un mūsu tautas dzīvības izglābšana vārda vistiešākā nozīmē.

Un tikai tad, tikai pēc 15. maija varēja sākties dzīves pacelšana. Nebija vairs mūžam mainīgo koaliciju ar viņu pretrunīgām programām un platformām, bet bija stingra, tautas uzticību pelnoša valsts vadība, kas pamatojās uz latviešu tautas varu un tiesībām. Un tagad nu bija iespējams sākt valsts

Kopš 1934. gada 15. maija lauksaimniecība ir piedzīvojusi necerētu uzplaukumu. Nesniegsim šajā vietā lauksaimniecības panākumu pārskatu, tas nav šī raksta nolūks. Gribam tikai runāt par to, cik nepieciešama ir lauksaimniecības veicināšana no tautas un valsts pastāvēšanas un dzīvības viedokļa, lai mēs visi mācītos saprast un atzīt, cik tālredzīga, apsvērta un izdomāta ir valdības saimnieciskā politika. Tikai valdības politikas raksturojumam minēsim, ko lauksaimniecība no šīs politikas iemanto, un kā atspirgums un dzīvība lauksaimniecībā ceļ augšup visu mūsu zemes dzīvi, mūsu tautas labklājību.

Nepiekusdama valdība gādā un rūpējas, lai paceltu lauksaimnieku ražas; lai uzlabotu ražojumu kvalitāti; lai sagādātu šiem ražojumiem vietējos un ārzemju tirgus; lai atvieglotu darba roku trūkumu lauksaimniecībā, stipri pavairojot mēchaniskā darba spēka pielietošanu lauksaimniecībā; lai veicinātu būvniecību un paceltu lauku kultūras stāvokli; cenšoties panākt izlīdzinājumu starp laukiem un pilsētām dzīves ērtību un kultūras vērtību pieietamības ziņā. Viss tas dod gaidīto efektu, un lauksaimnieku pirktspējas ievērojami aug. Tiklīdz vairojas ienākumi lauksaimniecībā, tūdaļ atzeļ visa zeme, jo 1.200.000 lauku iedzīvotāju pavairotie ienākumi aizplūst pašvaldībās, aizplūst tirdzniecībā, rūpniecībā, amatniecībā, garīgo vērtību iegādāšanā. Un atplaukst pašvaldību dzīve, uzplaukst visas zemes saimniecība, augstu paceļas kultūras radīšana. Visa dzīve top labklājīgāka, saturīgāka, bagātīgāka, daudzkrāsainaka, skaistāka un pilnīgāka.

Lai lauksaimniecība nebūtu padota nejaušībām un svārstībām, valdība uzņemas sistēmatisku vadību, lai visa zeme strādātu pēc pārdomātiem norādījumiem. Šāda disciplīna iespējama vienīgi tad, ja valdības vadītai lauksaimniecības attīstībai ir panākumi, jo pretējā gadījumā katrs sāktu meklēt izeju par

sevi. Bet šai vadībai ir tādi panākumi, kādi gandrīz nemaz nebija iedomājami, un to redz un saprot katrs lauksaimnieks, kādēļ tie cenšas ievērot visus valdības norādījumus, lai neizjauktu iesākto uzplaukuma un labklājības augšanas darbu.

Valdība dara visu, kas vien iespējams, lai saklausītu zemes balsi, — neliekuļotu, patiesu, īstu. Tādēļ visos apriņķos tiek rīkotas zemnieku dienas, lai zemnieki tur sanestu kopā savas domas un savus novērojumus.

Tāpat valdība pūlas pacelt lauksaimnieku ierosmi, aktīvitāti, apzinību saimniekošanā. Tādā nolūkā ministru kabinets š. g. 22. jūlijā pieņēma likumu par zemtuŗu apbalvošanu (nerunājot par to plašo atzinību lauksaimnieku darbam, ko valdība un Lauksaimniecības kamera pierāda ikgadus pļaujas svētkos ar sekmīgāko lauksaimnieku un ilggadīgo laukstrādnieku apbalvošanu un godalgošanu). ZemtuŗU apbalvošanas likuma mērķis ir «izcelt un goda vietā nostādīt zemtuŗa sētu un ģimeni kā mūžīgās Latvijas neizsīkstošos spēka avotus». Ikkatru gadu tiks apbalvoti labākie zemtuŗi: Vidzemē — 8, Latgalē — 8, Zemgalē — 5 un Kurzemē — 5. Skaisti likums formulē to, kas saprotams ar vārdiem — labs zemturis un par ko šī apbalvošana pienākas. Un proti: kas audzina savus bērnus lauku dzīvei un patriotiskā garā; kas nodarbina tikai vietējos strādniekus un dzīvo ar tiem saticīgi; kas dzīvo savas saimniecības ienākumu robežās; kas kārtīgi pilda savus pienākumus pret valsti un pašvaldību; kas piedalās vietējos kopējos pasākumos; kas savu saimniecību tā vada, lai tā noder par paraugu plašākai apkārtnei.

Tā ir vesela lauksaimnieka darbības pasaule, kuŗas noteikumus ievērojot lauku dzīve tiks pacelta tagad neaptveŗamā augstumā.

Lauksaimniecības attīstības vadībai nodibināta tāda vadoša iestāde, kā Lauksaimniecības kamera, kuŗas uzdevums pārzināt lauksaimniecības stāvokli un vajadzības un rūpēties par šī stāvokļa pacelšanu un par šo vajadzību apmierināšanu. Visa agronomiskā palīdzība, lauksaimniecības kultūras veicināšana koncentrēta Lauksaimniecības kamerā, kuŗa reizē ir arī zemkopju pārstāvniecības iestāde, kas uztur ciešus sakarus starp valsts vadību un zemkopja darbu un dzīvi.

Kādi pēc šiem valsts vadības pūliņiem ir panākumi lauksaimnieku labā, tas jau daudzkārt iztirzāts. Mēs vairs neievedam lauksaimniecības ražojumus no ārzemēm par miljoniem latu, bet paši spējam tagad izvest mūsu zemes ražojumus. Lauksaimnieku pirktspējas ievērojami paceltas. Viņu parādu nasta samazinās. Lauku būvniecība zeļ, kultūras dzīve laukos atplaukst. Lauksaimnieks spēj domāt par mašīnu iegādi, par ganāmpulku uzlabošanu, par ražas pacelšanu un ražojumu vērtības uzlabošanu. Kopdarbības pasākumi atgūst savu svarīgo un lauksaimniekiem svētīgo stāvokli. Ar valsts atbalstu dibinā-

Skaista ir mūsu dzimtā zeme.

Bērzu un liepu ēnots ved ceļš zemnieka sētā.

palikdams, saglabās mūsu tautu visās vētrās un negaisos, ja tādas kādreiz nāktu pār mūsu zemi, kā viņš to darījis jau gadu simtus līdz šim.

Tas gan nozīmē, ka ir pierādīta lauksaimniecības un zemnieka izšķiroši svarīgā vieta un loma mūsu tautas koporganisma pastāvēšanā un augšanā, bet tas nenozīmē, ka līdz ar to būtu nodrošināta šī tautas pasātvēšanas un augšanas pamatfaktora paša droša attīstība. Tas nenozīmē, ka būtu dota atbilde, «kādēļ mājas paliek bez saimniekiem un saimniecēm, kāpēc bērni neaug zemei, kāpēc neklausa aicinājumam palikt pie zemes, kāpēc trūkst strādnieku laukos, kāpēc pilsēta nezaudē nekā no sava magnētiskā pievilkšanas spēka, kāpēc zemnieks, saņēmis visu savu dūšu, iedrošinājas pretim prasīt: ar ko? — jo diemžēl nav ar ko. Un tūliņ uz otro jautājumu — priekš kā? — bieži vien griezīgā asumā nāk atbilde: nav priekš kā, nav vērts.»

Un Valsts prezidents deva šo atbildi, viņš lauksaimnieka dzīvi nostādīja visas tautas priekšā pilnīgā skaidrībā un pateica, kādēļ lauksaimnieki saceļas kājās un prasa — ar ko un priekš kā? Ar ko lai zemkopis apmierina savas tieksmes pēc pilnīgākas dzīves, jo — nav ar ko; priekš kā lai viņš tā strādā, jo — nav vērts. Ja no 5,5 miljardiem latu visas mūsu tautas bagātības apm. 3 miljardi latu pieder zem-

tie latviskie lieluzņēmumi («Turība», «Ādu un vilnas centrāle», «Kaļķis», «Ķieģeļnieks», tagad nodibinātās jaunās sabiedrības koku un linu tirdzniecības veicināšanai u. c.) atnes lauksaimniekiem jaunus ienākumus un ar katru nākošo gadu arvien vairāk atvieglos viņu stāvokli.

Un nu vairs neviens nedomā apšaubīt tik skaidro un vienkāršo patiesību, ka patiesi «par labu ražu nepriecājas lauksaimnieks vien, bet priecājamies mēs visi,» kā Pļaujas svētkos Jelgavā sacīja Valsts Prezidents, jo šī labā raža «dod mums nodrošinātu pārtiku pašu zemei, eksports palielinās, ieplūst jauna valūta, rodas dzīvība iekšējā un ārējā tirdzniecībā, rodas lielāka rosība rūpniecībā un visā saimnieciskā dzīvē, valsts un pašvaldību budžets izpildās iztrūkuma vietā ar atlikumiem.»

Bet no lauksaimnieka mēs neprasam labas ražas vien. Mēs prasam no viņa arī daudz ko citu. «Mēs gaidam no laukiem valsts iedzīvotāju skaita pieaugšanu, mēs prasām, lai lauksaimnieks audzinātu savus bērnus zemes darbam. Tālāk mēs prasām, lai zemnieks gādātu, ka viņa mājas nākotnē nepaliktu bez saimnieka un saimnieces, bez darba rokām.» Mēs sagaidām, ka arī visos nākošos mūsu tautas mūžos zemnieks pie zemes

Lauksaimnieka dzīvojamā māja.

dēļ Prezidents nāca ar savu atzinumu, kuŗš mums visiem kopīgām pūlēm jāpadara par tautas pārliecību, ka «rūpēs par tautas un valsts nākotni, stiprumu, drošumu un labklājību mums jānāk pie slēdziena, ka bez kavēšanās vēl jāpaplašina mūsu lauksaimniecības veicināšanas darbs un lauku dzīves celšanas darbs. Vēl daudz par maz ir darīts priekš zemnieka, tik maz, ka neviens pilsētnieks salīdzinot nebūtu bijis mierā ar to.» Jo galu galā «pilsētās taču dzīves standarts ir augstāks, kultūras un civīlizācijas augļi pieietamāki,» kādēļ pilsētas joprojām lauku iedzīvotājus spēj vilināt prom pie sevis.

Lauku mājas Zemgalē.

tuŗiem (tas gan izliekas, ka zemtuŗi ir tīrie bagātnieki, bet nevajaga aizmirst, ka šie 3 miljardi sadalās pavisam uz kādām 250.000 saimniecībām, kuŗas koptas un izveidotas ilgos gadu desmitos un pat simtos), bet ja šie 3 miljardi dod tikai 400 miljonus latu bruto ienākumu, bet ieņēmumus skaidrā naudā tikai 180.000 miljonus, ar ko tad lai viņš apmierina savas prasības un vajadzības? Pie kam no šiem 180.000 miljoniem tepat 50 miljoni ir bruņoti tādam izdevumu postenim, kā laukstrādnieku algām, un kas tad paliek pāri «amortizācijām, dividendēm, procentiem, peļņai, ēku celšanai, meliorācijai, mašīnām un visam citam»? Nemaz nerunājot par daudz apmierinošu kultūras interešu ievērošanu un nerunājot par kādām dzīves ērtībām, kas sniegtos pāri tikai absolūti nepieciešamājam. Sadalot šos atlikušos 130.000 miljonus latu uz 250.000 lauku saimniecībām, caurmērā katrai lauksaimnieku ģimenei tā tad iznāks tikai 520 lati gadā — visu pārējo vajadzību apmierināšanai, kas vēl būtu apmierināmas pēc tam, kad samaksātās algas strādniekiem. Un ja viņš neredz šo vajadzību apmierināšanas iespēju, tad lauksaimnieka sūrajā darbā un dzīvē var gan uzmākties tālākais jautājums — priekš kā īsti? «Pilsētas saimnieciskais lietpratējs», teica Valsts Prezidents Pļaujas svētku runā, «gribētu redzēt ražojumu vērtībā un ieņēmumos naudā pie šī lielā ieguldījuma pavisam citādus skaitļus.» Un tā-

Un tālāk Prezidents nāca ar veselu programu, kā lauku dzīvi darīt pievilcīgāku, lauku ļaudis bagātākus, kā kultūras dzīvi uz laukiem tuvināt tam kultūras ērtību plašumam un daudzpusībai, kāda ir pilsētās. Bet lauku ražojumu cenu un tirgus jautājumi nokārtoti, tad jāstājas pie citu lauku dzīves svarīgāko lietu kārtošanas: jānokārto māju pirkšana un pārdošana tagadējiem īpašniekiem labvēlīgā garā; jārada iespēja centīgiem zemtuŗu dēliem un centīgiem laukstrādniekiem tikt pie savas saimniecības; jāpaplašina valdības līdzdalība ceļu taisīšanā un uzturēšanā, samazinot zemtuŗu rūpes un atbrīvojot lauku darba spēku; jāpalīdz zemtuŗiem purvāju nosusināšanā, smilšu zemes auglības pacelšanā, jaunu lauksaimniecībai derīgu zemju radīšanā u. t. t.

Latviskā gaumē celtas saimniecības kopskats Vidzemē.

Valsts vadības rūpes tā tad būs pievērstas lauksaimniecības veicināšanai un lauku dzīves standarta pacelšanai visās dzīves un darba nozarēs, lai lauksaimniecība patiesi būtu mūsu dzīves pamats, bet — nodrošināts pamats.

Un uz jautājumu, vai tas maz iespējams, Prezidents dod skaidru un katēgorisku atbildi: jā gan! «Tas ir iespējams, to var izdarīt, un mēs to izdarīsim.» Jo — «mums ir jauni, labāki pamati, uz kuŗiem stāvam savā darbā, uz kuŗiem stāvat jūs un stāvēs reiz jūsu bērni. Nav un nekad nebūs vairs, ja jūs visi to tā gribēsiet, nebūs vairs vienas dienas politikas, nebūs vairs šķelšanās un skaldīšanās ne mērķos, ne darbā, ne gribā. Mēs esam un būsim visi vienoti lielākiem, augstākiem mērķiem, būsim vienoti darbā gaišākai un skaistākai nākotnei, spēkā bagātākai un varenībā spožākai. Lauku cilvēks būs sasniedzis pilngadīga, pilntiesīga pilsoņa stāvokli. Notiks brīnums, ka šajos jaunajos lauku cilvēkos modīsies vēl tagad nenojausti, apslēpti spēki un enerģijas avoti, kas pulcinās visus kopīgam darbam, kas pavērs jaunas izredzes un līdzinās ceļu jaunām iespējām.»

Lai notiktu šis brīnums, lai lauku dzīve patiesi piedzīvotu atdzimšanu un jaunas dzīves rašanos visās viņas nozarēs, tad ir nepieciešami vajadzīgs kāds aktīvs spēks, kas savām rokām un ar savu gribu atnes šo jauno dzīvi, liek uzvarēt tai latviešu tautas varenības un spēka idejai, kas likta 15. maija nacionālās politikas pamatos. «Ja jūs visi to tā gribēsiet.» Nekāda atdzimšana pati nevar atnākt un neatnāks, tāpat, kā 1919. gadā pati neatnāca Latvijas atbrīvošana. Mēs varam atdzimt tikai ar savu gribu, ar savu aktīvo enerģiju un ticību savai nākotnei, savai dzīvībai un tam, ka mūsu tautai lemts piepildīt kādu lielu, svarīgu un mūžībai lemtu uzdevumu.

Attiecībā uz lauksaimnieku dzīves celšanu, tāds aktīvs spēks var būt tikai Lauksaimniecības kameras vietējās biedrības, kādas tagad nodibinātas jau gandrīz visos Latvijas pagastos. Un tā kā Prezidents pavēstījis, ka «bez kavēšanās vēl jāpaplašina mūsu lauksaimniecības veicināšanas darbs,» tad viņš, kuŗš paradis nevienu lietu neatstāt pusdarītu, neizdomātu un kuŗš vispāri nevienu lietu neiesāk, pirms tā nav rūpīgi izdomāta un pārbaudīta, tad viņš augšminētos vārdus izrunādams, ir tūdaļ arī domājis par to aktīvo spēku, kam uzņemties šo lauksaimniecības veicināšanas darbu. Un tādēļ viņš saka tālāk, ka «tagad varētu lauksaimniecības kameru, viņas uzbūvi, viņas sastāvu un, protams, arī sekmes visā viņas darbības ražībā vēl tālāk uzlabot, nekā līdz šim tas ir bijis.» Turpmāk Lauksaimniecības kameras sastāvu izraudzīs uz jauna principa pamata. Līdz šim šo sastāvu iecēla Zemkopības ministrs no dažādu lauksaimniecības organizāciju priekšā stādītu kandidātu vidus. Bet šajās organizācijās taču bija apvienots samērā neliels lauksaimnieku skaits. Tagad Valsts Prezidents kameras locekļu izraudzīšanu pievirza tuvāk tautai, pavēstīdams, ka «uz priekšu Lauksaimniecības kameras locekļu kandidāti nāks no jaunajām lauksaimniecības biedrībām,» t. i. no Lauksaimniecības kameras vietējām biedrībām, kādas nosacītas ar likumu par Lauksaimniecības kameru. Šīs biedrības ir Lauksaimniecības kameras dzīvais pamats, viņas organiskais sakars ar pašu lauku dzīvi, ar lauksaimnieku darbu un viņu nodomiem. Lai gan nav obligātoriska katra lauksaimnieka iestāšanās vietējās biedrībās, taču biedrību uzdevumi ir tik svarīgi un visu lauksaimnieku intereses aptveŗoši, ka šī iestāšanās, bez šaubām, būs ļoti plaša un aptvers strādājošo lauksaimnieku lielāko daļu. Tādēļ šo biedrību uzdevumi un pilnvaras plēšas arvien plašākas. Šajās biedrībās izveidosies Latvijas nākošā kultūrālā, saimnieciskā un sociālā seja. Un partiju laiku nedabīgās, polītikas aizkulisēs iztaisītās «tautas pārstāvniecības» vietā izaugs vienmēr pilnīgāka un organiskāka tautas pārstāvniecība. Biedrībās lietišķā darbā un godīgā sacensībā izvirzīsies krietnākie, labākie, kas ieguvuši lauksaimnieku un visu lauku ļaužu uzticību un atzinību. Tālāk no šo krietnāko vidus nāks turpmākā izlase, izraugot kandidātus Lauksaimniecības kameras locekļu amatam. Un vēl tālāk: no šiem izlases kandidātiem Zemkopības ministrs izraudzīs 100 kameras locekļus (jo kandidātu skaits taču būs lielāks par 100). Tā tad nākošie Lauksaimniecības kameras locekļi būs izlase no lauku darbinieku izlases. Tas dod skaidrāko liecību par to, kāda būs nākošo Lauksaimniecības kameras locekļu morālā, garīgā un sabiedriskā vērtība un svars. Un pilnīgi neiespējama kļūst dažādu

Turīga lauksaimnieka ganāmpulks.

nejaušu cilvēku, politisku laimes meklētāju ietikšana kameras locekļu sastāvā.

Šo sagaidāmo pārgrozību Valsts Prezidents pats sauc par «lielu un svarīgu, fundāmentālu pārgrozību mūsu politiskā darbībā, mūsu politiskās darbības veidos un izteiksmē». Un še minētās pārgrozības būs tikai sākums. Jo «tas pats tiks darīts zīmējoties uz pārējām kamerām, tiklīdz viņas arī būs tik tālu tikušas viņām radniecīgo biedrību nodibināšanā. Arī tas vēl nebūs gals. Arī tas būs tikai viens solis uz priekšu». «Jo,» sacīja tālāk Prezidents, «kamerām reiz būs piedzīvot to, ka paši cilvēki, tās aprindas, priekš kuŗām šīs kameras dibinātas un strādā, pašas pilnīgi svabadi un neatkarīgi izvēlēs tos vīrus, kas par viņiem gādās un rūpēsies un strādās.»

Tā izaug īstā tautas pārstāvniecība, izaug lēni un organiski no pašas mūsu dzīvās dzīves, bet nevis aizgūta no svešumā radītām teorijām un paragrafiem.

Saprotams, ka tādā gadījumā viss ir atkarīgs no pašas tautas apzinības, no viņas atbildības sajūtas. «Ja jūs visi to tā gribēsiet.» Un tādēļ Prezidents atgādina mums visiem neaizmirst, ka «nav svētāka pienākuma, kā atbildību uzticīgi nest un pildīt». Jo tā ir atbildība mūsu tautas dzīvības, viņas nākotnes priekšā, tā ir atbildība mūsu tuvinieku un mūsu bērnu, mūsu pašu laimes un labklājības priekšā. Jo katrs jauns vai vecs iestādījums tautas un valsts dzīvē ir tikai tik labs vai slikts, cik labi vai slikti ir tie dzīvie cilvēki, kuŗu labumam un labklājībai šādi iestādījumi domāti.

«Nevis ka šī atbildība beigu beigās sašaurinās par egoismu un domāšanu tikai par sevi un saviem tuviem radiem, un biedrību un organizāciju piederīgiem.»

Tā tad mums jāaug tautas, nācijas kopībai, mums jāaug valsts svarīgā un lielā uzdevuma izprašanai un atzīšanai.

Gaidāmās lielās pārgrozības vispirms iesāksies ar Lauksaimniecības kameru, ar lauku dzīvi un darbu. Jo tikai tad Latvija būs augt un dzīvot spējīga, ja stipri un savā nacionālā apziņā un gribā nesatricināmi būs mūsu lauki, mūsu tēvu mājas. Tā tad jaunām lauksaimniecības biedrībām tagad uzlikts liels un atbildīgs pārbaudījums nevien attiecībā uz Valsts Prezidenta svarīgo pavēstījumu, bet arī pret visām citām Latvijas iedzīvotāju grupām, kuŗu pārstāvniecības jautājums izšķirsies atkarībā no tā, cik labi savus jaunos uzdevumus veiks vietējās lauksaimniecības biedrības.

Gaisma un tīrība kūtī ceļ izslaukumu.

Tā ir atbildība pret tautas vienības ideju, garu un pašu šīs vienības faktu.

K. Vilde

Starptautiskā atturības kustība

Visas pasaules tautas, bez izņēmuma, stāv alkohola varā, visās tautās alkohols nodara neizsakāmu postu — piemēram, pēc slaveno Lielbritanijas valstsvīru Gladstona un Lloid-Džordža izteicieniem, lielāku nekā visniknākais kaŗš, — tādēļ arī visās kultūras tautās, kuŗas pašas apzinīgi grib veidot savu dzīvi un pašas iespaidot savus likteņus, pastāv pretalkohola kustība, kā arī zināma pretalkohola likumdošana. Pretalkohola kustībā kultūras tautas atbalsta viena otru, un spilgtākais šādas sadarbības veids ir starptautiskie pretalkohola kongresi, kuŗos zinātnieki iepazīstina atklātību ar saviem visjaunākiem pētījumiem alkoholisma nozarē, kuŗos visu tautu sabiedriskie darbinieki — aktīvie atturībnieki — nāk atklātībā ar saviem piedzīvojumiem atturības veicināšanas darbā, un kuŗos ziņo par soļiem, kādi atsevišķās valstīs sperti alkoholisma varas laušanai. Tā kaldina ieročus šai idejiskai cīņai, ko ved visas cilvēces laimes un gaišākas nākotnes labā.

Nupat, no 12. līdz 17. septembrim, Varšavā notika starptautiskais pretalkohola kongress, jau divdesmit pirmais pēc skaita, un divdesmit otro pretal-

kohola kongresu nolêma noturêt pêc trīs gadiem Somijas galvas pilsētā — Helsinkos. Patlaban noturētā 21. starptautiskā pretalkohola kongresa protektors bija Polijas republikas prezidents, profesors Ignacs Moscickis, un goda komitejas priekšsēdētājs maršals Smiglijs-Ridzs. Kongresā piedalījās ap 500 pārstāvju no 24 valstīm no visām pasaules malām, pat no tik tālām valstīm kā Urugvaja, Meksika, Čile un Japāna. Kongress notika Varšavas ūniversitātes jaunajā namā, kuŗa lielajā auditorijā var atrast vietu līdz 1500 personas, un atklāšanas dienā visas šīs vietas bija arī aizņemtas. Aiz prezidija paaugstinājuma un runātāju katedras pie sienas, no pelēka auduma izveidots milzu vairogs, pie kuŗa pusslokā piestiprināti visu to valstu ģērboņi, kas kongresā piedalās. Mēs, latvieši, ar sevišķu labpatiku vērojām Latvijas lielo ģērboni starp visu pārējo valstu emblēmām. Pirmo atklāšanas runu turēja poļu organizācijas komitejas priekšsēdētājs, bij. tautas veselības ministrs Dr. Chodzko. Starp sekojošām uzrunām sevišķu ievērību izpelnījās klātesošā diplomātiskā korpusa pārstāvja, pāvesta nuncija, monsinjora Kortesi runa, kuŗš izteicās, ka katoļu baznīca un garīdzniecība dedzīgi interesējoties par alkoholisma — šā cilvēces posta nesēja — apkaŗošanas jautājumiem. Polijas evaņģeliski luterticīgās baznīcas vārdā sveicienu kongresam nesa bīskaps Burše un Polijas pareizticīgās baznīcas vārdā — archimandrits Protasevičs. Runāja arī Varšavas pilsētas prezidents Staržinskis, apzīmēdams alkoholisma apkaŗošanas problēmu par vienu no vissvarīgākām sociālām problēmām. Alkoholisms nes postu nevien dzērājam, viņa ģimenei un tuvākai apkārtnei, bet arī visiem pārējiem iedzīvotājiem, kuŗu samaksāto nodokļu ievērojama daļa iziet alkoholisma upuŗu apgādei — garā vājiem, alkoholiķu bērniem — deģenerātiem u. t. t. Varšava, tāpat kā daudzas citas galvas pilsētas, jau sen uzsākusi cīņu pret alkoholismu, ierīkojot padomu sniegšanas punktus, gādājot par slimiem alkoholiķiem un viņu ģimenēm, kā arī ievadot plašu profilaktisku un informātīvu akciju. Varšavas ūniversitātes rektora pārstāvis, prof. Modrakovskis, uzsvēra, ka lai gan kongresa galvenie mērķi ir higiēniskas un morāliskas dabas, tomēr tie pamatojas uz zinātni. Tādēļ šis kongress cieši saistīts ar visu ūniversitātu zinātniskiem pētījumiem. Ēģiptes diplomātiskā pārstāvja Kamila Abdul Rahima runa bija sevišķi interesanta tajā ziņā, ka kongresa dalībnieki dabūja dzirdēt, ka 90% Ēģiptes iedzīvotāju nepieskaŗoties alkoholam, un ka šās zemes ticība un tradicijas prasot pilnīgu atturību. Ar Montrejas 1937. gada maija līgumu neatkarību atguvusē Ēģipte guvusi arī iespēju

Zemes smēlējs pļavu un purvu nosusināšanas darbā.

likumdošanas ceļā apkarot sociālo postu — alkoholismu. Gan cīņā par atturību bieži jāsaduras ar stipru un labi noorganizētu opoziciju, kas kavē šās lielās un sarežģītās problēmas atrisinājumu, tomēr atturības cīnītāju pusē stāv tādas lielas varas, kā reliģija, morāle un taisnība, tādēļ mēs nedrīkstam ļauties iebaidīties, un sagaidām, ka arī šis kongress veicinās alkoholisma apkarošanu, nodrošinot cilvēcei veselību un labklājību. — Starptautiskā pretalkohola biroja vadītājs Bernē Dr. Herko (Hercod) atgādināja, ka, lai gan jau simts gadi pagājuši kopš tā laika, kad uzsākta organizēta cīņa pret alkoholu, tomēr gūtie panākumi nav lieli; dzeršanas ieraša un aizspriedumi ļaužu masās pastāv, labi organizētā, bagātā alkohola rūpniecība ārkārtīgi lielā mērā iespaido sabiedrisko domu, un cilvēku vairākums vēl arvien nav izpratis, ka alkoholiskie dzērieni ir cilvēces, ģimenes, valsts labklājības ienaidnieki. Tomēr taisnība ir alkoholisma apkarotāju pusē, tādēļ pēdējiem jāatceras, piemēram, poļu patrioti, kas visu pagājušo gadu simteni cīnījās par Polijas atbrīvošanu un slīga kapā atbrīvoto tēviju neredzējuši, vai arī Mozus, kam nebija lemts spert kāju apsolītā zemē, kurp viņš veda savu tautu, vai arī meža dēstītāji, kuŗu darba augļus baudīs bērnu bērni — arī pretalkohola cīņā uzvaras augļus baudīs mūsu nākamās paaudzes.

Šinī sakarībā jāatzīmē atturīgās jaunatnes stafetu pieņemšana, kas notika 14. septembrī kongresa svinīgā sēdē. Kongresā bija ieradušies atturīgās jaunatnes pārstāvji: no Latvijas — 9 dalībnieki, no Somijas — 7 braši zēni bija atbraukuši ar velosipediem, bija ieradušās arī jaunatnes stafetes no Francijas, Zviedrijas, Dānijas, Vācijas, Beļģijas, Austrijas un Šveices. Šos jaunatnes pārstāvjus apsveica poļu organizācijas komitejas priekšsēdētājs Dr. Chodzko, aizrādīdams, ka daudzi vecie atturības darbinieki, kas strādājuši jau 30 vai 40 gadus, būtu pelnījuši atpūtu, bet viņi to sev atļausies tikai tad, ja varēs paļauties uz jaunajiem atturībniekiem. Ikviena jaunatnes stafetes pārstāvis nolasīja savu apsveikuma rakstu, pie kam izrādījās, ka vairāku valstu galvas ir atturībnieki. Zviedrijas kroņprincis Gustavs Ādolfs, kuŗš jau kopš 25 gadiem ir atturībnieks, bija ar zviedru stafeti atsūtījis pašrocīgi rakstītu apsveikšanas adresi kongresam. Šveices stafetes ziņojumu bija parakstījuši plaši pazīstamie Šveices vadošie valstsvīri Motta un Maksis Hubers, un ziņojumam bija šāds saturs: «Ja visa jaunatne spētu atteikties no illūzoriskā ierosinājuma, ko dod alkohols, tad jau rītdien cilvēce būtu veselāka, spēcīgāka un cildenāka. Darbs tai veiktos labāk un atpūtas stundas kļūtu lietderīgākas. Laimīga būs tā zeme, kuŗas bērni būs pirmie, kas sniegs šādu enerģijas un pašsavaldīšanās pierādījumu.» — Še tiešām notika visiepriecinošākā tautu tuvināšanās zem ideāla un nesavtīga lozunga — veicināt cilvēces atbrīvošanu no alkohola jūga.

Kongresā nolasīja ne mazāk kā 55 referātus. Referentu skaitā bija pasaulslavenā pētnieka, profesora Krepelina audzēknis — profesors Dr. Grāfs, no Dortmundas, kas referēja par tematu «Mūsu tagadējās zināšanas par alkoholu un darbu». Dr. Žoržs Telins, starptautiskā darba biroja ierēdnis Ženēvā, referēja par «Darba likumdošanu, strādnieku brīvlaiku un

Drenēta pļava vai tīrums cels ražu un dos iespēju izmantot mašīnas.

alkohola jautājumu», Kazimirs Kaļinovskis: «Jaunas metodes pretalkohola mācības pasniegšanā», Berlīnes olimpiādes šķīrējtiesas priekšsēdētājs Ernests Bauers: «Berlīnes olimpiskās spēles un alkohola jautājums», Dr. Eriks Englunds no Stokholmas: «Nodevu pārgrozījumu iespaids uz alkohola patēriņu», Gerhards Feieršteins no Berlīnes: «Kā Vācijā noorganizēta apdullināšanās indu apkarošana», Dr. Dālgrēns no Malmes: «Alkohols un satiksme». Nolasīja arī veselu rindu referātu par dzērāju ārstēšanu un alkohola iespaidu uz cilvēka organismu. Sakarā ar šiem referātiem kongresa pēdējā dienā pieņēma vairākas rezolūcijas.

Ievērojama nozīme piešķiŗama kongresa laikā sarīkotai pretalkohola izstādei. Visplašākā, protams, bija poļu izstādes daļa, kā jau pašu mājās. Tajā bija atrodami alkohola postu attēlojoši materiāli, kā arī rādīts, kas Polijā darīts alkoholisma apkarošanas labā. Latvijas nodalījumā turpretim bija atrodami materiāli par Latviju attiecībā uz pretalkohola kustību, alkoholiķu ārstēšanu, pretalkohola mācības pasniegšanu, piena restorāniem. Latvijai izstādē bija diezgan plašs nodalījums ar mūsu Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa ģīmetni goda vietā. Zem šās ģīmetnes atradās mūsu Vadoņa apsveikuma raksts Latvijas centrālai pretalkohola savienībai 1935. gada pretalkohola dienās. Rakstā starp citu sacīts sekojošais: «Mūsu darbs atjaunotās Latvijas valsts labā un tautas druvā prasa cilvēkus ar lielu pašaizliedzī-

Lauksaimnieka cīņu pret kaitekļiem dārzā un laukā sekmē apmiglošana.

bu, sparu, svaigiem un veselīgiem spriedumiem, viņš prasa darbiniekus, kuŗu gribu un spēku nav vājinājuši un lauzuši alkohola postošie kārdinājumi. Jo sevišķi latvju jaunatne, kas glabā sevī tautas gaišo nākotni, brīdināma, atturama un novēršama no bīstamā ceļa, kas ved cilvēku uz gara un miesas kalpību šo laiku elkam — alkoholam.» Mūsu nodalījumā netrūka arī dažu firmu augļu sulu paraugu un datu par lieliskajiem panākumiem šo sulu ražošanā un pārdošanā. Mūsu pārstāvji sniedza izstādes apmeklētājiem paskaidrojumus par izstādītiem eksponātiem, izdalīja Latvijas propagandas materiālus, kā arī pārskatu angļu un franču valodā par Rīgas pilsētas žūpības apkaŗošanas komisijas darbību. Jākonstatē, ka mūsu stends izpelnījās lielu ievērību.

Arī Somijas nodalījumā bija atrodama Somijas valsts prezidenta Kallio ģīmetne un zem tās sekojošais viņa izteiciens: «Esmu cauru mūžu atturībnieks bijis un vēlētos, kaut daudzi mūsu tautas locekļi varētu to pašu sacīt par sevi. Jāstrādā atturības veicināšanas darbs, it īpaši jaunatnē, jo atturīgā jaunatne ir mūsu zemes lepnums un tās stiprais balsts.» No izstādes materiāliem redzams, ka Somijas dienvidos pastāv visai daudzas atturībnieku organizācijas, turpretim valsts ziemeļos to ļoti maz. Paskaidrojumā sacīts, ka 1936. gadā 1460 organizācijās bijuši apvienoti 103.000 atturībnieku. Alkohola patēriņš Somijā līdz 1918. gadam pastāvīgi samazinājies, tad no 1919. līdz 1932. gadam pastāvējusi prohibicija. Salīdzinošie skaitļi par alkohola patēriņu laikā pirms un pēc prohibicijas ir šādi:

1918. gadā	0,40	ltr.	100%	alkohola	uz	iedzīvot.	gadā
1933. „	0,81	„	„	„	„	„	„
1934. „	1,48	„	„	„	„	„	„
1935. „	1,17	„	„	„	„	„	„
1936. „	1,29	„	„	„	„	„	„

1936. gadā Somijā pastāvēja 2130 cerības pulciņi, t. i. atturīgās skolu jaunatnes pulciņi, ar 78.000 biedriem.

Austrijas nodalījums rāda, ka laikā no 1928. līdz 1935. gadam Austrijā lielā mērā samazinājies alus un degvīna patēriņš: alus no 5.356.515 hektoltr. uz 2.344.167 hektoltr., t. i. no 80,01 ltr. alus uz katru iedzīvotāju 1928. gadā uz 34,47 ltr. 1935. gadā, un degvīna patēriņš no 124.651 hektoltr. 1928. g. uz 85.692 hektoltr. 1935. g. Turpretim vīna patēriņš uzrāda nelielu pieaugumu: no 982.800 hektoltr. 1928. g. uz 1.104.998 hektoltr. 1935. gadā.

Arī Čechoslovakijā alkohola patēriņš laikā no 1929. līdz 1936. g. samazinājies: 1929. g. patērēti 4,81 ltr. alkohola uz katru iedzīvotāju, turpretim 1936. gadā vairs tikai 3,01 ltr.

Visai oriģināli pretalkohola izstādē bija reprezentēta Holande. Ārpus ūniversitātes stāv auto, tam blakus telts — tā ceļojoša pretalkohola izstāde. Ar auto apbraukā vistālākos Holandes stūrīšus un iepazīstina tautu ar pretalkohola izstādes materiāliem. Tur ir pulkstens, kas zvana ik pēc 2⅓ minūtes, un pie pulksteņa plakāts, kurā sacīts, ka Holandē katrās 2⅓ minūtēs par alkoholu izdod 700 guldeņus, t. i. gadā 160 miljonu guldeņu. Pie tam Holande nebūt nav vislielāko žūpu zeme: 1936. gadā patērēti 1,43 ltr. degvīna uz galvas, alus 14 ltr. uz katra iedzīvotāja un vīna — 0,95 ltr. uz iedzīvotāja. 30 gadu laikā, no 1906. līdz 1936. gadam, alkohola patēriņš lielā mērā samazinājies. 1906. gadā degvīna patēriņš līdzinājies 7,66 ltr. uz iedzīvotāja, alus — 41 un vīns — 1,60 ltr. uz iedzīvotāju gadā, tā tad 1936. gadā degvīns patērēts 5 reizes mazāk un alus 3 reizes mazāk kā 1906. gadā. Tur atrodami arī šādi slimo kasu dati:

Anglijā katrs cilvēks slimo caurmērā 19 dienas gadā.

Vācijā katrs cilvēks slimo caurmērā 17 dienas gadā.

Anglijā atturībnieku slimo kases dalībnieki slimo tikai 5 dienas gadā.

Vācijā krodzinieku slimo kases dalībnieki caurmērā slimo 26 dienas gadā katrs.

Vācijas nodalījumā ļoti labi zīmētā plakātā rādīta tagadējā apdullinošo indu apkaŗošanas darbība Vācijā. Kā darbības nozares minētas: alkoholisma apkaŗošana, tabakisma apkaŗošana, opiju saturošu zāļu un miega zāļu pārmērīgas pielietošanas apkaŗošana un neraudzētu augļu sulu lietošanas veicināšana. Darbības līdzekļi: iepazīstināšana ar briesmām, kādas draud no apdullinošām indēm, gādība par šo

indu varā nonākušajiem, atturībnieku organizāciju iekšējās dzīves izveidošana, bezalkohola restorānu atbalstīšana. Šo darbu veic sīki un plaši izveidota organizācija, kas sadalās: valsts centrālē, 32 apgabalu nodaļās un apriņķu nodaļās, kas sastrādā ar 743 veselības pārvaldēm. Šīs visas ir valsts vai pašvaldības iestādes, kas darbojas kopā ar 6 lielām privātām organizācijām, kuŗām nodaļas pastāv visā valstī. Smēķēšanu atzīst par visai kaitīgu parādību, kādēļ jaunatnei līdz 18 gadiem smēķēšanu pavisam aizliedz, no sievietēm prasa atturēšanos no smēķēšanas un vīriešus brīdina no pārmērīgas smēķēšanas.

Japanas nodalījums pretalkohola izstādē rāda, ka arī šinī valstī lielu nozīmi piešķiŗ atturībai. Tur atrodams bij. ministru prezidenta vikonta Saito izteiciens: «Prohibicija novedīs mūsu tautu pie atdzimšanas.» Kādu plakātu parādījuši izglītības, iekšlietu un tieslietu ministri un plakātam šāds saturs: «Šinīs saspīlētos laikos lai visa mūsu tauta vienprātīgi ievēro likumus, it īpaši pretalkohola un prettabakas likumus, jo Japānas dzīves līmenis prasa, lai mūsu bērniem un jaunatnei būtu vesela miesa un tīra sirds.» Kādā citā plakātā sacīts: «Ar 4 mēnešu laikā par alkoholu izdoto naudu varētu samaksāt visus Japānas ārējos parādus».

Arī tagadējā Meksikā pastāv pretalkohola kustība. Izstādē bija plakāts, no kuŗa redzams, ka Pueblas pilsētā 1936. gada oktobrī noticis Meksikas pirmais nacionālais pretalkohola kongress. Pa kongresa laiku sarīkots gājiens, kuŗā bērni nesuši plakātus ar uzrakstiem: «Apdomā! Nedzer! Spirts nozīmē nāvi! Atturībā Meksikas nākotne!» Arī brašu sportistu — abu dzimumu — liela grupa nostājusies atturībnieku rindās.

No Urugvajas izstādīts glīts plakāts, kuŗā sacīts, ka lielisko dabas bagātību — augļus — alkohols pārvērš indē.

Vecās lielo atturības cīnītāju zemes Šveices nodalījumā starp citu atrodams plakāts, kuŗā sacīts, ka Šveicē ar rauga sēnīšu palīdzību iznīcina 3000 vagonus cukura gadā. Redzams arī plakāts, kuŗā attēlots dūšīgs puisītis ar piena glāzi rokā un uz plakāta sekojošs pantiņš turienes izloksnē:

«'s isch jede Schluck so
guet und gsund
und macht em d'Bäckli
rot und rund.»

t. i. «Katrs malciņš ir tik labs un veselīgs, ka dara viņam vaidziņus sārtus un apaļus.»

15. septembrī kongresa prezidijs, kongresa dalībnieku — ārzemnieku pavadībā, nolika vaiņagu pie poļu nezināmā kareivja kapa, pēc kam visu grupu delegāti ierakstījās sevišķā piemiņas grāmatā.

Pēc kongresa rezolūciju pieņemšanas visu atsevišķo valstu delegāciju pārstāvji turēja īsas atvadīšanās runas. Kad nosauca Latvijas vārdu un piecēlās Latvijas delegācijas pārstāvis, zālē atskanēja vienprātīgi sevišķi skaļi aplausi. Ar tikpat skaļiem aplausiem uzņēma arī pārstāvja īso uzrunu. Tas rāda, ka Latvijas vārdam kongresā bija laba skaņa.

No Latvijas kongresā piedalījās 6 delegāti un 9 jaunatnes stafetes dalībnieki. Delegāti guva plašus materiālus turpmākam darbam atturības laukā, kas tik nepieciešams labākas nākotnes nodrošināšanai Latvijai un latvju tautai. Par iespēju Latvijas pretalkohola biedrības delegātu sūtīšanai uz kongresu sirsnīga pateicība pienākas mūsu valdībai, bet it īpaši mūsu tautas Vadonim — Valsts un Ministru prezidentam, Dr. Kārlim Ulmanim, kuŗš jau vairākkārt apliecinājis savas simpatijas atturības kustībai un no kuŗa mēs sagaidām arī turpmāku atbalstu tik svarīgajam un nepieciešamajam atturības darbam, jo sevišķi audzinot jaunatni atturības garā. Par iespēju piedalīties kongresā Rīgas pilsētas pārstāvim un par līdzekļu atvēlēšanu pretalkohola izstādes materiālu sagatavošanai pateicība nākas Rīgas pilsētas valdei. Jāatzīmē, ka Rīgas pilsēta arvien atbalstījusi atturības darbu, neliedzot zināmus līdzekļus atturības mācības pasniegšanai Rīgas pilsētas skolās, alkoholiķu ārstēšanas ambulances uzturēšanai, pretalkohola organizāciju atbalstīšanai, žūpības apkaŗošanas kurātora algošanai un vispār Rīgas pilsētas žūpības apkaŗošanas komisijas uzturēšanai.

Jāatzīmē sevišķā viesmīlība, kādu kongresa dalībniekiem parādīja Polijā. Kongresa dalībniekus pie sevis ielūdza Varšavas pilsētas prezidents, tad ministrs Koscialkovskis, kā Polijas valdības pārstāvis, un beidzot — Polijas republikas prezidents prof. Moscickis. Pēdēji minētais rauts notika greznajā karaļa Staņislava Augusta Pāņatovska pilī Lazenkos, kur kongresa dalībnieki - ārzemnieki sevišķi sajūsminā-

Labības pļaujmašīna ietaupa 4 cilvēku darbu, bet kūlīšu sējējs 10 cilvēku darbu.

Rudenī zemnieks svin pļaujas svētkus.

liskas satiksmes uzņēmumu darbiniekiem. 6) Apdrošināšanas sabiedrības atbrīvojamas no savām saistībām pret apdrošināto šoferi, ja satiksmes nelaime notikusi šī šofeŗa vainas dēļ, viņam atrodoties zem alkohola iespaida. — Jāatzīmē lietpratēju - zinātnieku konstatējums, ka neliels daudzums alkohola, kas neiespaido ne auto vadītāja iešanas spējas, ne viņa runu, jau ļoti bīstāmā kārtā iespaido auto vadītāja spējas asi redzēt un ātri izšķirties kritiskā brīdī.

Noklausījies rektora Padača izstrādāto starptautiskās konvencijas projektu alkoholisma apkaŗošanai, kongress nolēma ieteikt visām atturībnieku un tautas labklājības veicināšanas organizācijām iepazīties ar šo projektu un to rūpīgi pārbaudīt. Starptautisko atturības savie-

jās par greznajām, zināmā stilā ieturētām zālēm un brīnišķīgi jauko parku. Bez tam kongresa dalībnieki bija lūgti poļu komponistu mūzikas vakarā, bet kongresa atklāšanas priekšvakarā poļu organizācijas komiteja sarīkoja kongresa dalībnieku tuvināšanās vakaru. Kongresa pēdējās dienas pēcpusdienā maršala Pilsudska atraitne bija aicinājusi pie sevis uz glāzi tējas ārzemju atturīgās jaunatnes stafetu dalībniekus. Par šādu viesmīlību atvadīšanās runā pateicās visu delegāciju pārstāvji.

Kongresa pēdējā sēdē pieņēma vairākas rezolūcijas, kas iesniedzamas valdībām un nododamas atklātībai. Kā pirmo pieņēma rezolūciju patlaban sevišķi sāpīgajā dienas jautājumā — par alkoholu un satiksmi. Kongress ieteic it sevišķi sekojošo: 1) Aizliegt visiem ceļu lietotājiem ņemt dalību satiksmē, iekams vēl nav izgaisis viņu iebaudītā alkohola iespaids. Tādi pat soļi būtu speŗami gaisa un ūdens satiksmē. Attiecīgo noteikumu pārkāpšanas gadījumos ieteicams sekot Norvēģijas piemēram, kur atzīts par pielaižamu ne vairāk kā 0,5 tūkstošdaļas alkohola asinīs. 2) Attiecībā uz satiksmes darbiniekiem un profesionāliem braucējiem, tiklab darba stundās, kā arī ārpus darba stundām, šai prasībai vajadzētu būt stingrākai, novedot to līdz pilnīgas atturības prasībai. 3) Šofeŗu atļaujas izsniedzamas tikai personām, par kuŗu atturību nav šaubu. Pēc atļaujas izsniegšanas periodiski jāpārbauda, vai šofeŗi vēl arvien ir atturībnieki, un izsniegtās atļaujas jāatņem gadījumos, kur attiecīgās personas, galvenā kārtā profesionālie šofeŗi, pārkāpj atturības likumus. 4) Skolu audzēkņi, bet arī pieaugušie, it īpaši nākošie šofeŗi, jāiepazīstina ar alkoholisma kaitīgo iespaidu uz satiksmes drošību. 5) Jāveicina pilnīgas atturības biedrību nodibināšana šofeŗiem un pub-

nību kongress uzaicināja sasaukt konferenci šādas konvencijas projekta galīgai pieņemšanai, pēc kam šis projekts piesūtāms visām valdībām; bez tam starptautiskai atturības savienībai jau tagad jāstājas sakaros ar labvēlīgi noskaņotām valdībām, sadarbojoties šā jautājuma pētīšanā.

Jautājumā «alkohols kā pārtikas viela» kongress pieņēma šādu rezolūciju: Ņemot vērā, ka alkoholu dažkārt vēl arvien atzīst par derīgu pārtikas vielu, kongress piekrīt šādam zinātniskās komisijas izstrādātam atzinumam: Nodarbinātie muskuļi nevar izlietot alkoholu kā īstu enerģijas avotu, tādēļ no alkohola jāsargās. Ārsti brīdināmi parakstīt alkoholu nespēka vai liela noguruma gadījumos, jo šādos gadījumos pat neliels alkohola daudzums var būt ļoti bīstams un izsaukt nāvi.

Jaunatnes jautājumā kongress izteicās šādi: Atturības darbam jaunatnē piešķiŗama izšķiŗoša nozīme. Jau bērnībā ģimenē bērni audzināmi atturības garā, kam jāseko atturības mācības pasniegšanai skolā un dalības ņemšanai bērnu atturības organizācijās. Piedalīšanās jaunatnes atturībnieku pulciņos sagādās jaunatnei visdažādāko darbību un piedzīvojumus. Šādās grupās jāvalda darba un sirsnīgas draudzības garam, pie kam nedrīkst trūkt sakaru starp jaunatnes un pieaugušo atturības organizācijām. Pieaugošo organizācijās jaunatnei dodami sevišķi uzdevumi, sagādājot viņai iespēju būt derīgai; pieaugušiem jāmācās vērtēt jaunatnes darbs. Jaunatnes pienākums aizpildīt robus aktīvo atturībnieku rindās, kādus izrautu nāve vai vecums. Kongress uzaicina starptautisko pretalkohola biroju iepazīstināt ar šiem ierosinājumiem visas pasaules atturībnieku organizācijas un uzaicināt tās piegriezt darbam jaunatnē arvien lielāku vērību.

Lielu ievērību kongress piešķira arī jautājumam par strādnieku brīvo laiku un atturības kustību. Šinī jautājumā pieņēma sekojošu lēmumu: Kongress atzīst, ka brīvā laika lietderīgas pavadīšanas noorganizēšana dod atturības kustībai iespēju sadarboties ar šās problēmas pareizā atrisināšanā ieinteresētām iedzīvotāju grupām, toties nostāda atturības kustību arī jaunas atbildības priekšā. Kongress uzdod Starptautiskās atturības savienības ģenerālsekretāram iepazīstināt atturībnieku organizācijas ar šinī lietā spertiem soļiem un, no otras puses, iepazīstināt ar atturībnieku viedokli tās nacionālās un starptautiskās organizācijas, kuŗas kārto brīvā laika lietderīgas pavadīšanas jautājumu.

Jautājumā par žūpu ārstēšanu pieņēma plašu rezolūciju, starp citu, uzsveŗot, ka Tautu savienības veselības sekcija un — attiecībā uz šofeŗiem, kuŗi dzeršanas dēļ zaudējuši savu braukšanas atļauju — arī Tautu savienības satiksmes sekcija varētu ar labiem panākumiem nodarboties ar šā jautājuma atrisināšanu.

Starptautiskai atturības savienībai kongress uzdeva noskaidrot iespēju pieņemt atturībnieku starptautisku nozīmi, karogu, lozungu un himnu.

Sportistus un viņu vadītājus interesēs Berlīnes olimpiādes šķīrējtiesas priekšsēdētāja Ernesta Bauera priekšlasījumā «Berlīnes olimpiskās spēles un alkohola jautājums» sacītais. Runātājs uzsvēra, ka sports un alkohols saderas tikpat labi, kā uguns un ūdens. Arī šinī kongresā konstatēts, ka zinātne, tāpat kā agrāk, noraida alkoholu kā sasniegumu veicinātāju. Neviens alkohola lietotājs nav atrodams olimpisko uzvarētāju sarakstā. Vācijas sportisti guva Berlīnes olimpiādē lielāko skaitu uzvaru, un viņiem pa sagatavošanās laiku nedeva alkoholu, bet gan galvenā kārtā «šķidros augļus», t. i. augļu sulas. Tas viens no viņu sasniegumu iemesliem. Kartiņa, kur aprādīts, kas katram sportistam jāzin par alkoholu, Vācijā izplatīta vairāk kā 2 miljoni eksemplāros. Raksturīgi, ka arī ļoti lielā skaitā ieradušies olimpisko spēļu apmeklētāji patērējuši maz alkoholisko dzērienu, jo šo dzērienu patēriņš Berlīnē tajā laikā bijis tāds pats kā agrāk.

Zviedrijas delegācijas pārstāvis man izteicās, ka Zviedrijā pretalkohola mācības pasniegšanai un atturības propagandai valsts budžetā ik gadus paredzot 350.000 kronu. Šiem pašiem mērķiem Stokholmas pilsēta izdodot ap 20.000 kronu gadā. Bez tam alkoholiķu ārstēšanai Zviedrijā no valsts līdzekļiem izdod miljonu divi simti tūkstošu kronu, un Stokholmas pilsēta — 200.000 kronu gadā. Atturīgo šofeŗu biedrība saņem no valsts 16.000 kronu gadā un atturīgo dzelzceļnieku biedrība — 5000 kronu gadā, kas izskaidrojams ar to, ka šofeŗu skaits lielā mērā pārsniedz dzelzceļnieku skaitu. Gandrīz visos arodos, to skaitā arī policijas darbiniekiem, ir savas atturībnieku biedrības, kuŗas saņem nelielu pabalstu no valsts. Arī Holande, Polija un vairākas citas valstis, it īpaši Vācija, šiem pašiem mērķiem izdod lielas summas no valsts un pašvaldību līdzekļiem.

Es beigšu ar izvilkumu no vēstules, ko kongresam bija piesūtījis 1934. g. Londonā noturētā 20. starptautiskā pretalkohola kongresa prezidents lords Astors: «Mūsu laikmets ir ātras pārvietošanās laikmets. Diendienā cilvēki traucas pa zemes virsu un pa gaisu arvien ātrākā tempā, kas prasa skaidru skatu un labi darbojošās smadzenes, lai varētu ātri izšķirties. Vismazākā vilcināšanās var nozīmēt visļaunākās beigas, un ļoti daudzus nelaimes gadījumus izsaucis alkohols, kā mums to rāda statistika. Neaizmirsīsim, ko zinātnieki saka: jo precīzāks kāds fizisks darbs, jo nelabvēlīgāk to iespaido alkohols. Man nav zināms, ka atturība būtu iznīcinājusi kādu dzīvību, kādu mājturību, bet gan man ir zināms, ka alkohols ir iznīcinājis daudzas dzīvības, daudzu ģimeņu pavardus.»

Cand. hist. R. Malvess

Pirmā Baltijas vēsturnieku konference

No 15.—20. augustam Rīgā notika pirmā Baltijas vēsturnieku konference. Tā bija spīdoša latviešu zinātnes manifestācija Eiropas mērogā. Vēl vairāk. Tas bija izcilākais notikums Baltijas zemju vēstures problēmu risinājumā pēc Baltijas archaiologu otrā kongresa, kas notika Rīgā 1930. gadā. Šoreiz konferenci organizēja Latvijas vēstures institūts, sadarbojoties ar Latvijas Ūniversitāti.

Konferencē piedalījās pāri par 300 vēsturnieku, no kuŗiem 121 ārzemnieks, no 13 dažādām valstīm: Latvijas, Vācijas, Dānijas, Somijas, Lietuvas, Norvēģijas, Polijas, Zviedrijas, Italijas, Francijas, Ungārijas, Igaunijas un arī Dancigas. No ārzemniekiem visvairāk vēsturnieku devusi Zviedrija (skaitā 33), Polija (22), Vācija (19), Igaunija (18), Lietuva (8), Dānija (7) u. t. t. Konferences bagātīgās programas dēļ (nolasīti pavisam 56 referāti), sēdes notika gan kopēji, gan dalītās sekcijās: senvēstures, vēstures, kultūras vēstures, archīvu zinātnes un kaŗa vēstures sekcijās. Daudzpusīgie tēmati deva klausītājiem vislielākās izvēles iespējas: sākot no Gustava Ādolfa artilerijas šāvienu attāluma līdz vēsturnieku starptautiskai kopdarbībai. Centrālo vietu ieņēma vairākas mūsu vēsturē svarīgas problēmas. Viena no svarīgākām bija cīņas ap Baltijas jūŗu. Kas valdīs pār to, tas pakundzēs sev arī šai jūŗai piegulošās zemes kā saimnieciski, tā arī politiski. Tāpēc šīm cīņām izrādīta vislielākā ievērība. Konferencē par tām referēja gan igauņu, gan arī vācu, zviedru un poļu zinātnieki, iztirzājot kā politiskās, tā arī saimnieciskās un stratēģiskās situācijas.

Šajās cīņās ievērojamu lomu spēlēja tirdznieciskās intereses. Jau vikingu laikos caur Baltijas zemēm gāja vairāki ievērojami tirdzniecības ceļi no rietumiem uz austrumiem. Rīga izveidojās par Baltijas tirdzniecības ievērojamāko centru. Baltijas un sevišķi Rīgas tirdzniecības problēmām veltīti vairāki referāti, kuŗus nolasīja latviešu, dāņu, lietuvju,

Vēsturnieki iepazīstas ar izrakumiem ordeņa pilsdrupās Valmierā.

«Pasaules kaŗa iznākumā iznira jauns jēdziens, kas gan agrāk jau bija pazīstams, bet kas vēl nebija ieguvis savu saturu. Tas ir tautas jēdziens. Tauta, kas XIX gadu simtenī bija drīzāk etnisks apzīmējums, ieguva politiskas līdztiesības, nē, vairāk, — politiskas pirmtiesības... Tikai tas ir saukts un aicināts rakstīt vēsturi, kas pieder pie vēstures taisītājiem — pie savas tautas.

... Mēs redzam, ka vēstures, tāpat kā Dieva priekšā nav lielo un mazo, bet ka bieži vien lielo valstu līdzdalība cilvēces attīstībā ir bijusi samērā nabadzīgāka nekā mazāku, bet tautiski stipráku valstu radītas vērtības un pastrādātie darbi... Pasaules valstis ir gājušas bojā, un to varu nesējas tautas ir atsviestas atpakaļ savā attīstībā vai pat tikušas iznīcinātas, bet atkal citos gadījumos mazas tautas ir pārdzīvojušas gandrīz neticamas grūtības un likstas un tomēr iznirušas no vēstures kausētavas arvien vienotas un spēcīgas.» Šīs Prezidenta teiktās, dziļi pārdomātās atziņas ir šīs konferences viens no visvērtīgākiem ieguvumiem, ko vienprātīgi atzinuši arī ārzemju vēsturnieki.

poļu, somu un vācu zinātnieki. Vācu vēsturnieku referāti bija saskaņoti un izcēla vācu Hanzas lielo lomu tirdzniecības un celtniecības laukā. Poļu vēsturnieki savukārt izcēla Dancigas tirdznieciskos sakarus ar mūsu Rīgu. Vairāki referāti bija veltīti pilsētu izcelšanās jautājumiem, jo tiem visciešākais sakars ar tirdzniecības problēmām.

Lai cik dažādas arī būtu bijušas cīņas ap Baltijas jūŗu, tāpat lai cik sarežģīti būtu bijuši Baltijas un sevišķi Rīgas tirdzniecības apstākļi, tie visi savu īsto nozīmi iegūst tikai nacionālā skatījumā. Pētīt savas tautas vēsturi patiesības un nacionālisma garā — to par savu galveno uzdevumu ir spraudis Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa dibinātais Latvijas vēstures institūts. Nacionālajam jautājumam konferencē bija veltīti vairāki referāti, sevišķi no latviešu un lietuviešu vēsturnieku aprindām.

Visraksturīgākais referāts šajā ziņā bija prof. A. Spekes — par 16. gadsimta Baltijas jautājumu latviešu skatījumā.

Latviešu tauta pārcietusi neskaitāmas kaŗa vētras un pārdzīvojusi daudzas svešas varas. Latviešu jau gadu tūkstošiem apdzīvotā territorija piederējusi dažādām svešām valstīm. Bet vai tāpēc latviešu vēsture ir tikai šo citu valstu vēstures sastāvdaļa? Nebūt nav. Visas svešās varas kā ir nākušas, tā ir arī pazudušas, un esam palikuši mēs vieni paši — savā valstī. Kā tas viss varēja notikt, uz to atbildi dod problēma par vēstures taisītāju. Konferences atklāšanā Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa teiktie vārdi par tautu kā vēstures aktīvo taisītāju ir liels ieguvums ne tikai mūsu vēstures atziņā, bet visas pasaules vēstures filozofijā. Lai gan jau vācu slavenais vēsturnieks Ranke ir savā laikā norādījis uz tautas nozīmi vēstures procesos, tomēr tik spilgtu izpausmi šī doma vēl nekad nebija piedzīvojusi, kā mūsu Valsts Prezidenta teiktā uzrunā. Šī lielā doma atrada plašu atzinību arī pasaules presē.

Mūsu tautas vēsturniekiem tuvi arī sociālie jautājumi. Par latviešu zemnieku stāvokli, cīņu pret dzimtbūtību un līdzīgiem jautājumiem referātus nolasījuši gan latviešu, gan arī lietuvju un zviedru vēsturnieki.

Nav iespējams šeit atzīmēt visas konferencē iztirzātās problēmas. Konferences nozīme nav vērtējama tikai no nolasīto 56 referātu viedokļa vien. Šeit plašajai starptautiskai vēsturnieku saimei, kurā tik daudz slavenu vārdu, ar saviem referātiem līdzās cienīgi nostājās mūsu vēsturnieki: prof. A. Švābe, prof. A. Speke, prof. E. Blese, prof. L. Adamovičs, priv. doc. M. Stepermanis, priv. doc. Ed. Dunsdorfs, doc. J. Bērziņš, Dr. V. Ģinters, Dr. Ed. Šturms un J. Vīgrabs.

Personīgās pārrunās nodibinātais sakars lielā mērā sekmēs mūsu vēsturnieku sadarbošanos ar ārzemju vēsturniekiem.

Konferences sasaukšanas gadījumā publicēti arī vairāki vērtīgi vēstures rakstu krājumi un sarīkotas vairākas piemērotas izstādes.

Konferences dalībniekiem sarīkoti arī divi lielāki izbraukumi pa Vidzemi, Kurzemi un Zemgali. Vidzemē vēsturnieki apskatīja Rīgas virsbīskapu Raunas pils drupas. Šajā pilī 16. gadsimtā lielajā zālē bija ierīkota portreju galerija. Visapkārt zālei uz sienām bija uzgleznotas visu Rīgas bīskapu un virsbīskapu portrejas. Virs portrejām bija heksametros uzrakstīts īss bīskapa vai virsbīskapa dzīves

gājums. Krievu kaŗos gāja bojā pils un vērtīgā portreju galerija. Veltīgi vēsturnieku acs mēģināja vēl saskatīt uz sienām kādas gleznojuma vai tā saucamo «Raunas epigrammu» paliekas. Valmierā vēsturnieki iepazinās ar pilsētas atbalstītiem izrakumiem ordeņa pils drupās, Valtera kalniņā un Lucas kalnā. Pieminekļu valdes izdarītie izrakumi devuši labu ainu par senās ordeņa pils novietni. Tāpat arī noskaidrots, ka Valmierā nav meklējama Tālivalža Beverīnas pils.

Cēsis uzmanību saistīja ordeņa mestra pils drupas un Valsts vēsturiskā mūzeja nodaļa. Sigulda ārzemju vēsturniekus pārsteidza ar savu skaistumu.

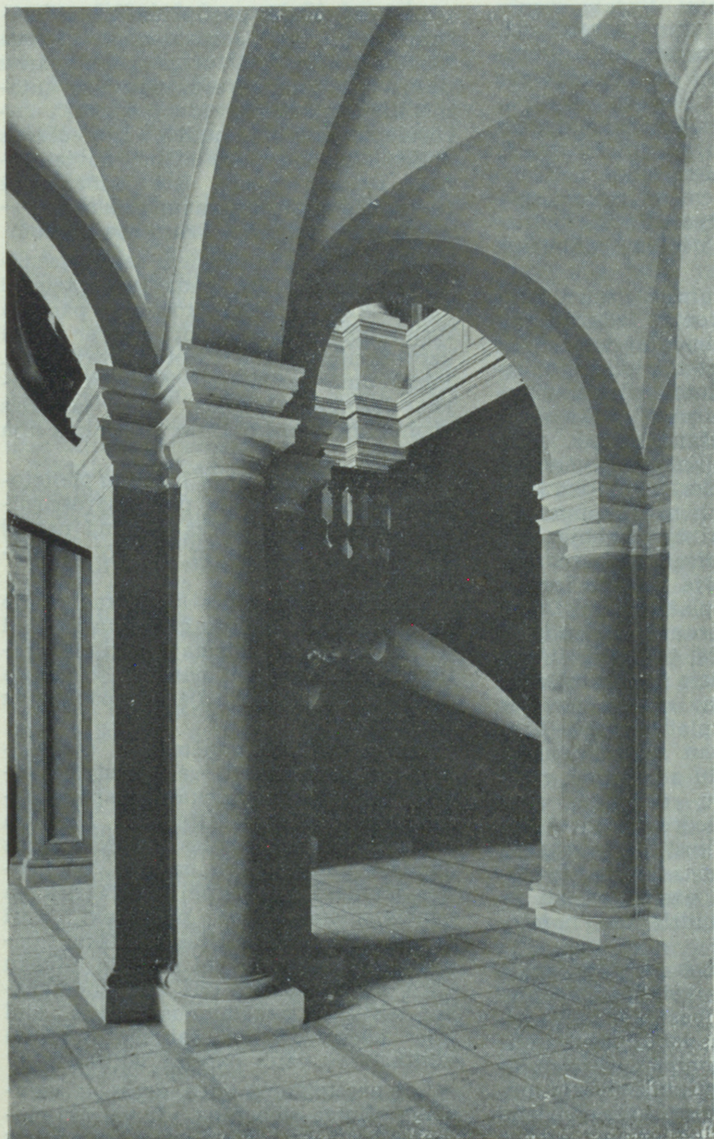
Kurzemē un Zemgalē vēsturnieki iepazinās ar A. Karnupa vadītiem izrakumiem Talsu pilskalnā un ar Jelgavas pili. Plašie izrakumi un Jelgavas pils restaurēšanas darbi atstāja uz ārzemju vēsturniekiem lielu iespaidu. Apskatījis Jelgavas pilī Kurzemes hercogu kapličū, vācu profesors Šēls kādā runā starp citu izteicās: «Lai gods tai tautai kas ar tik lielu cienību izturās pret saviem mirušiem!»

Valsts Prezidenta, ārlietu ministra, Latvijas ūniversitātes rektora, Latvijas vēstures institūta, Rīgas, Valmieras, Cēsu, Talsu un Jelgavas pilsētu viesmīlība atradusi labu atsauksmi arī ārzemju presē. Sevišķi tā izceļ konferences labo organizāciju un organizācijas komitejas ģenerālsekretāra prof. Fr. Baloža izcilās organizātora spējas.

Konferences labo izdošanos sekmēja arī zinātnieku kollēģiālā solidāritāte, izvairoties no asumiem un pārspīlējumiem. Vienīgi daži ārzemju preses korrespondenti centās bez kāda pamata zinātniskā darbā saskatīt arī dažu valstu politiskos blakusmērķus.

Konferenci slēdzot, organizācijas komitejas priekšsēdētājs Izglītības ministrs prof. A. Tentelis pateicās konferences protektoram Valsts Prezidentam Dr. K. Ulmanim par viņa lielo pretimnākšanu konferences atbalstīšanā un sekmēšanā, tāpat arī citiem konferences veicinātājiem un dalībniekiem.

Konferences plenārsēdē uz prezidija ierosinājumu nolēma izdot īpašā grāmatā visus nolasītos referātus. Tāpat nolēma sadarboties ar Vēstures zinātņu starptautisko komiteju. Baltijas vēsturnieku nākošo konferenci uzdeva sasaukt Zviedrijas vēsturniekiem 1941. gadā Gotlandes salā Vizbijas pilsētā.

Skats Viestura piemiņas pilī Jelgavā, kur tagad darbojas Latvijas lauksaimniecības kamera un novietos Lauksaimniecības akadēmiju.

Pulkvedis-ltn. J. Upītis

Pārsteigums

I

Pārsteigt ienaidnieku — nozīmē radīt ienaidniekam pēkšņi negaidītu stāvokli, tādu, ko tas iepriekš nevar paredzēt un apsvērt. Šāds stāvoklis ir jāizmanto, lai ienaidnieku sakautu. Pārsteigums morāliski un fiziski paralizē ienaidnieka pretdarbību, ar ko dod iespēju uzvarēt lielu ienaidnieka pārspēku. Mūsu kājnieku apmācības reglāmenta I daļas 75. p. saka: «Katrai kaujas darbībai jāpamatojas uz pārsteigumu. Bez pārsteiguma grūti iegūstami lieli panākumi. Pārsteigums rada izdevīgu kaujas stāvokli, faktiski un morāliski paralizē ienaidnieka pretdarbību, atsveŗ nevienlīdzību skaitliskā un kaujas līdzekļu ziņā un izsargā no zaudējumiem». Krievu 1929. g. lauka reglāmentā ir teikts: «Pārsteigums atstāj uz ienaidnieku satriecošu iespaidu. Tādēļ kaŗaspēka visām darbībām ir jānotiek lielākā slepenībā un ātrumā. Darbības ātrums ir sekmju pamats.» Poļu kājnieku reglāments arī uzsveŗ pārsteiguma nozīmi kaujā, pasvītrojot pēkšņumu un ātrumu. Arī japāņi saka, ka pārsteigums dod iespēju uzvarēt ienaidnieku. Tādos pašos ieskatos ir arī citu valstu armijas. Tā tad droši varētu teikt, ka visi atzīst pārsteiguma nozīmi un centīsies to izmantot arī kaŗā.

Pārsteigumu var panākt ar:

1) kaujas uzsākšanu ienaidniekam negaidītā laikā,
2) kaujas uzsākšanu ienaidniekam neparedzētā vietā,
3) ienaidnieka maldināšanu,
4) jaunu, vēl nezināmu, kaujas līdzekļu pielietošanu,
5) jauniem taktiskiem paņēmieniem,
6) pilnīgas slepenības ievērošanu.

Pārsteigt ienaidnieku laika ziņā — nozīmē sākt kauju tad, kad viņš to negaida. Un ja ienaidnieks no mūsu puses kauju negaida, tad arī viņa kaujas gatavība būs ne visai pilnīga. Kā piemēru atcerēsimies latviešu strēlnieku Ziemassvētku kaujas 1916./17. g. ziemā. Strēlnieki savu uzbrukumu sāka Ziemassvētku priekšvakara rīta agrumā. Kā izrādījās, vācieši bija domājuši, ka latvieši un krievi svinēs Ziemassvētkus, kādēļ arī nekādu kaujas darbību negaidīja. Strēlnieki ar šo pārsteigumu sākumā guva ievērojamas sekmes, bet tā nebija latviešu strēlnieku vaina, ka krievu kaŗaspēka vadība neprata un nespēja šīs sekmes pienācīgi izmantot.

Vietas ziņā pārsteigt ienaidnieku — nozīmē uzbrukumā sākt kauju tur, kur tas to vismazāk sagaida. Pie aizstāvēšanās mēs varam pārsteigt ienaidnieku, radīdami pretestību tur, kur ienaidnieks nemaz nav paredzējis tādu sastapt.

Pārsteigumu vietas ziņā pilnā mērā izmantoja mūsu armijas virspavēlniecība cīņā ar Bermontu, izdarot 1919. g. 15. oktobrī uzbrukumu ar 9. pulku pāri Daugavai pie Daugavgrīvas.

Bermonta kaŗaspēka vadība mūsu uzbrukumu šeit vismazāk gaidīja, jo: 1) Daugava šeit ir visplatāka un tanī laikā vēl neaizsalusi, 2) vieglāk ir uzbrukt tur, kur ir tilti, tā tad pašā Rīgā, 3) uzbrukums ir iespējamš gar Daugavas-kreiso krastu no austrumiem, jo Bermonta spēki visu Daugavas krastu nebija aizņēmuši. Tā tad Daugavgrīva un Bolderāja šķiet vislabāk pasargātas no mūsu uzbrukuma. Tomēr mūsu uzbrukums notiek, ienaidnieks tiek pārsteigts un 9. pulks gūst spīdošu uzvaru. 9. pulkam seko Latgales divīzijas pārējās daļas un nostiprinājas tādā vietā, no kurienes apdraud Bermonta armijas flangu un pa daļai arī aizmuguri.

Šinī kaujā pārsteigumu pareiza izmantošana piešķīra uzvaru mūsu kaŗaspēkam, neskatoties uz ienaidnieka pārspēku.

Ienaidnieka maldināšana kā līdzeklis pārsteigt ienaidnieku un gūt uzvaru ir zināma jau kopš seniem laikiem. Klauzevics saka, ka maziem un vājiem spēkiem, kam vairs nevar līdzēt ne uzmanība, ne gudrība, pēdējais glābiņš ir viltība.

Vācu 1918. gada pirmās un otrās ofensīvas rietumu frontē izdevās, pateicoties sabiedroto maldināšanai.

Lai nevarētu konstatēt gaidāmo uzbrukumu un pārrāvumu vietas, gatavošanās notiek visā frontē. Tika radītas maldu koncentrēšanas vietas. Kaŗaspēka un vezumu kolonnas maršēja neīstos virzienos, radiostacijas tika pārvietotas tālu no īstām uzbrukuma vietām, aviācija pastiprināti darbojās tur, kur uzbrukums nemaz nebija paredzēts. Tukši vilcieni braukāja un tika ierīkotas izkraujas maldu platformas. Dienu kaŗaspēka daļas piebrauca vilcienos un izkravājās vienā vietā, bet naktī iekravājās un brauca uz īsto koncentrēšanas vietu. Štābi «zaudēja» neīstas pavēles, schēmas un kartes, izplatīja maldu baumas par paredzamiem uzbrukumiem. Tika organizēti maldu aerodromi, maldu noliktavas, maldu ceļi un citas maldu ierīces. Sabiedroto lidotājiem tika rādīta maldu kustība, kaŗaspēka un transporta kolonnas, kuŗas ar nolūku nokavēja laikā paslēpties, lai lidotāji tās spētu ieraudzīt un nofotografēt.

1918. gadā Palestīnas frontē angļu ģenerālis Allenbijs veikli piemānīja turkus. Viņa darbības plāns bija — pārraut turku armijas labā spārna fronti jūras piekrastes tuvumā. Ienaidnieka maldināšanai angļi līdz pašam pēdējam bridim pret turku kreiso spārnu atstāja jātniekus. Tikai pirms uzbrukuma, naktī viņi pārsvieda uz nodomātā pārrāvuma rajonu divus jātnieku korpusus un vienu kājnieku divīziju. Pirms tam pārrāvuma rajonos bija ierīkotas nometnes, kur katrs bataljons ieņēma 2—3 reizes plašākas telpas, kā normāli. Kad pārsviestie jātnieki un kājnieki nonāca šinī rajonā, tad kaŗaspēks tika sablīvēts un ieņēma normālus novietojuma rajonus. Skatoties no gaisa, nekas nelikās būt mainījies, lai gan spēki bija palielinājušies trīskārtīgi.

Pamestajos rajonos (pret turku kreiso spārnu) nometnes palika iepriekšējā stāvoklī, bet pie tukšām ēkām tika taisītas piebūves. Tukšās nometnēs pienāca maldu transporti ar žagariem, lai maldinātu turku aviāciju. Jātnieku vietā atstātajās nometnēs ieradās 15.000 mūļu, kas tur palika līdz uzbrukuma sākumam.

Lai vēl vairāk pastiprinātu maldināšanu, angļi no Jeruzālemes gājiena kārtībā sūtīja pret turku kreiso spārnu dažus bataljonus, kuŗus naktī ar automobiļiem atkal pārveda atpakaļ. Jeruzālemē atklāti notika gatavošanās angļu virspavēlnieka štāba novietošanai. Beidzot pirms īstā uzbrukuma turku kreisajam spārnam uzbruka arabi slavenā pulkveža Laurensa vadībā.

Šī maldināšana angļiem sagādāja spīdošas sekmes. 1918. gada 19. septembrī angļu XX un XXI korpusi pārrāva turku labā spārna fronti, kamēr turki uzbrukumu gaidīja frontes otrajā galā. Pārrāvumā darbojās 4 jātnieku divīzijas, dezorganizēdamas turku armijas aizmuguri. Turku 7. un 8. armijas bija sakautas.

Jaunizgudrotu cīņas līdzekļu pielietošana kaujā pārsteidz pat visdrošsirdīgāko pretinieku, jo tas sākumā nespēj aptvert, kā cīnīties ar jauno ienaidnieku.

Tā tas bija pasaules kaŗā, kad pirmo reizi parādījās indīgās gāzes un arī kad parādījās tanki. Pirmajā sākumā pretinieks pakļāvās pat pānikai, jo jaunos cīņas līdzekļus uzskatīja par pārdabīgu parādību.

Jaunu taktisku paņēmienu pielietošana arī ienaidnieku var pārsteigt, sevišķi tad, ja ienaidnieka kaŗaspēka vadība nav pietiekoši attapīga. No kaŗa vēstures mēs atceramies, ka Napoleons daudzās kaujās guva uzvaras, pateicoties jauniem un īpatnējiem taktiskiem paņēmieniem. Viņa pretinieki, kuŗi pazina tikai šabloniskus taktiskus paņēmienus, teica, kā lai ar tādu cilvēku kaŗo, kurš neievēro pat viselementārākos taktiskos paņēmienus. Tikai viņi bija piemirsuši, ka šablonā ietvertā taktika nav vairs pareizā taktika.

Lai pārsteigums būtu drošs, ir vajadzīga pilnīga slepenība. Ir vairāki piemēri, kur labi sagatavotas operācijas ir cietušas neveiksmi vienīgi tādēļ, ka ienaidnieks par tām ir dabūjis zināt.

Tā austriešu 1918. gada 15. jūnija uzbrukums Italijā cieta neveiksmi, jo itaļi, brīdināti no daudziem pārbēdzējiem, paspēja sagatavoties austriešu uzbrukuma atsišanai.

Apskatīsim iemeslus, kādēļ vācu 1918. gada 15. jūnija uzbrukums rietumu frontē cieta neveiksmi.

9. jūnijā franči iegūst vācu slepenu instrukciju, kur iet runa par vācu uzbrukuma metodēm. Šīs metodes ir šādas: 1) naktī pirms uzbrukuma trieciena karaspēks ir jāsapulcē priekšējos ierakumos; 2) pirms uzbrukuma sākuma 2—4 stundu ilga artilerijas sagatavošana; 3) uzbrukt taisnā virzienā; 4) priekšējiem uzbrucēju viļņiem seko stipras rezerves.

28. jūnijā vācu gūstekņi no 228. divīzijas no sākuma gan nekā nestāsta, bet 3. pratināšanas dienā pasaka, ka uzbrukums būs rietumos un austrumos no viņu divīzijas iecirkņa. Uzbrukuma mērķis — Šalona. Franču lidotāji ar fotografēšanu konstatē maskētas municijas noliktavas pie «Butte du Mesnil». 3. jūlijā franči apšauda šīs municijas noliktavas. Notiek 28 sprādzieni.

5. un 6. jūlijā saņemti 13 gūstekņi no vācu 33. rez., 228. un 7. rez. divīzijas. Gūstekņi sākumā neko negrib teikt, bet tomēr vēlāk izdodas uzzināt, ka uzbrukuma sagatavošana notiek austrumos no Suippe. No tā franči taisa slēdzienu, ka iepriekšējās ziņas par uzbrukuma gatavošanu apstiprinās, uzbrukuma mērķis būs Šalona. Lidotāji konstatē pastiprinātu kustību vācu aizmugurē attiecīgās vietās.

5. jūlijā lidotāji redz uzkrītoši daudz vieglos auto pie Vuzjēras (Vouziers) un Kanruā (Canroy). Šeit virsnieki izdara izlūkošanu, ko apstiprina arī gūstekņi. Dzelzceļa stacijas frontes tuvumā naktīs tiek apgaismotas. Gaisa aizsardzība pastiprināta. 7. jūlijā franču artilerija atkal sašauj dažas vācu municijas noliktavas. No vācu gūsta izbēguši franču kareivji apstiprina vācu uzbrukuma gatavošanu.

Tiktālu frančiem ir skaidrs, ka gaidāms lielāks vācu uzbrukums, vieta un uzbrukuma plašums arī ir zināms. Nav zināms tikai uzbrukuma sākuma laiks.

10. jūlijā saņemti 5 vācu gūstekņi no 228., 7. rez., 19. rez., un 30. div., no kuŗiem uzzināts, ka uzbrukums sāksies 14. jūlijā. Uzbrukums notiks Reimsas rajonā 150 km frontē. Artilerijas pastiprinājumi frontē jau pa daļai ieradušies. Uzbrukums sāksies ar to, ka vācu tālšāvēju artilerija sāks apšaudīt Šalonu.

Franču 4. armijas vadība no virspavēlnieka štāba saņem ziņas, ka vācu uzbrukuma masā Reimsas rajonā ietilpst apm. 30 divīzijas.

11. jūlijā 9 vācu gūstekņi no 33. rez. divīzijas liecina, ka uzbrukuma sagatavošanai jānotiek līdz 12. jūlijam. Uzbrukuma fronte: Reimsa — Mezon-de-Šampaņa (Maison de Champagne). Lidotāji konstatējuši pie Mezon-de-Šampaņas pār grāvjiem sagatavotus tiltiņus un ierakumos sagatavotas izejas. Stacijās daudz vagonu.

Franču virspavēlnieka štābs ziņo, ka uzbrukums ir iespējams 15. jūlijā. 14. jūlijā starp pl. 20.00 un 21.00 franču lielāka izlūku vienība iebrūk vācu ierakumos un saņem 27 gūstekņus. Gūstekņi sākumā neko negrib teikt, bet vēlāk izdodas uzzināt, ka pēc dažām stundām sāksies no vācu puses artilerijas sagatavošana. Sākums pl. 00.10, beigas pl. 05.45.

Uzbrukums sāksies pl. 04.45.

Franči taisa slēdzienu, ka vācu uzbrukuma spēki ir jau priekšējos ierakumos, kādēļ pl. 23.00 franču artilerija ar viesuļuguni apšauda vācu ierakumus.

Uz iegūto ziņu pamata franči pamet savu poziciju pirmo līniju, kādēļ vācu spēki šeit uzduras tikai uz nelielām grupām. Pl. 08.00 vācu spēki sasniedz franču poziciju otro līniju, kur vācu uzbrukums arī apstājas.

Tādā veidā uzbrukums, kuŗš ar milzīgām pūlēm tika gatavots vairāk kā mēnesi, cieta pilnīgu neveiksmi tādēļ, ka tas ienaidnieku nepārsteidza, bet atrada to sagatavotu uzbrukuma atsišanai. Vāciem nebija izdevies noslēpt uzbrukuma sagatavošanu.

II

Pārsteiguma izmantošanas priekšrocības ir aktīvākai pusei. Parasti katrs kaŗa vadonis centīsies savu uzbrukumu izdarīt ar pārsteigumu. Mēs zinām, ka uzbrucēja pusē ir lielas priekšrocības, viņam piekrīt iniciātīva, viņš izvēlas uzbrukuma vietu, laiku un veidu. Turpretim pretiniekam — pasīvai pusei ir jāgaida, kad un kur ienaidniekam labpatiksies uzbrukt. Šī uzbrukuma gaidīšana spiež spēkus sadalīt puslīdz vienlīdzīgi visā frontē, tā kā uzbrucējs vienmēr var sapulcēt pārspēku uzbrukuma vietā.

Uzbrucējs savus spēkus ievada kaujā tikai pēdējā brīdī, bet aizstāvētājam spēki visu laiku jātura gatavā pozicijā.

Uzbrucējs, paturot slepenībā savā uzbrukuma gatavošanu, nedod pretiniekam iespēju sagatavoties vai spert pretsoļus šī uzbrukuma atvairīšanai.

Vācu ģenerālis Balks saka: «Lai uzbrukums izdotos, pirmā kārtā ir vajadzīgs pārsteigums. Katra vienmērība, katra uzbrukuma paņēmienu atkārtošana tanī pašā vietā sola izredzes uz neveiksmi... Kaŗa vadonim ir jāizvēlas, vai viņš grib gūt sekmes ar pārsteigumu, vai pēc ilgākas artilerijas sagatavošanas. Abu šo paņēmienu jaukšana sola tikai neizdošanos.»

Pēkšņs uzbrukums un trieciens var pārsteigt aizstāvētāju tādējādi, ka tas nokavē izsaukt noorganizēto sprostuguni, visi pozicijas aizstāvji nepaspēj iziet no patvertnēm un laikā nokļūt savās vietās pozicijā.

Kā piemēru šeit varu minēt no mūsu atbrīvošanas kaŗa kaujas pie Bulduru tilta. 1919. g. 8. novembrī, neskatoties uz to, ka bermontieši gaidīja mūsu uzbrukuma atkārtošanu pār Bulduru tiltu, viņi tika pārsteigti. 9. pulka rotas skrēja pār tiltu uzbrukumā, pārsteidza tilta galā bermontiešu ložmetējniekus, kuŗi nepaspēja novērst radušos ložmetēja kavekli. Citas bermonta armijas vienības, kam bija jāaizstāv Bulduri, nokavējās ar sprostuguns izsaukšanu. Bermontiešu sprostuguns sāka darboties par vēlu, tikai tad, kad jau gandrīz vesels mūsu bataljons bija tiltam pāri.

Otrs piemērs — plašākā mērogā — no pasaules kaŗa. 4 franču divīzijas bija nolemtas uzbrukumam Verdenas rajonā. Šīs divīzijas iepriekš tika rūpīgi apmācītas. 1916. gada 11. decembrī šīs divīzijas tika atvestas automobiļos. Naktī uz 15. decembri divīzijas nobeidza ieņemt uzbrukuma izejstāvokli. 15. decembrī pl. 12.00 sākās uzbrukums, bez iepriekšējas artilerijas uguns pastiprināšanas. Pārsteigums izdevās, jo vācu sprostugunis nokavējās un poziciju aizstāvji tika pārsteigti dziļās patvertnēs.

Arī mazām vienībām uzbrukumā ir ieteicams izmantot pārsteigumu. Mazām vienībām, ja tās darbojas patstāvīgi, varbūt pat ir vieglāk rast pārsteigumu, jo tām ir vieglāk slēpties un vieglāk ieturēt arī slepenību.

Ja maza vienība darbojas lielākas vienības sastāvā, arī tad var rasties izdevība pārsteiguma izmantošanai. Ja ne citādi, tad ar kādu pēkšņu kustību, vai negaidītu ieroču izmantošanu un pat ar atsevišķu strēlnieku labi tēmētiem šāvieniem, pēkšņu pārskrējienu un viltības pielietošanu.

Pārsteiguma izmantošana daudz atkarāsies no priekšnieka un viņam paklļauto kaŗavīru attapības un izveicības.

III

Lai gan pārsteigums ērtāk izmantojams aktīvai darbībai, tad tomēr jāatzīmē, ka arī pasīvā darbība bez pārsteiguma izmantošanas nevarēs iztikt. Tādēļ apskatīsim pārsteiguma izmantošanu pie aizstāvēšanās.

Ja mēs uzbrukumā cenšamies pēc uzvaras, tad aizstāvoties, mēs uzbrucējam neļaujam gūt šo uzvaru. Tā tad aizstāvoties, mēs uzbrucējam liekam visādus šķēršļus, lai tas nevarētu gūt uzvaru pār mums.

Sen atzīta patiesība ir, ka ar aizstāvēšanos vien, mēs ienaidnieku sakaut nevaram, bet pie izdevības mums ir jāizdara pretuzbrukumi vai jāpāriet uzbrukumā.

Izveicīgi ievadīts pretuzbrukums var ne tikai apturēt ienaidnieka uzbrukumu, bet pat dot iespēju sakaut ienaidnieku.

Apskatīsim piemēru no vēstures. 1915. gada maijā krievu XXV korpuss pēc atkāpšanās no Dunajecas uz Radomas pozicijām, ieņēma aizstāvēšanās pozicijas apm. 30 km gaŗumā ar 5 pulkiem pirmajā līnijā un 3 pulkiem rezervē. Krieviem sekoja vācu 40. landvēra divīzija un austriešu 25. divīzija, kuŗas sāka uzbrukumus krievu aizstāvēšanās pozicijai. Krievu korpusa komandieris nolēma ar 2 pulkiem izdarīt pretuzbrukumu, vispirms sakaut austriešus un pēc tam uzbrukt vācu landvēra divīzijai.

Austrieši, kuŗi 4 dienas vajāja atejošos krievus, nebija sagaidījuši šādu aktīvitāti no krievu puses.

Krievu pretuzbrukums sakāva austriešus, apturēja vācu uzbrukumu un piespieda austriešu-vācu armiju izdalīt jaunus spēkus uzbrukumam krievu XXV korpusam.

Pārsteigt ienaidnieku var ne tikai ar aktīvu pretdarbību, bet arī ar pašas pozicijas iekārtojumu un aizstāvēšanās organizēšanas veidu.

Šeit ir jāpasvītro, ka nav ieteicams pieturēties pie kāda šablona, jo to ienaidnieks drīz vien atšifrēs un tad pratīs to arī apkaŗot.

Par pārsteiguma izmantošanu aizstāvēšanās kaujā poļu kājnieku reglāments saka:

«Pārsteigumu var sasniegt, apslēpti un nesimmetriski novietojot uguns ieročus un rezerves, ar maldu būvēm un tādu pozicijas iekārtojumu un organizāciju, kur ienaidnieks nevarētu orientēties aizstāvēšanās sistēmā un tās ieroču novietojumā.» Tālāk šis reglāments ieteic daļu no ložmetējiem un kājnieku lielgabaliem turēt glūnpozicijās līdz trieciena brīdim, un, beidzot izmantot pēkšņus prettriecienus un pretuzbrukumus.

Lai maldinātu ienaidnieku par savas pozicijas īsto stāvokli, japāņi ieteic lietot priekšpozicijas, kuras aizstāvētu kustīgas daļas. Bez tam vēl ieteicamas maldu pozicijas.

Priekšpozicijām un kaujas priekšgrupu poziciju līnijām nav jābūt līdztekus galvenai kaujas līnijai. Vislabāk, ja tās savstarpēji izveido leņķi.

Kaujas priekšgrupas ieteicams novietot nekārtībā, lai nevarētu izprast viņu novietojuma sistēmu un galvenās aizstāvēšanās pozicijas stāvokli.

Labi pielāgoti un paslēpti kavēkļi pat var izjaukt labi organizētu pretinieka uzbrukumu.

Attiecībā uz galveno aizstāvēšanās poziciju liela vērība jāveltī maskēšanai un maldu ierīču iekārtošanai. Kur ir iespējams, ierīkojamas lamatas.

Uguns ieroču sekmīgai darbībai ir vajadzīgas neuzkrītošas, maskētas pozicijas. Ložmetēji un ieroči, kas apkaroja ienaidnieku tuvošanās periodā, nedrīkst palikt tanīs pašās pozicijās, jo ir jāpieņem, ka ienaidniekam šīs pozicijas ir jau zināmas. Tādēļ tiem ir vajadzīgas citas pozicijas, kur varētu darboties ienaidnieka uzbrukuma laikā. Ja tikai apstākļi atļauj, būtu vēlams atstāt dažus ložmetējus un kājnieku lielgabalus glūnpozicijās, lai tie ienaidniekam sevi parādītu tad, kad tas tos vairs nespēj apkarot.

No pasaules kara piedzīvojumiem ir zināms, kāda nozīme ir ložmetējiem aizstāvēšanās kaujā. Tā 1916. gadā Sommas kaujās, kad pēc nedēļas ilgas artilerijas sagatavošanas sabiedroto divīzijas pārgāja uzbrukumā, tās cerēja tikt uz priekšu bez kādiem kavēkļiem, jo vācu ierakumi patiesībā arī bija galīgi iznīcināti. Tomēr pietika ar pāris vācu ložmetējiem, kuri kaut kādā veidā bija paglābušies un paslēpušies kādā granātbedrē, lai apturētu milzīgo uzbrucēju masu, nodarot tai smagus zaudējumus. Šādā gadījumā uzbrukums ir jāorganizē no jauna, jo nevar izjaukt komplicēto uguns plānu, kuŗa izpildīšana iet savu gaitu.

Uguns brāzienu organizēšana un izmantošana aizstāvēšanās kaujā sola labas sekmes. Dažreiz var būt lietderīgi, pielaist uzbrucēju galvenai kaujas līnijai uz 200—300 m un tad to pārsteigt ar spēcīgu uguns brāzienu. Kādreiz var būt pat vajadzība aizstāvēšanās kaujā atstāt galveno kaujas līniju un to nodibināt vairāk atpakaļ. Tikai šādā gadījumā jaunais iekārtojums ir jau iepriekš sagatavojams.

No tā mēs redzam, ka arī aizstāvēšanās kaujā ir plaša iespēja izmantot pārsteigumu savā labā.

IV

Tā kā arī ienaidnieks centīsies izmantot pārsteigumu, lai gūtu labākas sekmes, tad mums būtu arī jāzin kādus lietot pretlīdzekļus.

Lai pienācīgi nodrošinātos pret pārsteigumiem no ienaidnieka puses, ir vajadzīgs:

1) laba un nepārtraukta izlūkošana un novērošana,
2) apsardzības vienību liela modrība,
3) neļaut ienaidniekam mūs novērot,
4) turēt rezerves kaujas gatavībā,
5) iepazīties ar ienaidnieka ciņas paņēmieniem,
6) mainīt savus taktiskos paņēmienus.

Tāpat kā pārsteiguma izmantošanā, arī pārsteiguma apkarošanā ir vajadzīga priekšnieku veiklība un attapība. Kaŗaspēkam jābūt labi sagatavotam, jāprot orientēties jebkuros apstākļos un vajadzības gadījumā arī darboties patstāvīgi saskaņā ar priekšniecības dotām pavēlēm un norādījumiem.

Kaŗaspēka morālais spēks arvien ir droša ķīla sekmēm un uzvarām kaŗā, kas palīdz pārvarēt arī lielas grūtības. Arī mēs nedrīkstam aizmirst šī morālā spēka nozīmi un tādēļ centīsimies to uzturēt visiem spēkiem, audzinot mūsu bruņoto spēku īstā Tēvijas mīlestībā un pienākumu apziņā.

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums.)

Karte 1:25000.

Minēto karti 1937. gada abonentiem «Aizsarga» redakcija izsūta pēc 30 santimu (pastmarkās) saņemšanas pārsūtīšanas izdevumu segšanai.

Vispārīgais stāvoklis.

Vispārīgais stāvoklis saskaņā ar pielikto stāvokļa karti un kā minēts «Aizsarga» š. g. 6. burtnīcā. Ziņas par kaŗaspēka vienību organizāciju skaties «Aizsarga» š. g. 2. burtnīcā.

1./5. K. P. II vada atkāpšanās dienā.

1. **Plk. 12,00** vada k-ris savā komp-tā Guduļi 6 saņem rotas k-ŗa rakstveida priekšpavēli par paredzamo atkāpšanos.

2. **Plk. 12,05** vada k-ris nosūta ar ziņnešiem visiem grupu k-ŗiem sekojošo mutvārdu pavēli:

«Visus ievainotos, kas nav spējīgi palikt ierindā, līdz plk. 13.00 nogādāt līdz rotas feldšeram, kas atrodas pie rezerves vada.»

3. **Plk. 12,10** vada k-ris vada seržanta pavadībā iziet uz skausta, kas ap 250 m uz R. no Guduļi 6 un izlūko vada atrašanās un atiešanas iespējamības.

Pēc izlūkošanas vada k-ris pieņem lēmumu, ar kuru iepazīstina arī savu vietnieku — vada seržantu.

4. **Plk. 12,35** vada k-ris dodas uz rotas komp-tu, kur saņem atkāpšanās pavēli, pēc kam 13,10 atgriežas savā komp-tā, uz kurieni tiek izsaukti arī visi grupu k-ŗi.

5. **No plk. 13,20 līdz 13,30** vada k-ris sapulcētiem grupu k-ŗiem un vada seržantam dod sekojošo mutvārdu pavēli, norādot visus punktus apvidū:

Atkāpšanās pavēle.

I. Stāvoklis.

Ienaidnieks iebrucis kaimiņu divīzijas iecirknī pa kreisi no mums.

Mēs atkāpsimies ar uzdevumu ieņemt jaunu aizstāvēšanās poziciju.

II. Uzdevums.

1. Vada:

Šodien plk. 14,00 sākt atraušanos un virzienā caur Guduļi 6 un Ladi 5 atiet uz rotas pulcēšanās vietu Serpauka 1, izejot līdz plk. 14,25 caur btl-na uzturošo poziciju uz aptures līnijas.

2. Kaimiņu:

Vienlaicīgi ar mūsu vadu atrausies un aties:

pa kreisi — mūsu rotas 1. vads,

pa labi — 2./5. K. P.

III. Izpildīšana.

1. Atraušanās segšanai 3. grupai plk. 13,55 ieņemt uzturošo poziciju uz skausta ap 250 m uz A. no Guduļi 7 un to noturēt līdz manai pavēlei.

2. Atraušanās un atiešana uz rotas pulcēšanās vietu:

Atraušanās sākums plk. 14,00 sekojošā kārtībā: 1. un 5. grupa zem vada seržanta komandas un 4. grupa; pēc tam pēc manas zīmes 2. grupa.

Atiešanas virzieni uz vada pulcēšanās vietu Ļadi 2:

1. un 5. grupai — caur Guduļi 1.

2. grupai — caur Guduļi 6 un Ļadi 5.

3. un 4. grupai — caur Guduļi 7 un Ļadi 5.

IV. Sakari.

Es atiešu kopā ar 2. grupu.

Signāli iepriekšējie.

Pēc šīs pavēles atdošanas vada k-ris turpina:

«Grupu k-ŗiem atkārtot atiešanas virzienus uz vada pulcēšanās vietu! — Pareizi!

Tagad pulkstens 13,30!»

6. **Plk. 13,30** vada k-ris atlaiž visus grupu k-ŗus un vada seržantu.

7. **Plk. 14,00** atraušanos uzsāk 4. un 1. grupa. Kad 1. grupa aizgājusi aiz Guduļi 3, vada k-riş dod zīmi atrauties arī 5. grupai. Kad 4. grupa sasniegusi atsevišķo egli, kas starp Guduļi 7 un Guduļi 5, vada komandieris

dod sekojošo mutvārdu pavēli 2. grupas k-rim:

«2. grupai sākt atraušanos!»

Pēc šīs pavēles atdošanas, vada k-ris ar saviem ziņnešiem atiet uz skausta, kas ap 250 m uz R. no Guduļi 6, no kurienes novēro grupu atraušanos. Kad 1. un 5. grupa sasniegusi Guduļi 1, 4.—Ļadi 5, bet 2. grupa krūmus, kas uz D. no Guduļi 7, vada k-ris dod zīmi 3. gr. grupas k-im arī atiet, pēc kam pats caur Ļadi 5 dodas uz vada pulcēšanās vietu pie Ļadi 2.

8. **Plk. 14.20** vada k-ris sasniedz Ļadi 5, no kurienes ar ziņnesi ziņo rotas komandierim uz Serpauka 12 par vada iziešanu caur btl-na uztveŗošo poziciju.

9. **Plk. 14.25** vada k-ris sasniedz Ļadi 2, kur nostādījis vadu kolonnā pa divi, ved to pa ceļu uz rotas pulcēšanās vietu Serpauka 1.

Iztirzājums.

Vada atkāpšanos nevar nokārtot ar vienu kopīgu noslēgtu pavēli, bet arī te jo plaši jāpielieto priekšpavēles un atsevišķas pavēles. Princips tas pats, kas rotai: — jo mazāk laika, jo īsākām jābūt vada komandieŗa pavēlēm. Vada komandierim savas pavēles jādod steidzamības pakāpenībā, bet galvenais — jāpatur vads vienmēr stingri savās rokās un jāvada tā atraušanās un atiešana. Taisni pie vada, kā mazākās vienības, pavēļu vietā vadīšanai bieži jālieto komandas un zīmes.

Tagad apskatīsim tuvāk vada komandieŗa darbību un pavēles:

1. Tūlīt pēc rotas priekšpavēles saņemšanas, vada k-ris uzsāk nepieciešamos atkāpšanās priekšdarbus. Konkrētā gadījumā vadu atbrīvo no ievainotiem, kas tiek nogādāti līdz rotas feldšeram. Bez šaubām, citos apstākļos var būt vēl daudz citu atkāpšanās priekšdarbu (municija, dažādi darba rīki un materiāli, sprostošanās darbi u. t. t.).

Tomēr, lai nemazinātu vada pretošanās sparu un gribu, paredzamā atkāpšanās pēc iespējas ilgi jātur slepenība. Ja vien iespējams, priekšdarbu veicējiem par to tieši nav jāsaka.

2. Neskatoties uz to, ka vada k-ris visumā savu iecirkni labi pazīst, tas kopā ar vada seržantu tomēr iziet izlūkot atraušanās un atiešanas iespējamības. Ļoti pareizi, jo laika minētā uzdevuma veikšanai pilnīgi pietiekoši un nav arī tālu jāatiet no vada. Tā kā izlūkošanai jāatiet tikai ap 250 m no vada komp-ta, tad vada k-ris ņem līdz arī savu vietnieku vada seržantu. Saprotams, ja būtu jāiet tālāk, tad vada seržantam būtu jāpaliek pie vada. Pēc lēmuma pieņemšanas vada k-ris paziņo to vada seržantam. Ļoti pareizi, jo katram komandierim savi vietnieki vienmēr jāinformē par stāvokli un saviem turpmākiem nodomiem. Tā mēs savus vietniekus ne tikai audzinam un taktiski sagatavojam, bet jo lielā mērā atvieglojam tiem stāšanos mūsu vietā kuŗā katrā laikā. Šādos apstākļos ar komandieŗu maiņu nenotiks nekādas svaidīšanās vai sarežģījumi, bet darbs tiks turpināts iesāktā garā un virzienā.

3. Atkāpšanās pavēles došanai vada k-ris saaicina pie sevis visus grupu k-ŗus. Ja vien kaujas apstākļi un laiks to atļauj, tas vienmēr darāms, jo mazas vienības grūti vadāmas ar rakstveida pavēlēm, kuŗās grūti uzrakstīt to, ko viegli var pateikt visu komandieŗu klātbūtnē un noteikti parādīt apvidu. Ar grupas k-ŗu saaicināšanu kopā var pasargāties no daudziem pārpratumiem un neskaidrībām.

Saprotams, ļoti īsas un vienkāršas pavēles var dot grupu k-ŗiem arī ar ziņnešiem rakstveidā vai mutvārdiem.

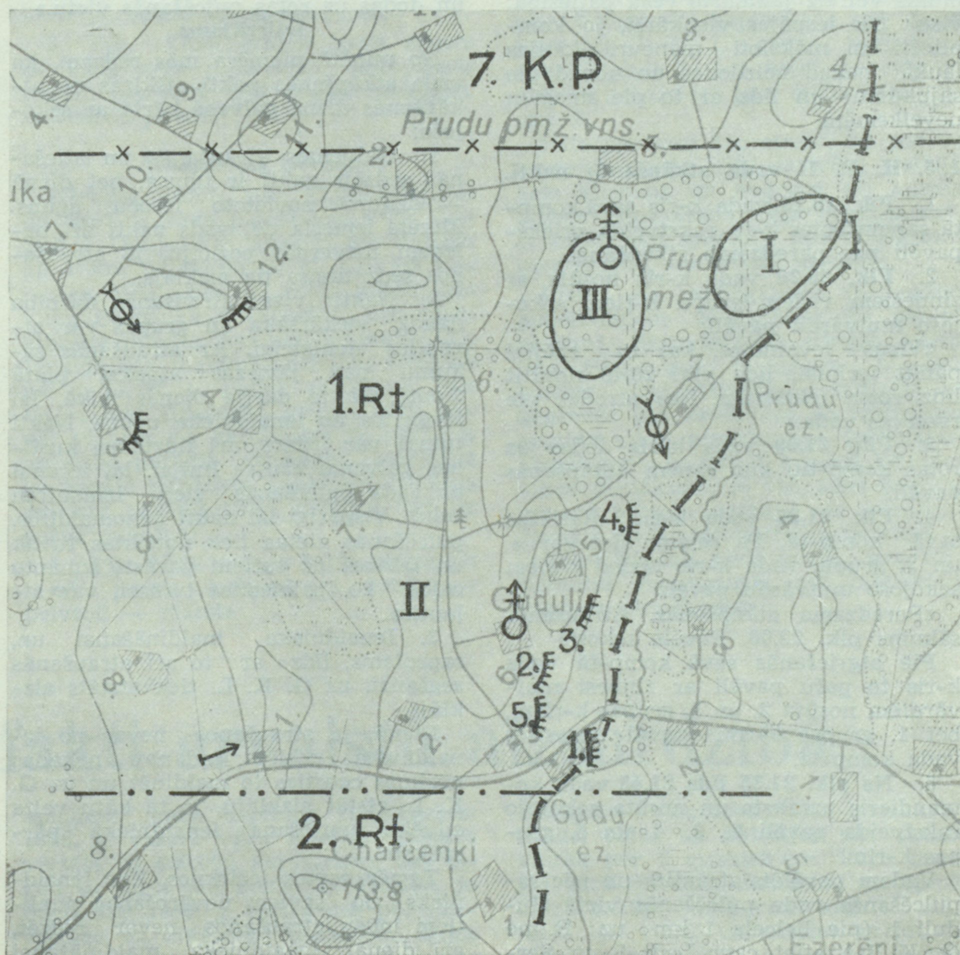
Arī vada atkāpšanās pavēli kādreiz var nākties dot grupu k-ŗiem ar ziņnešiem rakstveidā vai mutvārdiem. Šādos gadījumos, ja vien iespējams, labāk rakstīt, bet ļoti īsi. Jānosaka atraušanās sākums un kārtība, kā arī atiešanas virzieni uz vada vai rotas sapulcēšanās vietu. Ar to parasti arī pietiek. Nonākot pulcēšanās vietā, varēs pateikt turpmāko.

4. Pati vada k-ŗa pavēle techniskā ziņā līdzīga rotas k-ŗa pavēlei, izņemot to, ka iztrūkst panta «manevra idejas» un parasti arī pants «aizmugure».

Ļoti steidzamos gadījumos raksta vai pasaka tikai pantu «izpildīšana» (skat. iepriekšējo, t. i. iztirzājuma 3. pantu).

Kas attiecas uz pašu atraušanos un atiešanu, tad te nekādu noteiktu recepti dot nevar, bet tomēr visos gadījumos jāņem vērā sekojošais: — vispirms jādomā par atraušanās segšanu. Šim nolūkam pirms atraušanās sākuma parasti būs jāatvelk viena vai vairākas grupas atpakaļ ar uzdevumu dziļumā ieņemt uztveŗošo poziciju un segt vada atraušanos (minētā piemērā tika atvilkta 3. grupa). Neskatoties uz to, ka jau rota ierīkojusi savu uztveŗošo poziciju, tomēr parasti vada komandierim būs jāierīko arī sava, lai tā no dziļuma segtu vada atraušanos (visp. aizrādījumus par atraušanās segšanu skatīes «Aizsarga» š. g. 5. burtnīcā);

— pēc tam jānosaka grupu atiešanas kārtība un atiešanas virzieni uz vada event. rotas pulcēšanās vietu. Te jāņem vērā, ka no sākuma, kamēr vads vēl atradīsies sekmīgā ienaidnieka kājnieku uguns joslā, grupām jāatiet atpakaļ platā frontē — apmēram stateniski galvenai kaujas līnijai. Sekmīgas ienaidnieka kājnieku uguns joslā kustības līdztekus galvenai kaujas līnijai iespējamas tikai retos gadījumos pie izdevīga apvidus ar piemērotām aizsegām. Vada pulcēšanās vieta dienas laikā parasti vajadzēs izvēlēties aiz rotas uztveŗošās pozicijas. Tikai ļoti segtā apvidū, piemēram mežā, pulcēšanās vietu var izvēlēties tuvāk. Kas attiecas uz grupu atraušanās kārtību, tad kā pirmās jāatvelk tās grupas, kuŗas atraušanās grūtāka. Pirmo grupu atraušanos ērti var noteikt pēc pulksteņa, bet pārējo grupu kārtība, parasti atkarībā no ienaidnieka izturēšanās un vada atraušanās gaitas, noteiks vada k-ris ar zīmēm. Dažreiz ir lietderīgi dažas grupas, kuŗas novietotas vairāk atsevišķi un kuŗām kopējs atiešanas virziens, apvienot kau-

1./5. K. P. stāvokļa karte.

jas grupā viena kopēja priekšnieka vadībā (mūsu piemērā 1. un 5. gr.);

— kas attiecas uz pašu vada k-ri, tad atraušanai sākoties, tam parasti būs jāpaliek pie pēdējām grupām, jo ne vienmēr vada uztveŗošās pozicijas varēs labi pārredzēt visu vada iecirkni, t. i. redzēt ienaidnieku un tai pašā laikā visas savas grupas. Ja tas iespējams, tad ieteicams, atraušanai sākoties, vada k-rim atrasties pie vada uztveŗošās pozicijas, no kurienes tad vadīt vada atraušanos;

— kas attiecas uz grupām, tad tām pēc savu poziciju atstāšanas jācenšas pēc iespējas ātrāk vienā paņēmienā iziet no ienaidnieka kājnieku uguns joslas, t. i. pēc iespējas ātrāk atrauties un sasniegt pulcēšanās vietu. Tamdēļ apstāšanās un jaunas pozicijas ieņemšana pielaižama tikai visnepieciešamākos gadījumos, kad ienaidnieks strauji seko un uguns no vada, rotas un btl-na uztveŗošām pozicijām to nespēj apstādināt. Arī tādos gadījumos grupām pie pirmās izdevības jāturpina atraušanās. Kas atraujoties bez vajadzības apstājas un ieņem jaunu poziciju, tas viļina sev ienaidnieku līdz un tā kavē ātru atraušanos. Pēc nonākšanas vada pulcēšanās vietā, komandieris nostāda vadu apvidum un ienaidnieka ugunij piemērotā ierindā un uzsāk atiešanu uz rotas pulcēšanās vietu. Ja nevar iet gājiena kolonnā pa ceļu, tad var vadu izvērst pa grupām un atiet vaļējā ierindā līdz tādai vietai, kur var pāriet slēgtā ierindā.

Noslēgumā par vada atraušanos mums vēlreiz jāatkārto vecā patiesība: visu pēc iespējas vienkārši, jo komplicēti un māksloti manevri kaujas laukā nekad neizdodas un noved pie sajukuma un līdz ar to pie smagām neveiksmēm.

1./5. K. P. II vada atkāpšanās naktī.

1. **Plk. 10,15** vada k-ris savā komptā saņem rotas k-ŗa rakstveida priekšpavēli par paredzamo atkāpšanos.

2. **Plk. 20,20** vada k-ris nosūta ar ziņnešiem visiem grupu k-ŗiem sekojošo mutvārdu pavēli:

«Visus ievainotos, kas nav spējīgi palikt ierindā, līdz plk. 20,40 nosūtīt līdz rotas feldšeram, kas atrodas pie rezerves vada.»

3. **Plk. 21,00** vada k-ris dodas uz rotas komp-tu, kur saņem atkāpšanās pavēli.

4. **Plk. 21,35** vada k-ris atgriežas savā komp-tā. Pa ceļam, ejot gar 4. un 3. grupu, vada k-ris nodod k-ŗiem sekojošo mutvārdu pavēli:

«Paredzama atkāpšanās. Atraušanās sākums plk. 22,00. Pavēle sekos!»

Pie atgriešanās savā komp-tā vada k-ris to pašu pavēli ar ziņnesi mutvārdiem nosūta 2. un 5. grupas k-ŗiem, bet 1. grupas k-rim pavēl ierasties vada komp-tā.

5. **No plk. 21,35 līdz 21,45** vada komandieris uzraksta un nosūta sekojošo rakstveida pavēli 2., 3., 4. un 5. grupas k-rim.

Vadam pavēlēts atrauties un pēc sapulcēšanās vada pulcēšanās vietā Guduļi 1 (pie lielceļa 1 km uz R. no G. K. L.) atiet caur Ļadi 5 un Serpauka 7 uz rotas pulcēšanās vietu Serpauka 5.

Grupai atrauties plk. 22,00 un iet uz vada pulcēšanās vietu. Atraušanās segšanai un ienaidnieka maldināšanai uz G. K. L. aizklāja paliek 1. grupa.

6. **No plk. 21,45 līdz 21,50** vada k-ris dod 1. grupas k-rim sekojošo mutvārdu pavēli:

«Ienaidnieks šodien iebrucis kaimiņu divīzijas iecirknī pa kreisi no mums. Mēs atkāpsimies ar uzdevumu ieņemt jaunu aizstāvēšanās poziciju. Atraušanās, kas sāksies plk. 22,00, segšanai un ienaidnieka maldināšanai, uz G. K. L. tiek atstāts aizklājs.

No II vada aizklājā paliks 1. gupa, kas tiek pakļauta rotas aizklāja k-rim I vada seržantam A.

Komandpunkti:

Rotas aizklāja k-ŗa — Guduļi 5.

Btl-na aizkl. k-ŗa — Lužņevas mž. vns. 1.

Pēc šīs pavēles atdošanas vada k-ris atlaiž 1. grupas k-ri, pavēlēdams vada seržantam izdot viņam virs normas 2 uguns devas no vada municijas.

7. **Plk. 22,00** vada k-ris seržanta un ziņneša pavadībā dodas uz vada pulcēšanās vietu Guduļi 1.

8. **Plk. 22,15** vads sapulcējies vada pulcēšanās vietā.

Vada k-ris to nostāda kolonnā pa divi un ved caur Guduļi 5 un Serpauka 7 uz rotas pulcēšanās vietu Serpauka 5.

No Serpauka 7 vada komandieris nosūta ar ziņnesi rotas k-rim uz Serpauka 12 sekojošo mutvārdu ziņojumu:

«II vads izgājis caur aptures līniju un dodas uz rotas pulcēšanās vietu.»

Iztirzājums.

No minētā piemēra mēs redzam, ka vada atkāpšanās naktī atšķiŗas no atkāpšanās dienā galvenā kārtā ar sekojošo:

1. Galvenais atraušanās un atiešanas sedzējs naktī ir tumsa, bet dienā — dziļumā novietoto ieroču uguns. Minētā iemesla dēļ vads naktī neieņem uztveŗošo poziciju, jo atraušanos sedz tumsa un aizklājs.

2. Naktī visa atraušanās darbība daudz viekāršāka un grupas var atrauties vienlaicīgi. Ar atraušanās sākumu nav jāvirzās atpakaļ platā frontē, kā to darīja dienas laikā, lai izvairītos no ienaidnieka uguns. Naktī tumsā var izdarīt arī līdztekus kustības galvenai kaujas līnijai, lai iešanai uz vada pulcēšanās vietu izmantotu ceļus. Vispārīgi lai naktī nenomaldītos, pulcēšanās vietas tiek noteiktas tuvāk un iešanai uz turieni parasti izmanto ceļus, ko, pateicoties tumsai, var atļauties.

3. Ienaidnieka maldināšanai un, saprotams, līdz ar to arī atraušanās segšanai, uz G. K. L. tiek atstāts aizklājs.

Dienā, ja atraušanos nevar no ienaidnieka noslēpt, tad nav nekādas nozīmes censties to maldināt un uz G. K. L. atstāt aizklāju, jo tā būtu velta cilvēku upurēšana ienaidnieka pārspēkam.

Tomēr segtos iecirkņos, kur ienaidnieks no saviem novērošanas punktiem mūsu atraušanos nevar redzēt, arī dienā ienaidnieka maldināšanai var uz G. K. L. astāt aizklāju, kaut gan ne uz tik ilgu laiku kā naktī.

Kas attiecas uz vada komandieŗa darbību, tad mēs redzam, ka tam neatliktu vairs laika grupu komandieŗu saaicināšanai kopā atkāpšanās pavēles došanai.

Atgriezies no rotas k-ŗa, vada k-ris ar ziņnešiem brīdina grupu k-ŗus par paredzamo atkāpšanos, pēc kam nosūta rakstveida pavēli. Šī pavēle nav tik plaša un noslēgta, kāda tika dota dienā. Pareizi! Princips — jo mazāk laika, jo īsākām jābūt pavēlēm. Šādos gadījumos jāsaka tikai pats nepieciešamākais turpmākai tuvākai darbībai, bet pārējo pateiks vēlāk. Konkrētā gadījumā to varēs izdarīt pēc nonākšanas vada pulcēšanās vietā. Turpretim 1. grupas k-rim, kuŗam nav tā jāsteidzas, jo tas paliek aizklājā, vada k-ris pavēli dod mutvārdiem savā komp-tā. Minētais tiek darīts arī tādēļ, ka šī pavēle nav tik īsa, nepārprotama un viegli uzrakstāma, kā pārējiem grupu k-ŗiem.

Saprotams, ka vada k-ris varēja rīkoties arī citādi. Piemēram, ņemot vērā laika trūkumu, viņš varēja atgriežoties no rotas k-ŗa sākt apiet visas grupas un savu komp-tu sākot no kreisā spārna un katram grupas k-rim un vada seržantam pavēli nodot personīgi, līdz ar to uz vietas pārliecinoties, vai šī pavēle pareizi saprasta. Pēc laika aprēķina iznāktu, ka līdz plk. 22,00, t. i. līdz atraušanās sākumam, vada k-ris nonāktu līdz 1. grupai, no kuŗas tad varētu pa lielceļu iet taisni uz vada pulcēšanās vietu. Šāds darbības veids konkrētā gadījumā nav sliktāks par piemērā minēto.

4. grupas atkāpšanās dienā.

1. **Plk. 12,10** grupas komandieris saņem vada k-ŗa pavēli par ievainoto nogādāšanu rotas feldšeram.

Grupai ievainoto nav.

2. **Plk. 13,15** grupas k-ris dodas uz vada komp-tu, kur saņem atkāpšanās pavēli.

3. **Plk. 13,35** grupas k-ris atgriežas no vada komp-ta pie savas grupas, kur visai grupai dzirdot dod sekojošo mutvārdu pavēli.

Atkāpšanās pavēle.

I. S t ā v o k l i s.

Ienaidnieks iebrucis kaimiņu divīzijas iecirknī, pa kreisi no mums.

Mēs atkāpsimies, lai ieņemtu jaunu aizstāvēšanās poziciju.

II. U z d e v u m s. Grupai uzdots šodien plk. 14,00 atrauties un caur Guduļi 7 (tās mājas vērumā ar atsevišķo egli) un Ļadi 5 (tā māja ar sarkano jumtu) atiet uz vada pulcēšanās vietu Ļadi 2 (nākošās mājas aiz Ļadi 5), no kurienes vads aties uz rotas pulcēšanās vietu Serpauka 1 (atrodas aiz Serpauka 12, lūk, tā zaļā kalna, kur ierīkots atbalsta punkts).

Reizē ar mums atkāpsies arī mūsu kaimiņi pa labi un pa kreisi.

Vada atraušanās segšanai 3. grupa ieņem uztveŗošo poziciju uz tā skausta aiz atsevišķās egles.

III. I z p i l d ī š a n a.

Visiem sakārtot savas mantas un būt gataviem pēc 10 minūtēm. Katrs strēlnieks saņem no manis virs normas 60 patronas.

IV. Sakari.
Vada k-ris atradīsies pie 2. grupas, kuŗa atrausies kā pēdējā.»

Pēc šīs pavēles grupas k-ris izdod patronas un pēc tam liek vienam no kareivjiem atkārtot un norādīt dabā grupas atiešanas virzienu, kā arī vada un rotas pulcēšanās vietas. Tad grupas k-ris, sakārtojis pats savas mantas, iet un pārbauda, kā to veikuši grupas kareivji.

4. **Plk. 14,00** grupas k-ris pavēl: «Pa vienam pārlīst uz to meža stūri! Sākt!»

Pats grupas k-ris paliek kā viens no pēdējiem

Nonācis mežā, grupas k-ris komandē:

«Aiz manis trīssoļu virknē—marš!» un, izmantodams ideju, ved grupu pa ceļu uz atsevišķo egli, kur komandē:

«Pāri tam skaustam, skriešus — maršs!»

Grupa vienā paņēmienā pārskrien pār skaustu un sapulcējas pretējā nogāzē, kur grupas k-ris atkal komandē:

«Aiz manis kolonnā pa vienam, Brīvsolī — marš!»

pēc kam neapstājoties ved grupu pa ceļu uz Guduļi 7, no kurienes tālāk pa pļavu uz Ļadi 5 un tālāk pa ceļu uz vada pulcēšanās vietu Ļadi 2.

Iztirzājums.

Jo mazāka vienība, jo īsākām jābūt pavēlēm, pie kam pavēļu vietā bieži stājas komandas un zīmes.

Gupas atkāpšanās pavēlei jābūt pēc iespējas īsai. Galvenais, kas katram kareivim jāiegaumē, ir grupas atraušanās sākums, atiešanas virziens, vada un rotas pulcēšanās vietas (svarīgāka par šo vietu nosaukumu minēšanu, ir to parādīšana dabā).

Pašu atraušanos un atiešanu grupas komandieri vada ar ļoti īsām atsevišķām pavēlēm, komandām vai zīmēm. Grupa jāved pa segtām vietām un tās ierindas un pārvirzīšanās veidi jāmaina un jāpieskaņo apvidum un ienaidnieka ugunij. Grupas k-rim jāpatur prātā uzdevums — ātrāki un bez zaudējumiem aizvest grupu līdz pulcēšanās vietai. Tādēļ apstāšanās un jaunas pozicijas ieņemšana ir pielaižama tikai izņēmuma gadījumos, kad ienaidnieks strauji seko un sekojošo vienību uguns to nav spējīga apturēt.

Tomēr arī šādos gadījumos, pie pirmās izdevības jādomā par sava uzdevuma pildīšanu, t. i. ātrāku atraušanos.

4. grupas atkāpšanās naktī.

1. **Plk. 10,25** grupas k-ris saņem vada k-ŗa pavēli par ievainoto nosūtīšanu rotas feldšeram.

Grupā ievainoto nav.

«Aiz manis kolonnā pa vienam — brīvsolī — marš!»

2. **Plk. 21,30** grupas k-ris saņem no vada k-ŗa mutvārdu priekšpavēli par paredzamo atkāpšanos, pēc kam dod grupai sekojošo pavēli:

«Paredzama atkāpšanās.
Atraušanās sākums plk. 22,00.
Visiem sakārtot savas mantas un pēc 10 minūtēm būt gataviem iziešanai!»

Pēc šīs pavēles atdošanas grupas k-ris sadala starp grupas kareivjiem grupas virsnormas munīciju.

Sakārtojis savas mantas, grupas k-ris pārbauda savus kareivjus.

3. **Plk. 21,50** grupas k-ris saņem no vada k-ŗa rakstveida atkāpšanās pavēli, pēc kam dod grupai sekojošo mutvārdu pavēli:

Atkāpšanās pavēle.

«Grupai uzdots plk. 22,00 atrauties un atiet uz vada pulcēšanās vietu Guduļi 1 (māja, kas atrodas pie lielceļa ap 1 km uz R. no G. K. L.), no kurienes vads aties uz rotas pulcēšanās vietu Serpauka 5 (atrodas aiz mūsu atbalsta punkta, kas pie Serpauka 12). Ienaidnieka maldināšanai un atraušanai uz G. K. L. paliek «aizklājs». Pēc šīs pavēles atdošanas, grupas k-ris pavēl vienam no kareivjiem to atkārtot un dabā parādīt attiecīgos virzienus uz pavēlē minētiem punktiem (tumsas dēļ var parādīt tikai virzienu, bet ne pašus punktus).

4. **Plk. 22,00** grupas k-ris komandē: «Aiz manis kolonnā pa vienam — brīvsolī — marš!» un ved grupu uz ceļa, pa kuŗu to ved līdz ceļa dakšai pie atsevišķās egles; tālāk līdz ceļa dakšai, kas uz R. no Guduļi 6, no kurienes pāri laukam uz Guduļi 2 un pa lielceļu uz vada pulcēšanās vietu Guduļi 1.

Iztirzājums.

Atraušanās naktī daudz vieglāka un vienkāršāka kā dienā. Visiem kareivjiem labi jāiegaumē, kur atrodas pulcēšanās vietas. Lai nenomaldītos un atvieglotu iešanu, pēc iespējas jau no pašas atraušanās sākuma jāizmanto ceļi. Tomēr, lai nepienāktu par daudz tuvu pie G. K. L., grupas k-ris neiet caur Guduļi 3, bet noiet no ceļa un nelielu gabalu iet pāri laukam uz Guduļi 2.

Pats par sevi saprotams, ka pie atraušanās nakts laikā jāievēro vislielākais klusums un nedrīkst arī apgaismoties (smēķēšana, ceļa apgaismošana ar elektrisko spuldzi). Šos noteikumus neievērojot, var atklāt atiešanu.

Viens no svarīgākiem instruktoru pienākumiem ir rūpēties, lai pie atkāpšanās tiktu ieturēta stingra disciplīna. Personīgam piemēram te liela nozīme. Pat vislabāki organizēta atkāpšanās var neizdoties, ja instruktori nepilda savus pienākumus. Instruktoru pienākumi ir tikpat svarīgi kā virsnieku pienākumi, jo visu lielo panākumu un sekmju pamats ir kopējais darbs. Tādēļ lai katrs instruktors ar lielāko rūpību pilda savus, gan tikai šķietami mazsvarīgos, bet faktiski jo svarīgos pienākumus.

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Ko stāsta franču ģen. Nisels par vācu armiju. Franču ģen. Nisels atreferē kāda angļu pulkv.-leitn. publicētos novērojumus par vācu armiju 1936. g. manevros. Šajos manevros piedalījušies apm. 50.000 kaŗavīri no IX un V korpusiem. Kareivji bijuši 1935. g. rudens iesaukuma un tā tad apmācīti apm. nepilnus 11 mēnešus. 1936. g. vasarā vācu armijas sastāvs vērtēts uz 600.000 kaŗavīriem, bet tagad to varot jau aplēst uz 900.000, jo nācis klāt 1936. g. iesaukums pēc pāriešanas uz divgadīgo dienestu. Šajos manevros kareivji atstājuši visai pozitīvu iespaidu. Sevišķi uzkrītošs bijis niecīgais virsnieku un instruktoru skaits: rotās un baterijās nav redzēti vairāk par 2 virsniekiem. Vācu armijas gara stāvokli, disciplīnu un apmācības pakāpi vērtē visai augsti. Kājnieki ļoti veikli izmantojot apvidu un vienības manevrēšanā uzrādot sevišķu lokanību. Maskēšanos izdarot visai rū-

pīgi. Cik vērojams, no divīzijas artilerijas sāk pilnīgi izzust 77 mm lielgabals, kuŗu atvieto 10 cm lielgabali un 15 cm haubices ar mēchanisko velkmi. Korpusa artilerija manevru laikā bijusi pārveidošanās stadijā. Prettanku 37 mm lielgabali ir uz gumijas riepu riteņiem un ar motora velkmi. Lielgabala lafete divzaru ar vairogu. Kājnieku divīzijā šādu lielgabalu esot 63. Prettanku lielgabalu kustīgums ļoti liels: tos parasti izbīdot tuvu priekšējām līnijām un pie labas maskēšanās tie grūti saskatāmi. Šie lielgabali spējīgi pārvietoties visai ātri pat pa vidēja labuma ceļiem. Divīzijas izlūku vienība motorizēta un tā pelnot sevišķu ievērību. Tā sastādoties no: 1) bruņoto auto eskadrona (auto uz 4 vai 6 riteņiem); 2) divām motorizētām kājnieku rotām, kuŗas dažreiz atvietojot ar motociklistu eskadroniem; 3) prettanku lielgabalu rotas (9 lielgabali); 4) granātmetēju vienības; 5) ložmetēju rotas. Neraugoties uz tādu samērā komplicētu organizāciju, šī vienība darbojusies visai apmierinoši. T. s. «divīzijas jātnieku» vairs kājnieku divīzijā neesot. Katrā kājnieku pulkā esot savs jātnieku vads. Ložmetēju pārvadāšanai esot divu tipu aizjūgi: 1) četrjūgs, uz kuŗa pārvadā divus ložmetējus; 2) divjūgs — viena ložmetēja pārvadāšanai. (La Fr. mil. 11—12. VII 37.)

Kā poļi vērtē sarkanarmiju. Sakarā ar konfliktu Tālos austrumos pazīstamais poļu ģen. Sikorskis izteicies par Pad. Krievijas varbūtējo izturēšanos un līdz ar to zināmā mērā novērtējis sarkanarmijas spējas. Pēc ģen. Sikorska domām, Pad. Krievija pagaidām neko neuzsāks. Kas attiecas uz sarkanarmiju, tad abas piecgades tai esot devušas visai daudz. Krievu kājnieku divīzija kaujas spēju ziņā nebūt neesot vērtējama zemāk par R.-Eiropas kājnieku divīziju. Vienīgi artilerija sarkanarmijā esot nedaudz vājāka, bet šo trūkumu daudzējādā ziņā atsveŗot lielais tanku skaits. Kaujas rati un aviācija Krievijā attīstoties visai sekmīgi, bet tomēr jāpiezīmējot, ka sarkanarmijas ģenerālštābs gan vairāk uzmanības piegriežot kvantitātei, nekā kvalitātei. Pad. Krievijas kaujas ratu pašreizējo skaitu aplēš uz 4500. Tikpat daudz varot būt arī kaŗa lidmašīnu. Krievu tanku bruņas, kā tas pierādījies cīņās Spānijā, esot samērā vājas, bet toties viņu ātrums un apvidus pārvarēšanas spējas nevarot apstrīdēt. Aviācijas materiālā daļa esot visai nevienāda: iznīcinātāji pilnīgi atbilstot modernām prasībām, bet starp bumbvežiem turpretim saskatāms ievērojams skaits galīgi novecojušu modeļu, kuŗu kaujas spējas esot visai zemas. Neraugoties uz visu to, sarkanarmijas kaŗa potenciālu vērtē samērā augsti. Lielinieku sistēmas vājās puses meklējamas pavisam citur: rūpniecībā panākumi lieliski, bet agrārpolītika vēl vienmēr turpinot uzdurties uz zemnieku pretestību, kaut arī pasīvu. Zemniecība Krievijā ir pārsvarā. Kamēr iedzīvotāju šis milzīgais slānis paliek opozicijā, neesot ko domāt par vispārēju mobilizāciju: kaŗš, tāpat kā cara laikā, varot novest pie katastrofas. No tā secinājums, ka Krievijai vismaz pagaidām vajadzīgs miers. (D. Wehr, 1937. — 33.)

Kā franči vērtē pēdējo gadu itaļu manevrus. Franču mil. presē parādījies plašāks raksts ar itaļu pēdējo 5—6 gadu manevru vērtējumu. Raksta autors nāk klajā ar attiecīgiem secinājumiem. Pirmais secinājums: itaļu bruņoto spēku vadībā dominē uzskats, ka jādara viss, lai operācijas nesastingtu poziciju kaŗā; pat augsti kalnainā apvidū tās jāuztur kustības kaŗa rāmjos. Otrs secinājums: itaļi par katru cenu manevros pūloties tēlot kaŗa apstākļus tādus, kādi tie sagaidāmi īstenībā. Vienmēr tiekot uzsvērtas materiālās grūtības, kādas jāpārvar kaŗaspēkam. Lai šīs grūtības faktiski parādītu, manevru apvidu izvēloties ne tikai grūti pārvaramu reljefa ziņā, bet arī nabadzīgu ar ceļiem un ūdeni, kā arī kaŗaspēka novietošanas un aizsegu ziņā. Tādas pamatprasības atspoguļojoties visos manevros, sākot ar 1931. g. Kustības kaŗa rakstura galvenā prasība esot — neuzsākt operācijas, kamēr nav sakoncentrēti vajadzīgie spēki un apgādes, galvenā kārtā municijas, masas. Katrā gadījumā, kad operācija sākusies, pretiniekam vairs nav dodama iespēja atvilkt elpu: viņš pieveicams ar kauju, plaša vēriena manevri un panākumu pilnīgu izmantošanu. Moderna kauja prasa uguns pārsvaru un tas panākams ar ātrām un lokanām vienībām. No 1931.—1934. g. itaļu armijas vadības visa uzmanība koncentrēta uz «vieglām un ātrām» divīzijām, 1935. g. 3. «ātrām» divīzijām pievienojusies motorizētā «Trento» divīzija. 1936. g. parādās moto-mēchanizēta brigāde, sastāvoša no pārrāvuma tankiem un motorizētas artilerijas. Šo «ātro, vieglo un motorizēto» divīziju izmantošana dabīgā kārtā izsaukusi komentārus. Šajos komentāros izteicas šādi uzskati: 1) kājnieku divīzija arī nākotnē paliks galvenais trieciena spēks, bet «ātro» vienību uzdevums būs nodrošināt kustības ātrumu un pārsteigumu; 2) kaujā motorizētās vienības izrādījušās spējīgas darboties pārsteidzoši, bet, sastopot enerģisku pretestību, šo dārgi izmaksājošo vienību zaudējumi esot pārāk lieli; 3) «ātro» divīziju uzskata kā visai delikātu līdzekli, kurš nav izmantojams pretinieka noorganizētas pozicijas sagrābšanai. Kājniekiem un jātniekiem vēl vienmēr tiekot piegriezta izcilus vērība. Neraugoties uz visu moderno mēchanizācijas un motorizācijas techniku, kājnieku bataljons vēl vienmēr paliekot kaujas kodols. (La Fr. mil. 21. VIII 37.)

Kā angļi gatavo savu tirdzniecības floti kaŗa uzdevumiem. Pēdējā laikā Anglijas 7 ostās sarīkoti kursi angļu nacionālitātes tirdzniecības kuģu kapteiņiem, virsniekiem un inženieŗiem. Šajos kursos notiekot priekšlasījumi par signāldienestu, zemūdeņu uzbrukumu atvairīšanu, artilerijas uguns vadību, gaisa aizsardzību, pretķīmisko aizsardzību u. t. t. Kursu ilgums — viena nedēļa. Tirdzniecības kuģu vadošam personālam tomēr reti kad iespējams tik ilgu laiku atrasties vienā vietā un tamdēļ iekārtots tā, ka šos kursus var beigt pa daļām dažādās ostās. Tirdzniecības kuģu apbruņojums paredzēts tāds, lai spētu pretoties pretinieka atsevišķu zemūdeņu, mazāku kaŗa kuģu un aviācijas uzbrukumiem. Pēdējos gados ievērojami palielināts 15,2 cm kuģu lielgabalu skaits tirdzniecības kuģu apbruņošanai. Šie lielgabali sadalīti un tiekot uzglabāti tā, ka angļu tirdzniecības kuģiem vajadzības gadījumā tie viegli pieejami visas pasaules ostās. Uz angļu tirdzniecības kuģiem atļauts arī uzstādīt 15 cm lielgabalus. Šie lielgabali neprasot tirdzniecības kuģu klāja sevišķu pastiprināšanu. (M. W. 1937 — 8.)

Kā franču mil. prese izsakās par Tālo austrumu notikumiem. Pašreiz pārdzīvojamā laikmetā starptautiskie notikumi seko viens otram ar tādu steigu, ka neatliek laika tos daudz maz nopietnāk apsvērt. Peķinas okupēšanu no japāņiem pieskaita arī pie tādiem. Varot būt pilnīgā pārliecībā, ka japāņus no Peķinas ārā vairs nedabūs. Japāņiem viņu salas kļuvušas pārāk šauras un viņi meklē vietu, kur brīvāk atvilkt elpu. Par tādu vietu šoreiz izvērtusies Ziemeļķīna. Iekaŗotāju vienīgi var apturēt spēks, bet pašreiz Centrālā Āzijā neesot nekāda reāla spēka, kas spētu nostāties japāņiem pretim. Neraugoties uz Ķīnas kareivja neapstrīdami augstām īpašībām un zināmu progresu apbruņojumā, tomēr pielaiž domu, ka ķīniešu armija nav viengabalaina un ka viņas vadība nebūs spējīga sacensties ar japāņu ģenerālštābu. Šodien vēl neesot vērojama spēcīga Ķīna: tas, varbūt, iespējams nākotnē. Japāņi to it labi sapratuši un tamdēļ, varbūt, arī steidzoties okupēt Ziemeļķīnu. Kā visspēcīgāko lielvalsti, kuŗa varētu iejaukties un nepieļaut Japānas plānu reālizēšanu Ķīnā, uzskata Pad. Krieviju, bet, pēc franču autora domām, tā pārāk aizņemta ar savām iekšējām lietām. Z. A. un Eiropas lielās valstis ar nožēlu raugoties uz Japānas varas pieaugumu Ķīnā, bet aktīvi uzstāties tās tomēr neesot spējīgas. Viņas aprobežošoties ar pārrunām un protestiem. Japāna savai darbībai tieši izvēlējusies momentu, kad visām lielām nācijām ir citas svarīgākas rūpes, kuŗas tās kavē aktīvi iejaukties Tālo austrumu konfliktā. Z. A. valdot oikonomiska krize, kas uzsūc valdības visu uzmanību. Tai praktiski arī grūti izmantot savus bruņotos spēkus Āzijā. Eiropas valstis pārāk aizņemtas uz vietas un tām neatliek laika piedomāt pie Āzijas lietām. Puse no Eiropas valstu kaŗa flotes sastāva kreisējot Vidusjūrā, lai kavētu, vai, varbūt, veicinātu balto vai sarkano iejaukšanos spāņu cīņās. Japāna kļuvusi aktīva polītiskā ziņā visai labvēlīgā momentā un franču autors ir tajos uzskatos, ka panākumi viņai varot izrādīties nodrošināti. Uzlēcošās saules imperija spērusi vienu soli uz priekšu savas varas palielināšanai Āzijā, lai galīgi pārņemtu savās rokās dzeltenās rases vispārējo vadību. (La Fr. mil. 22.—23. VIII 37.)

Ams.

LITERĀRĀ DAĻA

Aleksandrs Grīns

Dziesmas no „Zemgales atmodas"

◇

Nameja vēlējums Vadonim

Kas vainags šis, ko dod man seni tēli,
No kapiem iznākuši latvju zemes dēli,
Ar kuŗiem kritu es? Ar viņu vainagot
Mums Vadoni, kas pratis tautu atbrīvot!

Kā vainags daudzas smagas vārpas vieno sevī,
Tā mirušie un dzīvie tagad stāj ap tevi,
Tu, cēlais latvju vīrs, kā sirds un roku celta
Top jauna Latvija, tik atkritēju pelta!

Tev, Vadoni, kam lemts bij garā pāraugt mani
Un darbos lielam tapt, lai gaiši skanēdami
Nu latvju mūži rit, — lai tev šīs vārpas nes
No visas tautas sveikas un no Tēvzemes!

Zemes Saimniekam

Sens tikums latvju zemei —
Ar vārpām vainagot
To, kas ir druvā pirmais
Un darbus vadīt prot.

Kā Tavu sirmo galvu
Vij šodien vārpu zelts,
Tā cerības un ilgas
Ap Tevi! Tautas celts.

Nu viena tautas druva,
Un saimnieks viņā viens!
Nu saderībā sokas
Mums darbu ritējiens!

Tu Zemes Tēva godā!
Tā mūsu sirdis teic:
Mūs vadi ilgus gadus
Un visus šķēršļus veic!

Zemgaļu kaujas dziesma

Zemgaļi, plecu pie pleca!
Ordeņa vilki jau kauc, —
Ceļaties, jauni un veci!
Ķēniņa taure jūs sauc!

Ielauzies Zemgales vārtos
Naidnieks sen zināms un ļauns!
Ciemati deg jau kā sārti,
Neatriebt tos mums būs kauns!

Arāj, lai paliek tavs lemess, —
Arājiem kaujcirvjus tvert!
Varmāku postītai zemei
Varmāku asinis dzert!

Ja tev šķēps ir par īsu,
Zemgales sargātāj, hei!
Cīņā bez vaires un trīsu
Tuvāk tu pretniekiem ej!

Smagas tiem apliktas bruņas,
Smagāki tikai tiem cirst!
Kaujlauka trakajā dunā
Krustneši vāliem lai mirst!

Varoņi, jauni un veci!
Ķēniņa taure mūs sauc!
Stājaties plecu pie pleca —
Ordeņa vilki jau kauc!

Kareivju dziesma

Kareivs brālis pļāvējam,
Māsa — izkapts spožā
Labi trītam zobenam,
Ko ceļ roka droša!

Miers kad ļauts ir cērtamam,
Atpūtinot rokas,
Kareivs blakus pļāvējam,
Abiem druvā sokas.

Līdz ko briesmu taure skan,
Saucot vīrus rindās,
Kaŗa pulkā steigties man,
Dzird kur zobenšķindas.

Miežus esmu pļāvis gan,
Citai pļaujai roka
Vēzies tagad! Kaujā man
Vācus pļaut lai sokas!

Sievas tikai gultās mirst!
Kareivs labāk laukā:
Pretniekam ja dziļi cirsts,
Nāve pašam jauka!

Kareivs brālis pļāvējam,
Māsa — izkapts spožā —
Labi trītam zobenam,
Ko ceļ roka droša!

Alberts Sprūdžs

Apņemšanās sirds

1.

Pavisam savāda lieta bija ar Veroniku Aizkalnieti.

Lukstu ciemā jau vairākus gadus viņa strādāja par skolotāju, mācīja bērniem ābeci, galvas un pirkstu rēķinus un stāstīja par brīnišķīgām siltām zemēm, kur nebija ziemas, cilvēki staigāja kaili, saulē nocepuši brūni kā karašas, un ēda riekstus un gliemēžus.

Viņa mācīja arī ticības baušļus no galvas, ciema sievām atkrita daudzas rūpes, jo pavasarī bērni mierīgu sirdi varēja iet pie Dieva galda, nemaz nebaidoties, ka pārklaušināšanā tie varētu izkrist caur sietu.

Mitinājās viņa turpat skolā, mazā istabiņā, ar diviem logiem uz pasauli.

Dienām ilgi, pat nedēļām viņa nerādījās ļaudīs, ciema sievas viņai rītos aiznesa siltu pienu un olas.

Tā viņa dzīvoja.

Bet savādi, pavisam savādi jau bija tas, ka viņa noraidīja visus, kas vien bija nākuši vai braukuši pie viņas.

Ciema vecākā dēls aplaida ciemam loku, mirdzošos līnijratos piebrauca pie skolas lieveņa, piesēja zirgu un devās iekšā.

Tā un tā.

Vai skolotājas jaunkundze viņu neapsmādētu un nenāktu pie viņa par sievu? Viņam piecdesmit pūrvietas zemes, septiņas slaucamas govis, mājas jaunas kā glāzes. Viņš algo puisi un meitu, viņi dzīvotu labi, nekas nebūtu jādara. Dievs svētītu viņu dienas, bet viņai katru rītu tad nevajadzētu pirkt kartupeļus, olas un sviestu.

Tas jau bija ļoti laipni no ciema vecākā dēla puses, ka viņš atcerējās viņu, bet viņa vēl gribēja dažus gadus padzīvot tāpat.

Ja jau tā, viņš bija ar mieru arī nogaidīt tos pāris gadus.

Lai nu viņš negaidot vis. Katru gadu viņam nākot klāt jauni kartupeļi un katru dienu jaunas olas, gan jau viņš atradīšot gādīgas rokas, kas gribēšot vadīt viņa mājas saimniecību. Pats viņš esot jauks un bagāts puisis, tādam jau piederot visa pasaule.

Pietvīka ciema vecākā dēls un vaļīgi palaistiem grožiem aizbrauca mājās.

No cita ciema atnāca skolotājs, gaisā vīcinādams spieķi ar spožu sidraba rokturi.

Viņam bija darbs ilgam laikam un alga par to, un viņai viss gluži tāpat. Viņi strādāja kaimiņos, tas bija ļoti izdevīgi, gandrīz vai kā likteņa mājiens. Viņi varēja nodibināt kopēju saimniecību, varbūt nopirkt tepat kādas lauku mājas.

Plaši iekopti tīrumi viņiem tad būtu un savs dārzs, kur brīvlaikā aizvadīt stundas. Viņi paši tur strādātu, viņa koptu puķes, viņiem ziedētu ābeles, viņš apstaigātu bišu kokus un ievāktu medu.

Tas jau bija ļoti skaisti, kā viņš to visu aprakstīja, bet viņai bija tikdaudz rūpju ar bērniem.

Nē, tiešām viņai neatliktu laika kopt un aplaistīt puķes!

Aizgāja skolotājs atpakaļ uz savu ciemu, spieķa galu vilkdams gar zemi.

No pagasta atbrauca darbveža palīgs divritenī, nemitīgi trinkšķinot zvanu, lai ciema vistas un sivēni pagrieztu ceļu.

Viņš bija dabūjis algas paaugstinājumu, bija arī radušies šādi tādi blakus ienākumi, kopā krietna alga, varēja dzīvot pats un godam uzturēt arī otru cilvēku, ja dzīvē tāds gadītos. Un turklāt viņam bija uznākušas lielas ilgas pēc klusas ģimenes dzīves. Vai viņa nedalītos ar viņu savos priekos un bēdās?

Pilsētā viņi varētu noīrēt skaistu dzīvokli divām istabām un virtuvi, nopirktu otru divriteni, un ja viņš izlietotu savu iespaidu, viņu pat pārceltu no ciema uz pilsētas vai pagasta skolu. Tur cita sabiedrība un viss.

Bet viņa tā bija atradusi no sabiedrības pa šiem gadiem, viņa vairs negribēja tajā atgriezties. Ieaugusi šai klusajā ciemā, viņa vairs nevēlējās viņu atstāt.

Aizbrauca darbveža palīgs, smagi mīdams pedāļus, it kā celtos kalnā.

Un vēl daudzi, daudzi nāca paceltām galvām, bet aizgāja nošļukušiem pleciem.

Patiesi, tā bija savāda lieta ar šo Veroniku Aizkalnieti.

2.

Bet tā ap viena augusta beigām Veronika Aizkalniete tomēr iznāca ārā no savas istabas ar diviem logiem uz pasauli, un devās taisni pakalnā, kur Pavalgu Pēteris pļāva rudzus.

Labā rokā viņš cilāja vienroča izkapti, bet kreisā grābekli, ar kuru savēla kūļus.

Skanēja vārpas, atsizdamās viena pret otru, un smagi noguldamās zemē.

— Dievs palīdz, Pēter!

Pēteris neapstājās darbā, noarusa tikai sviedrus no pieres:

— Paldies, paldies, skolotājas jaunkundze!

Tad viņš cēla vienroci atkal gaisā, rudzi bira gandrīz vai laukā, viņam bija ko rauties.

— Savs ceļš man, savs viņai, — viņš taisnojās sevī, nodomādams, ka skolotājas jaunkundze iznākusi pastaigāties, un aiziet mierīgi tālāk.

Bet viņa bija apstājusies ceļa malā, viņa sauca atkal:

— Nu, vai raženam pļāvējam nevajaga kūļu sējējas?

Pēteris nu pārtrauca darbu un pārlika. Citādāk nevarēja būt, ka viņai bija garš laiks, viņa gribēja patriekties un pajokot.

Pēterim pašam prāts vis nenesās uz niekiem un, lai nepaliktu atbildi parādā, viņš teica:

— Kā nu nē? Vajadzētu.

Ak, būtu labāk viņš iekodis mēlē!

Skolotāja pārkāpa ceļa grāvi, devās taisni pie pirmā kūļa, noliecās, izvilka sauju stiebru un sāka griezt saišķi.

Nesaprašanā Pēteris mīņājās labu brīdi uz vietas, tad teica:

— Skolotājas jaunkundze tikai nokavēs laiku un aizmirsīs, kurp bija nodomājusi iet.

— Tepat jau vien gāju, kur apstājos.

— Tā?

— Tā gan.

— Vai jums kāda darīšana pie manis?

Nu, protams! Viņam tak bija sapļauti tik daudzi kūļi, viņam bija vajadzīga sējēja.

Tas nu gan tā, bet vai tad viņa... viņai jau tik smalkas rokas...

Tas jau arī bija smalks darbs, ko viņa tagad iesākusi. Viņai tā patīkot siet un statīt rudzus.

Atkal nesaprašanā Pēteris mīņājās labu brīdi uz vietas, viņš vairs nezināja, ko teikt, nesaprata, ko iesākt. Tad spēji apgriezās, iespļāva plaukstās un sāka vicināt vienroci.

Cirta nežēlīgi, ar skubu, lai tikai nebūtu jāatskatās un jāsaka kaut kas. Un Veronika sēja un sēja. Sagrieza saišķi, noliecās pār kūli, saspieda viņu ar ceļgalu, — gatavs.

Abi strādāja klusēdami, darbs lielā solī gāja uz priekšu.

Kad jau tīrumā neskaitāmās vietās stāvēja kūļi, pa divi un trīs samesti kopā, Veronika atlieca stāvu, atglauda matus un sauca:

— Pēter, vai tu neatnāksi palīdzēt sasliet status?

Pēteris nedzirdēja.

Vēl asāk gaisā vicinājās vienrocis, spoži iemirdzēdamies saules staros.

Tad Veronika sauca vēlreiz to pašu.

Un šoreiz Pēteris apstājās. Pagriezās pret viņu un brīnījās:

— Vai, ko jūs! Es domāju, ka jūs jau sen aizgājusi mājās...

Nodurtu galvu viņš gāja un palīdzēja viņai sasliet status.

— Bet nu tagad ejat gan mājās, jā, paldies, es nezinu, kā spēšu jums visu to atlīdzināt.

Bet Veronika negāja vis mājās līdz pat vēlam vakaram, viņa strādāja, tāpat kā viņš, un pēc saules rieta pavadīja viņu līdz pagalma vārtiem.

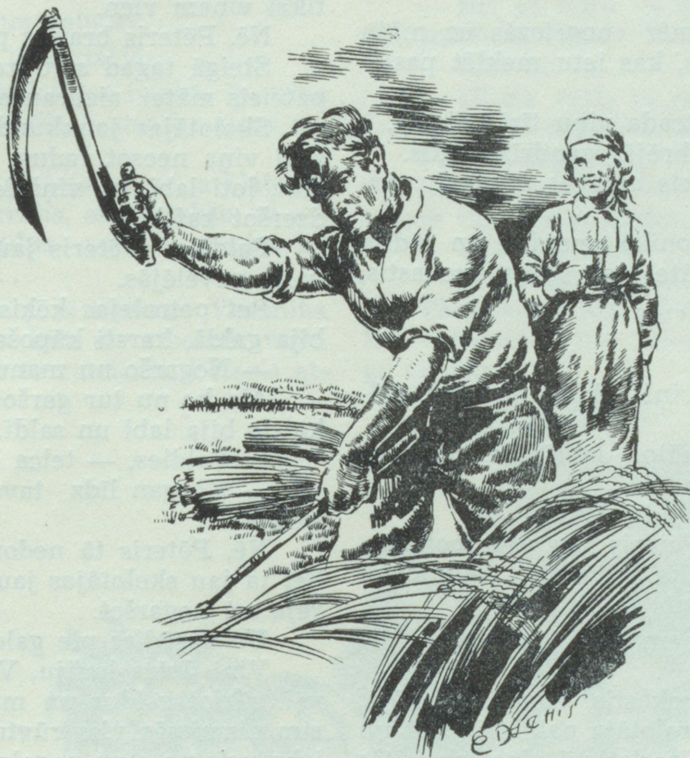
Varbūt viņa ienākšot istabā, mātei jau nu gan nekas labs nebūšot, bet ja viņa neatteiktos no glāzes silta piena...

Paldies, viņa nu steigšoties mājās, bet viņai esot gan vēl kas Pēterim sakāms.

— Lūdzu, — viņš klusi teica.

Vai viņš tā negribētu un vai tas viņam nesagādātu prieku, ja viņa vienmēr tā pavadītu viņu mājās no darba? Viņa dienas esot izkaisītas gluži tāpat, kā tie kūļi tīrumā, un viņai tā patiktos tās sasiet kopā.

Pēteris klusēja.

«Dievs palīdz, Pēter!»

Ilgi.

Viņš nezināja, gluži nekā nezināja, ko atbildēt. Beidzot izdabūja pāri lūpām:

— Es esmu vienkāršs cilvēks.

— Arī es esmu tāda pati. Tā kā tas nāk tev pavisam negaidīts, tad es ļaušu pārdomāt. Ar labu nakti!

Viņa aizgāja.

Pēteris stāvēja olnīcā vēl ilgi, ilgi, kamēr satumsa nakts un nolija rasa.

3.

To nakti Pēteris Pavalgs neaizmiga.

Rītā sāpēja galva, kad viņš devās atkal ar izkapti tīrumā.

Bet izdomāt viņš nekā laba nebija izdomājis.

Taisnība. Precēties jau nu viņam vajadzēja, saimnieces nebija mājās, māte veca. Stiprām rokām un uzņēmībai trūkstot, saimniecībā palika neizmantotas daudzas iespējamības.

Tālāk tas tā vairs nevarēja palikt, bija kaut kas jādara.

Bija tiešām jāprecās.

Bet Pēteris Pavalgs nevarēja saprast, nē, tas drīzāk bija joks, kā nopietnība, ko viņa bija teikusi.

Nē, nē, tur nekas labs nevarēja iznākt!

Viņš pļāva rudzus stundu, divas, trīs, un ar katru vienroča cirtienu teica pats sev:

— Nē, nē! Nē un nē!

Ap brokastlaiku jutās tā noguris, ka nevarēja vairs pacelt rokas. Stata ēnā atlaidās rugājos un iekrita cietā miegā.

Kad pēc kāda laika pamodās un izberzēja acis, — tu brīnums! — kur tad palicis rīta pļāvums?

Sākumā sēdus, vēlāk piecēlies kājās, Pēteris velti lūkojās pēc zemē gulošiem kūļiem.

Nebija neviena.

Jauna rinda statu stāvēja rīta pļāvuma šņorē, Pēteris tikai tagad aptvēra, ka te būs darbojušās tās pašas smalkās rokas, kas vakar visu cēlienu viņam sēja kūļus.

— Savādi, — viņš nogrozīja galvu un devās brokastīs, jo bija sagribējies ēst.

Bet skolai garām paiet viņš nevarēja.

Divi šauri lodziņi no skolotājas istabas gala viņā lūkojās, kā divas gaiši pelēkas acis. Un tām viņš nevarēja paiet garām.

Pēteris Pavalgs nogriezās no ceļa, brīdi stāvēja lieveņa durvju priekšā, tad nospieda rokturi.

Gadu, divus atpakaļ šīs pašas durvis viņš bija virinājis neskaitāmas reizes, tad bija tikko atnācis no kara dienesta, galva pilna svaigām domām. Bi-

ja rīkojis sanāksmes, stāstījis ciema vīriem, kā ienesīgāk saimniekot.

Tad aizvēra tās uz visiem laikiem, lai nekad vairs nevirinātu ar saldām trīsām sirdī.

Un tomēr... tikai viss citādi... neticami.

Ejā starp klasēm un skolotājas istabu viņa soļi dunēja kā kalvja veseņa sitieni laktā.

Un krūtīs tik pat stipri sita sirds.

Bet velts bija viss viņa uztraukums un pūles, kuņas viņš bija sev uzvēlis, izdomādams vārdus, ko ienākot teikt.

Viņa klauvējumiem neviens neatbildēja, skolotājas istaba bija tukša, viņa bija kaut kur aizgājusi.

Varbūt tur pat tīrumā viņa sēdēja pie pēdējā stata, ko bija saslējusi?

— Aiziet un apskatīties?

Pārdomājis, Pēteris tomēr nogriezās uz māju pusi. Viņš jau nebija bērns, kas ietu meklēt paslēpušos meiteni.

Bet iznāca tā, ka viņš atrada viņu tīri nejauši.

Pagalma vārtos viņi saskrējās gandrīz krūtīs.

— Ā — labrīt! — Pēteris atrāvās atpakaļ, pārsteigts un nobijies.

— Labrīt, labrīt, — Veronika smaidīja un rādīja nesamo rokās. — Te jau māte tev sūtīja brokastis, bet ja nu tu esi atnācis pats...

— Jā, man gribējās ēst.

— Tad nāc vien istabā.

Viņa gāja pa priekšu, viņš sekoja nodurtu galvu, it kā zaudējis cīņu.

Istabā viņus saņēma māte. Izbrīnījusies viņa teica:

— Kur tad nu tā abi sagadījušies?

Veronika smējās, ka Pēteris jau negribot pieņemt no viņas nekādus pakalpojumus, tiklīdz nojaušot ko, tūlīt steidzoties pats to padarīt.

Māte norāja Pēteri, viņam nācās nosarkt gluži sarkanam.

To, ka viņš nogulējis brokastis, viņa jau zināja, varbūt viņa pat zināja, ka skolotāja palīdzēja siet un statīt kūļus, ka viņa gribēja sasiet arī viņa izkaisītās mūža dienas?

Un Pēteris nosarka vēl vairāk.

Bet kad māte izgāja ārā, un viņi palika divi vien, Pēteris stostīdamies teica:

— Es pārdomāju... daudz domāju par to, ko jūs man vakar teicāt...

— Nu, un?...

— Es nevaru jums nekā laba pateikt...

— To jau es domāju. Un tas ir gluži pareizi, ka tik īsā laikā nekā laba nevar izdomāt. Bet es tev palīdzēšu domāt. Tavai mātei es izlūdzos, un viņa man apsolīja, ka tu svētdien mani aizvedīsi uz pilsētu. Zirgs būs gana izvaļojies, vai nē?

— To jau nu gan, bet...

Ienāca māte, viņai bija pilns klēpis ar baltiem, dzidriem āboliem, kas skolotājas jaunkundzei ļoti garšoja.

— Paldies, — viņa teica reizē abiem: ir mātei, ir dēlam.

4.

Svētdienas rītā Pēteris pārveda zirgu no ganībām, iebēra auzas silē un, kamēr tas ēda, pats ņēmās ap krēpēm, tās glīti apgriezdams.

Tad viņš izsukāja arī zirga muguru, lai tā būtu tīra un spalva spīdētu.

No ratnīcas izvilka līnijratus, tie bija noputējuši, riteņu spieķi nopērti dubļiem.

Tīrīja un mazgāja visu rīta cēlienu, satraukts un nemiera pilns.

— Ko nu tik daudz tur berz. Noberzīsi vēl krāsu, — smējās māte, iznesdama un ratos iekladama raibu deķi.

— Vajadzēja tev ar' apsolīt zirgu, it kā ciemā neviena cita vairs nebūtu, — sapīka Pēteris.

— Ja jau tev pārlūzīs mugura, — aizvedīšu pati.

Tā tik vēl trūka! Varbūt jau viņas bija uz vienu roku, varbūt māte zināja visu, kopā braukdamas nu viņas spriedīs un gudros par to, kas bija lemjams tikai viņam vien.

Nē, Pēteris brauks pats.

Steigā tagad sajūdza zirgu un, pat ardievas nepateicis mātei, aizbrauca.

Skolotājas jaunkundze viņu vēl negaidīja. Tik agri viņa neesot radusi izbraukt no mājas. Bet tas labi, ļoti labi, ka viņš ieradies laikus, kopā viņi padzeršot kafiju.

Paldies, Pēteris jau bija brokastojis, ēst viņš vairs nevēlējās.

Bet petrolejas ķēķis sīca, kafija vārījās un drīz bija galdā, karsti kūpoša.

— Nogaršo nu manus cepumus.

Ak, ko nu tur garšos, to jau varēja redzēt tāpat, ka tie bija labi un saldi.

— Paldies, — teica Pēteris.

— Ko gan līdz tava pateicība, ja tu viņus apsmādē...

Nē, Pēteris tā nedomāja, nepavisam uz to pusi, bet ja jau skolotājas jaunkundze tā vēlējās, viņš varēja arī nogaršot.

Un apsēdies pie galda, Pēteris pārmeta krustu.

Viņi dzēra kafiju, Veronika ielēja viņam vēl un vēl. Ēdot saldus un maigi mīkstus cepumus, Pēterim aizmirsās viss rūgtums sirdī, ar kādu viņš bija izbraucis no sava pagalma.

Viņš pat kļuva jautrs un valodīgs, teica, ka maizītes smaršo kā medus, bet kafija kannā dūc kā noreibusi kamene dābola laukā.

Veronika priecājās, ka tas viss gāja viņam pie sirds.

Runas viņiem ievilkās, pamazām pārgāja uz rūgtākām lietām, un Veronika varēja jautāt:

— Bet saki, Pēter, kāpēc tu vairs nenāc un nelūdz klases telpas vīru sanāksmēm. Pērn un aizpērn tu viņiem stāstīji tik daudz pamācoša.

Pēteris brīdi klusēja, to bija tik sāpīgi atcerēties, tad atzinās:

— Runas vien jau nedod nekā.

— Bet labs padoms jau ir tik pat kā skola.

— Padoms nelīdz nekā, ja cilvēkam nav naudas.

— Zināšanas jau ir dārgākas...

— Viņas klūst smieklīgas, ja tās nevar pielietot darbā un parādīt citiem, kam gribi padomus dot.

— Kā tā? — viņa nesaprata.

Ak, tas jau bija tik vienkārši! Un ja viņš — Pēteris, jau bija tik tālu aizpļāpājies, tad viņš varēja arī vēl atzīties.

Ciema vīri, visvairāk ciema vecākā dēls, bija sācis zoboties par viņa gudrajām runām.

— Kam tad tu pats nesēj ar rindu sējmašīnu, ja tu mums stāsti, ka tas ir daudz labāk nekā rokām? Tikpat labi tu mums varēji teikt, lai sējam ar lidmašīnām.

Un citi bija piebalsojuši:

— Tāds gudrinieks, kā tu, mums jau ir atsūtīts arī pagastā, kas slavē kalija sāli un pļaujmašīnas. Jūs neprotiet saimniekot, viņš saka. Lai iedod mums sāli un mašīnas, redzēs, kā pratīsim.

Pēteris pārdomājis un atzinis, ka viņiem taisnība. Tad atmetis visam ar roku un apņēmies neteikt vairs neviena vārda, kamēr nevarēs parādīt, kā pati zeme dod sev sāli un mašīnas.

Veronika klausījās un piekrita, tās bija labas domas, kas viņu nodarbināja. Ja viņš to visu varētu parādīt ciema vīriem kā uz delnas!...

Un Pēteris iekarsa, acis iemirdzējās.

Viņš aizmirsa, ka sēd skolotājas istabā, ka viņa cietajos pirkstos plāni saspiedies smalkmaizes cepums.

— Es krāju naudu, — viņš bija kļuvis atklāts kā bērns, — un kad būšu to sakrājis, es nopirkšu un atvedīšu te mašīnu, kas graudus sastādīs rindās kā burkānus. Tad viņi redzēs...

Nē, patiesi viņš domāja labas domas. Veronika varēja tikai priecāties viņam līdz un atbalstīt viņu.

Kad viņi bija daudz par to runājuši, Pēteris atzina, ka viņa — Veronika — bija labs cilvēks, kaut arī skolotāja.

— Varbūt vēl vienu tasi?

Jā, varēja jau ieliet.

— Bet tad brauksim gan.

5.

Zirgs bija kļuvis nemierīgs stāvot: tik ilgi viņi bija ēduši un pārrunājuši labas lietas.

Uzgriezts uz ceļa, viņš palaida slaidu riksi, ciema logos parādījās daudzas galvas, lai redzētu, kas tā brauc, kā precinieks.

Lepni, lepni.

Un Pēteris atslējās sēdeklī taisnāks un uzprasīja, ko skolotājas jaunkundze labu pirks pilsētā.

Ko viņa pirks? Taisnību sakot, priekšā vēl bija tik tāls ceļš, gan jau kaut ko sadomās.

— Blēde, — nodomāja Pēteris, bet neteica nekā.

Labu brīdi viņi brauca tālāk, vērodami labības laukus abpus ceļa malām un priecādamies par viņu auglību, kamēr Pēteris klusi sevī pārlika, ka skolotājas jaunkundzei pilsētā nekas, laikam, nebija vajadzīgs, tad jau labāk viņi varēja griezt zirgu uz citu pusi un pabraukāt gar ezera krastu.

Kad viņš to beidzot arī pateica viņai, Veronika bija sajūsmināta.

Nē, viņai tas nekad nebūtu ienācis prātā, tas tik būs skaists brauciens, viņam — Pēterim — ir tik gaiša galva, ka viņš to izdomāja.

Un viņi nogriezās no lielceļa.

Brauca pa šauru celiņu, miežu vārpas gandrīz metās riteņos, tā viņas bija nokārušās, graudu smagums tās bija noliecis uz ceļa pusi.

— Drīz tie būs pļaujami, — Pēteris pameta ar pātagas kātu.

Veronika brīdi lūkojās miežu laukā, tad satvēra Pētera elkoni un iesaucās:

— Bet kā būtu, ja šogad savā tīrumā tu palaistu pļaujmašīnu, Pēter?

— Kur nu to...

— Glītās vālās tu nopļautu šņori, saņemtu kūlīšus, mazumu sakasītu ar zirgu grābekli?

Pēteris nopūtās.

Labāk lai tas paliek, viņi nerunās par to, citādi viņam ilgi nebūs miera.

— Bet ja patīk?

Vai arī viņai patika runāt par to?

Tā bija, ka arī viņai tas patika, un Pēterim atkal vajadzēja atzīt, ka skolotājas jaunkundze ir lāga cilvēks.

Ciema logos parādījās daudzas galvas, lai redzētu, kas tā brauc.

Tālāk viņi izbrauca cauri bērzu birzij, tad nokļuva ezera krastā.

Ūdeņi bija mierīgi, saule spoguļojās viņu līmenī, tālumā aizslīdēja otrais krasts, kā dūmakains mākonis.

Skolotājas jaunkundze bija aizgrābta.

Nē, tas jauki gan, ka viņi brauca te. Ja vēl piesietu zirgu paēnā un paši atlaistos zālē?

Tiesa, cik gan tālu tā brauks bez vajadzības? Un mājās drīz atgriezties jau nevarēja.

Tā izdarīja.

Pēteris pirmīt bija teicis, ka krājot naudu, vai viņa, Veronika, drīkstēja jautāt, cik viņš jau sakrājis?

Ak, nieks vēl tikai! Grūti jau viņam ar to gāja, zeme šaura, iztikt varēja, daudz nekas pāri nepalika. Bet ar laiku... Pēc dažiem gadiem...

Nē, savu nodomu viņam vajadzēja izvest ātrāk. Kas notiks tad, ja ciema vecākā dēls citu gadu nopērk mašīnu pirmais un parāda ciemam, kā viņa strādā? Un viņš to izdarīs, noteikti izdarīs, jau tāpēc vien, lai aizsteigtos Pēterim priekšā.

Pēteris samulsa, tad satvēra skolotājas jaunkundzes roku un dziļi ieskatījās acīs:

— Jūs tak to viņam neteiksat?

Nē, viņš varēja būt pilnīgi drošs, viņa to nu nedarīs vis, bet to var izpļāpāt kāds cits, var nojaust un noprast arī pats ciema vecākā dēls.

Pēteris ilgi palika domīgs un aizmirsa, ka cietos, sastrādātos pirkstos, cieši saņēmis, turēja skolotājas jaunkundzes smalko roku. Kad apķērās, nosarka pār visu seju:

— Piedodiet.

— Nekas, — viņa teica, — bet tas viss jāpārdomā nopietni.

Piekrītot Pēteris pamāja ar galvu, lai gan labi saprata, ka nekā cita viņš nevarēja izdomāt.

Bet kā būtu, ja viņa nāktu palīgā? Arī viņa šo to ir iekrājusi un domā tāpat, ka ciemam jāpalīdz. Viņa ir nākusi pie pārliecības, ka nepietiek ar to vien, ja māca tikai bērnus. Ja viņa prot un spēj, tad ir jādara kaut kas arī pieaugušo labā.

Tā jau vajadzēja, bet vai kāds skolotājs līdz šim to bija darījis?

Viņa nezināja to pateikt, bet viņai tā iepatikušies un tā viņu aizrāvuši Pēteŗa nodomi, ka arī viņai tagad nebūs miera.

Būtu jau skaisti, ja visu to veikt viņi varētu kopā. Darbs tad sekmētos labāk, panākumi būtu jūtāmāki.

— Pārdomā.

Veronika bija saņēmusi Pēteŗa roku, bet viņš to atvilka atpakaļ, papurināja galvu, nopūtās.

— Nederēšu jums.

— Tu moki sevi ar to, ka nederi man, es tev, bet kopā mēs derēsim daudziem, visam ciemam, varbūt pat visam pagastam.

Tā jau varēja būt, varbūt pat tā arī būs, bet ko viņš, vienkāršs cilvēks...

— Tev vajadzētu būt lepnākam un drošākam, Pēter! — teica Veronika.

Nesaprašanā viņš pacēla acis:

— Kāpēc?

— Tāpēc, ka tevī ir tādas domas, kādu nav tūkstošiem visapkārt. Tev taisni jāatliec stāvs un augstu jānes galva, tā kā tu ietu caur ļaužu pulku apzinīgāk kā citi, tā kā pat ciema vecākā dēls būtu tikai ēna no tevis.

Pēteris klusēja.

Tas bija kas jauns, ko tagad viņš dzirdēja pirmo reizi.

6.

Tikai vēlā vakarā Pēteris pārbrauca mājās.

Māte bija nobēdājusies: kur viņš tik ilgi kavējies, vai tikai nebijis kādā krogū, tāds dzīvāks izskatoties?

Tur nu gan nē, bet skolotājas jaunkundzei bijis tik daudz ko pirkt, skrējuši no veikala uz veikalu, tīrais posts.

Tas, ka viņš tāds jautrāks, nākot no tā, ka, braukdams gaŗām tīrumam, saskaitījis simtu divdesmit rudzu status.

Māte noticēja, deva vakariņas, sūtīja gulēt un atpūsties, jo rīt jau atkal darba diena.

Bet arī rīt un parīt Pēteris staigāja tā, kā būtu bijis drusku krogū. Ciema olnīcu pārgāja svilpodams, ticis tīrumā, uzvilka dziesmu.

Kāds pat bija redzējis, ka viņš pret skolas namu pacēlis cepuri.

Tas jau bija kas sevišķs, sprieda sievas, cepure viņam grūti cēlās pret krustu, nu viņš sāks sveicināt pat vecas koka būdas.

Jā, jā, un tāds savāds, tāds savāds bija palicis pēdējā laikā. Redzēs, kas te notiks.

Viņas to pastāstīja Pēteŗa mātei, tā uzprasīja tūlīt, tiklīdz viņš pārnāca no tīruma.

— Tu jau ceļot cepuri pret skolas māju?

— Es vai?

— Nuja, ka tu.

Pēteris apķērās un pasmaidīja:

— Ak, jā. Man ieniezējās reiz galva, varēja arī būt, ka es tad cepuri pacēlu augstāk.

— Dievs zina, kā viņa tur tev saniezējās. Tā skolotājas jaunkundze jau ar' te nāk... Man jau tur nekas... kā pašam...

— Blēņas! — atmeta Pēteris ar roku.

Bet arī nākošā dienā viņš cēla cepuri, māte pati to noskatījās, pagājusies vārtos.

— Jā, kaut kas tur notiek gan, — viņa nodomāja.

Vakarā atnāca skolotājas jaunkundze ar ziņu, ka Pēterim jābrauc uz piestātni, tur viņam esot pienācis kāds steidzīgs sūtījums.

Pēteris aizbrauca ar četriem, bet pārbrauca ar sešiem riteņiem vēlā naktī.

Pie ratiem gaŗās ilksīs bija piesieta kāda mašīna, kas atgādināja milzīgu matu suku.

— Kas tad tas tāds? — brīnījās māte.

Tas jau esot grābeklis.

Ko nu viņš stāstīja niekus! Tāds grābeklis! Tad jau desmit cilvēkiem vaiga sviedros tāds jāvelk aiz kātiem.

Pēterim turpat pagalmā un tumsā vajadzēja iejūgt zirgu un parādīt, kā viņš strādā.

— Bet kur tu ņēmi naudu, ar ko viņu nopirkt? Tāds jau maksā kādus simts rubļus.

— Nē, — smējās Pēteris, — vismaz piecpadsmit tūkstošus tavā naudā.

Ak pasaulīt!

Bet to jau kāds labs cilvēks uzdāvinājis mātei, jo viņai darba pietiekot mājās vien, kur nu vēl tīrumā iet. Viņš, Pēteris, divos ar Melni vien tagad viegli apdarīšot visu ārpus sētas.

— Kāds labs cilvēks, — minēja māte. — Vai tikai...

To jau nu nevarot zināt.

Pēteri tonakt grūti bija aizdabūt gultā, bet rītā viņš lēnām brauca pa ciema olnīcu, gaŗām ciema vecākā sētai, augstu sēdēdams virs milzīgiem sarkaniem riteņiem.

No visām istabām izbira bērni un devās pakaļ, bet vīri un sievas noskatījās vārtos, kā kādā kāzu braucienā.

— Skaties, skaties, ko tas Pēteris dara. Bija jau apklusis ar savām runām, nu būs jārunā mums par viņu.

Tā bija. Un runāja ilgi.

— Ignāt, — teica vīri ciema vecākā dēlam, — redzi, kā Pēteris brauc. Ko tu?

Nospļāvās ciema vecākā dēls:

— Es varu nopirkt traktoru, kas man vilks grābekli, bet es to negribu. Kas tā būs par maizi, kas odīs pēc mašīnas, saka mans tēvs.

— Jā, jā... Tā tu tikai saki, bet sirdī nodomā citu ko.

— Goda vārds!

Neticēja vairs neviens ciema vecākā dēla goda vārdam, bet gāja uz tīrumu skatīties, lai redzētu uz vietas jaunās mašīnas darbu.

Atnāca arī skolotājas jaunkundze un brīnījās, un priecājās līdz ar citiem.

Vai viņa drīkstēja jautāt, kas bija tas cilvēks?

— Pēter, apturi nu un pastāsti mums kaut ko, — viņa sauca. — Tu jau te esi kā agronoms mūsu ciemā.

— Tas jau būs kāds cits, kas runās ar manu muti, — atbildēja Pēteris, apstādinājis zirgu, un ar daudz lielāku dedzību, kā pirms gadiem, noturēja gandrīz veselu priekšlasījumu tīruma vidū.

Un tad to visu, ko bija teicis, parādīja arī darbā.

— Jā, jā, — atzina vīri, — nu mēs tev ticam gan.

To dienu ciema ļaudis netika pie sava darba, daudz viņiem bija ko pārspriest un pārrunāt. Vakarā arī skolotājas jaunkundze teica, ka viņai bijis liels prieks visu redzēt un dzirdēt, kā viņš tur, tīrumā, rādījis un stāstījis par to zirgu grābekli.

— Tā bija mana pateicība tev, — atzinās Pēteris.

— Tad tā bija skaista pateicība.

7.

Ciems sāka lauzīt galvas, kas īsti bija noticis ar Pavalgu Pēteri, ka viņš dažās dienās bija it kā pārdzimis par jaunu.

Nē, tādu viņu sen nebija redzējuši, tik spara pilnu un uzņēmīgu!

Izmēģinājis zirgu grābekli, viņš kādu dienu aizbrauca uz veselas piecpadsmit verstis tālo lauksaimniecības skolu un pārveda pļaujmašīnu.

Skolotājas jaunkundzes raksts viņam bija līdz, mašīnu uzticēja uz četrām dienām.

Atkal Pēteris lepni brauca gar ciema vecākā dēla sētu, šūpodamies sēdeklī un stingri turēdams grožus, lai nesatrūktos zirgi.

— Tu jau te brīnumus vien dari, — uzsauca vīri un devās līdzi uz tīrumu.

Nē, kaut kas tāds vēl nebija redzēts, kā strādāja pļāvējs! Kā viņš tā varēja nogriezt visu tik gludi un savelt kūļos! Ej tikai pakaļ un saņem gatavu klēpi.

Tas bija tikai viens papiross, ko viņi izsmēķēja, šūpodami galvas un pārspriezdami pasaules gudrību, kad jau Pēteris bija nogāzis veselu pūrvietu.

Vai traks!

Tad jau vienā dienā Pēteris nopļaušot sev visu labību, tā raudams.

Jā, daudz nekas pāri nepalikšot.

Hm, hm. Tā varēja tikai viņš, Pēteris, kuŗš katrs vis netika līdzi. Ciema vecākā dēls varēja spļaut zilu uguni, viņš bija un palika tikai nieks pret Pēteri ar visām savām piecdesmit pūrvietām.

Mašīna strādāja, Pēteris nopļāva vasarāju sev, norāva vēl pa gabalam saviem kaimiņiem, un tad aizveda viņu atpakaļ.

Paldies viņš teica lauksaimniecības skolas pārzinim, paldies arī Veronikai, kas viņam bija devusi līdz tādu rakstu, kas atveŗ visas durvis.

Kā lai to atmaksā viņai?

Vislabāk to izdarīšot, pastāstot par saviem rītdienas nodomiem.

Visi viņa nodomi un visi nākotnes sapņi vijoties ap kādu cilvēku, kas neizmērojami labs savā dzīves celšanas priekā.

Vai viņa drīkstēja jautāt, kas bija tas cilvēks?

Ak, tad viņam jāsaka daudz vairāk, kā tikai tas vārds vien.

Lai darot to. Viņai tā patīkot klausīties, kad viņš runājot, sirdij atdaroties. Ar prātu teiktie, vārdi esot kā krūmi, kam uzplaukstot maigas lapas tikai tad, kad izlejoties sirds siltums pār tiem.

Un Pēteris runāja.

Divus gadus atpakaļ viņš te nācis un lūdzis telpas vīru sanāksmēm. Paldies viņai par tām.

Bet ja viņam jāatzīstoties vēl, un tas katrā ziņā tagad jādarot, tad viņš te nācis vairāk tā cilvēka dēļ, kuŗa vārds jānosauc vēlāk.

Viņa sirds siltums tad lējies pār šo cilvēku, kad viņš runājis par jaunu dzīvi, kas jāaicina vecās vietā.

Bet viņa runas vispatiesākā vietā arvien tas cilvēks piecēlies un atstājis klases telpas.

Ko viņam bijis tad darīt? Sapratis to kā aiziešanu projām, uz neatgriešanos, uz mūžīgiem laikiem.

Un viņš tad cietis daudz, un ierāvies sevī kā gliemēzis čaulā. Agrākais sirds siltums uz kādu cilvēku pārvērties bailēs no viņa.

Tad viņš meties tikai darbā, sakostos zobos turot apņemšanos piepildīt dzīvē to, ko stāstījis citiem, domādams par vienu vienīgu.

Kad pēc kāda noraidīta bildinājuma ciema vecākā dēls nonicinājis šo cilvēku, viņš, Pēteris, to izaicinājis un parādījis, cik stipras un sāpīgas rokas aizstāv patiesību.

Laiks gājis, un atnākusi šīgada rudzu pļauja... Apklusa.

— Un tālāk? — jautāja Veronika.

Tālāk tas cilvēks jau pats zinot visu.

Tas tiesa, viņš zinot gan, viņa teica, bet vai Pēteris negribot dzirdēt kaut ko no viņa?

Pēteris gribēja, bet Veronikai nebija daudz ko stāstīt.

Cilvēks, pār kuŗu kādreiz lējies viņa sirds siltums, sapratis to jau tad, un visu laiku lūkojies pa saviem diviem logiem uz pasauli, uz ciema olnīcu, uz Pēteŗa sētu. Lūkojies un gaidījis kādu nākam...

Apklusa arī viņa.

Turēja viens otra roku savējā un ļāva sarunāties sirdīm par to, cik savādi līkumains ceļš viņām bijis jānostaigā, lai no tās vietas, kur gandrīz jau bija kopā, arī sanāktu kopā...

Pusnakts bija pāri, kad viņi šķīrās.

— Bet tavu apņemšanos, ko tu reiz iekodi zobos, mēs vedīsim līdz galam. Un savu sirds siltumu turpmāk tev vajadzēs izliet pār diviem.

— Nē, tas līs tikai pār vienu, jo tu biji un esi manas apņemšanās sirds.

Aīda Niedra

Puns

Pēc baznīcas grāmatām viņu sauca par Ieraga Pēteri, bet ļaužu mutē tā vārds bija Puna Ierags. Dievs viņam bija devis punu pašā pierē, un tā ar šo punu viņš nostaigāja līdz mūža vakaram.

Dievs viņam bija devis arī smējīgu un zobgalīgu prātu, un sīkstu izturību ikvienā grūtā stundā, bet šo grūto stundu nebija mazums bijis, nesot cara Nikolaja kareivja smago jūgu tālajā Krievijā, nevis dažus gadus, bet gan gaŗu cilvēka pusmūžu.

Jauneklis bija aizgājis, spēka vīrs bija atnācis, kuŗam deniņi sāka mesties jau sirmi.

Daudzu latviešu muguras bija salīkušas krievu kaŗos, un mājās pārnākušiem pateicības vietā tiem nebija kur galvu piemest, bet bija arī tādi, kas visam spītēja, un starp tiem viens bija Puns.

Viņš bija sveiks un vesels pārnācis latviešu zemē, savā pagastā, un ikviena sēta viņu gaidīja kā mīļu viesi, ikvienā sētā viņa drausmīgajos nostāstos klausījās ar lielu bijāšanu, dusmām, prieku un lielā ziņkārībā.

Tāds nu stāvēja Puna Ierags savas dzīves krustceļos, un no šejienes mēs varam sākt vērot viņa tālākās gaitas.

«Klau, vai Puns jau mājā no krieviem?»

Tā iejautājās kāda meita Ploseņu saimnieka kalpu galā, pabāzdama savu galvu no aizieres, kur bija sēdējusi pilnā mierā, rokas klēpī salikusi.

Vēlie ēdēji pie galda sakustējās un pameta acis uz runātāju.

«Kā no viņpasaules iznākusi! Visi zin, ka viņš mājā, bet tu nezini!»

Sūrā Māle aizvainota ieklepojās un aši piecēlās.

«Ko es zinu par Punu? Nezināms ļaužs, aizmaldījies uz krieviem, kad vēl manis pavisam pasaulē nebija, un nu tu, Anča tēv, piemet man lielu...»

Nenobeidza teikuma Māle, sarāvās saimniece un Ancis, jo pie durvīm kāds pašlaik meta cilpu vaļā un naca iekšā. Pavasaŗa nakts dzestrais svaigums ieplūda kambarī līdz ar nācēju.

Kas tad bija šis nācējs?

Kareivja zābakā ieautā kāja smagi nodimdēja uz akmens kula. Viņa platais stāvs pelēkajā, svešniecīgajā mētelī mazās spuldzītes ēnainajā gaismā izlikās lielāks esam, un kad tas pagriezās tieši pretim kambaŗa iemītniekiem, tad varēja saredzēt goda zīmju leģionu uz viņa krūtīm, kas pie katra soļa žvadzēt žvadzēja.

«Puns!»

Tā iekliedzās Plosēņu Jēkabs, steigdamies pretim kareivim. Brūnā, gludi noskūtā sejā pavērās mute platā smieklā, iemirdzējās veseli, plati zobi.

«Pēter!»

Smagi un spēcīgi sakratīja viens otra roku.

Ašā vēzienā ciemiņš atgrūda krievu cepuri uz pakauša, un nu Sūrā Māle skaidri noredzēja lielo punu pašā pieres vidū.

«Nāciens mans tāls. Nāku no pašām Cēsīm.»

«Ko darīji Cēsīs?»

«Cēsīs? Prasīju apsolīto.»

«Ķeizars solīja, tad arī dos.»

«Tagad vēl brīvība, kad iejūgšos arklā, vai sākšu dzīt zāģi un ēveli, tad Cēsis sasniegt būs grūtāki. Tamdēļ gāju. Vēl par agru, tā man pateica.»

«Ņem solu, apsēdies, atpūties!

Tad varēsi atlaisties cisās, kad saimniece būs tevi pabarojusi...»

Brīdi nolūkojušies ciemiņā, ļauži sāka domāt paši par savu mieru un tā Puns paēda, runādamies tikai ar pašiem Plosēņiem.

Ancis aizgāja.

Sūrā Māle bija apgūlusies savā gultā aiz sedzenes. Viņa nelūkojās, kā ceļinieks novietojās uz mūŗa, aiz nezināmas un nesaprotāmas kautrības tai dega vaigi. Viņa nopūtās un klusi un mierīgi aizmiga dziļā miegā, piespiedusi dienā nogurušās rokas sev pie krūtīm.

Kad aiz Māles aizkara iečīkstējās gulta, viņa bija jau apģērbusies un pasitusi gar sāniem pliko kažociņu, mudīgi metās gaŗām mūram uz kūti.

Puns izberzēja miegu no acīm.

Jaunā diena bija uzlēkusi Plosēņu sētā.

Viņš pastaipīja locekļus un pameta skatu apkārt. Ilgi nebija te būts, savi divdesmit septiņi gadi droši bija pagājuši kopš tās dienas.

Saimnieku istabiņas durvis nočīkstēja veŗoties.

«Labrīt, Jēkab!»

«Labrīt, Pēter! Nu, vai Plosēņu mūris bija labāks par krievu lažu? Uz iešanu netaisies, māte aizgāja putru vārīt; paēdīsi, apgudrosi, varbūt, ka paliksi...»

«Palikšu?» Puns brīnījās.

Tad viņš visā mierā apģērbās un palika uz mūŗa sēdot, bāzdams lielajā kaļķī tabaku un pasniegdams pūsli arī saimniekam.

Smagi un spēcīgi sakratīja viens otra roku.

«Krievos aiziedams vēl tabakas nepazini.»

Puns nosmīnēja.

Vispār viņš bija tāds nerunīgs, un Plosēņu ļauži nesaprata, kamdēļ kareivis nekā nestāsta, jautri nelielās, vai arī neuzdzied kādas svešas krievinieku dziesmas, kā to bija darījis citās sētās, un kā par viņu staigāja valodas.

Rītišķis kūpēja uz galda.

Kartupeļu un putraimu putra, vārīta tauku ziedā.

Veicīgi sēdās ēdēji pie galda, ņēma kaŗotes, vērās Punā.

«Kas es jums par pasaku ķēniņu?»

Nu viņš iebrēcās gluži skaļi un sita dūri galdā.

Plosēns tagad sāka savu runu. Viņš aprāja nemierīgos, aizrādīdams, ka Punam tak esot pašam savs rūgts kumoss norijams: ķeizars vis neesot iedevis kāroto un apsolīto zemi, un šinī pavasarī Puns vis vēl nevarēšot likt arklu savā paša zemē, kā bijis cerēts un domāts.

Tas tad nu viņu graužot, un par to viņš kaŗa kumēdiņus nestāstot. Tamdēļ lai aprimstoties gaust un klimst, gan jau, kopā dzīvodami, izrunāšoties vēlāk tiku tikām.

«Tā gan, Puna Pēter, paliec tu Plosēņos un cel man piedarbu augšā! Tu jau esi amatļaužs, tas tavs darbs, bet man tu nāc īsteni kā aicināts.»

Puns ēda klusēdams, galvu uz augšu nepacelдams, bet kad Plosēns beidza, viņš tam pastiepa pretim savu roku.

«Paldies, jaunības draugs!»

«Paldies tev ar'!»

Sūrā Māle noskatījās, kā apskaidrojās kareivja seja. Viņš cēlās no galda, sajozās stingrāki un uzsvilpoja savādu meldiju.

Nu jau piekto gadu dzīvoja Puns Plosēnos. Darba šinī sētā tam vairs nebija, bet iedzīvots kakts bija palicis. No tā viņš gāja pagastā un arī otrā novadā darbu meklēt.

Sūrā Māle vairs nekalpoja Plosēņam, viņa nu bija Puna Pētera sieva, apkopa savu mazo saimniecību un audzēja Nikolaja kareivim meitu Marīti.

No ķeizara apsolītās zemes nekas nebija iznācis. Ieraudzījis rūgto patiesību vaigu vaigā, Puns it kā pārvērtās.

It kā kaut kas neredzāms viņu gumdīja un dzina uz jokiem, lai šajos jokos atriebtu to netaisnību, kas viņam nodarīta, un kuŗu viņš neaizmirsīs līdz pat kapa malai. Viņš bija labs strādnieks, pelnīja labi, bet vairāk par gultu, skapi un ratiņu viņam nebija nekādas citas mantas, un lai Dievs nedod, ja Māle ieminējās, ka vajadzētu tak kāda sēdekļa, kur apsēsties, un kāda galda, uz kuŗa uzlikt putras bļodu, kā ļauži to dzīvē paraduši darīt.

«Apklusti!»

Tā uzbļāva Puns savai sievai. «Kad pienāks laiks, tad man būs mantas diezgan!»

Puns bija izslavēts par labu šāvēju, par labu mednieku. Kad lielkungiem bija medības, un tiem vajadzēja dzinēju un uzsmīdinātāju - jokdaŗu, tie labprāt ieaicināja pie sevis Punu, kuŗam tas ļoti patika, jo nu varēja izrunāties ar saviem naidniekiem, cik vien gribējās.

Punu sevišķi iecienījis bija Eglienes muižas barons Korfs, un deva tam, uz medībām ejot, vienu no savām šautenēm, kā arī pakāra tam plecos medību somu.

«Viss būtu labi, Puns būtu pavisam labs, ja tikai nebūtu pārāk skrandains,» tā teica L. muižas barons, caur savu degunkniebi vērodams Puna stalto augumu skrandainās, pašļukušās biksēs un plikajā, izplosītajā kažociņā.

«Hm,» noņurdēja Eglienes barons.

Viņam nepatika, ka iemīlētais jokdaris, kāda pavisam otra nebija visā novadā, tika tā nonievāts no kaimiņa, un nolēma pie sevis, ka Punam jāpalīdz tikt pie jauna apģērba.

To viņš arī izdarīja.

Iedeva Punam labu gabalu drēbes, kas bija austa viņa fabrikā, un stingri noteica, lai no šīs drēbes izgriežot sev apģērbu, un kad būšot aicināts uz medībām, tad to lai velkot sev mugurā.

Puns drēbi pieņēma ar pateicību.

«Bez Puna medības nav medības,» sprieda barons Korfs, acīm pavadīdams saini, kas gulēja aizejošā Puna plaukstās.

Mājās pārnācis, Pēteris tūliņ ķērās pie saiņa.

Vispirms viņš apprasījās Mālei, lai tā padodot aitu cērpjamās dzirkles, tad atritināja drēbi un to izklāja uz grīdas, taisīdamies uz griešanu.

«Ko nu darīsi?»

«Vai neredzi, ko darīšu? Ko ar dzirklēm dara?»

«Kā nu griezīsi bez galda?»

«Kā līdz šim šuvu un griezu, tā darīšu arī tagad. Kas tad kula akmeņiem vainas, vai tie vēl nebūs gludi diezgan?»

Tā izrunājās vīrs un sieva savā starpā, un Puns sāka sagriezt lielkunga dāvāto drēbi.

Tā kā istabā nekāda mēra koka nebija, tad viņš paņēma pavārnīcu un nomērīja bikšu garumu: no jostas vietas līdz ceļa kaulam iznāca viens pavārnīcas garums, tad no ceļa kaula līdz kājas pleznai — otrs, un tā kā drēbe bija svītraina, tad Puns sāka pilnā balsī krieviski skaitīt svītras, un pa vidējo svītru pārgrieza drēbi līdz tai vietai, kur kājas uz augšu beidzās. Apmēram pusotras pavārnīcas garu griezienu. Nu tas bija izdarīts.

Viņš degtin dega nepacietībā sagraizīt kungu drēbi un iztaisīt apģērbu pēc sava prāta.

Kad jau bija iekšas un ārpuses šuves.sašūtas, viņš paņēma pastalu auklu, pagrieza domātai priekšpusei vienu sprīdi garu griezumu un tad no tā sāka iešūt auklu augšas galā, lai ar to varētu pēc vajadzības bikses savilkt jostas vietā.

«Māle, padod manu krievu kreklu! Žigli! Tas krekls man labi piestāv pie auguma, pēc viņa es griezīšu jaunos svārkus!»

Atnesto kreklu gudrinieks izklāja uz divkārši saliktas drēbes un pēc tā izgrieza svārkus.

Piedurknes gan iznāca par īsām, jo drēbe nebija tik plata, kā vajadzēja.

Svārkus Pēteris sašuva ātrāk, kā biksas, un nu, kad bija beidzis darbu, sajuta lielu izsalkumu.

«Dod ēst!»

«Man jau nekā nav, tikai šī rīta kartupeļu putra.»

Paēdis viņš cēlās un paņēma jauno uzvalku.

Nu to vajadzēja uzvilkt mugurā, parādīt citiem un arī Mālei, kā stāv uz zemnieka un kareivja kauliem lielkunga dāvātā drēbe.

Kamēr Puns cīnījās ar apģērbšanos, Māle stāvēja sāņš, nomalī, un vēroja spoku, kas pamazām izkūņojās un palika jo spocīgāks, līdz apģērbšanās tuvojās beigām.

«Kā tev patīk? Kāds es izskatos?»

Māle brīdi nekā neatbildēja.

Tad piegāja, paglāstīja ar roku savādo, smalko, neredzēto drēbi, un nikna grumba viņai iegūlās pierē.

«Ko es teikšu par tādu darbu? Tas ir nedarbs, Pēter! Tik labu drēbi esi noķēzījis, būtu labāk iedevis drēbniekam Krāces Ančam, lai pašūn, tad varētu i baznīcā aiziet, bet kur tad šitāds putnu biedēklis var iet, kāds tu tagad esi?»

«Jā, gudra tev ir gan valoda, bet cik tāds Krāces Ancīts būtu paņēmis par pašūšanu?»

To teicis, Puns devās pa istabiņas durvīm ārā, lielajā ļaužu pusē, un no turienes tieši pagalmā, kur pie akas klaudzēja vinda, kur netālu Plosēns kapāja egļu zarus, un kur ļauži nāca un gāja savā darba solī.

Cēliem un staltiem soļiem nostaigāja Puna Pēteris visu priekšā, ne vārda nebilzdams, un kad pats Plosēns, skaļi iesmiedamies, uzsita tam uz pleca un prasīja, kas tad tie nu atkal par jokiem esot, tikai tad viņš atvēra savu muti un sāka runāt.

«Tas ir barona Korfa žēlīgs aicinājums, un mana paša gudrs darinājums. Lai žēlīgais lielskungs ņem par labu!»

Nu visi smējās līdz asarām, locīdamies, grozīdamies un pūzdami.

«Redz, ko viņš izdomā-

«Viss būtu labi, Puns būtu pavisam labs, ja tik nebūtu pārāk skrandains.»

jis! Ko tu gan padarīsi Punam, kas visu pasauli izstaigājis un zin, kā i kungus var iznerrot!»

Ko nu teiks pats piesmietais?

«Vai tu drīkstēsi rādīties tam acīs šādā izākstītā apģērbā?»

Puns tikai pazibsnīja ar saviem spožajiem zobiem. Viņi abi ar Plosēņu Jēkabu sakrita, kā norunājuši, čupā un sāka cīkstēties mīkstajā sniegā, veldamies, pliķēdami viens otru, līdz priecīgi piecēlās kājās, kā jau labi draugi, kas tikai nejaušas, priecīgas sajūsmas dēļ bija sākuši cīniņu.

Māle parāva aiz rokas Punu.

Viņa to aizvilka uz istabu un pierunāja, lai novelk lielkunga dotās drēbes, lai pataupa nākošām medībām, kad Punu atkal aicinās uz mežu un muižu.

Viņš smiedamies un rūkdams pieļāvās.

Tad aizgāja pie siltā mūriņa, kur cisās gulēja viņa meitene, paņēma tās rociņu savā stiprā plaukstā un vēroja, cik spēka esot tādam meitēnam.

Tā bija cerības vēsts par kādu drīzu, laimīgu piepildīšanos.

«Aug gans... Es pati saimniece, pati gaitniece, Pēteris arājs, kūlējs un saimnieks... Drīzi tā dieniņa, drīzi?»

Bet, it kā manīdams sievas domas, Puns cēlās, atlika uz sedzenes gulošā bērna roku un rūkdams metās pats savās cisās.

Māle tad nedrīkstēja viņam tuvoties.

Viņa bija nogrēkojusies savās domās, un vīrs dusmojās, juzdams viņas gaidīšanu un smago nepacietību.

Tās bija pēdējās medības.

Pēdējo ziemas prieku izbaudīt bija Eglienes muižā sabraukuši daudzi sābru pagastu muižnieki.

Medību suņi, dzinēji, dažādi kalpotāji drūzmējās muižas pagalmos, kā nezin kādos svētkos, un šinī klaigoņā no savas klusās Plosēņu sētas ieradās arī Puns, kuru barons bija aicinājis neiztrūkstoši atnākt. Diena bija dzirkstošas saules pilna un, kaut gan auksts vējš lodāja pāri zemei, bija jūtāma pavasara atgriešanās.

Tā izskanēja putnu dziesmās, saules starā, sniega savādajā vizmā un visā šinī laikā, kas rāvās prom no važām un gurdenuma pie jaunas, auglīgas dzīvības.

Pēteris Puns bija atnācis lielkunga dāvātā uzvalkā.

Kungi bija pusdienas maltīti ieturējuši, kad tiem pieteica Puna ierašanos.

Atskanēja smiekli.

«Sābra Korfa skrandu lācis atnācis!»

«Nē, nē, tagad tas esot izģērbts par princi! Par sulaini smalkā livrejā!»

«Domāju, tas tik būs skats, redzot šo puisi Korfa smalkajā uniformā!»

«Rimstat, kaimiņi, mans jokdaris būs tiešām glīti un pieklājīgi apģērbts, par to esmu rūpējies!»

Tā jaucās kliedzieni cits caur citu, bet Eglienes barons pašapzinīgi smīnēja, jo bija bagātāks un varenāks mantā par saviem sābriem, un varēja apdāvināt tos, kas viņam patika.

Visi nu raudzījās uz durvīm, pa kurām tieši nāca iekšā Puna Pēteris, laipns, kluss un, cepuri pacēlis, sveicināja kungus, kā jau tam pienācās darīt. —

Labu brīdi valdīja klusums.

Tad atskanēja smiekli.

Viņi bija tik vareni, tik dārdoši, ka pat Puns sāka domīgi vērsties apkārt.

Viņš ievēroja, ka vienīgi barons Korfs nesmējās. Tas stāvēja piecēlies kājās, izbolījis acis, stīvi raudzīdamies Punā, kā neticēdams un gaidīdams izgaistam kādu parādību.

«Raugi, kā uzvandīju lapseņu pūli!
Nu cita citu kož...»

Tā domāja Puns zem sevis.

Viņš izlikās nedzirdam varenos smieklus, sāka nākt klusi un laipni, kā kaķis, un gribēja jau patlaban nolaisties uz sēdēšanu kādā sēdeklī, kad sajuta kādu purinām viņa plecu.

Puns atgriezās.

Nikni izvalbītām acīm viņa priekšā stāvēja barons Korfs un purināja Punu aiz pleca, cik nu vien stipri viņa vājie spēki atlāva.

«Laukā! Laukā! Kā tu uzdrošinājies, lops, tā sapostīt manu dāvanu! Manu dārgo drēbi! Muļķa zemnieks, aitas galva...»

Tā lija lamu vārdi bez apstāšanās, bet purināt sevi Puns vairāk neļāva.

Viņš smagi nokratīja kunga roku, un vēl reizi ķerties klāt Korfs neuzdrošinājās.

Nu pienāca reize smieties arī pašam Punam.

Bet tad arī bija dzirdami tikai viena paša cilvēka smiekli.

Atnesto kreklu gudrinieks izklāja uz divkārši salocītas drēbes.

Kad viņi apklusa, apklusa arī jokdaŗa - mednieka soļi, un lielajā ēdamtelpā bija tikai muižnieki.

Nu viņi vairs neapsmēja kaimiņu.

«Nekaunīgs zemnieks!»

«Viņiem ir četras ādas; noplēs trīs, tad ceturtā būs tā, kas viltū mērcēta un visglumākā!»

«Latviešu aitas galva iedrošinājās jaukt mūsu medības!»

«Laid tu tam ubagam kādu lodi pakaļ!»

Un drūzma ēdamtelpā atgādināja drūzmu pils pagalmā, kur pulcējās medību suņi, dzinēji un kalpotāji.

Vēl piecus gaŗus gadus gaidīja Puna Māle savas cerības piepildāmies, un tad tās arī tiešām piepildījās.

Puns it kā atslāba.

Viņš bija izniekojis muižniekus, daudzus krievu ierēdņus, pie kuŗiem tam bija bijusi izdevība piekļūt, un nu viņš it kā aprimās. Viņš negribēja vairs ilgāk pats sevi mocīt, viņš meklēja sev atspaidu, glābiņu, jo tuvojās vecums.

Viņa gados dažam mugura bija jau saliekta neatliecamā kūkumā, turpretim viņš staigāja stalti, un spēka tam bija kaulos diezgan.

Gans bija jau paaudzies.

Plosēnu saimnieks bija zem nelaimīgas zvaigznes dzimis.

Sēta tuvojās izputēšanai.

Tā bija bagāta sēta bijusi: sen izpirkta no muižas, kādas neatmināmas lielkunga labvēlības dēļ.

Plosēns vēroja Punu.

Un atkal viņam likās, ka Puns būtu tam otro lāgu sūtīts par palīgu likstā.

«Klau, klau, Pēter, kā būtu, ja tu nāktu manā zemē par otro arāju?»

Māle bikstīja aiz muguras vīru:

«Neej, kopas cūka nebaŗojas...»

Bet Puns bija apdomīgs.

Kādu gadu varēja arī tā.

Ja tad Plosēns ir slīcējs, tad slīks, bet Puns paliks Plosēnos un strādās tālāk, dodams sābrim mūža mitekli draudzības vārdā.

Tā arī palika.

Nu radās Punam galdi, skapji, sēdekļi, visāda manta.

Pirmā gada beigās Plosēns redzēja. ka noturēties nevarēs: pirmā sieva viņam bija nomirusi, bet otrā bija gadījusies netikla darbā, un šam slinkumam līdzi aizpeldēja visa agrākā Plosēnu turība, dodama vietu nākošajam arājam, kas arkla balstu nesa stingri, un kuŗa saimniece savu ganāmpulku uzraudzīja labi, rūpīgi, nežēlodama soli ne rītā agri, ne vakarā vēlu.

Savas dīvainās parašas Puns atmeta.

Septiņdesmit gadu vecumā viņš vēl staigāja arklam pakaļ, kā jauns puisis.

«Raugi, Māle, kā es tam krievu ķeizaram tak atkaŗoju zemi! Pats ar sevi kaŗodams, biju gluži nonīcis, bet tu nemaz neredzēji un nenoprati, cik man grūti bija, kamēr to tumsu izdzinu no sevis ārā! Augstam solījumam biju ticējis, un gaidīju zemi no krieva, kā pēdīgais nelga! Nu jaunā mēnesī Mārīte gaida jau sev saimnieku mājā, un es, atgrūstais Nikolaja kareivis, es vēl turēšu Plosēnu grožus savās rokās, lai jaunajiem ceļš un darbs no sākuma vieglāk šķiŗas...»

Viņš bija atslējies pret arkla balstu, sirmie mati tam plīvoja vakara vējā, bet platais puns brūnajā pierē likās tikpat varens esam, kā vīra dienās.

«Paldies tev, Māle, ka tu no manis neaizgāji tanī laikā, kad es neļāvu tev kambarī galdu un sēdekli turēt...»

Saimniece pietvīka, kā jaunēkle: «Sapratu, Pēter. Es cīnījos tev līdzi.»

Jānis Sārts

Tiltkrāces

1.

Aizsargi bija izgājuši kaujas apmācības. Laiks bija tveicīgs. Jūlija dienvidus saule spieda augu lapām noļimt tuvāk zemei. Piekļauties.

Un līdzīgi augiem, cieši pie zemes glauzdamies, devās uzbrukumā pāris desmit cilvēku. Viņi virzījās pa klajām ganībām uz krūmainu upītes krastu, kur bija nocietinājies «ienaidnieks». Brīžiem skanēja šāvieni.

Pa labi un pa kreisi, un visapkārt saules staros mirdzēja briestošas druvas. Un kā pašaizliedzīgi labdari gatavināja savas saldsulotās vērtības augļu dārzi.

Bija tīkami vērot un nojaust saskaņu, kas ciešā vijumā saauda katru aizsarga šāvienu ar dzimtās zemes augsmes vērtībām. Ja nu tanī upītes krastā nocietinātos īsts ienaidnieks, tad šie modrie Tēvijas sargi vēl ar lielāku trauksmi mestos cīņā un satriektu to.

Pēc uzbrukuma abas cīnītāju puses atlaidās guļus lazdu ēnā. Pār viņu galvām līkstošajos zaros, ciešos mizu apvalkos un čaulās kā kaula bruņās iežņaugušies, riekstі audzēja un sargāja kodolus. Arī te bija saskaņa. Radot vērtības, neaizmirsti tās apsargāt!

«Uzbrucēju» komandieris, skatīdamies aprakstītā papīrā, pēc brītiņa izsauca triju aizsargu vārdus. Pieminētie skaļi atsaucās.

«Jūs visi trīs esat krituši. Kādēļ? — Nepratāt vēl pietiekoši mīlēt zemi. Kaŗavīram jāmācās karstāk mīlēt katru smilšu graudiņu, jāprot tam pieglausties. Citādi paņem ienaidnieka lode. Tā tas ir. Ikdienas gaitās mēs nevērīgi speŗam kājas. Aizmirstam, cik dziļi mums jāpazīst un jāmīl ikviens pakalniņš, bedrīte, pat dubļu peļķe.»

«Centīsimies mīlēt!» viens «kritušais» izsaucās un lūdza atļauju paiet līdz tuvākām mājām.

«Viestarts Radze ies medībās!» biedri zobojās. «Bet šāviena vietā mēs dzirdēsim kaut ko citu...» Likās, ka teicējs ar to bija domājis skūpstu.

«Ejiet,» komandieris vīpsnādams teica. «Tad jau varbūt pratīsiet dziļāk mīlēt arī zemi.»

2.

Viestarts Radze iegāja vīksnām un kļavām apskautā pagalmā. Kaislīgi rēja suns, ko saimniece aizsarga acu priekšā saķēra aiz ausīm un piesēja grožā pie koka. Pēc tam sējēja gatavojās steigšus nozust namā, it kā nācēju neredzējusi.

Aizsarga sveicinājumu viņa gan atņēma, bet turpmāko uzmanību atkal pievērsa sunim. Pēdējo mierinājot un rājot, viņas stāvs saspringa līdzīgi piesietajam dzīvniekam, un beidzot nenocietusies viņa sacīja: «Kādas vārnas baidīt ta' nu jūs esat nākuši mūsu ganībās? Būtu gājuši labāk aitas paganīt. Jāsmejas! Aizsargi... Kad būs jāsargā Tēvuzeme, nezin kādi varoņi no jums iznāks? Tā jūs putinājat valsts mantu! Par to mums nodokļi

lielu lielie! Un traucējat svētdienas mieru.»

«Nesirdaities velti, kundze,» Viestarts Radze mierīgā balsī atteica. «Jums vajadzētu drīzāk priecāties, ka mēs mācāmies apsargāt jūsu bagātīgās druvas un ganāmpulku.»

«Ak jūs sargājat? Drīzāk — baidāt lopiņus.»

«Bet jūs taču, kundze, šo sarunājāt tikai jokodamās!» Viestarts Radze, pārpilns kareivīgas aukstasinības, noteica un piegāja tuvāk.

Ak nu! Ejiet šurpu vai turpu! Suns raustīdamies vēl aizžņaugs kaklu.»

Viestarts Radze nekavējās pateikt nākuma iemeslus.

«Nē, mums nav piena.»

«Govis vēl neslauktas? Uzgaidīšu.»

«Kuŗam ta' nu šai laikā neslauktas? No jūsu šāvieniem lopiņi bija tā sabaidīti, ka ne paslaukt. Tesmeņi aizraukti. Cik dabūju, redziet, transporta kannas ielaistas avotā. Dsisināt. Tad nevar, kā zināt, pienu jaukt un laistīt. Un no virsas krējumu tak es jums neliešu. Tad pienotavas vadītājs tūlīt nākamā rītā sarakstīs grāmatiņā visādas nepatikšanas. Un tās būs sajūtamas veselu mēnesi.»

Viņš pacietīgi uzklausīja saimnieces paskaidrojumus. Sava taisnība saimniecei bija. Tomēr tik vienkārši šķirties nebija patīkami. Viņš palaida vaļā karstākus vārdus: «Varbūt jūs negribat pārdot pienu tādēļ, ka mēs esam baidījuši jūsu ganāmpulku? Vispār aizsargiem neko nepārdodat?»

«Ak tu žēlīgs Dievs! Vēl šorīt paēdināju trīs klaidoņus. Teicu, pienu nevar jaukt. Paejiet līdz vecenei. Tur. Mazmājiņā. Viņai arī govs. Un viena pati ar meitu tak nespēj visu nodzert.»

Aizsargs beidza meklēt neatrodamo cilvēcīgumu šīs sievietes acīs un atvadījās.

3.

Vecīte, pie kuŗas niknā suņa īpašniece norādīja, dzīvoja mazmājā, vai īstenāk — pirtiņā. Apkārt neliels ogulāju dārziņš. Pa krūmu starpu spēcīgi rāvās pret sauli sakņaugi, zemenes, ķirbji. Zaļais augsmes vijums pārklājis zemi no nama sienas līdz aploka sētiņai kā cieši samežģots adīklis. Tikai pa šaurām taciņām, pie tam uzmanīgi speŗot kājas, varēja kopēja un nezāļu ravētāja staigāt. Jā, arī te bija saskatāma tā zemes mīlestība, ko Viestarts Radze, iedams uzbrukumā, bija aizmirsis. Cik rūpīgi pirtniece kopa dārziņu, tikpat atsaucīgi zeme to svētīja. Nesavienojama aiza pavērās, salīdzinot šo mazmāju ar to tur augšā, kur vēl nemitīgi plosījās suns. Plašie pagalmi un sētmales tur bija nepateicīgu kāju mītas, cūku izrakņātas, piekaisītas dažādiem atkritumiem.

Nejauši starp ogulāju krūmiem izslējās māmiņa. Nelaikā nosirmojusi. Rūpju un sirds nemiera sapostītu seju. Bet viņa nekavējās ciemiņam dāvāt visu to atlikušo viesmīlību, kas vien tai vēl bija saglabāta asarām slacītā dzīves ceļā.

«Vai jūs neesat?..» viņa aprāva balsi, tad saņēmās un turpināja: «Rijnieku Radzes dēls Viestarts? Man tā kā atmiņās kaut kas paglabājies.»

Arī Viestarts kaut ko atcerējās. Tas bija noticis priekš gadiem, kaŗa laikā. Tad šī sieviete, vēl spēkpilna un vingra, bija parādījusies Rijnieku Radžu namā. Lūgusi Viestarta tēvam padomu. Bet kādu, to Viestarts neatcerējās. Toreiz viņš bija bērns. Tomēr smadzenēs vēl bija paglabājusies nekļūdīga atbalss, un viņš to pieminēja.

«Tiesa, es esmu tā pati Tiltkrāču

Šinī brīdī savāds biklums to bija paņēmis gūstā.

Ieva.» Nelaikā nosirmojušā sieviete apraudājās. «Bet dienas zudušas, manu laimi aizskalojis laiks, un tagad esmu tikai Pirtiņas Ieva. Cik daudz neesmu lūgusi Dievu. Ko lai dara, dēls. Pasaulē dažādi cilvēki.»

«Jums vajadzēja painteresēties tiesā.»

«Ko nu es... sieviete,» Ieva nopūtās. «Bet labāk pastāstait, dēls, kas jums spiedis tērpties zaļā svārkā?»

«Neviens. Es pats labprātīgi uzņēmos pildīt uzdevumu, kāds būtu jāuzņemas ikvienam tautietim. Mācīdamies sargāt dzimteni, būdami arvien modri par tās drošību, mēs reizē mācāmies mīlēt arī to svētuma pilno telpu, ko Dievs ir cilvēkam devis.»

Tiltkrāču Ieva atkal pielika acīm spodri mazgāta priekšauta stūri. Taču šīs asaras izplūda aiz prieka, aiz jūsmas, un viņa nevilcinājās to pateikt: «Nebrīnos par jūsu dievticību, jo Rijnieku Radzes jau sen pazīst plašā novadā kā krietnākos cilvēkus. Man tikai nesaprotama šķiet jūsu iestāšanās aizsargu rindās. Cik esmu no ļaudīm dzirdējusi, jūs esot students. Parasti tak tādi jaunekļi staigā atgāztām galvām, berzē rokas, slauka brilles un par mazām lietām vairs pat nedomā.»

Viestarts pavīpsnāja. «Gadās, un kā jūs jau teicāt, pasaulē dzīvo dažādi cilvēki. Un ne tikai pasaulē — arī ikvienā mājā. Tomēr šis laiks prasa no studenta vairāk.»

Sirmā māmuļa norādīja uz lielo namu. «Pavisam pretējs ir Tiltkrāču tagadējā saimnieka dēls. Arī šis studējot. Viņš mīl iedzert un spēlēt kārtis. Bet nu, vai neesat izslāpuši? Karsta diena. Es jau visu rītu vēroju, kā jūs skrējāt, kritāt pie zemes kā noplauti un šāvāt. Brīžiem es trīcēju bailēs, ka tik nenotiek kāda nelaime.» Viņa pasauca meitu: «Nora!»

Dārziņa otrā galā atsaucās.

«Panes nu, meitiņ, šurp zemenes!»

Tūdaļ pienāca slaidi noaugusi rudacīte. Ieraudzījusi nepazīstamo aizsargu, viņa mazliet vairāk nolieca seju pār ogu groziņu.

«Redzat, cik man liela meita, Jauniņa, bet nākamu pavasari, ja Dievs palīdzēs, beigs ģimnaziju. Nebūtu tik apdāvināta, nepalīdzētu māsas vīrs, es jau viena to nespētu. Nāc, nu bērns, sasveicinies.»

O, viņa nebija tik kautrīga! Vienīgi šinī brīdī tāds savāds biklums to bija paņēmis gūstā. Kā raudamās ārā no neveiklā mulsuma, Nora ierunājās: «Karstā saule mani galīgi apreibinājusi!»

«Tad iesim pajumtē.» Māmuļa atvēra namiņa durvis.

4.

Tā bija šaura telpa, visa vienā laidā, īsa, — gandrīz izplestām rokām sasniedzamas visas sienas. Bet kas tik te nebija piedarināts! Pat veselā dienā nepārskatāmi izstrādājumi, rokdarbi. Nora dažādu amatu pratēja. Zemenes izbeŗot uz lēzna šķīvja, tūdaļ parādījās viņas kokgriezējas veiksme. Un arī groziņš tās pašas naigās amatnieces darināts. Dibens kaktā uz galdiņa dažādi māla veidojumi, rakstāmpiederumi. Īpatnēji puķu podiņi. Sienas nokārstītas ogles zīmējumiem. Senču pilis un upītes līči.

«Lūdzu nogaršojiet. Šo ogu raža tuvojas beigām. Drusku skābākas. Kā jau paēnā augušas.»

«Pateicos. Mani pārsteidz jūsu mājvieta.»

«Saprotu, saprotu. Esat pieraduši kustēties plašās, gaišās istabās. Rijnieku jaunajā namā gan neesmu bijusi, tak varu iedomāties. Viena sieva teica, ka Rijniekos lepnāk nekā seno muižnieku pilīs. Tad jau tur būs tāpat kā mūsu senčiem, es piebildu, kad vēl nebija ienākuši vācieši.» Kādreizējās Tiltkrāču Ievas acis atkal pildījās asarām. Lūpas trīcēja, bet pēkšņi tās atguva saturību, un viņa mierīgi noteica: «Ar laiku pierod. Un te jau

esmu nodzīvojusi tik ilgus gadus! Jāpateicas Dievam, ka viņš devis spēku man noturēties šinī kaktiņā. Jā, jūs esat pieraduši dzīvot ērtībās.»

«Otrādi. Jūs mani pārprotat. Es apbrīnoju jūsu mājvietas iekārtu. Kā redzu, nekas te nav nests no veikala.»

Māmuļa smiedamās attrauca: «Ar ko nesīsi? Nebija un nav tās pašas visiem mīļās naudas. Un tā ka bads jau bija mūs apsēdis, tad lieki vairs no tā baidīties. Un tā mana meita varēja drošu prātu nodoties deviņiem amatiem. Jauniņa vēl, bet trūkumā auguši bērni ātrāk attīstās.»

«Nevajag aizrauties pašlielībā!» Nora satvīkusi uzsauca.

«Nenosauciet sirsnību citā vārdā!» Viestarts sajūsminājies iebilda. «Jums drīzāk vajadzētu padomāt par izstādes sarīkošanu. Nesmaidait. Jums jāiet plašākā sabiedrībā. Tautā. Nopietni, jūs nedrīkstiet klusēt. Citādi es parūpēšos, lai jūs sodītu.»

Nora glaimota nodūra skatu lejup.

«Meitiņ, parādi ciemiņam, ko nupat sāki strādāt. »

Savāda tvīkuma alkme iestīdza meitenes stāvā, bet viņa to pēkšņi pārvērta nicīgos smieklos un teica: «Kas gan šai «izstādē» redzams? Eskimosu, indiāņu, japāņu un — lūdzu — pat afrikāņu ornāmentu maisījums. Jāsaka, man vēl nav neviena īsta latviska izstrādājuma.»

«Neesi nu tik tiepīga, Noriņ.»

«Māmiņ, tu esi bez kauna! Ak, runājiet labāk ko citu!»

Klusums.

Viestarts pievērsās māmuļai: «Kā jūs būsit jau pareizi dzirdējuši, es mācos izprast likumzinātni. Tāpēc mani ļoti interesē tādas vecas, pusaizmirstas lietas, kas ar likumu palīdzību ir uzklājušas tumšas segas patiesībai. Ja nu šai interesei pievienojas vēl apstāklis, ka esmu aizsargs, kas cīnās pret visāda veida ļaundariem, esmu gatavs arī jums palīdzēt. Vai jūs nevarētu man izstāstīt, visu izstāstīt, no sākuma līdz beigām, kā tas notika?»

Sirmgalve smagi nopūtās. «Tas ir garš un grūts stāsts.»

«Māmiņ, kam cilāt tik tālas pagātnes lietas?»

Viestarts dzīvi atsaucās: «Bet jūs taču sacījāt, ka gribat atrast īsti latvisko stilu saviem izstrādājumiem. Tāpēc jārokas senču pilskalnos. Līdzīgā kārtā mums jāurbjas arī tanī slānī, kas sajaukts dažādām «eskimosu» zīmēm. Jāmēģina tanī atrast īsti latviskais — skaidrā patiesība. Lauzīsim vārtus vaļā!»

Upmalā taurēja.

Viestarts pietrūkās kājās. «Tūlīt sāksies apmācības. Man jāiet.» Viņš pastiepa roku atvadās. «Man būtu prieks, ja jūs uzticētu to stāstu. Varbūt tur var vēl ko darīt.»

«Lūdzu, lūdzu.. » tālāko apspieda asaras.

Viestarts izšāvās ārā. Piepēši aiz muguras viņš izdzirda Noras balsi: «Atvainojiet!» Viņa pastiepa zemeņu groziņu. «Jums taču tur ir biedri.»

Atkal ierējās Tiltkrāču jaunā saimnieka suns. Bet divi dzintarrudas acis staroja mulsumā. To mirdzums likās it kā izrāvies no senču tikumu klētīm, no jauna nospodrinājies un bija gatavs stāties palīdzības darbā, lai ātrāk saplosītu «eskimosu» ķīļurakstus.

Viestarts pateicās par ogu balvu, solīdamies groziņu atnest pēc kaujas apmācībām.

5.

Biedri jau par gabalu sauca dažādas piezīmes un smējās. Viestarts Radze dabūjis kurvīti. Brīnums, kā vēl varējis tik ilgi skatīties kaunam acīs.

«Iemācīties mīlēt zemi nav tik vienkārši,» Viestarts atjokodamies teica un zemenes nolika pulciņa vidū. «Bet ir vēl cita mīla, kas prasa lielāku gribas spēku un izturību.»

«Redzat, viņš apskurbis līdz nagu galiem!»

«Tiešām, tikai tas vīns ir citas šķiras. Līdz šim mēs esam vingrinājušies tādām cīņām, kas varētu apdraudēt valsti vai atsevišķus pilsoņus ar mums līdzīgiem ieročiem. Mēs stāvam modri par mieru un kārtību. Bet, mīļie biedri, notiek taču arī tādas pārestības, kam mēs līdz šim esam pagājuši nevērīgi garām. Daži jūs, varbūt, pazīstat tuvāk Tiltkrāču Ievu? Lūk, vai viņa bija pelnījusi, ka mūža otra puse jānodzīvo pirtiņā?»

«Tur vairs neko nevarot darīt,» viens izmeta. «Ievas brālis jau priekš kaŗa, un vēl kaŗa laikā kāds tur attālāks radinieks izlodājuši visas malas. Velti.» Otrs: «Ja Ievas vīrs vēl būtu dzīvs, tad varbūt ko panāktu. Tagad jāvelk krusts pāri. Tas noticis tik sen. Liecinieki miruši...»

Viestarts uzmanīgi klausījās. No biedru piebildumiem bija skaidri jaušams, ka Tiltkrāču Ievai nodarītā pārestība nav vairs izsekojama. «Tomēr netaisnība ir notikusi.»

«Tā visi ļaudis runāja. Un to pašu nenoliedza pat Ievas skauģi un naidnieki. Protams, tie rēca, ka Tiltkrāču bagātā mantiniece pamatīgi apstrādāta. Viestart, jūs esat nodomājuši to lietu no jauna jundīt?»

«Nē... es tikai tāpat interesējos.» Viestarts satvēra šauteni.

«Nudien vajadzētu pamēģināt!»

«Tikko sacījāt, ka ir par vēlu.»

«Nu, jums, kā topošam juristam, varbūt vēl nav pagājis laiks.»

Atskanēja biedru uzmudrinājumi.

«Sāksim!» komandieris skubināja. Izsūtīja pāris «ienaidniekus». Sākās no jauna uzbrukums.

6.

Un atkal Viestarts sēdēja mazajā namiņā, uzklausīdams Tiltkrāču Ievas stāstu. Nora bija izgājusi. Pār viņas rokdarbu galdiņu patlaban lējās spoža novakares saule, istabiņu piebārstīdama kustīgām staru zvīņām.

«Un tā es ieprecēju iegātni,» Ieva turpināja, «tas notika 1913. gadā. Pirmos trīs mēnešus ar vīru sadzīvojām saderībā. Es jau biju pilnīgi pārliecināta, ka manu radu brīdinājumiem nav pamata. Vīrs izrādījās mīļš un uzticams cilvēks. Piepēši, ak vai!, pazuda. Izmeklējāmies malu malās, sludinājām laikrakstos. Nekā. Ļaudis iznēsājās dažādas vēstis. Runāja, ka būšot nonāvējies vai noslepkavots. Bet tad negaidot Tiltkrāču namā ienāca trīs nepazīstami vīrieši. Rādīja nezin kādus tur rakstus un teica, ka manas mājas tagad piederot Kārlim Rietēklim. Es zaudēju atmiņu. Par to laiku svešie bija nozuduši. Izrādījās, ka esot izdevusi vīram pilnvaru, un šis uz tās pamata aizņēmies no kāda Krišjāņa Runka naudu pret attiecīgu vērtspapīru, tā ka Tiltkrāču saimniecība pārgājusi pilnīgi Krišjāņa Runka īpašumā. Pēdējais, savukārt, pārdevis īpašumu Kārlim Rietēklim. Un tā nu man pēc sešiem mēnešiem vajadzēja aiz sevis pievērt nama durvis. Bet es negāju

«Ir vēl cita mīla, kas prasa lielāku gribas spēku.»

ārā. Nāca gan ar dradiem, gan ar policiju, — es turējos savā kaktā. Tā aizslīdēja pāris gadi. Nekādu pilnvaru, nedz citu rakstu vīram nebiju devusi, un tāpēc mana izturība auga lielumā. Daudz palīdzēja brālis. Mēs jau pašreiz bijām uz krāpnieku pēdām — izcēlās pasaules karš. Manu vienīgo aizstāvi un palīgu aizrāva tautu nesaderības posts un beidzot paņēma ienaidnieka lode Austrumprūsijā. Kopš tā laika Tiltkrācēs sāka dzīvot Rietēkļi. Redzēdama, ka neko labu nepanākšu, apņēmos pārvilkties pirtiņā. Rietēkļi bija tik iecietīgi. Es vairs neko necerēju. No Kurzemes plūda bēgļu virknes. Kareivji. Arvien tuvāk dunēja lielgabali. Cilvēki kaisījās kā spaļi. Revolūcija. Vācieši. Lielinieki. Jā, es vairs itin neko necerēju. — Krievijas cars zaudēja visu valsti, — sacīja Rietēklis, — kas gan ir Tiltkrāces? Bet notika brīnumi. Vēlā vakara stundā mana namiņa durvis pavēra savāds cilvēks. Ilgi es stāvēju izbījusies. Skals nemanot bija nodedzis līdz rokai. Es iekliedzos un bēgu. Bet pa šauro pirts lūku nevarēju izlīst. Stipras rokas ieķērās manā apģērbā, atskanēja balss: «Ieva!» — Jā, tas bija viņš, mans vīrs. Raudāja visu nakti un lūdzās, lai tikai nedzenot projām. Viņš arī apsolījās to noslēpumu, kādā kārtā kopēji ar Krišjāni Runku izgatavojuši viltotu pilnvaru. Manas mājas bijušas pārdotas par vienu dzelzceļa biļeti līdz Odesai. Runks solījās pa daļām aizsūtīt naudu. Tak tas palicis tikai solījums. Pa Krimu izdiedelējies, mans vīrs kājām aizgājis līdz Urālu kalniem, kur cerējis atrast kalnrača darbu. Pēc tam iesaukts karā, kājā ievainots. Un te nu beidzot. Mana pirtiņa esot vismīļākā vieta pasaulē. Vismīļākā — viņš teica arvien. Un arī es priecājos. Ja nu man nebija vairs Tiltkrāces, tad bija vismaz vīrs. Tās dienas, kuras mēs pavadījām kopā, vērsdami skatus nākotnē, bija laimīgākās manā mūžā. Lai gan šķiru naids rēca skaļās liesmās un neviens negalvoja par rītu, tak notika brīnums. Bija radušies tautā vadoņi, kas pasludināja Latvijas valsts neatkarību. Dziļi saviļņots vīrs iesaucās: Nu reiz būs kārtība! Nu mēs varēsim arī norēķināties ar Runku! — Tas vīram neizdevās. No jauna iebruka lielinieki. Vīru nošāva. Arī es būtu tāds pats upuris, ja man tai laikā negadītos meitiņa. Un atkal manas cerības uz Tiltkrācēm aizskaloja cietsirdīgā laika straume. Pēc vīra nāves tālāk patiesību nemeklēju. Man tikai līdz šai dienai smeldz sirds: kādēļ neizprašņāju vīru tuvāk, kā viņi ar Krišjāni Runku pagatavojuši pilnvaru? Ar to arī mans sūrākais stāsts beidzas. Audzējot meitiņu, iesākās gaišākas dienas, grūtākas, bet saules pilnas, un tagad es pateicos Dievam. Viņš mani nav pametis. Jaunas, varbūt vērtīgākas bagātības iemiesojušās manā meitā.»

Durvis pavēra Nora.

«Vilku piemin, vilks klāt!» māmuļa smiedamās izsaucās.

«Šoreiz kaziņa!» Nora kaut ko pieslēja aizdurvīs. Tā bija ūdenī ilgi gulējusi ozola siekste.

«Redzat,» māmuļa norādīja ar roku, «atkal viņai kas padomā. Meitiņ, ko tu taisīsi?»

«Vai nu es pati vēl zinu! Gadījās. Strautā bradādama ieraudzīju. Rīt paņemšu cirvi, tad tur varēs dabūt vairāk.»

Nemanot sauli bija paņēmis mežs. Logā slāņojās zilpelēks krēslas audums.

Viestarts piecēlās. «Jums zināma Krišjāņa Runka pašreizējā dzīves vieta?»

Māmuļa pateica. «Tur viņš juku laikā nopircis otru māju — Migaslīčus. Kā dzird, tad arī to ieguvis nekrietnā ceļā. Nopietni, mīļais dēls, jūs gribat mums palīdzēt? Kā mēs spēsim tādu labdarību atlīdzināt?»

Nora uzmanīgi klausījās.

«Neko tamlīdzīgu nekāroju. Man pietiks gandarījuma, ka uzņemšos pagrūtu uzdevumu. Ja izdosies izsekot un atrisināt rūsaino trūdu kamolu, tad ar to būšu ieguvis arī atalgojumu. Un tad jau jūs būsit Tiltkrāču īpašniece, spēsit man atlīdzināt parastā veidā.»

Nora neizprotami iesmējās un drusku iecirtīgi atmeta galvu. «Māmiņ, vajag sīki norunāt, lai vēlāk neizceltos pārpratumi. Tā jau mēs varam pazaudēt pēdējo.»

«Nesatraucies, meitiņ. Vairāk mēs nevaram zaudēt.»

Viestarts neveikli sakustējās. «Man tiešām neērti, ka ieminējos par atlīdzību, kādu neņemtu pat tad, ja jūs atkarotu Tiltkrāces. Man taču jāpateicas vispirms jums, ka esmu izpelnījies šo uzticību.»

«Nē, nē, dēls. Es, vienīgi es esmu jums pateicību parādā.» Māmuļa noliecās, lai skūpstītu labdara roku.

Viestarts atvairījās. «Tikai no sirds lūdzu šīs norunas paturēt cieši pie sevis. Citādi Runks . . .»

7.

Un Viestarts Radze tūdaļ stājās darbā. Apriņķa zemes grāmatu nodaļā atrodamās atzīmes un dokumenti apzīmogoti un neapšaubāmi. Pirkšanas-pārdošanas līgumi starp Ievas vīru un Krišjāni Runku, tāpat starp pēdējo un Rietēkli vispriekšzīmīgākā izpildījumā. Pilnvara, ko Ieva it kā devusi vīram, neviesa pat mazākās aizdomas. Skaidri lasāms, ka pilnvarniekam tiesības Tiltkrāces vajadzības gadījumā pārdot. Liecinieku paraksti, iestādes atzīmes, zīmogi. Tiešām, cerības nēsāja skarbs vējš.

Bet Viestarts neatlaidās. Līdztekus šim režģim viņš centās iepazīties ar Krišjāņa Runka mūža gaitām. Viestarts jau ģimnazista gados bija pacis krāt dažādu noziedznieku senču vēstures. Tagad šo studiju nozare atkal par vienu eksemplāru kļūs bagātāka. Ar kādu kaislību viņš nodevās šādiem pasākumiem, liecināja tas, ka viena slepkavas sensenčus sameklēja pat ārzemēs.

Arvien biežāk nospīguļoja divritenis pa tā novada ceļiem, kur varētu ieklaudzēties Krišjāņa Runka krēpainā bēra pakavi. Ikvienā sanāksmē, tirgū, izpriecu sarīkojumā Viestarts atstāja savas pēdas. Ļaudis runāja, ka tālinais, bet uzcītīgais viesis esot nodomājis bagāti apprecēties. Silaines novadā daudz turīgu jaunavu. Viestarts par to priecājās un arī nevilcinājās šādus uzskatus vairot.

Jauni, nepazīstami cilvēki tuvojās, krustojās un zuda. Vienīgi meklētā seja tīņājās neskaidrā miglā. Tie pāris gadījumi, kad uzplaiksnījās Krišjāņa Runka neķītrīgās acis, kad Viestartam bija bijusi izdevība to novērot iztālēm, neko lielu nesniedza. Viņš neatlaidīgi kala plānus, kā iespraukties Migaslīču Runka namā. Rādīties tur par apmaldījušos ceļotāju, vai uzlikt lauksaimniecisku interešu viepli, aizbraucot tur pārmainīt rudzu sēklu, nebija izdevīgi. Viestarts gribēja rast brīvu un neaizdomīgu draudzību.

Tīri negaidot tāda izdevība radās. Tas notika vienas pazīstamas jaunavas brāļa kāzās. Viņš būtu atturējies, nosūtītu jaunajam pārim vienkārši apsveikumu, bet nojautas to sagrāba un aiznesa.

Meklētais cilvēks sēdēja pie kāzu galda.

Te nu ilgi meklētais cilvēks sēdēja pie balti klātā kāzu galda.

Un Viestarts vēroja. Runks sēdēja galda otrā pusē mazliet pa labi. Tas bija izdevīgi — no loga krita gaisma taisni viņa sejā.

Savāds tips, no pārējiem krasi atšķirīgs, un varbūt tikai pieraduma dēļ kaimiņi to turēja par savējo. Rupji, īsi apcirpti mati izdūruši pabiezu galvas ādu. Platā un mazliet nošļaubenā pierē iemetusies resna grumba. Uzacis it kā izplūkātas, ausis sačervelējušās, vaigu kauli pārklājušies biezām tauku pikām. Deguna apakšējā daļa pārāk izplakusi. Zoda galiņš drusku spīdēja. Un acis... nevienam cilvēkam Viestarts nebija ievērojis tik mazas. Tādas pagadās uzzīmēt bērniem, ar vienu zīmuļa vilcienu veidojot cūku.

Krišjāņa Runka stāvā kūsāja tāds savāds milža spēks, un lai gan viņš par citiem kāziniekiem trīskārt stiprāk runāja, tomēr radās pārliecība, ka viņš to darīja tikai ar vienu mutes pusi. Pārējie kāzinieki toties sarunājās klusāk, negribēdami tīši iesaistīties Runka kodīgajās piezīmēs, jo pēdējais mēdza savu derdzīgo balsi iejaukt pat ikdienišķās paziņu valodās. Šīs piezīmes spurdza dzīvniecisku maņu satrauktas. Smējējs negrieza ceļu pat sirmgalvjiem. Tā, piemēram, viens tēvs apvaicājās otram, kā šogad veicoties ar bitēm? Vēl nebija atskanējusi atbilde, kad Runks iemetās starpā. Un tomēr iznerrotie vecīši pēc tam sasveicinājās ar smējēju un sadzēra. Šādi pārsteigumi turpinājās bez stājas un sekoja arī līdzīgi noslēgumi. Krišjānis Runks kāri ēda. Apsūbējušie zobi mala barību nepiekusuši, norija kumosu, ievilka elpu, un sejas tvīkums kļuva arvien košāks.

Galda otrā galā divi meičas patlaban jūsmoja par krāšņo Siguldas apkārtni. Šo jaunavu sarunas netraucēja nevienu citu, viņas čivināja kā bezdelīgas augstu gaisā.

«Dabas jaukumi?» Runks atkal iespraucās kā glums ķīlis. «Vai jūs ar' zināt, kur ir visjaukākā daba? Lakstīgalām kur perēkli taisīt?»

Kāzinieki nospiesti klusēja. Jaunavas labprāt palīstu zem galda kā nopērtas vistiņas.

Viestarts nenocietās. Lai gan atklāta sacelšanās varētu izpostīt nepieciešamo draudzību, tomēr mērs plūdoja pāri malām. «Runka kungs, (viņš piepēši sajuta blakus sēdošās jaunavas brīdinājumu, bet nevēroja), daba ir krāšņa, Runka kungs, visur. Tikai bieži gadās, ka cilvēki mīl ložņāt kurmju alās un ziedos tērpto dabas skaistumu izposta.»

Runks savādi paskatījās. Vai tiešām te nu būs radies ienaidnieks, kas iedrošināsies runāt pretī? Puisīt! «Jums nepatīk mana valoda, Radzes kungs?»

«Gluži otrādi, tikai tā runājama attiecīgās vietās un laikā.»

«Kur?»

«Jūs jau minējāt, Runka kungs. Kad pastaigājaties tur, kur jūsu ausis dzirdot lakstīgalu dziesmas. Tauta to vietu parasti sauktā par mežu.»

«Ha, ha, ha, ha, ha! tā arī es domāju,» Runks it kā pagaidām pārtrauca.

Kāzinieki mazliet brīvāk atlaidās solos. Krišjānim tas īsti labi nepatika. Mazā neveiksme grauzdēja ačeles, tak nemieru viņš iejauca nevaļas biezenī. Skubīgi strādāja pa šķīvi.

«Vārdaini,» miermīlis vīrs uzsauca, «labāk sadzeriet ar to jaunekli.»

«To visu mēs varam izdarīt,» Runks paņēma degvīna pudeli un kā ņirgādamies jautāja, vai drīkstot?

«Lūdzu,» Viestarts atteica.

«Redzat, Radzes kungs, arī šī dabas dāvana dažreiz izķēmo cilvēku.»

«Varbūt. Neapzinīgākos. Tāpēc es dzeru tikai pusi.»

Runks, acis blisinādams, ielēja mutē degvīna lāsi, beigās skaļi nokrekstēdams: «Bet es varu visu!»

8.

Pēc mielasta Viestarts asi nosodīja savu pārsteidzību. Šais viesībās, varbūt, vairs neizdosies iemantot apaļacīgā vīra tuvumu. Krišjānis Runks no galda nemaz nepiecēlās, ar trim dzērīgākiem vīriem turpināja ēst, triekt un tukšot miestiņa traukus.

Un Viestarts nu bija zaudējis vēl otras priekšrocības: nedrīkstēja vairs tik brīvi novērot, nedz pārāk ilgi un bieži uzturēties Runka tuvumā. Tak aprobežoto laiku viņš nenostāvēja dīkā. Satuvinājās ar dažiem kāziniekiem, aplinkus iztaujāja. Izrādījās, īstu draugu Krišjānim Runkam nebija, un tomēr vairums to ar bijību uzlūkoja. Sevišķi tieslietās gandrīz visi ejot uz Migaslīčiem pēc padoma. Apbrīnojams tiešām viņš bija. Jau cara laikā apstrādājis ierēdņus, sveikā pārlaidis kara briesmas, nevienu stundu nečurnēdams ierakumos, vācu okupācijas laikā iedzīvojies mantā, lieliniekiem bijis padomdevējs nošaujamo saimnieku saraksta sastādīšanā, bet Latvijas partiju laikmetā Runks atkal pūtis skaļā stabulē.

Brīdī, kad Viestarts, vismazāk cerēja atgūt zaudēto, iesāņus sagriezies pielīda Runks. Ar drukno plecu it kā kasīties gribēdams, viņš piebāza seju ļoti tuvu. Elpa plūda karsta, drusku oda. Ar savu pārāk brālīgo pieglaudību tas atgādināja gļotainu lēli, kāds sastopams sēņu apakšā pēc lītavām. Balss plūsmoja kaisla kā lipīgas siekalas. Aicināja nomaļā istabā. Parunāties.

Viestarts iepriecināts sekoja. Viņi apsēdās. Runks stipri nolika pār galdiņu, it kā sagatavodamies vispirms zem elkoņiem paklaut biedru, un čukstēja: «Jūs dzīvojot Tiltkrāču apkaimē?»

«Tā iznāk, Runka kungs, lai gan Tiltkrāces ir pagasta otrā pusē.»

«Tomēr jūs būsit dzirdējuši... Ko turienes ļaudis par mani saka?»

«Nav bijusi izdevība neko saklausīt,» Viestarts ticami atbilda. «Bet tas varbūt tādēļ, ka lielāko savas dzīves daļu esmu pavadījis pilsētā. Šī ir pirmā vasara, kad sāku dzīvot vecāku mājās.»

«Jūsu tēvu es ļoti labi pazīstu,» Runks pastiepa elkoņus vēl tuvāk. Acīmredzot, šis cilvēks bija paradis upurim uzsēsties vispirms virsū un tad rotaļādamies izjautāt. «Vecais Rijnieku Radze iecienīts vīrs. O, vēl nesen tikāmies Jāņu tirgū. Iedzērām savu lāsīti.»

«Jā, tēvs stāstīja.»

«Nu?» Runks, likās, gaidīja uzslavu.

Viestarts: «Mans tēvs arvien piemin jūs kā veiksmīgu censoni. Jums tak kādreiz piederējušas arī Tiltkrāces, tiesa?»

«Faktiski tās ir manas vēl tagad!»

«Kā? Ja nemaldos, Tiltkrācēs pašreiz dzīvojot tāds Rītums — nē, nu kā viņu sauc?»

«Rietēklis!»

«Tiešām, Rietēklis,» Viestarts pasmaidīja. «Dzīvoju pirmo vasaru, neko plašāk nepārzinu.»

«Faktiski Tiltkrāces vēl tagad pieder man!» Runks atkārtoja. «Izklausās neticami, tiesa. Tomēr tā tas ir. No Rietēkļa es dabūju tikai rokasnaudu un labas pusdienas. Blēdis! Vairāk neko. Lai dzīvo. Gan pasaules galā norēķināsimies.»

«Kāpēc jums šis nemaksāja?»

«Kāpēc! Tā iet, kad otram dāvā pārāk lielu uzticību. Uz goda vārdu ielaidu Tiltkrācēs par saimnieku, vēlāk viņš man parādīja pigu.»

Viestarts izrādīja līdzjūtību. «Vajadzētu pameklēties tiesā.»

«Ko nu! Lai dzīvo laimīgs. Un tur jau ir gara varza.»

«Tas nekas. Es studēju likumzinātni. Esmu pārliecināts, ka katra netaisna lieta ir apgāžama. Ikvienā tumsā metama nepieciešamā gaisma.»

«Ak, tur ir liels režģis!» Krišjānis Runks atmeta ar roku un piecēlās. «Pag', es dabūšu alu.»

Viestarts palika sēžam, slepus novērodams aizejošo. Runka gaita bija pasmaga. Kājas spērās kā pār celmiem. Vai šim cilvēkam nebija jānes Tiltkrāču Ievas divkāršs mērs? Tak arī Runks bija piekrāpts.

Viņš atnesa dziru un kuplu šķīvi ar aukstu gaļu. Divi dakšiņas un sāli. Iedzēra un izpūta krūtīs ilgi saturētu elpu. «Jūs itin neko neesat dzirdējuši, ko jūsu kaimiņi par mani un Rietēkli saka?»

«Teicu, nav bijusi izdevība.»

«Varbūt uz priekšu? Mēs tak atkal kādreiz satiksimies? Būsim draugi. Iedzersim. Mājās man arvien rūgst alutiņš. Atbrauciet, kad pagadās. Migaslīči tepat tuvumā.»

«Pateicos. Uz šo novadu es labprāt tiekšos arī nākotnē.»

«Mēs jau esam dzirdējuši...» Runks aprāva un dīvaini pašņaibīja ūsas. «Tomēr jūsu ieskatītā meita nav tik bagāta, kā ļaudis izpūtuši.» Un nu viņš sāka apstrādāt kāzu nama apdzīvotājus. Viestartam kļuva nepanesami, dzirdot visu to samazgu lēveri, kas sniedzās pat līgavaiņa mirušos senčos. Runks tā aizrāvās, ka alu liedams piepildīja arī sāls trauku, nolika krūzi un vēl neattapās.

«Ak tāda ir šī ģimene,» Viestarts nepacietīgi izmeta, «tik vieglprātīgi arī es nedomāju apprecēties.»

«To tu nekādā gadījumā nedari!» Runks jau bija tā sadzīvojies, ka sarunu biedru vairs neuzrunāja ar jūs. «Atbrauc pie manis. Es tev ieteikšu labāku jaunavu.»

«Centīšos šo patīkamo aicinājumu ņemt vērā vēl šovasar.»

«Sveiks!» Iedzēra.

(Turpinājums sekos.)

Ziemeļu kaimiņtautu aizsargu priekšnieku viesošanās Latvijā

Septembŗa mēnesī Latvijas aizsargu saime piedzīvoja patīkamu pagodinājumu — pie mums viesojās divu ziemeļu kaimiņtautu aizsargu vadītāji. Laikā no š. g. 3. līdz 7. septembrim Latviju apmeklēja Igaunijas aizsargu priekšnieks ģenerālis Orasmaa. Pēc tam, no 17. līdz 20. septembrim, mūsu viesis bija Somijas aizsargu priekšnieks ģenerālis Malmbergs. Kā ar igauņiem, tā somiem latviešus saista ne tikai kaimiņu stāvoklis vien. Gadusimteņiem ilgi igauņu tautai ir bijuši gandrīz tādi pat vēsturiski likteņi kā latviešiem, līdz kamēr brīvības cīņās svešos likteņnoteicējus satrieca abu tautu kopējais ieroču spēks. Arī ar somiem mums bijis daudz kopēja gan kā agrākās Krievijas padotajiem, gan pēc Somijas un Latvijas valstu nodibināšanās un patstāvības iegūšanas. Sava aizsargu korpusa izveidošanā somi ir bijuši par labu paraugu visām pārējām jaunām valstīm. Tāpēc ar prieku Latvijas aizsargu saime sagaidīja un uzņēma tālos abu tautu ciemiņus.

*

Igaunijas aizsargu priekšnieks ģenerālis Orasmaa Rīgā ieradās 3. septembŗa rītā, ar Tallinas vilcienu. Ģenerāli pavadīja viņa kundze, un leitnants Leps. Stacijā igauņu viesus sagaidīja aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls, aizsargu štāba priekšnieka v. i. kapt. J. Ķikulis, organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss un Rīgā novietoto aizsargu pulku komandieŗi. Sirsnīga bija divu kaimiņtautu aizsargu vadītāju sasveicināšanās. Pēc tam ģenerālis Orasmaa ar pulkv. K. Praulu apstaigājā aizsargu goda sardzi, kas stacijā bija ieradusies ar 5. Rīgas aizsargu pulka karogu.

Pēc novietošanās un īsas atpūtas Romas viesnīcā, kur viesi uzturējās apmeklējuma laikā, ģenerālis Orasmaa devās vizītē pie Igaunijas sūtņa Meninga un aizsargu priekšnieka pulkv. K. Praula. Sekoja atzīmēšanās Valsts Prezidenta viesu grāmatā un vizīte pie kaŗa ministra ģenerāļa J. Baloža, sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa, armijas komandieŗa ģenerāļa K. Berķa un armijas štāba priekšnieka ģenerāļa Hartmaņa. Tad Igaunijas aizsargu priekšnieks kopā ar Latvijas aizsargu vadību ieradās Brāļu kapos, kur nolika vaiņagu. Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš ģenerālim Orasmaa par godu rīkoja brokastis.

Viesošanās pirmo dienu noslēdza kopīgs izbraukums uz Bausku. Pa ceļam viesi iepazinās ar Ķeguma spēkstacijas būvdarbiem. Igaunijas viesiem bija izdevība tuvāk novērot Daugavas dižā aizsprosta celšanu un betonēšanas darbus upes dibenā. Viesus pārsteidza kā pati celtne, tā darbu straujais temps. Tālākajā ceļā viesi iepazinās ar Baldones sēravotu iestādi. Pie Bauskas aizsargu nama plīvoja Igaunijas un Latvijas karogi. Atbraucējus šeit sagaidīja 13. Bauskas aizsargu pulka komandieris J. Vērpelis, viņa palīgs Senka un pulka štāba darbinieki. Pulka vecākās aizsardzes v. i. Kleppere ģen. Orasmaa kundzei un pulkv. Praula kundzei pasniedza ziedus. Sekoja aizsargu nama apskate. Pie azaida galda pulka k-ris J. Vērpelis Igaunijas viesus sveica pulka saimes vārdā. Ģenerālis Orasmaa sirsnīgos vārdos atbildēja. Apciemojuma atmiņai pulka k-ris J. Vērpelis ģenerālim Orasmaa pasniedza albumu ar skatiem no Bauskas aizsargu nama un pulka dzīves, bet ģenerāļa kundzei — senlatvju stilā darinātu rokas sprādzi.

Viesošanās otrā diena bija veltīta izbraukumam uz Ķemeŗiem un Jūŗmalas pilsētas apskatei.

Igaunijas aizsargu priekšnieka ģenerāļa Orasmaa ierašanās Latvijā.

Ģenerālis Orasmaa sasveicinās ar aizsargu goda sardzi.

E. Rimbenieks, garnizona pārstāvis pltn. Ābeltiņš, Igaunijas konsuls G. Grīnvalds, apriņķa lauku pašvaldību vecākais E. Līcis u. c. sabiedrības pārstāvji.

Nevar neatzīmēt lielo interesi un uzmanību, kādu ģenerālis Orasmaa viesošanās laikā parādīja mūsu zemei, latviešu saimnieciskiem un kultūrāliem sasniegumiem un dzīvei aizsargu organizācijā. Igaunijas aizsargu vadītāja draudzīgais apciemojums no jauna apliecināja, cik patiesi tuvas viena otrai ir igauņu un latviešu tautas. Igauņu viesi no Rīgas atpakaļ uz Tallinu aizbrauca līdzi aizvezdami Latvijas aizsargu un aizsardžu labākos novēlējumus.

*

Nopelniem bagātais Somijas aizsargu dzīves veidotājs un ilggadīgais priekšnieks ģenerālis L. Malmbergs Latviju pēdējo reizi bija apmeklējis 1926. gadā, kad Rīgā viesojās Somijas valsts prezidents. Pēc vienpadsmit gadu starplaika ģenerālis L. Malmbergs tagad ieradās Latvijā kā mūsu aizsargu organizācijas viesis.

Somijas aizsargu priekšnieks, rotmistra R. Nilandera pavadīts, 17. septembrī no Somijas uz Rīgu atlidoja lidmašīnā. Spilves aerodromā viesus sagaidīja aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls, Somijas sūtnis E. Palins un militārais atašejs majors R. Ingeliuss, aizsargu štāba priekšnieka v. i. kapt. J.

5. septembrī ģenerālis Orasmaa iepazinās ar Jelgavas pilsētu un Viestura piemiņas pili, apmeklēja plašo Zemgales apgabala izstādi un piedalījās mūsu III Pļaujas svētkos. Ar dzīvu interesi Igaunijas aizsargu priekšnieks vēroja Latvijas saimnieciskās dzīves straujo uzplaukumu. Bet Valsts Prezidenta un valdības ierašanās Pļaujas svētkos, milzīgais apmeklētāju skaits, lauksaimnieku apbalvošana un zemnieku darba parāde viesim deva iespēju tieši redzēt, cik neškiŗami vienota ir latviešu tauta ar savu Vadoni un cik daudz darbīgas centības iemājo latvju zemniekā. Impozantais svētku uzvedums apliecināja latviešu mākslas sasniegumus. Igauņu viesis noskatījās arī 16. Jelgavas aizsargu pulka aizsargu un aizsardžu gājienu Pļaujas svētku parādē.

Apmeklējuma pēdējā dienā ģenerālis Orasmaa ar pavadoņiem automašīnās izbrauca uz Liepāju, kuŗas vārdā nosauktajā artilerijas pulkā ģenerālis pirms pasaules kaŗa bija dienējis kā bijušās krievu armijas virsnieks. Ģenerāli Orasmaa un pulkv. K. Praulu Liepājas stacijā sagaidīja 15. Liepājas aizsargu pulka kom. K. Tikmanis. Viesus iepazīstināja ar kaŗa ostas darbnīcām, dokiem un garnizona dzīvi. Viesiem par godu rīkotās pusdienās bez aizsargu vadības piedalījās arī Liepājas pilsētas galva

Igauņu viesi Brāļu kapos.

Somijas aizsargu priekšnieks ģenerālis L. Malmbergs Spilves aerodromā.

ko tiem dod jūŗa. Atvadoties aizsardžu pulciņa priekšniece ģenerālim L. Malmbergam pasniedza ziedus, bet pulka kom. E. Mauriņš lūdza ģenerāli brauciena atmiņai aizvest līdzi uzņēmumus ar Klapkalna un somu kapu skatiem.

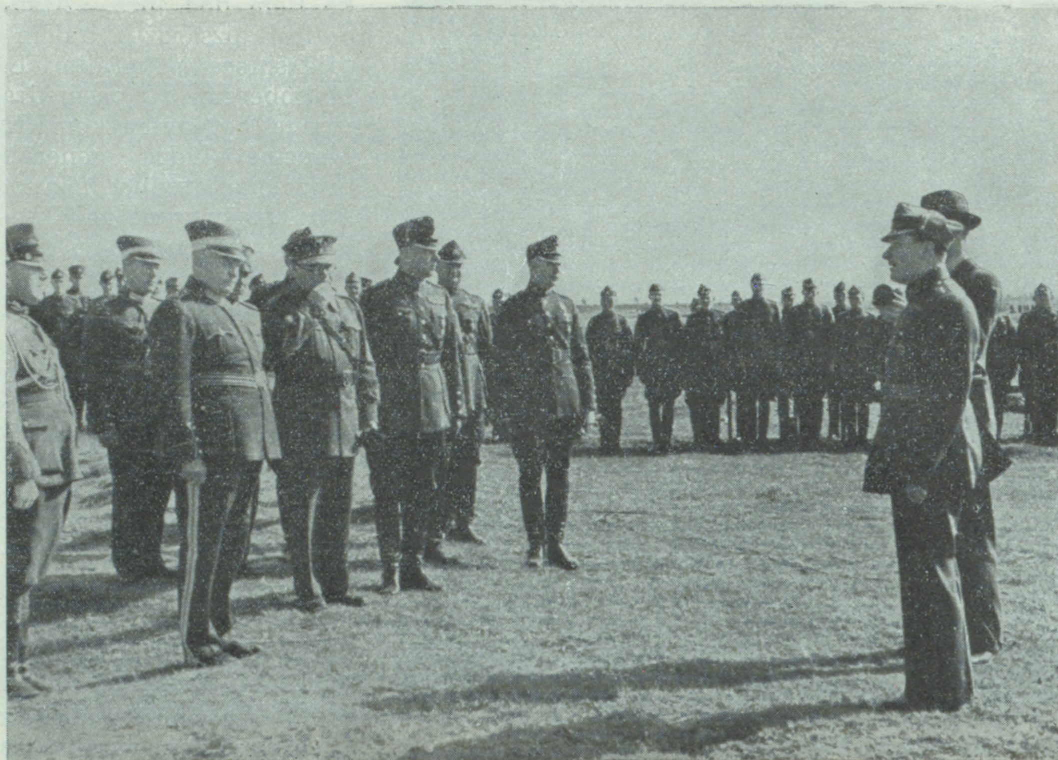
Atpakaļbraucienā viesi apmeklēja Tukumu, kas ģenerālim jau pazīstams no pasaules kaŗa laika. Iepazinies ar pilsētu — Brīvības laukumu, baznīcu, jauno tirgu, pamatskolu u. c., ģenerālis L. Malmbergs atzinīgi izteicās par redzēto un bija pārsteigts par Tukuma pilsētas strauјo uzplaukumu Latvijas valsts pastāvēšanas laikā.

18. septembrī ģenerālis L. Malmbergs parakstījās Valsts Prezidenta viesu grāmatā un bija vizītēs pie kaŗa ministra v. i. B. Einberga, sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa un armijas komandieŗa ģenerāļa Kr. Berķa. Brāļu kapos Somijas aizsargu priekšnieks nolika krāšņu vaiņagu ar uzrakstu: «Latvijas atbrīvotājiem Somijas aizsargi». Tad somu viesiem bija izdevība tuvāk iepazīties ar mūsu aizsargu darba svarīgu nozari, proti — šaušanu, jo apciemojuma laikā Dreiliņos risinājās divu dienu ilgās aizsargu 12. meistarsacīkstes šaušanā. Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, šaujamlaukā uzrunādams aizsargus, apsveica ģen. L. Malmbergu kā Latvijas aizsargu mīļu viesi,

Ķikulis, aizsargu štāba daļu priekšnieki, aizsargu aviācijas priekšnieks J. Ērglis u. c. sagaidītāji. Aerodromā bija nostādīta aizsargu lidotāju goda sardze, ar kuŗu Somijas aizsargu priekšnieks ģenerālis L. Malmbergs sasveicinājās latviešu valodā, uzsaukdams: «Sveiki aizsargi!» Viesi novietojās Romas viesnīcā.

Pēc vizītēm pie Somijas sūtņa E. Palina un aizsargu priekšnieka pulkv. K. Praula, ģenerālis L. Malmbergs, kopā ar mūsu aizsargu vadību, izbrauca uz Ķemeŗiem. Te atbraucējus sagaidīja 11. Tukuma aizsargu pulka kom. E. Mauriņš un Tukuma pilsētas galva T. Zīverts. Brauciens devās tālāk uz Klapkalnciemu, kur atrodas pasaules kaŗā kritušo somu kaŗavīru kapi. Tos tagad kopj vietējie aizsargi un aizsardzes. Kritušo piemiņai celtais piemineklis greznots rudens ziediem. Pie pieminekļa Somijas viesus sagaidīja aizsargu jūŗas rotas vada kom. Klapkalns un aizsardžu pulciņa priekšniece Krūmvēvere. Sapulcējušies arī vietējie iedzīvotāji. Notiek īss un svinīgs svētbrīdis. Ģenerālis L. Malmbergs izteica sirsnīgu pateicību par parādīto uzmanību un somu kaŗavīru atdusas vietas uzkopšanu. Pēc tam viesi devās uz ciemu, kur vietējo jūŗas aizsargu vadība bija aicinājusi nogaršot zvejnieku ražojumus,

Somu viesi noliek vaiņagu Brāļu kapos.

Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš uzrunā šaušanas sacīkšu dalībniekus. Goda viesu vidū — Somijas aizsargu priekšnieks ģen. L. Malmbergs.

un uzsvēra, ka no Somijas aizsargu korpusa, kas ir viena no vecākām aizsargu organizācijām, Latvijas aizsargi ir daudz laba mācījušies. Ģenerālis mūsu labāko šāvēju vidū uzkavējās ilgāku laiku. Aizsardzes viesus pacienāja pusdienām.

Apmeklējuma trešā diena bija veltīta izbraukumam uz Vidzemi. Inčukalnā Somijas viesi apskatīja Medņa mājas Stalšēnos, kur ēkas celtas latviskā stilā un saimniecība iekārtota pēc modernām prasībām. Viesi apskatīja arī Zeltiņa priekšzīmīgo saimniecību Krimuldas Pupās. Caur Siguldu brauciens devās uz Cēsīm. Pēc Cēsu pils drupu un pilsētas apskates pilsētas galva R. Kaucis ģenerālim L. Malmbergam pasniedza Cēsu skatu albumu, bet 10. Cēsu aizsargu pulka vecākā aizsardze Reinvalde ziedus līdz ar tautiskiem cimdiem. Vakarā viesi atgriezās Rīgā un piedalījās aizsargu šaušanas sacīkšu balvu izsniegšanas aktā aizsargu namā.

20. septembŗa pēcpusdienā ģenerālis L. Malmbergs un rotmistrs R. Nīlanders, mūsu aizsargu vadības un Somijas sūtniecības darbinieku pavadīti, lidmašīnā devās atpakaļ uz Helsinkiem. Pirms aizlidošanas ģenerālis L. Malmbergs izteicās: «Man jāizsaka atzinība latviešu aizsargu patiesi lielajiem sasniegumiem. Priekš 11 gadiem, kad pirmo reizi iepazinos ar viņu darbu, viss bija vēl pašā sākumā. Latvija arī Somijas aizsargiem tagad ir piemērs tam, cik daudz var sasniegt un izveidot ar ļoti maziem sākuma līdzekļiem. Mēs ar rotmistru Nīlanderu apciemojuma laikā ļoti priecājamies par to, ka mums bija izdevība nodibināt nevien vēl ciešāku kontaktu ar Latvijas aizsargu augstāko vadību un visu aizsargu saimi, bet arī tāpēc, ka mēs varējām iepazīties ar latviešu darba tautu. Mēs redzējām, kā strādā un dzīvo zvejnieki Klapkalna ciemā. Vērojām arī, cik ļoti latviešu zemnieks mīl savu zemi un prot to rūpīgi apstrādāt. Par Latviju — skaisto kūrvietu zemi, liecina lieliskie Ķemeŗi. Pārsteidzoša ir strauja būvniecība Rīgā. Jaunās skaistās celtnes un pilsētas labierīcību vispusīgā izkopšana ir pierādījums tam, ka Latvijas dzīve rit jaunu un labāku laiku posmā. Šķiŗoties no Latvijas, esmu pārliecināts, ka draudzīgās attiecības starp Latvijas un Somijas aizsargiem turpmāk vēl vairāk pastiprināsies.»

Ministrs A. Bērziņš, ģenerālis Kr. Berķis, ģenerālis L. Malmbergs un pulkv. K. Prauls novēro šaušanu ar kaŗa šauteņēm.

Aizsargu 12. vispārējās sacīkstes šaušanā

Dreiliņu šaujlaukā 18. un 19. septembrī risinājās aizsargu 12. vispārējās sacīkstes šaušanā. Sacīkstēs piedalījās vairāk kā 700 labākie šāvēji no visiem aizsargu pulkiem. Sacīkšu atklāšanā ieradās sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, armijas komandieris ģen. K. Berķis, Somijas aizsargu priekšnieks ģen. L. Malmbergs, mūsu aizsargu. priekšnieks pulkv. K. Prauls un aizsargu štāba vadība. Aizsargu šāvēji viesus sagaidīja nostājušies parādes kārtībā. Ziņojumu sabiedrisko lietu ministrim nodeva sacīkšu galvenais tiesnesis — aizsargu štāba priekšnieka v. i. kapt. J. Ķikulis.

Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš uzrunā norādīja, ka katru gadu auguši aizsargu šāvēju sasniegumi. Blakus vecajiem izciliem spēkiem radušies jauni. Līdz ar labāko šāvēju skaita palielināšanos audzis arī vispārējais sasniegumu līmenis, jo labākie šāvēji rūpējas par šaušanas pacelšanu savā pulkā. Sabiedrisko lietu ministrs apsveica aizsargus Valsts Prezidenta vārdā.

«Gadu atpakaļ», teica ministrs, «šeit šaušanas skatē piedalījās arī aizsargu organizācijas augstākais Vadonis — Valsts Prezidents. Šodien viņš nav varējis ierasties, bet Vadonis ir man uzdevis nest jums, aizsargi, viņa sirsnīgus sveicienus. Valsts Prezidents ar prieku pieminēja kuplo skaitu, kas vienreiz gadā ierodas uz šīm šaušanas sacīkstēm. Tāpēc arī šodien atcerēsimies to, ko Valsts Prezidents teica gadu atpakaļ. Toreiz viņš pieminēja dažus jaunus notikumus, kas bija tikai sākumā. Ja gadu atpakaļ tika runāts par Ķegumu, ka noslēgts līgums un uzsākām būvdarbus, tad tagad tie, kam ceļš ir vedis garām, redz, ka šī celtne patiesi ceļas ar katru dienu. Ja gadu atpakaļ Rīga vēl atgādināja laikus, kad latvietis Rīgā nebija vienīgais noteicējs, tad tagad mums ir cita vecā un jaunā Rīga. Bet gada laikā sasniegti arī citi ievērības cienīgi rezultāti. Tas ir varējis notikt tikai tāpēc, ka lielā vienprātībā un nesalaužamā uzticībā latviešu tauta ir sekojusi savam Vadonim. Un jūs, aizsargi, kas kopā ar karaspēku bijāt pirmie jaunā laika iezvanītāji, jūs esat un būsit tie, kas turat rokās ieročus ne tikai tāpēc, ka tas jums sagādā prieku, bet arī tāpēc, ka jūs esat šīs zemes un miera sargātāji. Ierocis aizsarga rokā nav uzbrukuma ierocis — tas ir savas zemes aizsargāšanai, tas ir miera un kārtības ierocis. Ja gadu atpakaļ Valsts Prezidents uzsvēra aizsargu organizācijas lielo nozīmi un to, ka viņa un valdības uzticība ir aizsargiem, tad tiem, kas atrodas aizsargu organizācijas priekšgalā, tagad ir prieks konstatēt, ka aizsargi ir savus pienākumus godam sapratuši un pildījuši. Mana pārliecība ir, ka arī nākamo gadu varēsim pulcēties kopā ar apziņu, ka esam pavadījuši sekmēm bagātu darba posmu kā aizsargu organizācijā, tā valsts dzīvē un arī savā personīgā darbā un pienākumos.» Tālāk sabiedrisko lietu ministrs apsveica aizsargu vidū armijas komandieri ģen. Kr. Berķi, kas vienmēr izcilu vērību veltījis aizsargu darbam, un Somijas aizsargu priekšnieku ģenerāli L. Malmbergu, no kura vadītās organizācijas mūsu aizsargi daudz mācījušies. Pēc valsts himnas aizsargi «Lai dzīvo!» saucieniem sumināja savu augstāko Vadoni — Valsts un ministru prezidentu Dr. K. Ulmani, kara ministru ģenerāli J. Balodi, sabiedrisko lietu ministru A. Bērziņu, valdību, armijas komandieri ģenerāli Kr. Berķi, Somijas aizsargu priekšnieku ģenerāli L. Malmbergu un aizsargu priekšnieku pulkv. K. Praulu.

Sacīkstes risinājās lielā spraigumā. Tās beidzās otrās dienas pēcpusdienā. Aizsargu namā notika uzvarētāju godalgošana. Tajā ieradās sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, Somijas aizsargu priekšnieks ģen. L. Malmbergs, aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls un aizsargu vadība. Balvas uzvarētājiem pasniedza sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš.

Valsts Prezidenta 1936. g. ceļojošo balvu šaušanā ar šautenēm un automatiskām pistolēm, uz vienu gadu izcīnīja 7. Valkas aizsargu pulks. Otru Valsts Prezidenta ceļojošo balvu — labākajam aizsargu pulkam šaušanā ar šautenēm, šogad izcīnīja 10. Cēsu aizsargu pulks. Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa balvu «Apgabala labākajam šāvējam — aizsargam» šogad izcīnīja: Rīgas apgabalā — 5. Rīgas a. p. Artūrs Vilciņš (10 lodes, 72 pkt.), Vidzemes apgabalā — 10. Cēsu a. p. Jānis Leitis (10 lodes, 83 pkt.), Zemgales apgabalā — 4. Jēkabpils a. p. Artūrs Pormalis (10 lodes, 74 pkt.), Kurzemes apgabalā — 14. Kuldīgas a. p. Raimonds Grinlaubs (10 lodes, 73 pkt.) un Latgales apgabalā — 18. Daugavpils a. p. Jūlijs Grūbe (10 lodes, 75 pkt.). Labākais šāvējs indiv. ar šauteni un autom. pistoli — 6. Aizputes a. p. Jānis Puzulis — ieguva kara ministra ģen. J. Baloža balvu — medību bisi.

Piešaudes trāpījumu parādīšana.

CHRONIKA

* Aizsargu priekšniekam pulkv. K. Praulam piesūtīts šāds raksts:

«Godājamais Pulkveža kungs! Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa kunga ierosinātais un viņa protektorātā notikušais II Latvijas riteņbraucēju Vienības brauciens uz Pļaujas svētkiem Jelgavā noslēdzies sekmīgi.

Izsakām Jums, Pulkveža kungs, pateicību par sarīkojumam sniegto Jūsu un Jums padoto aizsargu atbalstu. Aizsargu organizācijas priekšzīmīgi noorganizētā pietcikšanās un sarīkojuma kontroles punktu lietpratīga noorganizēšana garantēja sarīkojuma pilnīgu izdošanos. Ar šo lūdzam nodot pateicību visām Jums padotām vienībām un atsevišķiem locekļiem, kas sekmējuši II Latvijas riteņbraucēju Vienības brauciena labu izdošanos.

Ar patiesu cieņu

M. Skujenieks,
Latvijas fiziskās kultūras un sporta komitejas priekšsēdis.
R. Plūme,
Latvijas riteņbraucēju Vienības brauciena rīcības komitejas priekšsēdis.»

* Ar sabiedrisko lietu ministra 7. augusta rezolūciju aizsargu pulkos nodibināts tieslietu darbveža amats. Šis amats ir ārpus ministrijas štāta bez atalgojuma. Tieslietu darbveža amata ārējās nozīmes kā nodaļas priekšniekam. Lielākos pulkos, kur darba apstākļi to prasīs, šinī amatā iecelamas personas ar juridisku izglītību.

* Aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls, aizsargu štāba daļu priekšnieki un štāba darbinieki 17. augustā izbrauca ekskursijā uz Ķegumu un Koknesi. Brauciens noritēja divos autobusos un tā dalībniekiem sniedza vērojumus par dzīves jauno ritmu ārpus galvaspilsētas.

* Aizsargu ārstu un farmaceitu sanāksmi aizsargu namā 26. septembrī atklāja aizsargu štāba priekšnieka v. i. kapt. J. Ķikulis, nesot sveicienus no sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa un aizsargu priekšnieka pulkv. K. Praula. Dr. med. J. Alksnis un Dr. A. Brūveris nolasīja referātus. Pēc tam sākās aizsargu ārstu un farmaceitu kopējas pārrunas. Sanāksmes dalībnieki vienprātīgi atzina, ka viņiem jādarbojas nevien aizsargu organizācijā, bet arī vispārējā tautas veselības kopšanas laukā. Aizsargu ārstiem sevišķi jāveicina tautas dabīgais pieaugums, rases higiēna un jācīnās ar alkohola postu.

* 4. oktobrī no aizsargu štāba darbiniekiem atvadījās līdzšinējais vecākais grāmatvedis E. Kampars, kurš pārcelts uz Valsts Prezidenta kanceleju pilī. Aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls Kamparam no štāba darbiniekiem atmiņai pasniedza pulksteni un pateicās par sekmīgo darbu aizsargu štābā.

* Pēc vasaras darba posma aizsargu pulkos notiks komandējošā sastāva apspriedes, kurās novērtēs gada laikā gūtās atziņas un sasniegumus un nospraudīs darba turpmākās pamatlīnijas. Apspriedes notiks oktobra, novembra un decembra mēnešos, šādā kārtībā:

2 Ventspils a. p. — 10. okt.
13. Bauskas a. p. — 13. okt.
6. Aizputes a. p. — 16. okt.
15. Liepājas a. p. — 17. okt.
1. Talsu a. p. — 20 .okt.
8. Valmieras a. p. — 24. okt.
11. Tukuma a. p. — 27. okt.
17. Rēzeknes a. p. — 30. okt.
12. Ilūkstes a. p. — 31. okt.
16. Jelgavas a. p. — 7. nov.
4. Jēkabpils a. p. — 10. nov.
10. Cēsu a. p. — 14. nov.
3. Ludzas a. p. — 20. nov.
18. Daugavpils a. p. — 21. nov.
14. Kuldīgas a. p. — 24. nov.
7. Valkas a. p. — 28. nov.
9. Madonas a. p. — 1. dec.
5. Rīgas a. p. — 5. dec.
Dzelzceļu a. p. — 12. dec.
19. Jaunlatgales a. p. — 19. dec.

Aizsargu organizācijas stends Zemgales izstādē.

1. Talsu pulks.

* Pulka 2. eskadrona rīkotās jāšanas sacīkstes Kandavā iepriecināja ar teicamiem sasniegumiem. Šķēršļu pārvarēšanā V klasē 1. vietā ierindojās vada kom. R. Kalniņš ar ķēvi «Rota»— 4 sodp., 0,56 min.; 2. v. Freimanis ar zirgu «Bucis» — 8 sodp., 0,58 min. Šķēršļu pārvarēšanā V klasē 1. v. izcīnīja K. Ozoliņš ar ķēvi «Strauja» — bez sodp., 0,46 min.; 2. v. K. Žubītis ar ērzeli «Tetrils» — bez sodp., 0,59 min. Laimes konkūrā 1. v. vada kom. R. Kalniņš ar ērz. «Sirdars» — 16 šķ., 2,14 min. un 2. v. vada kom. A. Kārkliņš ar ērz. «Enno» — 14 šķ., 1,57 min. Stafetes skrējienā uzvarēja K. Žubītis ar ērz. «Tetrils» un K. Ozoliņš ar ķēvi «Strauja» — 1,42 min.

2. Ventspils pulks.

* Pulka sporta kluba rīkotās jāšanas sacīkstes 15 augustā bija Luna parka laukumā pulcējušas ap 1000 ventspilnieku. Sacīkstes atklāja un vadīja Kurzemes divīzijas kapt. Volbergs. Balvas izdalīja pulka kom. J. Priede. Jāšanas sporta popularizēšanai pilsētas pašvaldība bija dāvājusi vērtīgu ceļojošu balvu — sudraba kausu. Šo kausu pirmo reizi ieguva Ziru nod. vada kom. A. Vīdners ar «Kaviaru». Balvas saņēma arī citi uzvarētāji.

* Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa dāvāto balvu pulka labākam šāvējam 29. augusta sacīkstēs izcīnīja štāba rotas seržants Fricis Zanders, trāpīdams ar 10 lodēm 73 punktus.

* 19. septembrī pulka sporta kluba sarīkojumā notika vieglatlētikas sacīkstes un pulka vingrotāju un dejotāju priekšnesumi. Demonstrēja Rīgas svētkos godalgotos tērpus.

* 25. un 26. septembrī Puzes un Ugāles pagastu laukos notika pulka vienību kaujas mācības. Mācību iztirzājumā piedalījās pulka kom. J. Priede, viņa palīgs K. Mednis, I btl. kom. vltn. Kraulis u. c. komandieri. Par aizsargu paēdināšanu bija rūpējušās Puzes un Ugāles aizsardzes.

* Puzes nodaļa kopā ar lauksaimniecības biedrību, mazpulku u. c. organizācijām 26. sept. rīkoja pagasta pļaujas svētkus. Svētrunu Puzes baznīcā teica jaunais mācītājs Blumbergs. Sarīkojumu tautas namā «Blāzma» atklāja aizsargu nodaļas priekšnieks Fr. Ozoliņš. Referātiem sekoja vīru dubultkvarteta koncerts.

3. Ludzas pulks.

* Par 4. rotas komandieri iecelts Ādams Čigāns.

* 1. augustā Zilupē sarīkotās vieglatlētikas sacīkstes bija pulcinājušas kuplu apmeklētāju skaitu. Sacīkstes atklāja pulka kom. palīgs kapt.-ltn. Frišmanis. Rezultāti: 100 m — A. Veselovs — 12,2 sek., M. Vasiļjevs — 12,2 sek. 400 m — J. Narbuts — 59 sek., E. Miza — 59,1 sek. 1500 m — V. Mieriņš — 4,50 min., V. Ļipskis — 4,52 min. 5000 m — J. Dundurs —

18,18 min. Diskā — J. Vonda — 33,50 m, A. Rīvers — 31,95 m. Lodē — J. Vonda — 11,41 m, M. Vasiļjevs — 10,40 m. Šķēps — J. Vonda — 44,59 m. Tāllēkšanā — A. Veselovs — 5,54 m, A. Michailovs — 5,44 m. Augstlēkšanā — A. Mozaļevskis — 1,50 m. Sievietēm — 100 m — V. Tutina — 14,8 sek. Lodē — A. Miza — 6,85 m. 60 m — V. Tutina — 9 sek. Diskā — J. Zaļeska — 16,33 m. Stafetskrējienā piedalījās 13 vīriešu un 6 sieviešu komandas. Pulka farmaceita dāvāto sudraba kausu ieguva Zilupes nod. komanda — 51,6 sek. Pulka dāvāto pūra lādīti ieguva Zvirgzdienas aizsardžu komanda — 1,05 min. Sacīkstes vadīja pulka fiz. audzin. instruktore V. Vāverane.

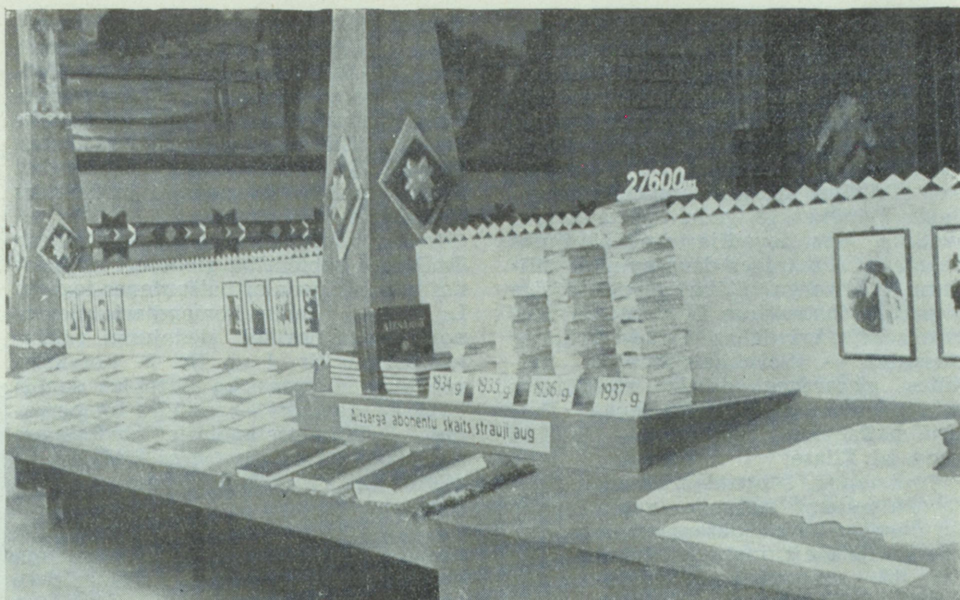
* 8. augustā Pildas nodaļas aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solījumu, kuŗu pieņēma bataljona kom. Krūmiņš. Sarīkojumu kuplināja nodaļas koris, dir. Degļa vadībā, un sporta pulciņa dalībnieki ar priekšnesumiem, aizsarga Buļbika vadībā.

* 29. augustā Nautrēnu nodaļas drāmatiskais pulciņš uzveda Blaumaņa «Trīnes grēkus». Izrāde bija labi sagatavota un apmeklēta.

* 29. augustā Šķaunes nodaļa Timanu skolas parkā rīkoja jaukta koŗa dziesmu, tautas dzīves ainu un tautas deju vakaru. Sarīkojumu pierobežas iedzīvotāji bija labi apmeklējuši.

* 19. septembrī Zvirgzdenes nodaļas drāmatiskais pulciņš pagasta pamatskolā uzveda E. Šverna lugu «Vienoti». Sarīkojums guva skatītāju piekrišanu un lugu nodaļa uzveda arī Pokuminas un Rundortas pamatskolu telpās. Teātŗa izrāžu sagatavošanā pagastā jāatzīmē pulc. vad. J. Silkāna darba mīlestība.

* 26. septembrī Zilupes, Briģu un Pasienes nodaļu aizsargi un aizsardzes deva pulku kom. A. Kārkliņam svinīgo solījumu. Akts notika Zilupes latviešu biedrības namā un to kuplināja ar priekšnesumiem solists Karps un pianiste Caunīte. Interesantu referātu nolasīja sab. lietu min. lektors Niedra.

Žurnāls «Aizsargs» Zemgales izstādē.

4. Jēkabpils pulks.

* 8. augustā pulks svinēja 18. gadadienu, apvienojot šīs svinības ar jaunā aizsargu nama iesvētīšanu un pirmo Jēkabpils apriņķa dziesmu dienu. Svinībās ieradās sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš un aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls. Jauno aizsargu namu iesvētīja pulka mācītājs Nusbaums, bet pārskatu par būves gaitu sniedza pulka kom. St. Kursītis. Nama būve sākta 1935. gadā, un tas kopā ar mēbelēm izmaksājis 117,630 ls. Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš jauno namu nodeva sabiedrības lietošanā. Apsveicis nama cēlājus, ministrs dedzīgos vārdos mudināja katru vienmēr nest līdzi ticību tautas nākotnei. «Lai mēs protam skatīties pāri šaidienai,» starp citu teica ministrs, «un redzēt, kurp ved tautas kopīgais ceļš. Šis ceļš iet pretim vēl dižākai, gaišākai nākotnei. Apņemsimies strādāt ne tikai sev, bet lai mūsu darbs, mūsu pūles būtu Latvijas rītdienai. Kur vien tik roku pieliekam, visur lai aug svētība.» Ministra runai sekoja valsts himna.

Pēc nama atklāšanas ministrs ar pārējiem viesiem devās uz Pelītes laukumu, kur pieņēma aizsargu parādi, nododot aizsargiem arī Valsts Prezidenta sveicienus. Aizsargi Valsts Prezidentu, kaŗa ministru, valdību, klātesošo ministru A. Bērziņu un aizsargu vadību sumināja «Lai dzīvo!» saucieniem. Sekoja Jēkabpils apriņka apvienoto koŗu koncerts, kuŗā piedalījās 23 koŗi ar 600 dziedātājiem, virsdiriģenta S. Duka vadībā, ar solisti E. Žebransku. Dziesmu dienu ievadīja pulka kom. St. Kursīša uzruna. Tad sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš teica atklāšanas runu, kuŗā, starp citu, norādīja: «Dziesma ir bijusi tā, kas skaisti apdziedādama latviešu apkārtni un darbu, ir radījusi mīlestību uz zemi, ir radījusi un uzturējusi latvietī lepnumu uz savu tautu. Varētu jautāt: vai citur nav skaistākas zemes, vai citur lauki nav vieglāk kopjami, vai citur saule nespīd siltāk, vai citur ziemas nav īsākas? Uz visu to var atbildēt dažkārt ar jā. Bet latvieša sirdij un latvieša dabai nav skaistākas vietas par to, ko mēs saucam par savu Tēvzemi. Tas ir saprotams kaŗavīram, kad viņš ar ieroci gāja kaujas laukā uzvaru nest, tas ir saprotams arājam, tas ir saprotams katram, jo šīs birstalas, šie meži ir latviešu dziesmu piedziedāti, pilsētas un lauku sētas ir latviešu roku uzceltas.»

* Par pulka komandieŗa palīgu iecelts kapt.-ltn. Arvīds Matcats. Viņš dzimis 1900. gadā, Saldū, kā brīvprātīgais piedalījās atbrīvošanas cīņās, 1922. gadā beidzis kaŗaskolu, dienējis 7. Siguldas k. pulkā un Latgales divīzijas štābā, bet no 1935. g. bijis 19. Jaunlatgales a. p. kom. palīgs.

* Valsts Prezidenta balvu pulka labākam šāvējam 28. augusta šaušanas sacīkstēs izcīnīja 2. rotas aizsargs Jānis Aprāns, trāpot ar 10 lodēm 78 punktus.

* Pulka sporta sacīkstes vieglatlētikā notika Jēkabpilī 19. septembrī, vidusskolu laukumā. Bija sacensības vīriešiem, sievietēm un jaunatnei.

5. Rīgas pulks.

* Par Jātnieku divīziona komandieri iecelts Jānis Grunte.

* Par Jātnieku divīziona 2. eskadrona komandiera v. i. iecelts Kārlis Ezeriņš.

* Valsts Prezidenta balvu pulka labākajam šāvējam 21. un 22. augusta sacīkstēs izcīnīja Aizkraukles nodaļas priekšnieks Jānis Zemītis ar 10 lodēm, 68 pkt.

* II bataljona svētki notika 29. augustā, Mālpilī. Bija dievkalpojums, parāde un «Sešu mazu bundzenieku» izrāde, Alfrēda Podnieka režijā.

* Uz 15 darbības gadiem 15. augustā atskatījās Ikšķiles nodaļa. Parādi pieņēma pulka kom. J. Legzdiņš. Daugavas parkā notika brīvdabas izrāde «Seši mazi bundzenieki», ko bija sagatavojis rež. Ed. Mikšs.

* 12. septembrī Madlienā atklāja kritušajiem varoņiem pieminekli, kuŗa celšanā dzīvi piedalījušies arī aizsargi. Atklāšanas svinības bija pulcējušas ap 2000 dalībnieku.

* 26. septembrī 17. gada svētkus atzīmēja Mārupes nodaļa ar parādi un koncertu.

6. Aizputes pulks.

* Valsts Prezidenta dāvāto balvu pulka labākam šāvējam šogad ieguva Jūras rotas vada komandieris Jānis Puzulis. Viņš 1. reizi izcīnīja arī iekšlietu ministra ceļojošo sudraba kausu.

7. Valkas pulks.

* Valsts Prezidenta dāvāto balvu kā labākais šāvējs pulka šaušanas sacīkstēs 22. augustā, Smiltenē, izcīnīja Mālupes nod. priekšnieks Aleksandrs Kalniņš — ar 10 lodēm un 74 pkt.

* 28. un 29. augustā pulka aizsardzes pulcējās Alūksnē uz aizsardžu dienām. Tās atklāja pulka kom. K. Briedis. Referātu daļā bija priekšlasījumi par miesas kultūru (lasīja pulka ārste Bērziņa - Lauks), sievietes higiēnu, māti un bērnu (Dr. med. M. Vīgante), aizsardzi sabiedrībā (aizsargu štāba instruktore L. Torgani), uztura jautājumiem (mājt. instr. M. Kerle), kaujas gāzēm (g. v. Venners) un aizsardžu darbību vietējos apstākļos (pulka kult. noz. vad. Baltietis). Aizsardžu dienu

dalībnieces gājienā apmeklēja 7. Siguldas kājn. pulka kritušo pieminekli, pie kuŗa nolika vaiņagu. Pirmās dienas vakarā aizsardzes noklausījās arī sab. lietu min. lektora J. Vītiņa referātu par jaunā laikmeta uzdevumiem un Rīgas mākslinieku koncertu.

* Trikātas aizsardžu pulciņš 22. augustā svinēja 10 gadu pastāvēšanas svētkus. Tos ievadīja dievkalpojums baznīcā. Aizsardzes deva svinīgo solījumu. Aizsargu štāba vārdā sveica aizsardžu instruktore L. Torgani. Aktam sekoja brīvdabas izrāde Trikātas pilskalnā — «Sarkanais kungs». Trikātas aizsardzes daudz strādājušas saimnieciskā un kultūrālā laukā. Pulciņā patlaban 62 dalībnieces. Pulciņu vada M. Eliase.

* 2. un 3. septembrī Strenču aizsardžu pulciņš sarīkoja augļu, sakņu un dārzāju pārstrādāšanas kursus, kurus vadīja mājt. instr. M. Jubase.

* 12. septembrī Smiltenē notika pulka rīkotās jāšanas sacīkstes, kuŗās dalību ņēma arī 10. Cēsu aizsargu pulka aizsargi-jātnieki. Sacensību rezultāti sekojoši: Šķēršļu pārvarēšanā «VV» klasē uzvarēja 7. Valkas a. p. aizsargs-sportists Reinsons ar ķēvi «Zoja» — 0 s. p., laiks 0:54, II v. — 10. Cēsu a. p. aizs. Zandbergs. Šķēršļu pārvarēšanā «V» klasē uzvarēja 7. Valkas a. p. aizsargs Reinsons ar ērzeli «Princis» — 3 s. p., laiks 1:15, II v. — 10. Cēsu a. p. aizs. Zandbergs. Gludskriešanā 1200 m uzvarēja 7. Valkas a. p. aizsargs-sportists Reinsons ar ķēvi «Zoja» — laiks 1:53, II v. — 7. Valkas a. p. aizs. Putniņš. Bez tam notika vēl dažādi demonstrējumi, kuŗos atzinību un balvas izpelnījās 7. Valkas a. p. grupas komandieris Jurjāns, aizs. Ciekurs un aizs. Skrabis. Sacīkstēs noskatījās apm. 1200 apmeklētāji un tās noslēdzās ar balvu izdalīšanu uzvarētājiem.

* Šinī vasarā vieglatlētikā sasniegti 7 jauni pulka rekordi — diska sviešanā V. Bērziņš (Alūksnes pag.), lodes grūšanā J. Cināts (Jērcēnu nod.), kārtslēkšanā V. Dišlers (Mārkalnes nod), soļošanā A. Liepkalns (Korvas nod.), sprinta distancē V. Līcis (štāba r.), šķēpa mešanā G. Magaziņš (Alūksnes nod.) un skriešanā aizsardzēm V. Putnis (štāba r.). Noslēdzot vasaras darbības posmu, 18. un 19. septembrī pulks rīkoja Valkā vieglatlētikas sacīkstes. Tās atklāja pulka kom. K. Briedis, bet vadīja pulka fiz. audzin. instruktors E. Pubulis.

* Caur laikrakstu «Smiltenes Ziņas» Smiltenes sabiedrība ziedojusi Smiltenes pilsētas nodaļai patšautenes iegādei Ls 1500,—. Pulka komandieris pievienojis pulka pavēlei ziedojumu vākšanas lokšņu Nr. 1 un Nr. 2 norakstu, pēc kuŗa redzams, ka līdzekļus devuši kopā 85 ziedotāji — iestādes un personas. Pulka komandieris ziedotājiem un līdzekļu vākšanas ierosinātājiem — «Smiltenes Ziņu» izdevējiem — izteicis pateicību.

* Laikā no 28. līdz 31. oktobrim Valkā notiks teātŗa kursi nodaļu trupu vadītājiem un aktieriem. Kursos darbosies Nac. operas režisors J. Zariņš un sab. lietu min. režisors V. Lapenieks. Programmā — teorētiskas lekcijas un praktisks grimēšanās kurss, kā arī iestudēs V. Lapenieka komēdiju «Aiz frontes» un J. Grota «Zelta atslēgu». Sinoles teātŗa trupa uzvedīs A. Brigaderes «Raudupieti». Pēc izrādes par drāmas varoni notiks sabiedriska tiesa.

8. Valmieras pulks.

* 15. augustā, kad visā zemē svinēja Varoņu piemiņas dienu, kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis atklāja brīvības cīņās kritušajiem karavīriem pieminekli Rūjienā. Pieminekļa celšanai līdzekļus ziedojuši pilsētas un apkārtējo pagastu iedzīvotāji. Jo čakli līdzekļu vākšanas darbā piedalījušies aizsargi, tā veicinādami kopējā pasākuma izvešanu. Arī atklāšanas svinībās aizsargu ierinda sagaidīja augsto viesi, aizsargi stāvēja goda sardzē pie pieminekļa un citādi centās sekmēt kopīgo pasākumu, ko vadīja izraudzītā pieminekļa komiteja. Atklājot pieminekli, aizsargu goda šefs, kaŗa ministrs ģen. J. Balodis teica: «Es atklāju un nododu šo pieminekli vispārības glabāšanai un sargāšanai. Lai cauri mūžu mūžiem šis piemineklis pauž slavu un pateicību mūsu atbrīvošanas laikmeta varoņciltij par darbos pierādīto Tēvzemes mīlestību, vienprātību un varonību. Lai viņš daiļo mūsu Tēvzemi, mūsu sirdis, mūsu domas. Lai viņš būtu viens no tiem daudzajiem spēka avotiem, pie kā mums svētceļot un smelties arvien jaunus spēkus, jaunu ticību un apņemšanās prieku uzticīgi un pašaizliedzīgi kalpot savai tautai, Tēvzemei un brīvībai. Dievs, svētī Latviju.»

* Plašas svinības 15. augustā notika Burtniekos, kur sab. lietu ministrs A. Bērziņš atklāja pieminekli Latvijas atbrīvošanas cīņās un pasaules kaŗā kritušajiem varoņiem. Šo svētku sarīkošanā aktīvu dalību ņēma Burtnieku, Jaunburtnieku un Rencēnu nodaļas. Aizsargi sagaidīja ministru un stāvēja goda sardzē pie pieminekļa. Pieminekli atklājot, ministrs starp citu uzsvēra: «Man prieks, ka teiksmainā Burtnieku ezera krastā dzīvo vēl seno varoņu gars un piemiņa. Ja mēs šinī akmenī lasīsim ne tikai vārdus, kas tur iekalti, bet skatīsim latvju tautas grūtības un ceļus gadu simteņus garās nebrīvības dienās, tad mēs gaiši redzēsim savus nākotnes uzdevumus. Latvija nedzīvos vienu gadusimteni, bet neskaitāmus gadu simteņus, jo tauta, kas prot cienīt savu dzimteni un varoņus, mūžam nemirs.» Pēc tam atklājās tēlnieka Maulica granītā kaltā skumjā latvju jaunava, kas noliekusi galvu pār kritušo varoņu vārdiem. Sveicienus nesa un krāšņu vaiņagu nolika 8. Daugavpils kājnieku pulka komandieris plkv. Šepko. Svinības noslēdza koncerts Burtnieku tautas namā. Vakarā dziedāja arī Burtnieku nodaļas koris.

* 8. augustā Stienes nodaļas teātŗa trupa brīvdabā izrādīja P. Gruznas «Ugunskrusta zemē».

* Nabes aizsargi, sadarbībā ar Nabes 93. mazpulku, 8. augustā rīkoja koncertu-ugunskuru.

* Ķieģeļu nodaļas sportisti 8. augustā rīkoja sporta svētkus, kuŗos piedalījās sportisti no apkārtējām nodaļām: Dauguļiem, Dikļiem, Mujāniem, Kokiem, Ķieģeļiem, Vaidavas. Dāmas sacentās vieglatlētikā. Arī Vitrupes nod. sportistiem 8. augustā bija sporta svētki.

* Štāba rota šai vasarā nav rīkojusi sarīkojumus plašākā mērogā, ja atskaita rotas sporta pulciņa sarīkojumus. Tomēr štāba rotai šovasar nācies uz saviem pleciem iznest vairāku lielu sarīkojumu smagumu. 10. novada dziesmu dienai sekoja Gaujas svētki 8. augustā. Te piedalījās apmeklētāji no «malu malām», kopā ap 7000. Kārtības uzturēšanā un sacīkšu noorganizēšanā enerģiski darbojās štāba rotas aizsargi. Nedēļu vēlāk, 15. augustā, sekoja Varoņu piemiņas diena. Kopējās svinībās piedalījās arī štāba rota. Notika kopējs dievkalpojums baznīcā un gājiens uz kritušo varoņu atdusas vietu — Brāļu kapiem. Ļoti intensīvi štāba rotas aizsargiem bija jāpiedalās 29. augusta aviācijas svētkos. Valmierieši tik kuplus svētkus nebij piedzīvojuši: apmeklētāju skaits pārsniedza 4000. Aviācijas svētkos notika štāba

Jēkabpils aizsargu nams.

rotas aizsargu parāde par godu aizsargu aviācijai, kas vairākas iepriekšējās dienas bija nometnēs Valmiermuižā. Aviācijas svētkus atklāja civīlās aviācijas inspektors plkv. Indāns.

* Šai vasarā intensīvi darbojās Dikļu nodaļa. 15. augustā tā atzīmēja varoņu piemiņas svētkus. Notika parāde, kuru pieņēma rotas kom. J. Millers. Sekoja sporta sacensības.

* Braslavas nod. 15. augustā rīkoja volejturnīru starp apkārtējo nodaļu sportistiem.

* Uz 15 gadu gaitām 29. augustā atskatījās 1. rota, kuru no 1927. gada komandē A. Sietiņsons. Parādi pieņēma I bataljona kom. Bērtulsons. Rotā ietilpst Valmieras, Kauguru, Brenguļu un Jaunvāles aizsargu nodaļas.

* Pulka šaušanas sacīkstes notika 29. augustā Kauguru garnizona šautuvē. Piedalījās 85 pulka labākie šāvēji. Šaušanā vislabākās sekmes guva štāba rota, kuŗa Valsts Prezidenta balvu — ceļojošo kausu ieguva īpašumā. Sacensībā ar kaŗa šautenēm Valsts Prezidenta balvu izcīnīja J. Pirnis (št. rota).

* Sporta sezonas slēgšanas sarīkojumus ar sporta sacīkstēm 29 augustā rīkoja Nabes, Pociema un Naukšēnu nodaļās. Plašākus sporta svētkus rīkoja Alojas nodaļa. Te piedalījās sportisti no apkārtējām nodaļām un spraigi sacentās volejturnīrā. Sporta sezonas slēgšanas sarīkojumi 12. sept. notika arī Ainažos, kur Ainažu pils. nodaļa sacentās ar mazsalaciešiem.

* Pulka sporta klubs sezonu noslēdza 19. septembrī Valmieras sporta laukumā. Sarīkojums izvērtās par lielu notikumu, un to apmeklēja ap 1000 personas. Sportistus uzrunāja galvenais tiesnesis H. Traubergs, aizrādīdams uz izredzēm, ka nākošo gadu varbūt varēšot sacensties jaunajā sporta stadionā Dīvala priedēs. Sacensībā piedalījās sportisti no Rīgas, Jelgavas, Daugavpils u. c. pilsētām. Soļošanā 5 km distancē uzvarēja Zirdziņš. Piedalījās arī soļotājs J. Daliņš. Valmieras tirgotāju biedrības balvu ieguva dzelzceļu aizsargu pulks. Kopskaitā punktus ieguva: 1) Dzelzceļu a. p. 3578,36 p.; 2) Universitātes sports 3482,56 p. un 3) Jelgavas a. p. 3291,78 p. Notika sacensības arī citās sporta disciplīnās.

9. Madonas pulks.

* Pulka aizsardžu dienas 25. un 26. septembrī bija pulcējušas ap 450 dalībnieču. Pulka komandieŗa J. Krīgena atklāšanas runai sekoja referāti: pulka kom. palīgs A. Krēvics — «Aizsargu organizācijas iekārta un uzbūve». LLK mājt. instr. Latsone — «Dzīvokļa iekārtošana un kopšana», pulka vec. aizsardze Rezovska — «Darbs un pienākums». Pirmās dienas vakarā aizsardžu pulciņi uzstājās ar priekšnesumiem. Katra pagasta aizsardzes sniedza ko īpatnu — dziesmas, deklamācijas, skatuves uzvedumus u. t. t. Otrajā sanāksmes dienā turpinājās referāti: aizsargu štāba instruktore L. Torgani— «Aizsardze sabiedrībā», stud. arch. Teivēns — «Mājas apkārtnes izdaiļošana» un Dr. phil. J. Students — «Bērnu audzināšanas grūtības, kļūdas un svētība». Ar interesi aizsardzes nodevās arī ierindas mācībai. Godinot brīvības cīņu varoņus, aizsardžu delegācija Lazdonas Līsaskalna kapos pie kritušo varoņu pieminekļa nolika vainagu.

Kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis atklāj kritušo brīvības cīnītāju pieminekli Rūjienā.

* Par pulka fiziskās audzināšanas instruktoru iecelts Arturs Urbasts.

* Par pulka fiziskās audzināšanas instruktrisi iecelta Milda Rampāne.

* 15. augustā Lubānas aizsardžu pulciņš atzīmēja 10 gadu darbību. Svinības ievadīja ar dievkalpojumu Lubānas baznīcā un aizlūgumu kapos. Ģimnazijas zālē pulciņa priekšniece Vilkance sniedza darbības pārskatu. Bija rīkota arī aizsardžu rokdarbu izstāde. Atceres svinībās piedalījās aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, kuŗš nodeva sveicienu no sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa un aizsargu priekšnieka plkv. K. Praula, un pulka komandieris J. Krīgens. Programmā bija mūzikāli priekšnesumi un deklamācijas.

* 15. augustā Jaungulbenes nodaļa rīkoja sporta svētkus. Tos atklāja pulka komandieŗa palīgs A. Krēvics. Programmā ietilpa vieglatlētikas sacīkstes, brīvās tautiskās dejas, piramīdes un volejbola sacīkstes. Svētkos piedalījās 103 sportisti un sportistes. Svētkos noskatījās ap 500 apmeklētāju

* 22. augustā Galgauskas aizsardžu pulciņš atskatījās uz 10 gadu darbību. Svinības ievadīja ar dievkalpojumu un aizsardžu svinīgo solījumu. Darbības pārskatu sniedza pulciņa priekšniece M. Brasliņa. Vakara programmā koncerts un plastiski priekšnesumi. Svinībās piedalījās pulka kom. J. Krīgens un III bataljona kom. A. Skreija.

* 29. augustā pulks rīkoja jāšanas sacīkstes Madonā. Sacīkstes vadīja Latgales divīzijas eskadrona komandieris kapteinis Bergs un tajās noskatījās pāri par 500 cilvēku. Rezultāti: Valsts Prezidenta balvu izcīnīja Lubānas nodaļas aizsargs Svārpstons. «V» klasē uzvarēja Lubānas nodaļas vada seržants Čonka; «VV» klasē — Cesvaines nodaļas aizsargs Stoķis; veiklības jāšanā — Cesvaines nodaļas aizsargs Ulpe; seglojuma sacensībā — Lubānas nodaļas vada seržants Čonka. Labākās jātnieku nodaļas nosaukumu pulkā izpelnījās un balvu ieguva Lubānas aizsargi.

* 29. augustā pulka sporta kluba Gulbenes nodaļa rīkoja plašas sporta sacīkstes. Tās atklāja L. V. S. ģenerālsekretārs plkv.-ltn. Rumba. Sacīkstēs piedalījās bez pulka sporta kluba sportistiem Armijas sporta klubs, LAS, 5. Rīgas aizsargu pulks u. c. Sacensības notika arī atsevišķi jaunatnei. Sporta klubu un biedrību komandas izcīnīja Gulbenes sabiedrības dāvāto ceļojošo kausu, kuŗu ieguva Armijas sporta klubs, bet otrā vietā palika pulka vienība.

* 12. septembrī pulks kopā ar aizsargu aviāciju rīkoja plašus aviācijas svētkus Mārcienā, Valsts saimniecības laukos iekārtotā aerodromā. Šis bija plašākais un interesantākais sezonas sarīkojums un plašākie aviācijas svētki, kādi jebkad notikuši apriņķī. Svētkus atklāja pulka kom. J. Krīgens un par aviācijas nozīmi runāja aizsargu aviācijas priekšnieks plkv.-ltn. J. Ērglis. Sekoja plaša svētku programma, kuŗu izpildīja aizsargu lidotāji ar trim Latvijā būvētām lidmašīnām, aizsargu aviācijas priekšnieka palīga kapt.-ltn. Dimzas vadībā. Ar lielu interesi labi izpildītos priekšnesumos noskatījās ap 2000 cilvēku.

* Cesvaines nodaļai 19. septembrī bija labi apmeklēts bazārs ar mantu tirgu, loteriju u. c. Pēc bazāra Zemnieku drāmas teātris uzveda Saulieša «Audžu bērnus», P. Ašaka iestudējumā. Sarīkojums deva prāvu atlikumu.

10. Cēsu pulks.

* Pulka delegācija, ar komandieri M. Treiju, viņa palīgu kapt.-ltn. R. Freibergu un štāba btl. saimn. pr-ku — Cēsu pilsētas galvu R. Kauci priekšgalā, 11. septembrī izbrauca uz Igauniju, lai Sakalamā piedalītos Vilandes aizsargu pulka 20 gadu pastāvēšanas svētkos. Apsveicot jubilāru, pulka kom. M. Treijs pasniedza skaistu sudraba kausu. Svētku laikā notika arī šaušanas sacīkstes starp abu pulku labākiem šāvējiem. Individuālās sacensībās 1. vietu izcīnīja Vilandes pilsētas bataljona šāvējs J. Pörns ar 293 punktiem, 2. vietu — Ed. Šmits (Cēsu pulka) — 284 p. Svētki noritēja lielā sirsnībā un ievija jaunu ziedu Cēsu un Vilandes aizsargu pulku draudzības vaiņagā.

* Visas pulka vienības ar svinīgiem aktiem atzīmēja Uzvaras un varoņu piemiņas dienu — 15. augustu. Štāba bataljons ar pulka komandieri M. Treiju priekšgalā ieradās Cēsu Brāļu kapos, kur piedalījās piemiņas dievkalpojumā. Dievkalpojumu vadīja pulka mācītāji A. Piebalgs un K. Hermanis. — Plašākas svinības bija sarīkojusi Liepas nodaļa. Pie Liepas Atbrīvošanas pieminekļa notika svinīgs varoņu piemiņas akts. Pēc dievkalpojuma, kuŗu vadīja māc. H. Hermanis, svinīgā brīža dalībniekus uzrunāja II bataljona kom. K. Skujiņš. Aizsargi pie pieminekļa nolika vaiņagu. Vakarā notika brīvdabas teātŗa izrāde.

* Mazstraupes aizsardžu pulciņš 15. augustā nosvinēja 10 gadu darbības atceres svētkus. Svinības ievadīja dievkalpojums Straupes baznīcā. Pēc tam Straupes lauksaimniecības b-bas namā svētku aktu ar uzrunu atklāja pulka kom. M. Treijs. Pulciņa darbības pārskatu sniedza priekšniece Ozoliņa. Svinības noslēdza kopējs azaids un teātŗa izrāde.

* 2. un 3. septembrī Cēsu garnizona šautuvē pie Niniera ezera notika pulka gadskārtējās šaušanas sacīkstes, kuŗas vadīja pulka komandieŗa palīgs kapt.-ltn. R. Freibergs. Individuālā sacensībā ar šautenēm dalībnieki bija sadalīti četrās klasēs. Rotu sacensībā 1. vietu izcīnīja 8. rota, bet nodaļu sacensībā — Lizuma nodaļa. Pēc sacīkstēm uzvarētājiem balvas izdalīja pulka kom. M, Treijs. Vadoņa balvu ieguva Olģerts Dambrovs (Lizuma n.).

* 12. septembrī Cēsu pilsētas sporta laukumā risinājās pulka meistarsacīkstes vieglatlētikā. Meistara nosaukumu vieglatlētikā izcīnīja III bataljons ar 56 punktiem, iegūdams Mārsnēnu pagasta sabiedrisko organizāciju ceļojošo balvu. Labākā sporta pulciņa nosaukumu ieguva Priekuļu nodaļas sporta pulciņš. Atsevišķās sporta disciplīnās pirmās vietas izcīnīja: 60 m skrējienā — Vēveris (7,6 s.); 100 m skrējienā — Vēveris (11,9 s.); 400 m skrējienā — Vēveris (1 min.); 800 m skrējienā — Zutis (2:12,2 sek.); 3000 m skrējienā — Zutis (10:6,5 sek.); 5 km soļošanā — Cīrulis (24:27 sek. — jauns pulka rekords); lodes grūšanā — Ramāts (11,91 m); tāllēkšanā ieskrienoties — Fišers (5,72 m); diska sviešanā — Holsts (33,38 m — jauns pulka rekords); augstlēkšanā ieskrienoties — Ūdris (1,65 m); šķēpa mešanā—Holsts (44,41 m); kārtslēkšanā — Dadzītājs (2,80 m). Pēc sacīkstēm aizsargu namā pulka fiziskās audzināšanas instruktors R. Ķirkums pasniedza uzvarētājiem balvas. Noslēgumā klātesošie sumināja Valsts Prezidentu, valdību un aizsargu organizācijas vadību.

* 19. septembrī notika pulka meistarsacīkstes volejbolā un zibeņturnīrs futbolā. Pulka labākās volejbola komandas nosaukumu izcīnīja Jaunpiebalgas nodaļas spēlētāji: P. Rusovs, J. Rusovs, K. Štālmanis, A. Cers, J. Ducēns un A. Pabērzs. Futbola turnīrā uzvarēja sporta kluba kombinētā komanda. Pēc sacīkstēm pulka kom. M. Treijs uzvarētājiem pasniedza balvas. Sacīkstes vadīja fiziskās audzināšanas instruktori E. Zālītis, A. Šmits un v. v. G. Krūmiņš.

* Pulka koris, gatavodamies Latvijas vispārējiem dziesmu svētkiem, apvienojies ar Cēsu viesīgās biedrības kori un, diriģenta Berkholca un V. Bišera vadībā, rosīgi iestudē dziesmas.

* Rīgas papīru fabriku akciju sabiedrības direkcija (Līgatnē) dāvinājusi pulkam lietotu vieglā tipa autobusu. Auto ir labā braukšanas kārtībā. Par vērtīgo dāvinājumu pulka kom. M. Treijs izteicis pateicību.

11. Tukuma pulks.

* 26. septembrī Zemītē atklāja aizsargu namu. Svinībās ieradās aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, pulka kom. E. Maurīņš u. c. viesi. Pie ieejas aizsargu namā aizsargu priekšnieku apsveica nodaļas priekšnieks Puriņš. Svinības ievadīja dievkalpojums. Draudzes māc. Roze jauno ēku iesvētīja. Tad nodaļas priekšnieks Puriņš nolasīja pārskatu par nama būvi. Veco klēti ar attiecīgu zemes gabalu aizsargu organizācijai dāvinājusi Zemītes koppienotava, ziedojot šim nolūkam arī naudas līdzekļus Ls 1588,— apmērā. Nama izbūve līdz šim izmaksājusi Ls 18.630,—, bet ja pieskaita aizsargu un sabiedrības darba klaušas — kājnieku un zirdzinieku dienas, dāvinātos materiālus un ziedotās darba dienas, tad Ls 26.500. Nama celšanu rosīgi atbalstījusi arī pagasta sabiedrība. Šim nolūkam patērētāju biedrība «Ziedonis» ziedojusi Ls 750,—, pagasta valde — Ls 420,—, bet Kultūras fonds Ls 5000,—. Pārējos līdzekļus sagādājusi aizsargu nodaļa. Aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, atklājot aizsargu namu, nesa sveicienus no Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa un sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa, aizrādot, ka šis nams nav celts tikai aizsargiem, bet visas pagasta sabiedrības vajadzībām un izteica pateicību šī lielā darba talciniekiem un atbalstītājiem. Vakarā jaunās skatuves notika pirmā teātŗa izrāde, uzvedot R. Blaumaņa «Indrānus».

* Valsts Prezidenta balvu labākajam šāvējam šaušanā ar šauteni izcīnīja Zantes nodaļas aizsargs Hermanis Ozoliņš-Lautenbachs — ar 10 lodēm trāpīdams 71 pkt.

* Vānes nodaļa 29. augustā sarīkoja 8. rotas sporta pulciņu meistarsacīkstes vieglatlētikā. 1937. g. rotas meistara nosaukumu ar 87 punktiem izcīnīja Vānes nod. sporta pulciņš, bet kausu savā īpašumā ar 317 punktiem ieguva Aizupes nod. sporta pulciņš. Atsevišķās disciplīnās labākie: 100 m skrējienā — A. Bachs (Aizupe), lodē — Dzelme (Vāne) un 1500 m skrējienā — Vārpiņš (A.). Tāllēkšanā — Bachs (A.); šķēps — Dzelme (V.); granātu mešanā — Grīnhofs (Matkule); 3000 m soļošanā — Miza (V.); 4×100 m stafetē — Aizupes sporta pulciņš.

* Aizupes nodaļas rīkotās vieglatlētikas un riteņbraukšanas sacīkstes bija pulcējušas kuplu dalībnieku skaitu no 14. Kuldīgas, 1. Talsu un 11. Tukuma aizsargu pulkiem. Ar sevišķu interesi gaidīta tika 40 km riteņbraukšanas sacensība. Sacīkšu rezultāti: 40 km riteņbraukšanā 1. v. E. Vārpiņš (Aizupes sp. p.) 1 st. 21:51,5, 2. v. J. Platacis (14. KAP Cieceres sp. p.) 1 st. 24:23, 3. v. K. Cinis (Aizupes) 1. st. 25:32,3. Viegatlētikā: 60 m skrējienā 1. v. A. Bachs (Aizupe) 7,3 sek., 2. v. V. Valters (št. rota) 7,5 sek. Lodes grūšanā: 1. vietā Ž. Veinbergs (Zante) 10,81 m, 2. v. P. Krūmiņš (Zante) 10,19 m. 1500 m skrējienā: 1. v. V. Kāposts (Zemīte) 4:39,8 sek., 2. v. V. Ciemiņš (Zemīte) 4:43,7 sek. Jaunatnei līdz 15 gadiem 60 m skrējienā uzvarēja A. Krīgers (Aizupe) 8,7 sek. Tāllēkašnā A. Krīgers 4,58 m. Lodes grūšanā (4 kg) — E. Gulbis (Vāne) 10,25 m. Balvas saņēma visu disciplīnu uzvarētāji, bez tam E. Vārpiņš (Aizupe) ieguva ceļojošo balvu 40 km riteņbraukšanā — sacīkšu velosipedu.

12. Ilūkstes pulks.

* Pulka II bataljona aizsardžu diena Bebrenē sākās ar pulka kom. J. Pubuļu uzrunu. Sekoja lekcijas: «Latvju sievietes klusā varonība A. Brigaderes darbos» — aizsardze A. Lesiņa, «Rakstura audzināšana» — J. Students, «Augļu sulu iegūšana un uzglabāšana» — aizsardze A. Druviņa, «Aizsardze sabiedrībā» — aizsardžu instruktore L. Torgani. Koncerta daļā bija solo dziesmas, klavieru solo un aizsardžu dubultkvartets. Aizsardžu dienu noslēdza pulka vec. aizsardze A. Druviņa, izsakot prieku par ieguvumiem kopējā darbā.

* 15. augustā Bebrenes parkā notika dziesmu diena, kuŗā piedalījās Bebrenes, Rubenes, Ilzu un Kaldabruņas koŗi, virsdiriģenta J. Stabulnieka vadībā. Svētki bija pulcējuši tuvu pie 4000 klausītāju. Pirms dziesmu dienas atklāšanas, svētku dalībnieki pulcējās skolas parkā pie kritušo varoņu pieminekļa, kur notika brīvības cīnītāju godināšana. Vaiņagus nolika pulka kultūrālās nozares vadītājs, tautskolu insp. K. Upītis un Bebrenes mazpulks. Dziesmu dienu atklāja sabiedriski kultūrālā dep-ta propagandas nodaļas vadītājs Labsvīrs. Dziesmas izpelnījās klausītāju piekrišanu.

* 22. augustā Raudas nodaļa rīkoja sporta sacīkstes. Pirmās vietas ieguva: augstlēkšanā — A. Sīmanis, tāllēkšanā — V. Sīmanis, 100 m skrējienā — A. Sīmanis, Riteņbraukšanā, 4 km, pa kalnainu apvidu — Lašu nod. sportists J. Ivāns ar laiku 9 min. 30 sek. Volejbolā uzvarēja Raudas sporta pulciņš ar 15:11; 15:6. Trauksmē ar 100 m skrējienu pirmais pienāca pie starta V.

Sīmanis. Kurpju meklēšanā ar 100 m skrējienu uzvarēja sportists A. Cālītis.

* 12. septembrī Silenes nodaļā bija sporta sacīkstes. Labākos rezultātus uzrādīja: sievietēm — 100 m — St. Spruženiece 14,9 s., tāllēkšanā — St. Spruženiece 4,29 m, augstlēkšanā — St. Spruženiece 1,35 m, lodes grūšanā — St. Spruženiece 8,63 m. Vīriešiem — 100 m Šķeters 12,6 s., 1500 m — Pavlovs 5:26, 800 m — Nitišs 3:07,7, 3000 m soļošanā — Viļķelis 15:30,5, augstlēkšanā — Skalbe 1,50 m, tāllēkšanā — Skalbe 5,23 m, šķēpa mešanā — Šķeters 53,40 m (jauns pulka rekords), lodes grūšanā — Skalbe 10,415 m, diska mešanā — Nitišs 32,80 m.

13. Bauskas pulks.

* Sabiedrisko dzīvi Bauskā jau trīs gadus vada aizsargu pulks, kuram ir savs nams ar piemērotām sarīkojumu telpām. Šoruden, ievadot ziemas sezonu, pulks rīkoja 25. septembrī Jelgavas teātra viesizrādi ar komēdiju «Pigmalions». Šai izrādei sekos vesela rinda «Zemnieku drāmas» teātra izrāžu un koncerti. Arī pulka drāmatiskā trupa sniegs vairākus uzvedumus, bet koris un orķestris dos koncertus. Drīzumā atjaunos iecienītos kluba vakarus. Nodaļas rosīgi gatavojas kultūrālam darbam pagastos.

* 7. novembrī Bauskā notiks bazārs pulka apmērā. Šim bazāram katrs aizsardžu pulciņš gatavo 5 vērtīgus rokdarbus, bet štāba aizsardzes katra dāvās vienu rokdarbu. Bazāru noslēgs ar teātra izrādi pulka drāmatiskā ansambļa iestudējumā.

* No 12. līdz 15. augustam pulka sportistu izlase pirmo reizi izgāja 4 dienu nometnē, Ziedoņu dārzkopības skolas parkā. Nometne nebija domāta atpūtai, bet nopietnam treniņam. Sportistu nodarbības vieglatlētikā vadīja valsts treners Rinne un viņa palīgs Dekšenieks, kas vadīja arī sporta spēles, basketbolu un volejbolu. Stila peldēšanu pasniedza nometnes priekšnieks — pulka fiziskās audzin. instruktors Panteļejevs. Pēdējās divās dienās notika pulka meistarsacīkstes vieglatlētikā. Sasniegtie labākie rezultāti šādi: 100 metru skriešanā — A. Reneslācis ar 11,8; 400 m skriešanā — J. Kalniņš 59,8; 800 m skriešanā — B. Kavals 2,14,2; 8000 m skrējienā — A. Grīga 17:59,6; 4×100 m skrējienā — Īslīces pulc.; 3×10000 m skrējienā — Īslīces pulciņš; 3000 m soļošanā — V. Lausejs 15:12,2; tāllēkšanā — A. Boķis 5,62; augstlēkšanā — R. Baris 1,60; kārtslēkšanā — R. Baris 2,75; lodes grūšanā — A. Boķis 11,20; diska mešanā — A. Boķis 33,63; granātā — A. Mengots; šķēpa mešanā — A. Boķis 44,68. Pēc punktiem vērtējot: Īslīce ar 107 punktiem; Bauska — 87; Mežotne — 78; Vecmuiža — 53 un Iecava ar 13 punktiem.

* Taurkalnes aizsardžu pulciņš 22. augustā svinēja 10 darbības gadu atceri. Svētrunu baznīcās sacīja mācītājs G. Turss, dievkalpojumu kuplināja orķestris un koris. Biedrības namā priekšatu par pulciņa darbību sniedza pulciņa priekšniece Strautniece. Svinību dalībnieki ar piecelšanos godināja pulciņa pirmās priekšnieces Vecvagares piemiņu. Pulciņu apsveica un par tā darbu pateicās pulka kom. Vērpelis, apriņķa lauku pašvaldību vecākais Piekuss u. c. Sekoja orķestra koncerts, Stūra vadībā, un koŗa dziesmas, diriģentu Zommera un Tīdemaņa vadībā.

* Mežotnes aizsardzes un aizsargi 12. septembrī pamatskolas telpās rīkoja plašu mantu izlozi un pēc tās teātra izrādi. No izlozējamām mantām vislielāko ievērību pelnīja aizsardžu rokdarbi — baltie darbi un izšuvumi. Vakarā Zemnieku drāmas teātris izrādīja «Kristapu Kauguru». Apmeklētāju bija daudz. Sarīkojums deva ap 1000 Ls atlikuma.

14. Kuldīgas pulks.

* Varoņu piemiņas dienā pulka II bataljons rīkoja aizsargu un aizsardžu dienu. Jau no rīta aizsargu mītnē sāka pulcēties bataljona vienības. Pēc sarindošanās aizsargi un aizsardzes devās uz tirgus laukumu, kur tiem pievienojās pārējās organizācijas, valsts un pašvaldības iestāžu darbinieki un citi, lai kopīgi dotos uz Saldus Brīvības cīnītāju kapiem pieminēt kritušos varoņus. Kapos izjustu svētrunu teica pulka vecākais mācītājs Kangars, bet lūgšanu un svētīšanas vārdus — mācītājs Buģis. II bataljona kom. T. Lepše nolika pie Brīvības cīnītāju pieminekļa bataljona vārdā vaiņagu, bet pulka vecākā aizsardze Pussare nolika ziedu veltes uz virsleitn. Daneberga kapa. Saldus pilsētas galva A. Zandbergs nolika vaiņagu pilsētas pašvaldības, organizāciju un iedzīvotāju vārdā. Bataljona parāde notika tirgus laukumā. To pieņēma pulka kom. J. Kalve. Parādes dalībnieki un lielā skaitā sapulcējušies iedzīvotāji sumināja Valsts Prezidentu, kaŗa ministru, nacionālo valdību un aizsargu priekšnieku. Saldenieku sveicienus bataljonam viņa svinībās nodeva pilsētas galva A. Zandbergs, kuram pateicās bataljona kom. T. Lepše. Tālākās svinības noritēja Kalnamuižas parkā, kur klātesošos uzrunāja bataljona kom. T. Lepše. Viņa runu noslēdza Dziesma brīvai Latvijai. Tālāk runu teica sabiedrisko lietu ministrijas lektors J. Vītiņš. Sekoja orķestra koncerts, tautisko deju uzvedumi, vingrojumi un citi priekšnesumi.

* Pulka riteņbraucēju rota, lai veicinātu izturību, veiklību un lai radītu savā vidū sacensības garu, rīkoja 29. augustā militāras sacīkstes. Starta vieta šogad bija Kuldīgas aerodroms, bet gala mērķis — pulka šautuve. Distances garums ap 60 klm, ar dažādiem ceļiem un šķēršļiem. Pēc atgriešanās pie mērķa katrs dalībnieks izpildīja šaušanas vingrinājumu. Sacīkšu dalībnieki ieguva šādas balvas: aizs. K. Graubics — inž. Restberga dāvāto velosipeda apgaismošanas ierīci; gr. kom. A. Dabiņš — Skrundas ārstu un agronomu dāvāto kabatas pulksteni; serž. A Laugalis — Saldus tirg. Kullera dāv. rokas pulksteni; aizs. Z. Ronis — Kuldīgas str. arodb-bas pr-ka Grosmaņa dāv. Ls 15,— naudā; aizs. R. Levics — firmas A. Grobiņš, Rīgā, mēteli; gr. kom. kom. R. Bergs — skolotāju Grīnberga un Oļechnoviča, Skrundā, sudr. tortes nazi; aizs. A. Reņķis — tirgot. Brandta, Saldū, elektr. galda spuldzi; aizs. N. Vistrēms — tirgot. Vaisa un Brainina, Saldū, bikses; gr. kom. K. Kažoks — rotas kom. A. Vasarāja dāvāto žurnālu «Aizsargs» 1938. gadam.

15. Liepājas pulks.

* Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa dāvāto balvu «Aizsargu pulku labākajam šāvējam» 29. augustā pulka šaušanas sacīkstēs izcīnīja Riteņbraucēju rotas aizsargs Kārlis Jēkabnieks, trāpot ar 10 lodēm 72 pkt

16. Jelgavas pulks.

* 29. augustā Jelgavā notika pulka un Jelgavas latviešu biedrības rīkotā dziesmu diena, kurā piedalījās 16 koŗi ar 600 dziedātājiem. Pulkst. 16 dziedātāji kopīgā gājienā no aizsargu mītnes devās uz svētku vietu Vienības parkā. Tur Zemgales dziesmu dienu atklāja Jelgavas pilsētas galva H. Štolcs.

16. J. a. p. aizsardzes III Pļaujas svētku parādē.

Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš nodod jaunā aizsargu lidoņu nama atslēgu aizsargu aviācijas priekšniekam J. Ērglim.

Viņš uzsvēra, ka pēc vecās tridicijas latvju tauta prieku izteic dziesmās. Arī pirmā izstāde Jelgavā 1885. gadā bija apvienota ar dziesmu svētkiem, kuŗi notika šinī pašā vēsturiskajā Vienības parkā. Pilsētas galvas runai sekoja valsts himna. Koris sumināja Valsts Prezidentu K. Ulmani ar «Vadoņa suminājumu». Tāpat dziedātāji sumināja kaŗa ministru ģen. J. Balodi un nacionālo valdību. Dziesmu dienas svinīgo daļu noslēdza dziesma brīvai Latvijai. Virsdiriģenta Jēkaba Mediņa vadībā koŗi nodziedāja J. Vītola «Gaismas pili», E. Dārziņa «Mēness starus stīgo» un J. Zālīša «Ceļš uz dzimteni». Virsdiriģenta P. Muraškas vadībā dziedātāji izpildīja J. Norviļa «Dziesmu kalnā», V. Dārziņa «Birzēm rotāts» un pārējo programu. Dziesmas klausītājiem patika. Dziesmu dienas apmeklētāju skaits bija ap 1000.

* 5. septembrī, Pļaujas svētku dažādos norīkojumos, kā goda sardzē, sanitārā dienestā, kārtības uzturēšanā, špalerās un citur norīkotie komandieŗi, aizsardzes un aizsargi bija ieradušies neiztrūkstoši un uzticēto dienesta pienākumus veica ar lielāko prieku, centību un akurātību. Visiem pulka dalībniekiem un dalībniecēm, kas pielikuši roku un sirdi lielajos tautas svētkos, pulka komandieris dienesta vārdā izteicis pateicību. Tāpat izteikta pateicība koŗu diriģentiem, dziedātājiem un dziedātājām, kas izrādījuši lielu darba mīlestību dziesmu dienas sekmēšanā.

* 15. augustā svinīgo solījumu deva Zaļenieku aizsargi un aizsardzes. Dievkalpojumu noturēja un svētrunu baznīcā teica mācītājs Voitkus. Pēc svinīgā solījuma aizsargus un aizsardzes uzrunāja pulka kom. A. Ausmanis. Kā goda viesi svinībās bija aicināti visi pagastā dzīvojošie Lāčplēša kaŗa ordeņa kavalieŗi.

* Sniķerē 22. augustā notika aizsargu nama pamatakmens likšanas svinības. Nama pamatos iemūrēja pergamenta rulli, kuŗu parakstīja pulka komandieris A. Ausmanis, bataljonu komandieŗi, Jelgavas novada mazpulku inspektors u. c. viesi. Vakarā Sniķeres aizsargi un aizsardzes uzveda V. Zonberga lugu «Seržants Vīksna».

17. Rēzeknes pulks.

* 8. augustā Rēzeknē notika Latgales apgabala aizsargu pulku vieglatlētikas sacīkstes, kurās piedalījās 3. Ludzas, 12. Ilūkstes, 17. Rēzeknes, 18. Daugavpils un 19. Jaunlatgales aizsargu pulku labākie sportisti. Sacīkstes vadīja 17. Rēzeknes a. p. fiz. audz. instruktors A. Švedrevics un instruktore E. Ratniece. Ceļojošās balvas, ar punktu vairākumu, ieguva 17. Rēzeknes aizsargu pulks — vīriešiem 156,5 un sievietēm 89 pkt. Otrā vietā palika 18. Daugavpils aizsargu pulks.

* 15. augustā iesvētīja Bukmuižas nodaļas aizsargu namu. Svinībās ieradās aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls, aizsargu štāba saimniecības daļas priekšnieks Fr. Upelincis, pulka kom. V. Zarāns, viņa palīgs J. Salmiņš, 9. Rēzeknes kājnieku pulka pārstāvis pulkv.-ltn. Zeltiņš, Rēzeknes kaŗa apriņķa priekšnieks pulkv.-ltn. Līcis, Rēzeknes apriņķa lauku pašvaldību vecākais Kozul-Kaža, Rēzeknes pilsētas galvas vietn. Sēja, 18. Daugavpils aizsargu pulka komandieris u. c. Aizsargu namu iesvētīja Bukmuižas R.-katoļu draudzes prāvests Kazlašs. Namu atklāja aizsargu priekšnieks. Savā uzrunā viņš aizrādīja, ka nams kalpos sabiedrībai un viņā varēs veidot vietējo iedzīvotāju kultūrālo dzīvi. Klātesošie sumināja Valsts Prezidentu, kaŗa ministru, sabiedrisko lietu ministru, valdību un aizsargu vadību. Daudzajiem apsveicējiem pateicās pulka kom. V. Zarāns. Zemi nama būvei devusi Bukmuižas Romas-kat draudze, bet ēku — Bukmuižas patērētāju biedrība. Nama pārbūve izmaksājusi apm. 9000 ls.

* 8. septembrī Rēzeknē notika Latgales apgabala otrās jāšanas sacīkstes, Rēzeknes kaŗa apriņķa priekšnieka pulkv.-ltn. J. Līča vadībā. Sacīkstēs piedalījās 17. Rēzeknes un 19. Jaunlatgales aizsargu pulku labākie jātnieki. Smagajā klasē jāšanā pār šķēršļiem pirmo vietu izcīnīja 17. Rēzeknes a. p. aizsardze J. Kaņepāja. Vieglajā klasē lēkšanā pār šķēršļiem pirmo vietu izcīnīja 17. Rēzeknes a. p. aizsargs St. Rancāns. Gludskriešanā 1000 metros 1. vietu ieguva Kaņepāja, bet otro vietu — Šaitāns no 19. Jaunlatgales a. pulka. Smagajā klasē 8 uzvarētāji un vieglajā klasē 6 uzvarētāji saņēma naudas balvas, no 5—50 latiem katrs. Aizsargu pulku ceļojošo kausu ieguva 19. Jaunlatgales aizsargu pulks. Kopsumā 19. J. a. p. saņēma 12 balvas un 17. R. a. p. — 11 balvas.

* 24. septembrī plkst. 01.30 pulka kom. V. Zarāns ar vietējo iestāžu pārstāvjiem pie pilsētas robežas sagaidīja 9. Rēzeknes kājnieku pulku, kuŗš atgriezās no armijas manevriem. Sagaidītāji apsveica pulka komandieri plkv. Ceplīti un pulka kaŗavīrus ar manevros gūtām sekmēm un atgriešanos. Tanī pašā dienā 17. Rēzeknes aizsargu pulks, pilsētas valde un apriņķa pašvaldību vecākais aizsargu pulka mītnē deva vakariņas 9. Rēzeknes kājnieku pulka virsniekiem.

18. Daugavpils pulks.

* 7. augustā pagāja 10 gadi, kopš D. Silavs atrodas Daugavpils aizsargu pulka un apriņķa priekšnieka amatā. Daugavpils apriņķis, iedzīvotāju daudzuma ziņā, ir pirmais mūsu valstī, — tas vien jau nozīmē, ka S. pieder pie mūsu labākiem administrātoriem. Ja Daugavpils apriņķī aizsargi, pašvaldības un policija sadarbojas labā saskaņā, tad arī tas lielā mērā ir D. Silava nopelns. Atzīmējot D. Silava amata jubileju, viņa darba vietā ieradās apriņķa policijas, pašvaldību, aizsargu pārstāvji un pasniedza adresi.

* Vīpes nodaļa pašu spēkiem 22. augustā Landzānu siliņā sarīkoja brīvdabas izrādi. Uzveda Alunāna «Kas tie tādi, kas dziedāja». Visu galveno lomu tēlotāji guva skatītāju piekrišanu. Noslēgumā notika Jēkabpils izglītības b-bas koncerts.

* Pulka 1. un 2. rotas aizsargi 11. un 12. septembrī pulcējās Ungurmuižas pamatskolā rudens apmācībām, kuŗas vadīja pulka kom. palīgs kapt. Lagzdiņš. Pēc mācību gaitas bija redzams, ka visu pakāpju komandieŗi, kā arī aizsargi mācībām rūpīgi gatavojušies. Dažas pielaistās kļūdas sakaru organizēšanā izsauca raksturīgus pārpratumus, ko pie mācību iztirzāšanas vispusīgi apskatīja. Ar dziesmām un mūziku mācību dalībnieki devās uz nometni, kur tos sagaidīja aizsardzes ar siltām pusdienām. Vakarā Ungurmuižas aizsargi uzveda V. Lāča lugu «Tālais ceļš», A. Krama iestudējumā. Pārpildītā zāle ilgiem aplausiem izteica atzinību tēlotājiem un apveltīja tos ziediem.

19. Jaunlatgales pulks.

* Valsts Prezidenta balvu labākajam pulka šāvējam 29. augusta šaušanas sacīkstēs ieguva aizsargs A. Šalkovskis, trāpīdams 79 pkt.

* Gauru aizsardžu pulciņš 22. augustā svinēja 10 gadu pastāvēšanas svētkus. Šis ir pirmais aizsardžu pulciņš, kas nodibinājās pulkā. No dibināšanas dienas pulciņā kā vadītāja - priekšnie-

ce darbojas Helēna Pešūdova. Pulciņš daudz rūpējies par sabiedriskās un kultūrālās dzīves uzplaukšanu šajā pierobežas novadā. Svinības ievadīja dievkalpojums Korovkas pareizticīgo baznīcā. Svinību dalībniekus Petrokovas kalnā pulka komandieŗa vārdā uzrunāja tautskolu insp. J. Jēkabsons. Brīvdabas izrādē noskatījās ap 1000 apmeklētāju. Daudz apmeklētāju pulcēja arī aizsardžu rokdarbu izstādē. Tajā redzamie latviskie darbi norādīja uz pulciņa rosīgumu šinī nozarē.

* Rugājos 22. augustā atklāja brīvības cīnītāju pieminas plāksni un atzīmēja aizsargu nodaļas 15 gadu pastāvēšanu. Pie pagasta nama notika parāde, kuŗā piedalījās aizsargi, aizsardzes un mazpulki. Parādi pieņēma pulka kom. palīgs Matcats. Gājiens devās uz Rugāju pamatskolu, pie kuŗas izejas piestiprināta piemiņas plāksne tiem 22 kritušiem, kas piedalījušies Rugāju atbrīvošanā. Plāksni atklāja p. kom. p. Matcats un to iesvētīja mācītājs Grīvāns un priesteris Mazurs. Pēc tam skolas telpās notika koncerts, kuŗu noklausījās vairāk par 1000 apmeklētāju.

* 12. septembrī pulka I bataljons noturēja gadskārtējās rudens apmācības. Bez kājniekiem manevros piedalījās arī jātnieku eskadrons un «bruņu» mašīnas. Mācības, piedaloties 7. Siguldas k. p. virsniekiem un instruktoriem, vadīja pulka kom. palīgs kapt.-ltn. Matcats. Noslēgumā pulka kom. G. Mežulis īsā uzrunā norādīja uz miera laika «kauju» lielo nozīmi un izteica pateicību, sevišķi kaujas sanitārai nodaļai un tās vadītājiem, par pienākumu priekšzīmīgu pildīšanu.

Dzelzceļu pulks.

* 15. augustā pulks atskatījās uz 9 gadu pastāvēšanu. Pulka komandieris J. Ozoliņš pulka dalībniekus apsveicis pavēlē: «Komandieŗi, aizsargi, aizsardzes, sportisti un sportistes! Katrs cilvēks pēc padarītā darba mēdz it kā uz brīdi apstāties, pārdomāt, kas ir veikts, kas ir iegūts. Šāds brīdis mums ir pienācis šodien mūsu pulka 9 gadu pastāvēšanas dienā un ar neliekuļotu prieku es varu apliecināt, ka jūs savus pienākumus godam esat veikuši, vienmēr un visur paturēdami prātā, ka pāri personīgām interesēm, mums ir viens kopējs mērķis — mūsu tauta, mūsu valsts. Šodien, mūsu gada un karoga svētkos, apņemsimies savās sirdīs un svēti turēsim solījumu, turpmāk ar vēl lielāku pašaizliedzību, ar vēl svētāku ticību veikt savus pienākumus vienprātībā, saticībā, saderībā, visiem labā saskaņā, kopīgi cenšoties bez naida un skaudības, vienmēr un visur būt mūsu valsts vienības gara nesējiem un paudējiem. Apsveicot jūs visus gada pastāvēšanas dienā, novēlu, lai darba vienprātība, darba un dzīves prieks arī turpmāk mājotu jūsos, veidot pulku par lielu un varenu aizsardzības spēku mūsu Latvijai!»

* Valsts Prezidenta dāvāto balvu pulka labākam šāvējam, pulka šaušanas sacīkstēs 28. augustā izcīnīja Skrīveru nod. grupas kom. Alfrēds Strazdiņš, ar 10 lodēm trāpot 69 pkt.

* Dzelzceļu aizsargu pulka Saldus nodaļa un aizsardžu pulciņš 12. septembrī svinēja savu atklāšanas dienu. Svinības ievadīja ar nodaļas aizsargu un aizsardžu svinīgo solījumu, ko pieņēma pulka kom. J. Ozoliņš. Svinīgā solījuma aktā bija klāt Saldus pilsētas galva V. Zandbergs, policijas iecirkņa priekšnieks P. Lekše, tautskolu inspektors A. Sīlis, organizāciju pārstāvji un Saldus aizsargu vienību komandieŗi. Akta dalībnieki kopējā gājienā devās uz Saldus ev.-lut. baznīcu, kur notika svinīgs dievkalpojums. Orķestris no baznīcas torņa atskaņoja korāli. Aizlūgumu noturēja draudzes mācītājs R. Vanags. Svētku runu teica un svētīšanu izdarīja prof. V. Maldonis. Svinības turpināja Saldus sadraudzīgā biedrībā, kur notika Zemnieku drāmas teātra viesizrāde, uzvedot lugu «Nezināmā».

Aizsargu aviācija.

* 2. oktobrī iesvētīja aizsargu aviācijas jauno mītni Spilves aerodromā un Rīgas pilsēta aizsargu lidoņiem dāvāja KOD2 lidmašīnu. Svinībās piedalījās izglītības ministrs prof. A. Tentelis, sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, tieslietu ministrs H. Apsītis, armijas komandieris ģen. K. Berķis, Rīgas pilsētas galva R. Liepiņš, aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls, Zemes bankas pārvaldnieks H. Dzelzītis u. c. goda viesi, kuŗus sagaidīja aizsargu aviācijas priekšnieks J. Ērglis. Jauno aizsargu namu atklāja sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, starp citu uzsvērdams: «Šīs dienas notikumi ir jauns gandarījums aizsargu lidotājiem. Draudzība, ko parāda sabiedrība, tāpat armijas draudzība un simpatijas lai aizsargu aviācijai ir jauns stiprinājums. Lai aizsargu lidoņi šai jaunajā namā nākdami un no tā iedami, patur prātā to, ko ir uzdevis aizsargu augstākais Vadonis — Valsts Prezidents K. Ulmanis: būt kārtīgiem savu pienākumu pildīšanā, redzot vienmēr savu acu priekšā mērķi, kuŗš nav kalpot personai, bet kalpot tautai un valstij.» Aizsargu aviācijas priekšnieks J. Ērglis sirsnīgos vārdos pateicās visiem, kas atbalstījuši jaunā nama celšanu. Tāpat viņš pateicās Rīgas pilsētai par dāvāto lidaparātu, solot, ka aizsargu lidotāji vienmēr kalpos Latvijas un galvas pilsētas aizsardzībai.

* 26. septembra rītā Rīgas aerodromā 8 Latvijā būvētas lidmašīnas — sešas KOD un divas VEF — pacēlās sacensības lidojumam «Apkārt Latvijai» ar maršrūtu: Spilve — Tukums — Kuldīga — Talsi — Ventspils — Liepāja — Auce — Bauska — Krustpils — Daugavpils — Koknese — Salaspils — Cēsis — Valmiera — Spilve. Lidojuma garums 1.129 km. Sacensībās galveno vērību nepiegrieza absolūti lielākajam ātrumam, bet vienmērīgam lidojumam ar mazāko degvielas patēriņu. Lidojums ilga divas dienas, pie kam lidotāji pārnakšņoja vai nu Krustpilī, vai Daugavpilī. Vērtējot apkārtlidojuma sekmes, pirmā vietā ierindojās Rīgas aviācijas skolas priekšnieks vltn. P. Sotnieks ar novērotāju B. Leitānu, kas lidoja uz VEF,a aeroklubam dāvātās lidmašīnas «Zilais putns». Šī lidmašīna šogad visveiksmīgāk veikusi apkārtlidojumu un izpelnījusies kaŗa ministra ģen. J. Baloža un kīno «Metropol» balvas. Otrā vietā aizsargu lidotāji — mēchaniķis T. Gailītis un novērotājs Pakuls; trešā vietā — aizsargu nod. priekšnieks Lešinskis un novērotājs L. Švalbe. Vismazāk apkārtlidojumā benzīna patērējusi Daugavpils lidmašīna «Kaija», kuŗu vadīja lidotājs R. Dzenis, novērotājs V. Priede, — iegūst Valsts elektrotechniskās fabrikas balvu. Vislabāk ziņojumus nometis norādītās vietās aerokluba lidotājs virsn. vietn. A. Lasmanis un novērotājs M. Raimonds, kas lidojuma laikā gan piedzīvoja vairākas laimīgas klizmas, tomēr lidojumu turpinot, priekšzīmīgi veicis ziņojumu nomešanas uzdevumu. Šie lidotāji iegūst civīlaviācijas inspektora plkv. J. Indāna dāvāto balvu.

* Aizsargu aviācija 26. septembrī dāvāja karogu Dzegužkalna mazpulkam Rīgā. Pēc māc. E. Stanges svētrunas, karogu mazpulkam pasniedza aizsargu aviācijas priekšnieks J. Ērglis.

Aizsargu aviācijas nams Spilves aerodromā.

Vilis Cedriņš

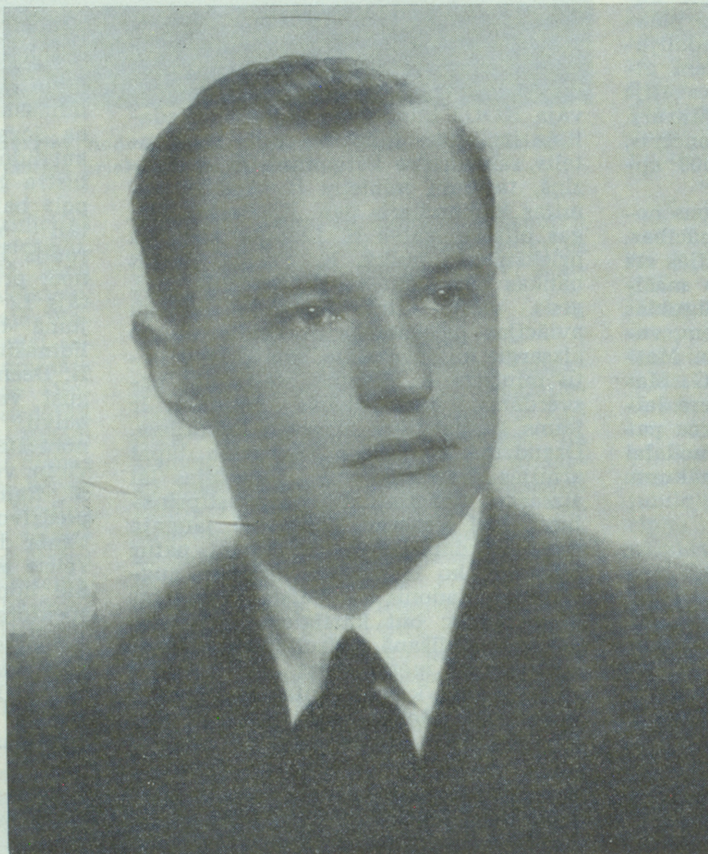
Alberts Sprūdžs

Mūsu prozas darbu vairumam valdošs ir novadniecisks raksturs. Katrs rakstnieks, saistīts ar kādu provinci, vai pilsētu, alkst glābt aizejošus laikmetus un pacelt savu zemi nozīmībā. Dažus gadus atpakaļ redzēdami no Latgales nākam krietnus cerību nesējus literātūrā un vērodami, ka no izloksnes šaurības tie pāriet uz rakstu valodu, tagad varam nojaust, cik attīstības spējīga un īpata Latgales novada rakstniecība. Mākslas bargais siets caur saviem režģiem draud izvēdināt daudzas viduvējības. Jo vairāk izceļas rakstnieki, kas raduši savu vērienu un savu garu iemiesot cilvēkos, kas viņus lasa un pārdomā. Krietns rakstnieka vārds ir droša garantija ticībai uz latgaliešu rakstniecības nākotni.

Par īstenu vārda mākslinieku jauno latgaliešu rakstnieku vidū veidojas Alberts Sprūdžs — dzīvs stāstītājs, krietns tautas rosmes un kļūdu izjutējs, spirgti un braši noskaņots darbinieks. Raibu un rosīgu sadzīvē, dīvainu tikumos, pirmatnības apšalkotu viņš tēlo savu dzimto zemi.

Sprūdžs dzimis 1908. g. Varakļānu pagasta Dekšārēs; ciema kalēja dēls. Beidzis Varakļānu ģimnaziju, strādājis par skolotāju Latgales lauku skolās, tagad ierēdnis Rīgā. Pirmos darbus Sprūdžs rakstījis dialektā, bet jo drīz, viens no pirmajiem latgaliešu rakstniekiem, sāk savus darbus publicēt rakstu valodā, iekaŗodams krietnu vārdu jauno latviešu rakstnieku vidū. Pirmie Sprūdža stāsti, kur tēlota Latgales sādžu ļaužu mīlestība, pārpilni ar novada kolorītu, liecina par jauneklību, izjūtu kvēlumu un graciozitāti.

1933. gadā iznāk Sprūdža pirmā stāstu grāmata «Bailēs un spaidos», un jau nosaukumā minētos grūtumus pa pilnam izbauda visi autora tēlotie jaunieši. Dievbijīgas sādžu meitas ik solī pavada skumjās krucifiksa acis, un bailes no grēka grožo dzīves vītālās dziņas. Raksturīgā stāstā «Debesu vārti» Cekulu Brigitu pat tiktālu pārņēmušas baznīcas leģendas, ka viņa atraida līgavaini, lai mīlētu vienīgi Debesu Brūtgānu un dzīvotu sapņos, ko citi sauc par murgiem un trakumu. Arī vecāku stingrais skats seko savu bērnu mīlas dzīvei, un vecāku aizspriedumi ir iemesls daudzu jauniešu drāmām. Ja dievbijība un vecāku aizspriedumi mīlētājus nevajā, tad mīla tos saista ar tādu primitīvu, varenu spēku, ka puiši meitu dēļ lec ugunī,

Alberts Sprūdžs.

tiek bez dzīvības izvilkti no āliņģa, līdz dabū iecerēto. Sprūdža sižeti nav sevišķi neparasti, bet galvenā stāstu burvība mīt krāsainā Latgales dzīves tēlojumā, asprātīgos salīdzinājumos un sādžā lietotos apvidus vārdos. Kompozicijas atkārtošanos aizsedz lakoniskais un svaigais stāstījuma veids.

Otra grāmata — «Asaru liekņa» — iznākusi 1935. gadā. Autors pēc mīlnieku dzīves tēlojumiem guvis sižetu vispusību un stāsta par radu skaudību, dzērāja sievas likteni, atriebību, jaunas dzīves meklēšanu. Vērtīgs darbs ir «Ezera prieks», kur viegli un gaiši tēlota kalēja un tā dēla jaunās mītnes atrašana un pārliecinošs ir mazā Viktora dabas un darba prieks, kas grūtajai sādžas dzīvei piešķir laimes zemes burvību. Gaišais stāsts raksturo Sprūdžu par spēcīgu raženās dzīves tēlotāju. Drāmatisks sižets ir stāstam «Asaru liekņa»: tēvs dzērumā izsola meitu sliktam cilvēkam, raudādama Druvinieku Karolīna iet pie vīra - dzērāja, mājas dzīves postītāja un dauzoņas; tikai pēc pirmā bērna nāves viņš saprot savu ļauno dabu un lūdzas sievu: «Neatstāj mani, Karolīna! Varbūt no manis vēl iznāks cilvēks.» Mantkārība un baznīcas dzīve ciešā apvienībā rada ļaužu divkosību, un to spilgti tēlo Sprūdžs stāstā «Zelts», kur Agate skūpsta škaplerus, sapņos grābj zelta naudu, ķildojas ar radiem, lai tikai no vīra tēva mantojumā saņemtu krietnāko daļu. Dzīvē noraudzīte sižeti Sprūdžam izveidoti stāstos, kas satura un veidojuma ziņā stipri atšķiŗas viens no otra. Stāstos jaucas trūdu un asins smarža, asaru birgu apskaidro ticība dzīvei un darba prieks; sasniegts gan dziļums, gan plašums, tāpat veidojas varoņu psīcholoģiskais diapozons

Jaunākajos darbos Sprūdžu ieinteresējušas celtniecības problēmas. Gaŗā stāstā «Novadgrāvis» (iespiests šī gada «Brīvā Zemē») Sprūdžs rāda latgaliešu jaunekli, cīnoties ar kaimiņu izlaidīgo un reizē grūto dzīvi. Censonis ierosina novadgrāvja rakšanu, ar ko palielinās zemtuŗu zemes platība, un Latgales cieminieki kļūst turīgi. Celtniecības laikā zīmīgi ir ikdienas varoņi, ko Sprūdžs ar veiksmi tēlodams, padara nozīmīgus; lai minam namdaŗus stāstos «Koka sirds» un «Jumta sitējs» (iespiests «Aizsargа» šā gada 4. burtnīcā). Savam krietnākajam, jau minētam stāstam «Ezera prieks» Sprūdžs pabeidzis turpinājumu «Mātes sāpes», kur tēlots, kā labie ļaudis iedzīvojas ciemā un, parādot savu rakstura krietnumu, tos pārstāv visi kaimiņi. Latgales dzīves kolorīts Sprūdžam ik ar jaundarbu mazinās; tā vietā arvien stiprāka kļūst psīcholoģiskā puse; kompozīcija no sākta gala Sprūdža stāstos viduvēja.

Laikrakstos izkaisīti Sprūdža pastāsti. Vārdu «pastāsts» atvasinājis Sprūdžs. Kamēr daudziem avīžu feļetona rakstniekiem pastāsts nozīmē izlaidību, Sprūdžs to dēfinē šādi: «Nereti pastāsts ir maza novele. Un ar

anekdotu pastāstam var būt zināma līdzība savu beigu dēļ, jo tāpat anekdots, kā pastāsts ir jānobeidz ar negaidītu pārsteigumu. Atšķirība, kas rāda, ka pastāsts nav tikai literāri apstrādāts anekdots, bet gan kas cits, ir tāda, ka pastāstā lasītājs vairāk jūt patieso dzīvi nekā anekdotā, kur galvenais taisni ir asprātīgā izdoma.» Pastāsti Sprūdžam ir izdevīgs eksperiments, kaut gan krietnāku mākslinieciskų vērtību viņš sasniedzis tieši stāstā. «Aizsarga» lasītāji Sprūdža teicamo stāstnieka talantu var vērtēt arī stāstā «Apņemšanās sirds», kas iespiests žurnāla šinī burtnīcā.

Bez prozas Sprūdžam tuva ir dzeja. Viņš rakstījis dziesmas tautas svētku inscenējumiem un apdzejojis dzimteni krāsainos, možos pantos. Rediģēdams latgaliešu žurnālu «Straumi», viņš veido jauno liriķu ceļus un aizstāv rakstu valodu, vietā uzsvērdams, ka latgaliešu rakstnieki nevar izaugt izloksnes šaurībā. Sprūdžs ir neatlaidīgs tautas vienotās domas paudējs; ciešās garīgās saites ar Latgali, rakstnieka talants, enerģija un griba ir īpašības, kuŗu dēļ Sprūdžs no Latgales izaug liels un spēcīgs, un varam teikt arī otrādi: šo īpašību dēļ Sprūdžs savā novadā ieaug tik nesalaužams un varens, ka Sprūdža domas ir visas Latgales domas. Aiz Lubāna, Piebalgas un Alūksnes šalcošā ezeru zeme nodun jaunas kultūras jausmās, kad Latgales rakstnieks mūsu vadonības laikā, dedzīgu nākotnes nodomu pilns, strādā savai tautai.

Roberts Kroders

Latvijas svētku teātris

(Beigas.)

Latvju tauta nekad nav bijusi teātrāli pasīva, jaunais laiks to sevišķi aktīvizējis. Masu svētki Latvijā izveidojušies par nevairāmu kultūras un mākslas dzīves parādību. Sākot ar «Atdzimšanas dziesmu» šīs monumentālās izrādes vistiešāk izteic tautas hēroisko tieksmi. Tās palīdz jaunu dzīvību raisīt tautas ģenijam. Un visas tās cildina vienotās valsts uzvaru. Šis moments arī nosaka lielo svētku un viņu izrāžu ideoloģiju, aistētiku un organizāciju. Katru gadu rīkotie darba un pļaujas svētki vieno spēles dalībnieku un skatītāju tūkstošus, kuŗu organizācija prasa skaidru, centrālizētu svētku teātŗa sistēmu. Pēdējos gados tā izveidojusies droša un precīza.

Šī svētku teātŗa stilu jau pašā sākumā nosacīja «Atdzimšanas dziesma». Jauna stila problēma tam vēl nav radusies. Bet būtu laiks to meklēt. Ja teātris, un jo sevišķi masas svētku teātris, ir daudzveidīga, dionīziska māksla, tad telpas un kustības izteiksmei jāmeklē vienmēr jaunas, pilnīgākas formas. Ar katru jaunu laikmeta ideju uzvaru šim teātrim jāaug līdzi un tālāk. Tam jābūt absolūti aktuālam. Sastingums kādā pieņemtā formalismā, kādā schēmatiskā uztverē nomāc svētku teātŗa garu. Kad formalisms nonāk konfliktā ar šāda teātŗa telpas simbolisko būtību, tad tas jau zaudējis savu radošo pamatu, savu attaisnojumu. Jo tad tas izpilda tikai oficiālu uzdevumu. Tas top par ierastību un vairs neaizrauj. Bet svētku teātŗa mērķis ir aizraut vistautiskā vienu domu, vienu jūtu, vienas ticības ekstazē.

Mēs zinām, ka šādas masu izrādes gaisina pilsonisko individuālismu, bijušā gadsimta kultūrālo mantojumu. Tas mums dod vienkopības reliģisko spēku. Teātris jau savā pirmsākumā ir reliģiska parādība. Bet katrā reliģiskā formā nav ietverta darbība. Taisni tā ir teātŗa zīmīgā atšķirība. Jo teātris ir līdzīgs un radniecīgs tādām reliģiskām formām, kas — kaut īsu brīdi — savieno daudzas dvēseles vienā izjūtā, ko darbība kāpina uz ekstāzi. Bet tam jāpiepildas krāsainā spēlē. Brīvdabas teātris prasa iespējami stipru spēles enerģiju un pārveidību daudzumu. Tas visiem līdzekļiem jäattālina no naturālistikas. Jo citādi tas viegli var izvērsties par kādu īstenības notikumu, kam nav spēka cilvēku pacelt un aizraut. Tas nozīmē, ka masu teātrim jābūt vispirms mākslinieciskam. Bet teātŗa mākslinieciskā veidojuma priekšmets ir kolektīvs un viņa aktuālā forma ir varonība. Vienaldzībai, pasīvitātei nav vietas tur, kur notiek vistautiska savienošanās, Apvienots cilvēku daudzums ir teātŗa dzīvais, pārveidojamais dabas spēks. Tādēļ teātris vienmēr ir vislaikmetīgākā māksla, jo katrs laikmets meklē savu vienību. Teātris ir aktīvākais palīgs šīs vienības atrašanā, izveidošanā un nostiprināšanā. Latvijas svētku izrāžu līnija, ko sāka «Atdzimšanas dziesma», ar sekmēm piepilda šo uzdevumu. Un trešie darba un pļaujas svētki (1937) ir šīs līnijas pēdējais piepildījums.

Trešo strādnieku svētku organizācija neatšķiras no divu pirmo uzbūves un norises. Svētku kulminācijas moments ir «Darba vienības slavas» inscenējums uz plašas estrades. Tā ir kantate un inscenējums reizē (ar Leonīda Breikša tekstu un Jāņa Mediņa mūziku). Izrādes pamatu veido Latvijas jaunās celtniecības spilgtākie momenti. Strādnieku grupas nāk un iet teātrālā procesijā, katra ar saviem darba rīkiem un standartiem. Tās pavada koŗu dziedājumi, koŗu runas un tautas dejas. Masu režija izrādē ir aktīva un disciplinēta, tā izveido jautru, noteiktu ritmu. Un darba pasaules izrādei tā atradusi skaidru, pregnantu formu. Lielu spēku visai izrādei dod fanfaristu grupa, kas ievada un noslēdz katru jaunu spēles posmu. Centrālās spēles figūras, kas būvētas uz solo dziedājumu, veido Nacionālās operas solisti. Tiem līdzi darbību piepilda operas baleta ansambļi un solisti, apvienotie strādnieku dziesmu koŗi un runu koŗi. Pēc hēroiski kāpinātā, enerģiskos ritmos izveidotā darba slavinājuma tā pati skatuve rāda lauku sētu, kur risinās jautras darbības un priecīgi pārsteigumi. Tā ir drastiska spēle par diviem dvīņu brāļiem, kuŗu līdzība rada burleskus pārpratumus un jautrību. Tā ir teātrālizēta tautas svētku starpspēle.

Trešo pļaujas svētku izrādes pamatā likta Aleksandra Grīna vīzija par ķēniņu Nameju: Zemgales atmoda. Grīns ir mītu radītājs. Viņa tēlus, viņa simbolus vēl visi mēs neesam aizmirsuši. Tauta atceras tos atkal. Tie viņai ir kas tāls un sens un tomēr neizskanējis. Grīns no šī tālā senuma izrauj apraktas atmiņas un lej viņās tadagnīgu dzīvību. Grīnu vienmēr saista un valdzina kāda neredzama,

«Zemgales atmodas» uzveduma aina III Pļaujas svētkos, Jelgavā.

netverama kopbūtne: pati tautas dvēsele. Seni sapņi un vizijas kairina viņa garu. Viņu vada neminămas iedvesmes, kas neatlaidīgi prasa formu. Tā radies viņa Nameja gredzens, Karoga meklētāji. Tie nav dzejnieka apolonisku sapņu veidojumi, tie ir mīti. Ar tiešu māksliniecisku redzību viņš mākslas simboliku pārvērš jaunā pasaules izskaidrojumā un rada mītu. Bet Grīnam mīts ir patiesība, ko viņš dod mums. Un mēs viņam ticam. Arī Zemgales atmodas formu veido intuitīvs, mītus radošs simbolisms. Jo tā ir vēsturiski simboliska mistērija, kas veido tautas ticību Namejam kā svētam brīnumam. Taisni šī ticība, šī kopapziņa ir Zemgales atmodas garīgais pamats. Un tur slēpjas arī pati teātra mākslas būtība, ko apliecina viskopīgas saprašanās moments. Pret viskopību paceļas varonis: Namejs. Varonī ietveras darbīgā forma, kas iedarbojas uz pārveidojamo pirmspēku (tautas masu). Kur šis pirmspēks uztver varoņa iedarbību, tur izaug darbība. Tā iedarbojas ķēniņa Nameja gars uz 13. gadsimta zemgaliešiem, kuri pārveidojas no pasīvas masas aktīvā, darbīgā tautas enerģijā. Grīns savā vizijā, no kuras izaug ekstāze, mākslinieciski gudri savienojis hēroisko un sabiedrisko momentu, izlīdzinājis augstumu un dziļumu. Un radījis ritma un harmonijas enerģijas nepārtraukto dziņu uz darbību.

Saprotams, ka masu teātra drāmaturģijai ir citi likumi, nekā slēgtam teātrim. Tā ir īpatna masu drāmaturģija, kas prasa monumentālu vienkāršību un koncentrāciju. Grīns to ir atradis un izveidojis ar suverēnu prasmi.

Jāņa Munča režija un dekorācija radījusi koncentrētu izlīdzināiumu starp vēsturisku reālitāti un fantastiku. Varbūt, ar pārsvaru uz īstenības tieksmi. Dažu scēnu izveidojumu pilnīgi vada reālisms, bet ar tautas svētku teātra būtību īstāka saskaņa ir teātrālai fantastikai. Kustības un skaņas organizācijas sarežģīto uzdevumu Muncis piepildījis droši. Izrādes partitūra: darbības sadalījumi atsevišķos scēniskos momentos, kustību izejas un gala punktu veidojumi, butaforija, kostīmi, skaņas un gaismas efekti Munča vadībā raisās loģiski un disciplīnēti. Telpas izmantošanā paliek vēl ilgas pēc radošās enerģijas lielākas daudzveidības bagātākiem scēniskiem kārtojumiem. Tautas svētku izrādēs ierastā tieksme pēc spēles dalībnieku un skatītāju masas saliedējuma ir tikai antīka atmiņa. Tā nekad nav vairs sasniedzama senā tiešumā. Mūsu laikā to nevar ne gribēt, ne piepildīt. Mums arī tautas svētku izrādes ir teātris, kur aktieri darbojas un publika skatās. Skatuves formas enerģijai jārada tā ekstāze, kas skatītāju aizrauj un paceļ izrādāmo viziju pasaulē. Reālā īstenībā, kaut svētku prieka brīdī, šādas savienošanās mēģinājumi vienmēr ir nevarīgi. Vienmēr paliek māksla, kas spēlē un dzīve, kas dzīvo.

Pļaujas svētku izrādi ievada plaši un impozanti izveidota zemkopības darba parāde, kas disciplīnētā procesijā dodas pa milzīgās skatuves plašo proscēniju. Pa priekšu joņo bruņoti jātnieki un aizplīvo karogu mežs: sarkanbaltie valsts un baltzaļie Nameja karogi. Darba parādes gājienā iet arāji ar spīļu arkliem plecos, tad pļāvēji, kūlēji, slaucējas, tiem pēdās zirgi velk ecēšas un divjūgu arklus, brauc traktori un sējamās, pļaujamās, kuļamās mašīnas. Beidzot gara rinda svētku pajūgu ar skaistiem ratiem un brašiem zirgiem, kuŗus vada priecīgi cilvēki. Katru parādes grupu pavada koŗa dziesmas vai runas, kas slavina lauku darbus un svētku priekus. Tad proscenijā sanāk šai gadā godalgotie lauku saimnieki, strādnieki un mazpulki: 146 saimnieki, 28 saimnieces, 1603 strādnieki un 40 mazpulku locekļi. Teātrālizētā ceremonijā tos godalgo par labiem darbiem un tad tie visi iet savās skatītāju vietās. Pēc prožektoru un daudzveidīgu gaismas avotu apmirdzētās svētku izrādes, kur krāsainās kustībās mainās masu scēnas, koŗi un dejas, nāk apoteozes kulminācijas punkts, kas tālo pagātni savieno ar dzīvo tagadni. Garā procesijā koŗisti un dejotāji, ziedi̇em rokās, nāk lejā no lielās svētku skatuves un dodas pie Valsts Prezidenta ložas. Tie pušķo Prezidenta galvu un kaisa ziedus pie viņa kājām. Tas ir sumināju̇ms Prezidenta mūža svētkos.

Pēc lielā inscenējuma visā svētku laukumā notiek atkal jauna izrāde: gaismu un uguņu spēle. Uguņošanas pavadījumā svētku dalībnieki ļaujas rotaļu un deju priekiem. Kad gaismas aparātu burvību gaina rītausma, beidzas pēdējie svētku prieki.

Masu svētku formas Eiropas pagātnē ir daudzas un dažādas. Jaunā teātŗa vēstures zinātne, kas neaprobežojas ar teātŗa kā literātūras nozares pētīšanu, masu svētkos redz krāšņu teātri un veltī tam dzīvāko vērību. Un tautas atkal to atradušas. Jo masu teātrim ir dzīvinošs iespaida spēks, ar ko nevar sacensties estētiski noškirtas teātŗa izrādes. Ko iespēj desmittūkstoši, iededzināti vienā idejā un ticībā, vienā ekstāzē, to nevar teātris kā māksla, kuŗai ir citi likumi un citi ceļi. Masu izrādēs uz skatuves ir tā pati tauta, tā pati ideoloģija, kas publikā. Un tas ir masu teātŗa vienojošais spēks.

Šādās izrādēs tīrā mākslinieciba atkāpjas pret sabiedriskā entuziasma, tautas vienkopības izjūtas nacionālo patosu, kam ir reliģiskas ticības spēks. Atsevišķo radošo gribu uzdevums un laime masu svētku teātrī ir kāpināt nacionālo izteiksmes spēku un radīt tai kompoziciju un formu. Mēs vēl nezinām, bet jaužam, ka teātŗa nākotne ir saistīta ar tām iespējamībām, ko atveŗ šis svētku teātris. Bet mēs zinām, cik varens ir masu psichozes spēks. Mēs zinām, ka masu tēlošana suģestē masu kā publiku. Šo produktīvo sakaru zaudēja materiālistiskā laika māksla, mums šis naturālisma grēks ir jāizlīdzina.

Latvijas tautas svētku suģestija jau iestrāvojusi teātŗa mākslā, kas iet no naturālisma uz garīgu atdzimšanu. Tautai atburti ir viņas gara sapņi un dzīvības spēki. Tā atkal meklē teātri kā garīga pārdzīvojuma vietu, kur izbrāžas atpestoši gara spēki. Tie skatītāju pārvērš un paceļ ar lielas, sintētiskas mākslas patosu. Un viss top garīga būtība šai jaunā, monumentālā mākslā.

Apskati un recenzijas

Nacionālais teātris

jauno sezonu iesākot, kā pirmo uzveda mūsu dižās dzejnieces Aspazijas drāmu «Vaideloti». Tas bija rets notikums. Aspazijas drāma pirmo reizi parādījās uz skatuves pirms 44 gadiem, bet arī nupat notikušā sezonas atklāšanas izrādē mums bija laime dzirdēt dzejnieces pašas teikto prologu. Šajos gaŗajos gados Aspazijas darbs pieredzējis daudzas izrādes. Neskatoties uz to, ka tas sarakstīts vēl tad, kad mūsu drāmas attīstībā bija iezīmējies tikai pats sākuma posms un arī pats teātris īstenībā vēl nebija pilnīgi izveidojies, «Vaidelotē» mēs jau vērojam visai spilgti izteiktas tās īpašības, kas šo darbu ierindo labākos latvju rakstnieku tā laika darbos. Savu spožumu un dzirkstošo jūsmu viņa nezaudēs nekad un mēs varam priecāties par doto izdevību skatīt šo mīlas ciešanu un sāpju drāmu, kuŗā pavīd daudz spēka no senās dzīves cietā kaluma.

Marijas Jotuni komēdija «Ādama riba» cēlusies no vēsi atturīgās somu tautas dzīves. Kā aiz šīs atturīgās ārējās čaulas slēpjas mūžīgā un visur savos grēcīgos pamatos vienādā no teiksmainās «ribas» pārveidotā sievišķība un, līdz ar to, kādus dīvainus lokus dzīve spiež iet tā dēvēto «stipro» dzimumu, to mēs spilgti redzam šai komēdijā. Rakstniece mums parāda, kā sarežģās dzīves ceļi un kā viņi atšķetinās, kad jādomā un jālemj gan par mīlestību bez precēšanās, gan arī par precēšanos bez mīlestības, tā sakot — aiz aprēķina. Rakstniecei labi padevušies sieviešu raksturojumi, bet arī vīriešu lomas iezīmīgas.

Līgotņu Jēkaba skatu lugā «Mēs, vai viņi» runā tieši par šodienu. Lugā skārtas vairākas aktuālas tēmas, bet pašā degpunktā autora doma par saprātīgu attiecību starp mašīnas un cilvēka darbu. Šādu lugu par lietām un dzīvi, kas šai pat mirklī rit ap mums, uzrakstīt pa laikam nav viegli, un arī Līgotņu Jēkaba lugā mēs vietumis jūtam zināmu negludumu, ko vēl vairāk var pavairot ikviena skatītāja personīga līdzdalība, salīdzinot ar patiesiem faktiem. Bet tie ir sīkumi, jo pāri visam stāv autora labā griba un — kas patīk visvairāk — viņa atklātā valoda. Kad vecais jūŗas braucējs Tīss Anšķins runā par bērnu tukšajām lauku saimniecībām, nevilus

sakustas un sačukstas visi skatītāji. Šādu vietu ir vairāk. Sevišķi labi izprotama un tuva luga būs mūsu lauku iedzīvotājiem, kuru ausīm nepaies garām arī autora kodīgais sarkasms par grūto sarunāšanos Zemgales laukos, kur ceļa prasītājam ļaudis atbild svešā valodā. Lugas saturā galvenais pavediens risinās ap jauno agronomu Dāzenu, kurš iekrīt gan pārmērībās, apsaimniekojot mājas pēc iedomātām «jaunlaiku» metodēm, bet galu galā tomēr tiek pie īsta uzskata un saskaņotas lietpratības. Dzīves skola gan viņam, kā jau tas daždien dzīvē mēdz būt, ir barga. Viņš zaudē lielās, labi iekoptās tēva mājas, bet tā kā autors lugas varoni rādījis tādu, kurš zaudējuma nebīstas, tad mēs līdz ar autoru ticam, ka uz pareizā ceļa ticis, agronoms Dāzens zaudēto atkal atgūs ar uzviju. Ceram, ka ar laiku lugu izrādīs arī provinces teātri, jo uzvedums neprasa lielus līdzekļus. R. Osis.

Dailes teātris

jauno sezonu uzsāka ar Raiņa lugu «Krauklītis». Atzīstamā kārtā tā mūsu abos lielākos teātros, sezonu iesākot, skandēja mūsu drāmatiskās literatūras vecmeistaru darbi. Raiņa «Krauklītis» iecerēts ar tik dzidru latvisku domu un ir tik īpatns savā dziļā simbolismā, ka īsteni izprotams ir tikai tādam cilvēkam, kas arī latviski domā. Grūto un sarežģīto domu — parādīt mūsu tautas balto dvēseli un tās ciešanas, Rainis veicis tiešām neatdarināmi meistarīgi. Jaukā un īpatnā valodā kā teika risinās simboliskā cīņa par latvju tautas dvēseles iegūšanu un šīs dvēseles iemiesotājas Magones ilgas pēc atpestīšanas, līdz ar pravietisko noslēgumu par vienotās Latvijas spēku un diženumu. R. Osis.

Zemnieku drāmas teātris.

Viens no svarīgākiem Zemnieku drāmas teātra uzdevumiem ir būt par paraugu lauku teātra izrādēm. Liekas, ka lauku sabiedrība ir pareizi izpratusi Zemnieku drāmas mērķus, jo tā atsaucība, kuru teātris jau 9. gadu bauda uz laukiem, runā gaišu valodu. Teātra darbības radiuss vēršas arvien plašāks. Varētu rasties iespaids, ka, par cik Zemnieku drāma paplašina savu darbību, par tik lauku pašdarbības pulciņi, izrāžu rīkotāji, spiesti savu darbību sašaurināt. Šādi uzskati ir maldīgi. Skaitļi rāda, ka uz laukiem katru gadu notiek apmēram 3000 teātra izrādes, kuras sagatavo vietējie darbinieki. Šim iespaidīgajam skaitlim Zemnieku drāma 1936/37. gada sezonā varēja stādīt pretim 208 izrādes. Kā redzams, tad Zemnieku drāmas izrādes ir piliens lauku pašdarbības rīkoto izrāžu jūrā. Zemnieku drāmas teātris nekad nav domājis un nedomā arī tagad savu izrāžu skaitu paplašināt uz pašdarbības pulciņu rēķina. Nav šaubu par to, ka lauku pašdarbību rīkotās izrādes vēl vairāk pieaugs, jo uz laukiem vēl vienmēr no jauna nāk klāt jauni biedrību nami ar labi iekārtotām skatuvēm, kas pievilks teātra mākslas interesentus.

3000 izrādes ir skaitlis, par kuru varētu no sirds priecāties, ja šo prieku neaptumšotu kāds blakus apstāklis: izrāžu kvalitāte. Latvieši ir lieli teātra mākslas cienītāji, bet daudzas teātra trupas, uz laukiem šo cieņu izmanto ļaunprātīgi. Tādēļ izrāžu skaits teātra draugus iepriecinās tikai tad, ja arī izrāžu labums būs augstvērtīgs. Diletantismam un paviršībai lauku teātrī nav vietas. Lauku un Rīgas prese ir vienis prātis par to, ka Zemnieku drāma iet pareizo ceļu, un viņa arī mūsu lauku teātri ievirzīs pareizā ceļā, ja lauku biedrības un it īpaši aizsargi, tai sniegs sadarbīgu roku.

Aizsargu organizācija ar savām daudzām nodaļām laukos pareizi izpratusi Zemnieku drāmas audzinošo iespaidu, kas izpaužas visai zīmīgi. Kā zināms, aizsargi ir visčaklākie izrāžu rīkotāji, tādēļ varētu domāt, ka tie bez Zemnieku drāmas viesizrādēm var iiri labi iztikt. Taču vērojama gluži pretēja aina. Aizsargi visvairāk aicina ciemā šo teātri. Zemnieku drāmas teātra vadība ir tai pārliecībā, ka izveidojot vēl ciešākas sadarbības saites starp aizsargu nodaļām no vienas puses un Zemnieku drāmas teātri no otras puses, tiks panākts tas, ka lauku teātris būs tiešām mūsu celtniecības laikmeta un Vadoņa pausto ideju cienīgs.

Lauku skatītājs ir daudz iespaidu uzņēmīgāks nekā pilsētas teātra skatītājs, kura pieredze un jūtekļi straujās dzīves notikumos notrulināti. Steigā tam nav vaļas lugā iegūtos iespaidus pārdomāt, sakopot un saskatīt secinājumu. Ar lauku skatītāju ir gluži citādi. Viņam teātra izrāde jau pati par sevi vesels notikums, uz kuru tas gatavojas laikus. Un kā gan nē, ja līdz izrādes vietai jāmēro 15 vai 20 kilometri, ir jāpadomā, kā rudens dubļos un ziemas salā nokļūt līdz biedrības namam. Ja laucinieks jau iepriekš gatavojas uz izrādi, vai tad varam teikt, ka viņam vienalga, ko tas izrādē redzēs? Kas tā sprież par lauciniekiem, tie ļoti maldās. Skatītājs, kas ilgāku laiku priekš izrādes šo izrādi gaida un gatavojas uz to, ir ideāls teātra skatītājs, kādu varam tikai vēlēties. Teātra svētākais uzdevums ir, lai šis skatītājs neaizietu mājā tukšā, bet aiznestu līdzi patiesu mākslas pārdzīvojumu un vērtīgas atziņas.

Teātrim, kā sabiedrības organizācijai un sintētiskam mākslas veidam, cieši sadarbojoties ar saviem skatītājiem, ir jāuzsūc no šiem skatītājiem viņu noskaņojumi, atziņas, mērķi un tieksmes, — un tad daiļrades pārkausētus, jāsniedz saviem skatītājiem atpakaļ. Šie mākslas tēli noteiktā virzienā organizēs lauku sabiedrības psīchi, viņas centienus, mērķus u. t. t., kas skatītājā bijuši, varbūt, miglaini un neskaidri. Tāds ir teātra audzinošais uzdevums un tādam tam jābūt. Tikai roku rokā ejot ar lauku biedrībām un sevišķi ar aizsargu nodaļām, Zemnieku drāmas teātris un paši lauki izkops savu teātri.

Uzsākot devīto darbības gadu, Zemnieku drāma pārliecināta, ka atvieglojumi un priekšrocības viesizrāžu sarīkošanā, ko teātris dod aizsargu nodaļām, vēl vairāk palīdzēs padziļināt kopējo darbu — lauku teātra celšanu.

Pēteris Ašaks.

Pirmais simfoniskais koncerts Nacionālajā operā.

Pēc vasaras pārtraukuma pirmais simfoniskais koncerts operā, 22. septembrī, bija modinājis reti dzīvu atsaucību mūsu galvaspilsētas publikā, kas laikam vedams sakarā ar divu slavenu viesu piedalīšanos: pazīstamā vācu diriģenta Paula Breizacha un pasaulslavenā ungāru vijolnieka Jozefa Sigeti. Breizachs ir bijis Berlīnes valsts operas diriģents un Rīgā pie diriģenta pultes viņu redzējām pirmo reizi. Jāatzīst, ka arī kā koncertu diriģents viņš pelna visnopietnāko ievērību. Žests gan brīžiem mazliet izplūdis un nenoteikts, tomēr kontakts ar orķestri labs un priekšnesums viscaur veidojas korrekti un laba stila robežās. Programmā Bēthovena VII simfonija, R. Štrausa simfonisks tēlojums «Tils Pūcesspieģelis» un divi vijoļu koncerti: Mocarta un Brāmsa. Bēthovena simfonijā vislabāk patika II daļa — allegretto; vispilnīgāk savas spējas diriģents tomēr varēja apliecināt programmas pēdējā daļā, R. Štrausa simfoniskajā tēlojumā. Šī tiešām ģeniāli instrumentētā skandarba orkestrālos efektus diriģents prata izcelt reti reljefi un pārliecinoši. Diriģentam fenomenāla atmiņa, jo pat koncertu pavadījumus viņš diriģēja no galvas.

Vakara «nagla» tomēr bija solists — ungāru vijolnieks Jozefs Sigeti. Šis izcilus mākslinieks jau ar brīnišķo toni un līdz pilnībai izkopto techniku vien ierindojams pasaules slaveno virtuozu vispirmajās rindās: tomēr visvairāk klausītāju sirdis viņš iekaro ar silto sirsnību, jūtu pārbagāto priekšnesumu un brāzmaino, ugunīgo temperamentu. Mocarta koncertam stila ziņā šķiet piedienīgāks būtu bijis pat mazliet atturīgāks, klasiski vēsāks veidojums, tomēr tik plaša vēriena mākslinieka rokās arī šāds savdabīgs Mocarta tulkojums pārliecināja. Sevišķi krāšņiem ziedem Sigeti talants toties atplauka Brāmsa koncertā. Noslēgumā kā solists tā arī diriģents izpelnījās reti jūsmīgus suminājumus.

Vold. Upenieks.

«Aizsarga» redakcijai piesūtītās grāmatas.

LLK izdevumi: Ūdens piegāde lauku saimniecībās. Ēdieni no iekšzemes produktiem. Sarakstījušas LLK u. c. mājturības darbinieces. Pārlabots, papildināts 3. iespiedums. Padomi konservēšanā. Sarakstījuši: L. Ū. doc. P. Delle, doc. J. Sudrabs, vec. asist. E. Žubeckis, Kaucmindes mājturības semin. skol. A. Puriņa, LLK mājt. nod. vad. T. Mežšeta, LLK mājt. instruktores R. Ēdele, V. Kupče un G. Varkale. Tas jāzina par patērētāju biedrībām (c/s. «Turība» Organizācijas nodaļas izdevums). P. Akmens-Asmens — Sauli dzīves pabērņiem. (Autora izdevniecība). Rīgas pilsētas bibliotēkāra Dr. phil. h. c. Nikolaja Buša atstātie raksti. II sējums. Rīgas pilsētas bibliotēkas un tās grāmatu vēsture. Rediģējis L. Arbuzovs. Tulkojis R. Širants. (Rīgas pilsētas valdes izd.). J. un K. Straubergs. — Bērzmuižas pagasta valdes apgāds). V. Lapenieks — Aiz frontes. Komēdija 3 cēlienos. (Izd. «Dzīve un kultūra»). A. Grīns — Zemgales atmoda. 13. gadsimta vīzija 5 ainās. (Izdevusi a./s. Valters un Rapa).

A. Kroders

Mēneša apskats

Pļaujas svētki.

Ar katru gadu varenākas top latviešu zemnieku sanāksmes Pļaujas svētkos. Tā ir zemnieka vienības, viņa sabiedriskā svara un spēka manifestācija, jo šis spēks tagad ir atraisījies jaunai radīšanai nevien lauksaimniecībā, bet visas zemes saimniecībā, kultūrā un aizsardzības spēkā. Pļaujas svētki šogad Jelgavā bija nepiedzīvota zemnieku kopā sanākšana, kopā jušanās un apņemšanās turpmāk kopā iet vienu ceļu.

Saprotams, ka Pļaujas svētku svarīgākais notikums bija Valsts Prezidenta runa, kurā viņš, kā arvien, atklāja jaunus valsts vadības un valsts dzīves organizācijas mērķus. (Par Prezidenta runu skat. A. Krodera rakstu šī «Aizsarga» numura sākumā — «Zemnieks un atjaunotā valsts»). Šogad Pļaujas svētki bija sevišķi bagāti arī citiem lieliem notikumiem: 1) Notika Prezidenta sumināšana viņa 60 šūpļa svētkos, kad zemnieku pārstāvji Prezidentam pasniedza ļoti skaistu balvu — zelta vārpu vaiņagu, kurā, simbolizējot Prezidenta aizgājušos 60 mūža gadus, savītas 60 vārpas «kā zemnieku vienības, padevības un uzticības augstākais apliecinājums». Šī lauku ļaužu atzinība Prezidentu ļoti aizkustināja un viņš sacīja, ka šī skaistā balva viņam atgādināšot «vēl visos tais gados, kamēr man būs lemts atklātības darbu strādāt vispārības labā, ka vēl daudz, daudz ir palicis nedarīts, ka vēl daudz kas ir jāpanāk un ka tādēļ darbs nekad neapstāsies un darba arvien būs diezgan». 2) Pļaujas svētku ievadījumā tika iesvētīts Valsts Prezidenta pasniegtais Latvijas Lauksaimniecības kameras karogs, kura devīze ir — Par zemi, valsti, nākotni! Karogu pasniegdams kameras priekšsēdētājam R. Dzērvem, Valsts Prezidents atgādināja: «Lai šis karogs tad tiktu kamerā augstu pacelts kā vienības un saderības zīme, kā zīme tam, ka mēs paļāvībā, ticībā, bet arī uzticībā kalposim savai tautai, zemei un darīsim visu, kas mūsu spēkos stāv, lai palīdzētu mūsu zemturim, lauksaimniekam, zemkopībai un lauksaimniecībai». 3) Pļaujas svētku laikā bija sarīkota ļoti plašā Zemgales izstāde no 28. augusta līdz 12. septembrim, Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa protektorātā. Zemgales izstāde ir noteikti plašākā un saturā bagātākā izstāde, kāda vien Latvijā jebkad bijusi. Pavisam bija ap 300 izstādītāju, pie kam blakus privātām firmām plaši piedalījās arī valsts, pašvaldības un sabiedriskās iestādes un organizācijas, kā arī visas pastāvošās kameras. Valsts iestādes savos paviljonos sniedza pārskatāmu un visai skaidru ainu katra par savu darbību, kas ļoti lielā mērā iedzīvotājiem palīdzēja ieskatīties tajā mēchanismā, kura uzdevums celt un vairot šo iedzīvotāju labklājību. Ļoti pamācoši un daudzus praktiski vērtīgus norādījumus sniedzoši bija Zemkopības ministrijas izstādītie priekšmeti, sevišķi par lauku būvniecību, par mašīnu lietošanu lauksaimniecībā, par meliorāciju, mežkopību, ražas pacelšanu un ražojumu kvalitātes pacelšanu u. t. t. Tas pats Lauksaimniecības kameras paviljonā. Tālāk mūsu lielās fabrikas: VEF's, Vairogs, Liepājas kaŗa ostas darbnīcas u. c. Tad privātie rūpniecības, tirdzniecības un amatniecības ražojumi.

Ļoti svarīgi, ka izstādēs, kas tiek sarīkotas Pļaujas svētku laikā, izcilu vērību, blakus mūsu saimniecības nozaŗu ražojumu izstādīšanai, piegriež arī garīgās darbības panākumiem, tos parādot ļoti dzīvā un saistošā veidā, kā, piem., Pieminekļu valdes izstādījumi Viestura pieminas pilī, skolu departamenta izstādījumi, tāpat mākslinieku pielaišana izstādē ar viņu darbiem.

Izstādei nopietni sekoja arī Prezidents un, izstādi apskatījis, aicināja visu zemi, «ka mums bez kavēšanās jāķeras pie darba, lai mēs varētu savu lauku ražu un visu savu darbu rosību pacelt vismaz par 50 procentiem. Ja mēs to drīzā laikā nepagūsim izdarīt, tad mēs arī nespēsim samaksāt to kultūras un civilizācijas progresu, kas tagad pie mums sācies un kas bez apstājas iet arī uz priekšu.»

Neapšaubāmi, ka šī izstāde pamudināja un ierosināja visus censties piepildīt Prezidenta izteikto vēlēšanos, jo panākumi mūsu darbam bijuši teicami.

Svarīgi norādījumi mazpulkiem.

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis 1. augustā apmeklēja mazpulku sanāksmi Mežotnē un teica viņiem dziļa un paliekama satura pilnu runu, pavērdams ceļu uz kādu jaunu un ļoti svarīgu darba lauku, proti: iepazīties ar mūsu tautas gara mantām; nevien iepazīties, bet mācīties saprast to tikumisko vērtību un izlobīt skaistās dzīves mācības, kas tur mīt, lai mūsu dzīvošana būtu patiesi latviska. «Latviskie avoti ir mūsu vecu vecā gudrība, mūsu tautas gara mantas, kuŗas mēs atrodam dainās, teiksmās, gudrības vārdos. Pie tā nāk klāt arī dzeja, daiļrakstniecība, māksla, zinātne.» Tāpat arī mūsu visjaunākie raksti, mūsu žurnāli un tāpat laikraksti. «Mums ik uz soļa jāvēro un jāpētī, lai visās nozarēs rastos īpatnēji latviskais. Mums jākopj latviskie tikumi, lai tad mēs izjustu labvēlīgu ietekmējumu no šīs garīgās augšanas mūsu saimniecībā, politikā un kultūrā.»

Un Prezidents dažos piemēros pavēra dziļo saturu, kas slēpts mūsu tautas gara mantās. Piem., teika par jājēju stikla kalnā māca būt izturīgiem un pastāvīgiem, neatlaidīgiem darbā un cīņās. «Ja gribi stikla kalnā kāpt, tad kāp viņā ar goda prātu, skaidru sirdi, visskaidrākām domām. Citādi noslīdēsi zemē.» To nozīmē jāt ar zelta pakaviem, jo bronza paliek zaļa, dzelzs sarūsē, akmens sadrūp, bet zelts iztur un paliek. Zelts ir izturīgs caur kausēšanu viskarstākās ugunīs. «Tā tad lai tiktu pie šīs zelta izturības, tad jāiet ugunīm cauri, jātop skaidram — tīrītam, šķīstītam un pārkausētam, tad varēs stikla kalnā kāpt un arī uzkāpt.» Mūsu tautas vēsturē bijis daudz tādu stikla kalnā kāpēju, šo karoga meklētāju un Nameja gredzenu sargātāju, kas uzvarēja.

«Pats galdiņš nomazgāts, galda kājas nemazgātas», šie gudrības vārdi runā par sāktu, bet nepabeigtu darbu: runā par tiem, kas savu amata stāvokli izmanto draugu un radu labā; runā par saskaņu starp vārdiem un darbiem. Tur «slēpjas arī prasība pēc laba un krietna darba un krietnām rakstura īpašībām, labiem tikumiem, skaidrības, tīrības, taisnības un taisnīguma». «Mācāties agri likumību, taisnību un tiesības augstu turēt», Prezidents saka mazpulku dalībniekiem. Mācāties heroismu un uzvariet egoismu! Ceļš pie sentēvu tikumiem mums rāda arī ceļu uz latvisko tikumu atjaunošanu un nostiprināšanu. Bet tad, «nepieciešams tikt vaļā no tā, kas mums svešs ir pielipis». Tad jātiek vaļā no visa ārdošā, liekot tā vietā visu, kas stiprina un ceļ mūsu dzīvi. Jo tautas vienība nav tikai šie divi vārdi. «Arī tautas vienība tikai tad piepildās, ja mēs atminam, ka šī tautas vienība ir saimnieciskās un sabiedriskās taisnības iemiesojums un izpaudums.» To lai mācās līdz galam saprast mazpulku dalībnieki; šie mūsu nākošās dzīves veidotāji.

Ja mazpulki patiesi un godīgi augs šo ideju vadīti un nevienā gadījumā neaizmirsīs šos morāliski augstvērtīgos norādījumus, tad nākošā Latvija tiešām būs garīgi spēcīga tiesību un taisnības valsts, kur nebūs vietas egoismam, radu un draugu būšanai, tukšam karjērismam un šaursirdīgam egoismam. Tādu mēs visi no sirds gribam redzēt nākošo Latviju.

Par mazpulkiem kā par ļoti svarīgu faktoru agronomiskā palīdzībā runājis Latvijas Lauksaimniecības kameras ģenerālsekretārs agr. K. Saliņš, pasvītrodams, ka agronomiskiem darbiniekiem savā darbā bieži jāsaduŗas un dažkārt jāizkaŗo sīvi kaŗi ar vecākās lauksaimnieku paaudzes konservātīvismu. Te nu mazpulki ir liels palīgs agronomiskiem darbiniekiem, kuŗi viegli saprotas ar nākošiem lauksaimniekiem - mazpulku dalībniekiem, kuŗi, tagad, jaunībā, pieraduši sekot agronomisko darbinieku norādījumiem, to darīs arī nākotnē, kad viņi jau būs patstāvīgi saimnieki savās mājās. Tādēļ sevišķi

attiecībā uz nākotni uz mazpulku dalībniekiem jāliek sevišķi lielas cerības. Mazpulki palīdz agronomisko darbinieku sētc sēklu iestrādāt savu tēvu tīrumos. Un tur arī lauksaimnieku vecākā paaudze pamazām mācās saprast agronomu ieteiktos jaunos darba un lauksaimniecības kultūras paņēmienus. Tā, piem., mazpulku nopelns ir zāļu sēklu audzēšanas ieviešanās, kas uzlabo ganības un cēlušas veselu apvidu lopkopības ienesību; tālāk mazpulkiem lieli nopelni jaunu kultūru (ārstniecības augu u. c.) ievešanā, sugas lopu audzēšanā u. t. t. Ar to agronomisko darbinieku strādāšana ļoti ievērojamā mērā atvieglota, kam liela nozīme mūsu lauksaimniecības kultūras veicināšanā.

Ja nu līdztekus šai tīri agronomiskai un saimnieciskai darbībai iet tā garīgā augšana, par kuŗu runāja Valsts Prezidents sanāksmē, tad tikai īsti sapratīsim, cik svarīga un cik nepieciešama ir mazpulku kustība, kas tagad jau plaši sazarojusi visā Latvijā, jo pavisam jau ir ap 1000 mazpulku, pie kam tie visi cenšas būt cik vien iespējams aktīvi.

Kopdarbības stiprais pamats.

Centrālās savienības «Turība» kopsapulcē, pēc pirmā pusgada darbības, plašu runu teica Valsts Prezidents, runādams kā par «Turības» mērķiem un uzdevumiem, tā vispāri par jauniem kopdarbības noteikumiem, kas izsacīti jaunajā kopdarbības likumā, ar kuŗu radīts stingrs pamats nākošai kopdarbībai. Jo ir radīta strādāšana nevis uz kredita, bet ar skaidru naudu (tādēļ paredzēts, ka, piem., krājkases var dibināt arī ar valsts vai pašvaldību naudu, ja atzīts, ka zināmā apvidū tāda krājkase vajadzīga, bet vietējiem iedzīvotājiem nav iespējams sagādāt nepieciešamos līdzekļus); ir radīta iedzīvotāju uzticība, kas panākts ar to, ka valsts garantē noguldījumus, ka ir pilnīgi pārveidots pārvaldes aparāts, kas dibināts uz personīgo atbildību un ierobežotām vai pat pilnīgi izslēgtām iespējām kopdarbību izmantot savā vai savu tuvinieku un draugu labā; ir piegriezta galvenā vērība nākošo kopdarbības uzņēmumu vadītājiem, kā cilvēkiem, viņu morāliskām un garīgām īpašībām u. t. t.

Piem., patērētāju kooperācija, izplatīdamās pa visu zemi, dos labāku un lētāku preci, jo tas būs iespējams iepērkot preces daudzumā vai tās pašiem ražojot. Tādā nolūkā «Turībai» ir tiesības iegūt pašai zemi un ražot tirgum nepieciešamās preces. Prezidents pieminēja arī, ka pirms kāda laika ievadīta akciju pirkšana no tām akciju sabiedrībām, kas izmanto Trinidādes salu bagātības (rūdu u. c.). «Turības» pamatkapitāls ir 7 miljoni latu un viņas apgrozījumi ļoti ātri pieaug. Ar to panāktas jau, piem., vienādas mākslīgo mēslu cenas visā valstī, tāpat vienādas cementa cenas, tāpat zemas noturētas arī lauksaimniecības mašīnu cenas. Bet tas jau tikai pats sākums.

Likuma noteikumi, kas novērš kopdarbības uzņēmumu sadrumstalotību, palīdzēs kooperācijai tiešām kļūt par ievērojamu faktoru tautas labklājības celšanā, dodot patērētājiem labākas un

Zemkopības ministrs J. Birznieks, sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš un iekšlietu ministrs V. Gulbis iepazīstas ar Zemgales izstādi atklāšanas dienā.

lētākas preces, bet preču ražotājam tajā pašā laikā nodrošināt lielāku samaksu par viņa ražojumiem, kā tas bijis līdz šim. Tas būs iespējams tādēļ, ka, kopdarbībai plaši attīstoties, izzudīs daudzi pilnīgi nevajadzīgi starpnieki, kuŗi paņēma lielu daļu no preču cenas, tā šo cenu nevajadzīgi sakāpinādami.

«Kopdarbība pamazām ieaugs iekšā sabiedrībā un taps patiesi par lielas sabiedrības daļas saimnieciskās rosības centru un regulētāju», teica Valsts Prezidents. Pie kam kopdarbība būs pilnīgi viena un vienota, nebūs vairs atsevišķu šķiru vai grupu — zemnieku, strādnieku, ierēdņu u. c. kooperātīvu. Visvairāk, protams, no kopdarbības veselīgas attīstības labumus gūs tie, «kuŗu rocība ir mazāka un šaurāka». «Kopdarbība būs liels atbalsts mazajiem ražotājiem un sevišķi ģimeņu tēviem, ģimeņu un dzimtu saimnieciskā stāvokļa pacelšanā un stiprināšanā. Jo drošāks jūtas cilvēks saimnieciski, jo lielāks viņam prieks darbā.» Bet jaunā kopdarbība ir svarīga arī vēl citā ziņā. «Kopdarbība izstaro savus labumus arī uz garīgo dzīvi un palīdz cilvēkiem palikt stiprākiem raksturos, nākt pie citādiem dzīves uzskatiem un skatīties uz to daudz pozitīvāk un labāk.»

Jaunais kopdarbības likums radās pēc ilgākām pārdomām un plašām studijām, paša Valsts Prezidenta vistuvākā uzraudzībā un ar viņa visaktīvāko līdzdalību, kas nozīmē, ka tas ir pārbaudīts un rūpīgi apsvērts, līdz ieguvis valsts vadības autoritātīvo atzinību. Tādēļ šī likuma noteikumi tik vispusīgi un skaidri. Un tādēļ arī jaunais kopdarbības likums stingri nodrošinās tos pamatus, uz kuŗiem pacelties tautas labklājības un tautas audzināšanas darbam.

Atkal jauni saimnieciski uzņēmumi.

Tām sabiedrībām, kādas jau agrāk nodibinātas ar valdības visdzīvāko atbalstu un interesi, kā «Vairogs», «Turība», «Ādu un vilnas centrāle», «Ogle», «Kaļķis», «Ķieģelnieks», «Aldaris», un kuŗu uzdevums ir vairot latviešu tautas saimniecisko spēku, pavērt saimnieciskās uzņēmības durvis jaunām latviešu aprindām, kā arī regulēt tirgus cenas un ievērot valsts svarīgās intereses, kādas viņai ir visās saimniecības nozarēs, visām šīm sabiedrībām tagad atkal pievienojušās jaunas, lai strādātu tikpat svarīgās nozarēs. Piemēram, rūpniecības akciju sabiedrība «Degviela». Arī viņas uzdevums ir panākt atveseļošanos saimnieciskā dzīvē un valstij palīdzēt svarīgu saimniecisku vajadzību apmierināšanā. Ar lauksaimniecības mēchanizāciju arvien lielāka kļūst degvielu un smēreļļu vajadzība arī uz laukiem, līdz ar ko šo preču apgādāšana top par atbildīgu un svarīgas intereses aizskaŗošu uzdevumu. Tāpat valsts var būt ļoti ieinteresēta degvielu un smēreļļu ievešanā un izdalīšanā arī, piem., izejvielu trūkuma un citos, vēl svarīgākos gadījumos. Bez tam privātās firmas ar skaļu reklāmu bieži vien mazāk informētiem lauku ļaudīm prata pārdot sliktāku preci. Viss tas noveda pie jaunās akciju sabiedrības dibināšanas, lai būtu uzņēmums šajā ļoti svarīgā nozarē, kas allaž un visur ievēros valsts un visas sabiedrības intereses. Jaunā akciju sabiedrība mēģinās arī iegūt degvielu no mūsu pašu zemes bagātībām, piem., no kūdras.

Vēl nodibinātas divas jaunas sabiedrības — «Koks» un «Maiznieks», lai kokrūpniecībā un iedzīvotāju apgādāšanā ar labu maizi būtu uzņēmumi, kuŗu galvenais nolūks nav tikai peļņas iegūšana, bet svarīgu iedzīvotāju interešu apmierināšana, saskaņā ar valsts vadības apsvērumiem.

Patlaban ir gan tikai šo uzņēmumu dibināšanas laiks, taču jau nodibinātie rādījuši tik sekmīgu darbību, ka tai vēl tālāk attīstoties tādā pašā virzienā, būs panākts vairāk, nekā sākumā paši dibinātāji bija cerējuši. Un iznākums būs — tautas labklājības līmeņa pastāvīga celšanās, kas arī ir visu šo uzņēmumu radīšanas mērķis.

Ceļu uzlabošana.

Sevišķi lauksaimniekiem vislabāk zināms, cik liela nozīme ir labi nokārtotai satiksmei un cik ļoti cieš veseli apvidi, ja tur nav labas satiksmes. Mūsu pašu zemē bija apgabali (un ir vēl tagad), kur lauku ļaudīm līdz tuvākai dzelzceļa stacijai jābrauc 40—50 kilometru. Tagad tas tiek ar katru nākošo gadu vairāk novērsts. Kur nesniedz dzelzceļš, tur satiksmi atvieglo autobusu līnijas. Arī dzelzceļu būve joprojām tiek paplašināta. Pēc 15. maija būs gatavas divas jaunas dzelzceļa līnijas: Rīgas—Ērgļu un Rīgas—Limbažu—Salacas līnijas. Līniju līdz Ērgļiem paredzēts atklāt šī gada decembŗa mēneša pirmā pusē.

Ar 16. septembri pieņemtiem pārgrozījumiem likumā par zemes ceļu satiksmi panākts jauns un svarīgs satiksmes uzlabojums. Līdz šim auto satiksmes koncesijas uzņēmējiem bija jāatdod par sacensībā nosolīto augstāko maksu. Bet tas nebūt nenozīmēja, ka tie bija arī labākie uzņēmēji. Izrādījās, ka bieži no šiem uzņēmējiem stipri cieš satiksme, jo, gribēdami pavairot savus ienākumus, viņi ņēma pārāk augstas veduma maksas, nevarēja iegādāties jaunus autobusus (aizbildinoties ar augsti nosolīto koncesijas maksu) un autobusus satiksmē laida daudz retāk, nekā tas būtu vēlams, kādēļ autobusi bieži bija pārpildīti, kas varēja veicināt dažādu satiksmes nelaimju un katastrofu skaitu. Tādēļ turpmāk krietniem uzņēmējiem un spējīgiem labi organizēt satiksmi koncesijas izsniegs par tām maksām, kādas viņi sacensībā būs piedāvājuši, vai par kādām būs panākta labprātīga vienošanās. Tajā pašā likuma pārgrozījumā paredzētas arī valdības piemaksas uzņēmējiem, lai uz lauku iedzīvotāju lūgumu un kur tas būs atzīts par vēlamu, varētu nodibināt auto satiksmi starp tādiem apvidiem valstī, kur citas kārtējas satiksmes nav, bet kur pārāk mazā pasažieŗu skaita dēļ auto satikmes uzturēšana neatmaksājas.

Līdztekus satiksmes ceļu paplašināšanai, valdība rūpējas arī par šo ceļu uzlabošanu un piemērošanu jaunām prasībām, galvenā kārtā lai mazinātu satiksmes nelaimes un arī, lai paātrinātu satiksmi uz pašām galvenām līnijām. Tādā nolūkā dažās vietās ceļus iztaisnos (uz Valmieras—Rūjienas I šķ. ceļa), [illegible] (uz Tomi un uz Kegumu), izbūvēs speciālus velosipēdistu ceļus (Vidzemes šosejā, uz Liepājas—Skrundas un Saldus I šķ. ceļa un Rēzeknē), būvēs īpašus auto ceļus (starp Rīgu un Jelgavu un starp Rīgu un Jūrmalu) u. t. t. Ar pārgrozījumiem likumā par zemesceļu satiksmi (pieņemti 29. jūlijā) paredzēti stingri soļi pret satiksmes nelaimēm, kādā nolūkā tiks reģistrēti velosipēdisti, ierobežos auto vadītāju tiesības par dažādiem pārkāpumiem sodītiem, noliegs vadīt mēchaniskos satiksmes līdzekļus iereibušām personām, nosacīs auto un autobusu vadītāju vecumu un nepieciešamo braukšanas ilgumu u. t. t. Līdz ar to nosacītas administrātīvo iestāžu tiesības administrātīvi sodīt par satiksmes noteikumu pārkāpumiem.

Tam visam ir mērķis panākt nevien satiksmes uzlabošanos, bet arī viņas drošību.

Jo intensīvāka top mūsu saimnieciskā un kultūrālā dzīve, jo vairāk izlīdzinās kultūras starpība starp pilsētām un laukiem, jo arī svarīgāka top satiksmes problēma. Satiksme jāuzlabo, jāpapildina, bet arī jāpadara drošāka, jo uzlabotā satiksme (autobusi) nebūs izpildījusi savu uzdevumu, ja iedzīvotāji to nevarēs izmantot baidīdamies par savu dzīvību. Tāds katastrofu temps un raksturs, kāds bija šovasar, var tikai pavairot šo iedzīvotāju atturēšanos no mēchanisko satiksmes līdzekļu izmantošanas. Tādēļ arī izdoti jaunie noteikumi.

Sakarā ar satiksmes uzlabojumiem visā valstī vēl jāpiemin tilta būve pāri Gaujai Siguldas skaistajā lejā. Šo tiltu atklāja un nodeva publikas lietošanai 23. jūlijā. Tā tad Siguldā jaunais laiks, ar savu celtniecības dedzību parādīdams tautas vienības radošo spēku, jau radījis divas impozantas un vērtīgas celtnes: rakstnieku un žurnālistu pili, ko atjaunoja Latvijas preses biedrība, un jauno tiltu, kuŗš ir nevien skaists un labi iederas dabas krāšņuma pilnajā Siguldā, bet tas arī padarīs ērtāku un lētāku siguldiešu satiksmi pāri Gaujai. Reizē tilts kalpos arī tiem daudziem tūkstošiem, kas ik gadus dodas uz Siguldu baudīt mūsu Tēvzemes dabas skaistumu šajā patiesi krāšņajā un arī vēsturisku pieminekļu bagātajā Latvijas malā.

Lauku dzīves komiteja.

Uz Valsts Prezidenta ierosinājumu tika nodibināta šī lauku dzīves komi-

III Pļaujas svētku kopskats no uzveduma estrādes.

teja, kuŗas uzdevums uzklausīt lauku balsis, lai tie norādījumi un ierosinājumi, kas izpaudušies 19 apriņķu zemnieku dienās, tiktu savākti, apstrādāti un izvesti dzīvē. Un vispāri komitejas uzdevums ir vērīgi sekot notikumiem lauku dzīvē, nākt ar saviem ierosinājumiem Lauksaimniecības kamerā, kuŗa tad tālāk gādās par novēroto vajadzību apmierināšanu. Komitejas uzdevums ir arī pamudināt lauksaimniekus uz lielāku centību un aktīvāku rīcību savu saimniecību uzlabošanā un pacelšanā. Lai gan lauku dzīve visās nozarēs iet uz augšu, lai gan aug lauku ļaužu ienākumi, kas ceļ visā zemē saimniecisko rosību, taču daudz vēl kas darāms lauku kultūras līmeņa pacelšanai, saimniekošanas uzlabošanai, darba spēka jautājuma nokārtošanai; visdažādāko labierīcību ievešanai, lauksaimnieku ienākumu pacelšanai arī tajās vietās un nozarēs, kur tas līdz šim nav bijis tik labi iespējams (piem., daudz vēl jādomā par mazsaimniecību ienākumu celšanu). Tam visam sekot un meklēt vajadzīgās atbildes ir lauku dzīves komitejas uzdevums. Š. g. 27. jūlijā komiteja sanāca uz savu pirmo sēdi, kur zemkopības ministrs J. Birznieks iepazīstināja sanākušos ar komitejas uzdevumiem. Sēdē visi vienojās lūgt Lauksaimniecības kameras priekšsēdētāju R. Dzērvi izstrādāt noteikumus lauku dzīves apakškomiteju nodibināšanai apriņķos, lai šīs komitejas būtu tuvāk lauku dzīvei un būtu tiešā satiksmē ar lauksaimniekiem un citiem lauku ļaudīm.

Valdības norādījumi un ierosinājumi laukos atrod visdzīvāko atbalsi, kādēļ arī lauku dzīves komitejai būs iespējams sekmīgi veikt savu darbu, jo lauksaimnieki tai ies visādi palīgā un sniegs tai savus novērojumus, projektus, ierosinājumus u. t. t.

Piemēram, valdība ierosināja lauksaimniecības mašīnu plašāku izmantošanu saimniecībās, un šis ierosinājums atradis jo dzīvu atbalsi: mašīnu izmantošana kļūst arvien populārāka un plašāka, jo tās, protams, dod labumu lauksaimniekiem, ietaupot darba spēku. Tikai ar grūtībām šogad bija iespējams apmierināt lauksaimnieku pieprasījumus pēc dažādām mašīnām. Dažas ārzemju fabrikas pat nespēja visus pasūtījumus apmierināt. Piem., centrālā savienība «Turība» šogad pārdevusi 2200 zāles pļāvējus, 1000 labības pļāvējus, 1500 zirgu grābekļus, 130 traktorus, 60 siena ārdītājus, 37 kūlīšu sējējus un daudzas citas lauksaimniecības mašīnas.

Šoruden lauksaimnieki stipri interesējas par ūdens apgādes ierīkošanu saimniecībās; par kartupeļu racējiem u. t. t.

Tas rāda strauju lauksaimniecības kultūras attīstību, tā kā lauku dzīves komitejai būs daudz darba, lai sekotu vienmēr jaunām lauku vajadzībām un meklētu ceļus, kā tās apmierināt.

Darba aizsardzība pārkārtota.

Ar Tautas labklājības ministrijas satversmes pieņemšanu, tajā izdarīts svarīgs grozījums, proti: darba inspekcija, kuŗai piederēja uzraudzība par algotā darba spēka nodarbināšanu, atalgošanu un apdrošināšanu, tagad pāriet uz Sabiedrisko lietu ministriju, tāpat arī visas lietas, kas attiecas uz starptautisko darba organizāciju un nolīgumiem par darba aizsardzību. Pārējās Darba aizsardzības departamenta funkcijas sadalītas: slimo kasu lietas un nelaimes gadījumu apdrošināšana turpmāk paliek Veselības departamenta ziņā, bet sabiedrisko darbu organizācija un darba apgāde pāriet uz Tautas labkl. ministrijas Sabiedriskās aizgādības departamentu. Tā tad darba inspektori un starptautiskās darba aizsardzības lietas turpmāk atradīsies Sabiedrisko lietu ministrijas pārziņā, kā tam arī loģiski vajaga būt, jo Sabiedrisko lietu ministrijai jau tagad bija padota Darba kamera, kuŗas funkcijas daudzos gadījumos tādas pašas, kā darba inspektoriem. Tādēļ turpmāk būs šajā darbā lielāka saskaņotība un vienība un nekādā gadījumā nebūs iespējamas tās pretrunas un nesaskaņotība, kas pie agrākās kārtības tomēr bija iespējamas, ievērojot Darba kameras un darba inspektoru piederību katram pie savas ministrijas.

Arī būtībā Sabiedrisko lietu ministrijai piekrītas darba aizsardzības lietas, jo šī ministrija ir kompetentāka tāda rakstura jautājumos taisni savas darbības uzdevumu dēļ.

Tautas labklājības ministrijai turpmāk paliek galvenā kārtā tautas veselības kopšanas, aizgādības, nelaimes gadījumu apdrošināšanas, pensiju piešķiršanas u. c. tml. uzdevumi.

Tas darbību padarīs skaidrāku, vienotāku un tādēļ produktīvāku.

Mātes un bērna aizsardzības labā.

Jaunajiem papildinājumiem likumā par sabiedrisko aizgādību ir ļoti liela un svarīga nozīme, jo šie papildinājumi atvieglos daudzu, daudzu grūtībās esošu cilvēku dzīvi. Vispirms attiecībā uz ārlaulībā dzimušo bērnu apgādību. Latvija ir viena no valstīm, kur relātīvi visvairāk ārlaulībā dzimušu bērnu. Bet šo bērnu stāvoklis bija neapskaužams. Jau tā bērna mātei bija grūti tiesas priekšā pierādīt, kas ir viņas bērna tēvs, bet arī tad, kad tas izdevās, tēvs visādiem līdzekļiem izvairījās no bērna apgādāšanas: slēpdamies, nobēdzinot mantu u. tml. Tagad pie Tautas labklājības ministrijas pastā-

Svētkos piedalījās pāri par 200.000 apmeklētāju.

vēs sevišķa komisija, kuŗai būs tiesības nekārtīgos tēvus piespiest pildīt ar tiesas lēmumu uzliktos pienākumus. Ja viņi to nedarīs labprātīgi, tad komisijai ir tiesība tos norīkot pie darbiem, lai no izpelnītiem ienākumiem segtu bērna uzturēšanas izdevumus. Ja arī tas nedos panākumus, tad nekārtīgos tēvus varēs ievietot Valmieras darba namā, kur ir jau tikpat kā ieslodzīšanas režīms.

Ar šiem spaidu līdzekļiem, bez šaubām, būs ievērojami atvieglota ārlaulībā dzimušo bērnu apgādība. Un no šiem spaidu līdzekļiem nebūt nav jānokaunas, jo bērns nav vainīgs, ja viņam trūkst ģimenes pavarda un siltuma, bet ja bērna tēvs ir tik nolaidīgs vai pat noziedzīgs, ka nemaz negrib savu bērnu apgādāt, tad bērnam palīdzēs likuma bardzība. Un palīdzēt tā katrā ziņā palīdzēs, jo nevienam negribēsies iekļūt krietnu cilvēku apkaunojošā darba namā.

Tāpat tiks gādāts arī, lai pieaugušie bērni apgādātu savus vecākus, kuŗi visu savu mūžu atdevuši savu bērnu audzināšanai, kopšanai un skološanai, bet, diemžēl, arvien vēl gadās bērni, kas neapzinās savu pateicību vecākiem. Tiem tagad to atgādinās ar darba nama piedraudējumu vai pat pielietojumu.

Vēl svarīgāks ir likuma otrs papildinājums, kas paredz sevišķu bērnu aizgādības komiteju nodibināšanu kā pie lauku, tā pie pilsētu pašvaldībām. Šo komiteju uzdevums būs kopīgi ar pašvaldību raudzīties, lai mātes un bērni, kam vajadzīga palīdzība vai atbalsts, to arī varētu saņemt un lai visas viņu neatliekamās vajadzības būtu apmierinātas.

Jautājumu Tautas labklājības ministrija uzskatījusi par tik svarīgu, ka viņa kārtošanai pie Sabiedriskās aizgādības departamenta nodibināta sevišķa bērnu aizgādības nodaļa (vadītājs Andersons). Jaunās nodaļas uzdevums pārzināt visas bērnu aizgādības lietas, rūpēties par garīgi un fiziski atpakaļpalikušiem bērniem; gādāt par trūcīgu un neapgādātu bērnu novietošanu svešu ģimeņu audzināšanā; aizsargāt bērnus, kuŗus vecāki izmanto noziedzīgos nolūkos (sūta ubagot, zagt u. tml.) vai pret kuŗiem vecāki izturas cietsirdīgi, kādiem vecākiem bērnus var atņemt. Jaunā nodaļa kārtos arī laukstrādnieku ģimenes piemaksas un trūcīgo bērnu sūtīšanu pa vasaru uz laukiem.

Tas liecina par valsts rūpību, lai būtu aizsargāts un apgādāts bērns, mūsu tautas nākotnes nodrošinātājs.

Atjaunotās Latvijas pirmais virsnieku izlaidums.

Š. g. 11. augusta kaŗa skolas izlaiduma aktam ir sevišķa nozīme, ko tādēļ te gribam uzsvērt. Ir mums tā sauktais Latvijas kaŗa skolas pirmais izlaidums, t. i. virsnieki, kas pirmie beidza kaŗa skolu neatkarīgā Latvijas valstī. Šis pirmais izlaidums cieši pieslēdzas visiem citiem brīvības cīņu dalībniekiem, jo pirmie kadeti visi ir piedalījušies atbrīvošanas cīņās. Šis Latvijas pirmais izlaidums ir goda pilns nosaukums, un katrs sajūt zināmu lepnumu, kas var būt viens no šī izlaiduma virsniekiem, kuŗi ir asinīs iesūkuši Tēvzemes aizsardzības gribu un spēku, ir to kaujās mācījušies. Tad nāca miera gadi. Diemžēl šajos gados arī armija netika saudzēta un dažādākās partijas gribēja vai nu izpatikt armijai vai arī tai uzspiest savas vienpusīgās un tādēļ nevērtīgās domas. Bija pat ministri, kas atcēla skaisto tradiciju — kaŗa skolu beidzot apmeklēt Brāļu kapus un dot zvērastu Latvijai.

Tādēļ šim 1937. gada 11. augusta izlaidumam atkal jāpievēršas ar sevišķu interesi. Jo arī tas ir pirmais izlaidums, pirmais atjaunotā Latvijā, par ko Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis šos jaunos leitnantus sauc par laimīgiem, jo viņiem bijis savās mācībās iespējams dzert arī no jaunā laika atziņām un gara. «Ar šo garu un spēku jūs būsiet tautai un valstij galvinieki, ka Tēvzeme būs apsargāta, ka neviens neatņems mums mūsu brīvību uz mūsu dzimtās zemes.» Kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis uzsvēra bez tam arī otru nozīmīgu apstākli, ka jaunie virsnieki saņem savu pirmo paaugstinājumu virsnieka dienesta pakāpē taisni 11. augustā. Bet 11. augusts ir diena, kad noslēdzās tautas darbiem pierādītās Tēvzemes mīlestības panākums, jo 11. augustā visās mūsu valsts kaŗa frontēs ieroči bija apklusuši pēc tam, kad mūsu armija bija panākusi uzvaras, pierādīdama savu lielo vienprātību, varoņgaru un ticību tautas nākotnei. Tādēļ atjaunotās Latvijas pirmā izlaiduma virsniekiem darbā un dzīvē dotas kā brīvības cīņu tradicijas un gars, tā šī gara piepildītāja — 15. maija idejiskais saturs un nozīme no mūsu tautas dzīvības un nākotnes viedokļa.

Muiža uz visiem laikiem strīpota.

26. augustā pieņemts likums, kas nevien dod praktisku skaidrību, bet kas ir arī liels gandarījums latviešu tautas godam un tiesību apziņai. Proti, pieņemts likums par nekustamu īpašumu apzīmēšanu un grāmatās un dokumentos, kuŗš nosaka, ka nekustami īpašumi, kuŗiem pirms 1918. gada 18. novembŗa zemes grāmatu reģistrā atvērtas folijas ar apzīmējumiem: «imeņije», «votčina», «foļvark», «miza», «polumizok», vai tiem pēc nozīmes atbilstošiem citiem krievu apzīmējumiem, latviski dēvējami grāmatās un dokumentos par «saimniecībām».

Līdz ar to muiža uz visiem laikiem strīpota nevien politiski un sociāli, bet nu arī formāli, no zemes grāmatām un dokumentiem. Un latviešu gods saņem pelnītu gandarījumu par tām ciešanām un mokām, par tām asarām un vaimanām, par to kaunu un pazemojumiem, ko visu izcieta mūsu senči, kuŗus aizdzina no viņu sentēvu zemes, bieži vien iedzina mežā līdumus līst, lai izkopto zemi atkal atņemtu un ar to pavairotu muižas zemju platību vai sagādātu pūru muižnieku meitām un dēliem mantošanas daļu, kad muižnieki sāka saviem bērniem dāvināt mazās pusmuižiņas. Šie kauna un sāpju pilnie laiki sen jau beigušies, bet nu ir iznīcināta arī vēl pēdējā rūgtā atmiņa, kas latviešiem atgādināja muižu valdības laikus.

Bagātīgi līdzekļi saimnieciskās dzīves plaukšanai.

Ja kredita kapitāls, kuŗš visu laiku stingri turējās cittautiešu un ārzemnieku rokās, tagad savā nospiedošā akciju vairumā kā īpašniekus uzrāda latviešus, tad ierocis, ar kuŗu latvieši šajā cīņā uzvarēja, ir Latvijas Kreditbanka, kuŗas pamatkapitāls palielināts līdz 40 milj. latu. Latvijas kreditbankai iesākot savu darbību, kā laikrakstu pārstāvjiem ziņo Kreditbankas direktors Andr. Bērziņš, bija 15 komercbankas ar 22,5 milj. ls kapitāla, no kādas summas 15,3 milj. ls vai 68 proc. piederēja ārzemniekiem. Tagad darbojas 7 komercbankas ar 56 milj. ls kapitāla, no kuŗa tikai 3,4 milj. ls vai 6 proc. ir ārzemju kapitāls. Arī savā darbā Kreditbanka ieņem stingri vadošo vietu, 1937. gada 1. septembrī izsniegti īstermiņa aizdevumi par 50.695.000 ls; ilgtermiņa — 9.270.000 ls, klientu noguldījumi — 80.429.000 ls; bet pārējās 6 komercbankās visās kopā uz 1937. g. 1. janvāri visu aizdevumu kopsumma bija tikai 33.434 milj. ls, bet noguldījumu kopsumma — tikai 23.097 milj. ls. Tāpat bilance no 66.664 milj. ls 1936. g. 1. janvārī augusi uz 178.382 milj. ls š. g. 1. septembrī. Pārējo 6 komercbanku bilanču kopsumma uz 1937. g. 1. janv. bija tikai 51.512 milj. ls.

Vispirms Latvijas Kreditbanka likvidējusi maksāšanas grūtībās nonākušās kreditiestādes — 8 bankas, 11 savst. kreditbiedrības un 14 tirdzniecības un rūpniecības uzņēmumus. Pēdējos gados 19 slēgtās kreditiestādes kopā zaudējušas 40 milj. latu. Tās likvidējot, biedri atbrīvoti no papildatbildības un draudzības vai dubultvekseļiem, kā arī noguldītājiem atmaksā visus noguldījumus, kuŗus šo kreditiestāžu aktīvi vairs nespēja segt un tādēļ bija jāuzskata par zaudētiem.

Bet tirdzniecībā un rūpniecībā latviešu spēks vēl nesamērīgi mazs, kādēļ šīs nozares bija arī jāieslēdz kopējā tautas labklājības izbūves darbā. Tādā nolūkā Kreditbanka ieguvusi, labprātīgas vienošanās ceļā, vairākus lielus uzņēmumus, piem. Feniksa un 9 citus rūpniecības uzņēmumus, kuŗus pārveidojot nodibināja jaunus nacionālus uzņēmumus, piem. «Aldari», «Laimu», «Ķieģeļnieku», «Kaļķi», «Degvielu», «J. Sausiņš u. bdrs», «Rīgas vilnas rūpnieks», «Ogle», «Apvienotā kuģniecības s-ba» u. c. Šis process vēl dzīvi turpinās. Šajos uzņēmumos Latvijas Kreditbanka ieguldījusi ap 24 milj. ls. Patlaban banka izstrādā Ventspils sulfata celulozes fabrikas projektu. Tālāk Kreditbanka ieguvusi daudzus Rīgas īpašumus, lai Rīgas centrā veco namu, nameļu un skārņu vietā valdības uzdevumā radītu monumentālas celtnes, kas paustu jaunā laikmeta garu un varenību. Tā tad Kreditbankai ir arī kādi citi, ne tīri komerciāli uzdevumi vien, kas bez tam izpaužas arī dažādu sabiedrisku un kultūrālu pasākumu atbalstīšanā.

Tā no Latvijas Kreditbankas izveidojas tas varenais un spēcīgais ierocis, ar kuŗa palīdzību iespējams nodibināt veselīgus apstākļus kredita saimniecībā, kā arī tirdzniecībā un rūpniecībā, un, kas vēl daudz svarīgāk, ar kuŗa palīdzību būs panākts latviešu tautas valdošam stāvoklim mūsu zemē atbilstošs svars arī saimnieciskā dzīvē un nacionālās bagātības sadalījumā.

ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA

T. Veicherts

Mēneša apskats

Ķīna un Spānija — lūk, divas vietas, kas patlaban saista visas pasaules uzmanību. Un šķiet, ka sociālie un politiskie satricinājumi abās šais zemēs zināmā mērā vieni otru savstarpēji iespaido. Ir taču novērots, ka arvien, kad Eiropu piemeklē kaut kādi starptautiski sarežģījumi un kad lielvalstis nonākušas politiskās vai saimnieciskās grūtībās, tad ikreizes arī Tālie austrumi liek par sevi runāt un no turienes mēdz atskanēt lielgabalu dobjā dunoņa. Tā arī tagad, kad Rietumeiropa aizņemta ar spāņu lietām un ar Pireneju pussalas bruņotā konflikta likvidēšanu, šķiet, ka Japāna ieskatījusi par izdevīgu plašākas kaŗa darbības uzsākšanu un izvešanu Ķīnā.

Diemžēl tagad jāatzīst, ka militārie notikumi Tālajos austrumos jau izvērtušies īstā kaŗā starp Ķīnu un Japānu. Ja arī oficiālais kaŗa pieteikums nav vēl iezīmējis turienes notikumus, tad pēdējo raksturs un plašums nepārprotami liecina par patiesu kaŗu abu Āzijas tautu patreizējās attiecībās. Šinī sakarībā jāpiezīmē, ka Tālajos austrumos parasti nemēdz pieturēties pie Eiropā parastām metodēm kaŗa darbības uzsākšanai. Tā, piem. krievu-japāņu cīņu 1904. gadā ievadīja nevis diplomātisko sakaru iepriekšēja pārtraukšana, bet gan vienkāršs un negaidīts japāņu flotes uzbrukums krievu kreiseŗiem Čemulpo ostā. Ja šāda japāņu rīcība toreiz deva vielu vispārējam sašutumam, tad tagad līdzīgs kaŗa prologs un sākums nevienu vairs nepārsteidz, jo tā sauc. «totālā kaŗa» teorētiķi un sludinātāji ieskata kaŗa pieteikšanas rituālu par pilnīgi lieku un nevajadzīgu lietu. Vai itaļi gan rīkojās citādi, uzsākot savu militāro darbību un Abesinijas iekaŗošanu ?

Ķīnas-Japānas tagadējā kaŗā var saskatīt trīs posmus. Pirmais iesākās Ziemeļķīnā un uzskatāms par turpinājumu tam sistēmatiskam un metodiskam iekaŗošanas gājienam, kuŗa pirmais upuris bija 1931.-32. g. Mandžurija, bet otrais, gadu vēlāk, Džeholas province. Kaut gan morāliski japāņiem nebija un nav nekādu tiesību uz šiem apgabaliem, tomēr juridiski viņiem deva zināmas priekšrocības pastāvošie starptautiskie līgumi, kuŗus ķīnieši neesot atbilstošā mērā pildījuši un ievērojuši. Šis apstāklis tagad devis japāņiem iemeslu ieņemt Pekinu un Tienzinu. Tūdaļ pēc tam, kā no dienvidiem, tā rietumiem un mazākā mērā arī no austrumiem — ķīnieši mēģināja uzsākt savu kādreizējo ķeizaru galvas pilsētas atgūšanu un atbrīvošanu. Tomēr šie vājie, slikti organizētie un nesaskaņotie manevri nedeva nekādus rezultatus un nevarēja arī aizturēt japāņu bruņotās masas virzīšanos uz Kalganu, no kurienes ved svarīgi satiksmes ceļi uz iekšējo Mongoliju. Maz pamazām japāņi paplašināja savu darbības lauku, atbrīvoja un iztīrīja Pekinas apkārtni rietumos un dienvidos, kā arī uzsāka jaunus uzbrukumu gājienus gar turienes dzelzceļu līnijām. Otrais posms minētā kaŗā iezīmējis Šanhajas bombardēšanu un japāņu desanta izcelšanas mēģinājumu šīs milzīgās ostas piekrastē. Kaŗa darbībai te sekoja starptautiskie sarežģījumi, sakarā ar ārzemnieku kvartālu apdraudēšanu, eiropiešu tirdzniecības kuģu bombardēšanu un Lielbritanijas vēstnieka ievainošanu. Ja sākumā bija sagaidāmi Eiropas lielvalstu izšķiŗošie soļi pret Japānu, tad vēlāk izrādījās, ka rietumu tautas, būdamas aizņemtas ar Vidusjūŗas strīdu un ar spāņu konfliktu, aprobežojās vienīgi ar diplomātisko notu iesniegšanu Tokijas valdībai. Neraugoties uz japāņu militāro pārspēku un technisko pārākumu, ķīnieši tomēr izrāda sīvu pretestību visos frontes sektoros, bet viņu agrāk ķildīgie ģenerāļi tagad apvienojušies zem maršala Čangkaišeka vadības kopējā kaŗā ar japāņu iebrucējiem. Beidzot, trešais posms ķīniešu-japāņu cīņā iestājies ar Nankinas un Kantonas nežēlīgo bombardēšanu, kuŗai par upuri kritušas tūkstošiem cilvēku dzīvības un neaplēšamas materiālās vērtības. Šķiet, ka Nankinas hekatombu priekšā pacietību sāk zaudēt pat Ziem. Amerikas Savienotās Valstis un Anglija, kas iesniegušas Japānai brīdinošus protestus un kuŗu sabiedrībā aug plaša kustība, aicinādama pielietot pret Tokiju saimnieciskās sankcijas un uzsākt japāņu preču un rūpniecības ražojumu boikotu. Arī Tautu savienība nav palikusies vienaldzīga Tālo austrumu jautājumā, kā to redzēsim turpmāk.

Manāmu pārsteigumu Japānai sagādāja Ķīnas un Padomju Savienības 21. augustā noslēgtais un parakstītais neuzbrukšanas līgums, kas liecina, ka Nankina nemaz tik izolēta un nevarīga nav, kā to bija iedomājušies Tokijas politiķi un imperiālisti. Minētais pakts paredz abu līgumslēdzēju valstu apņemšanos atturēties no jebkādiem agresijas soļiem, bet gadījumā, ja vienai no viņām uzbruktu kāda cita valsts, tad otrā līgumslēdzēja solās uzbrucēju neatbalstīt un neslēgt ar viņu nekādus līgumus, kā arī nedarīt neko tādu, kas varētu kaitēt valstij, kuŗa ir apdraudēta. Ķīnieši uzsveŗ, ka ar šo līgumu viņi gribējuši nodrošināt savu aizmuguri no pārsteigumiem un grūtībām, ko tiem varētu sagādāt viņu rietumu lielais kaimiņš. Japāņi atkal apgalvo, ka ķīniešu-krievu pakts saturot svarīgas slepenas klauzulas, kas paredzot Pad. Savienības apņemšanos sniegt Nankinas valdībai materiālu atbalstu — ieročus, municiju un pat brīvprātīgo brigādes, saņemot pret to saimnieciskas koncesijas Ķīnas apgabalos . . .

*

Spāņu pilsoņu kaŗa laukos augusta mēneša pēdējās dienas iezīmējuši frankistu ievērojamie panākumi Biskajas frontē ar Santanderas krišanu nacionālistu rokās. Ģen. Franko armija tagad ir ceļā uz basku sarkanās republikas jeb Eizkādi galīgo likvidēšanu, un ieguvuši saimnieciski svarīgo Biskajas provinci, kas lepojas ar lielām minerālu bagātībām un turīgām, ievērojamām pilsētām. Kaut gan Astūrijas novadā starp Chichonu un Oviēdu vēl atrodas tā sauc. «sarkano basku maiss», tad viņa iztīrīšana ir tikai tuvākā laika jautājums. Bez visa tā jāsaka, ka militārā ziņā apstākļi Spānijā tomēr nav mainījušies, jo turienes izšķiŗošo notikumu atslēga joprojām glabājas Madridē, kuŗa arvienu vēl atrodas valensiešu kaŗaspēka rokās. Ja nacionālisti arī pārvietotu un pārsviestu no ziemeļiem ievērojamus spēkus, tad ar visu to viņiem vēl grūti būs iekustināt un iedragāt Madrides betonētos nocietinājumus un lauzt turienes rūdīto aizstāvju pretestību. Tā, lūk, spāņu frontes tiecas nostabilizēties, un vairāk kā gadu ilgusē cīņa draud pārvērsties par īstu poziciju kaŗu ar puslīdz vienādiem un līdzsvarotiem militāriem spēkiem. Šķiet, ka patreizējos apstākļos vienīgi iekšējie, politiskie notikumi varētu vest pie kādām izšķiŗošām pārmaiņām Pireneju pussalas kaŗa gaitās. Ārzemju prese zina liecināt, ka nevien valensiešu, bet arī frankistu aizmugurē valdot pagurums un cīņas spara atslābums, kā arī grupu un iespaidu neiecietīgās sacensības, kas lielā mērā vājinot abu pretinieku spēkus kaŗa laukos. Tādā veidā maz pamazām tiekot sagatavota iespējamība un nepieciešamība abiem pretiniekiem meklēt kaut kādu savstarpēju izlīgumu.

*

Kā zinams, tad jūlija mēneša vidū angļu valdība izstrādāja attiecīgo kompromisa projektu par starptautiskās pārraudzības atjaunošanu un pastiprināšanu kā Spānijas piekrastes ūdeņos, tā arī pie viņas sauszemes pierobežas. Starp citu šis projekts paredzēja kaŗotāju tiesību piešķiršanu abām spāņu pretinieku nometnēm. Apspriežot minēto plānu Londonas neutrālitātes komitejā, Italijas un Vācijas pārstāvji noteikti pastāvēja, lai kaŗotāju tiesību jautājums tiktu izšķirts tūdaļ, neatkarīgi no citiem projekta punktiem. Pēc diezgan asām debatēm un itaļu un vācu nepiekāpības priekšā, angļu valdība nolēma pieprasīt īpašā aptaujā ieinteresēo valstu viedokļus, t. i. viņu rakstisko piekrišanu vai nepiekrišanu angļu tezēm. Izrādās, ka uz šo aptauju itaļi un vāci līdz ar citām valstīm deva pozitīvas atbildes, t. i. piekrita Londonas ieteiktam kompromisa priekšlikumam. Tikai Padomju Savienības at-

bilde bija negātīva un noraidoša: tā katēgoriski pretojās karotāju tiesību piešķiršanai nacionālistu armijai un bez tam vēl uzsvēra, ka ārzemju brīvprātīgo katēgorijā ierindojami un ieklaujami arī ģen. Franko marokāņi, kuŗi nekavējoties evakuējami no Pireneju pussalas. Italu un arī vācu viedokļa maiņa un viņu pozitīvā izturēšanās izskaidrojama ar samierinošām sarunām, kādas augusta sākumā bijušas Italijas vēstniekam Grandi ar anglu ministru prezidentu Čemberlenu. Šīm sarunām bija sekojusi arī personīgu vēstulu apmaiņa starp Musolini un Čemberlenu, kam prese toreiz piešķīra lielu nozīmi, paregojot attiecību uzlabošanos un galīgo izlīgumu Italijas un Anglijas turpmākā sadzīvē. Bet apsveicamo pagriezienu lielvalstu sadarbībā tomēr stipri noēnoja Padomju Savienības opozicijas anglu plānam, līdz ar ko starptautiskajā kontrolē tagad iestājusies noteikta krize un viņas darbā radusies klūmīga plaisa.

Tad nu arī redzējām, ka minētai kontrolei sabrūkot, nedrošība Vidusjūŗā pieauga ar katru dienu. «Noslēpumainas», t. i. nenoskaidrotas piederības zemūdenes uzbruka kā anglu, tā franču, krievu, italu, spāņu u. c. tirdzniecības kuģiem, līdz beidzot šie pārdrošie pīrātērijas akti bija skāruši pat anglu kreiseri «Havock». Lai darītu reiz galu līdzīgam jūŗas banditismam, tad uz Francijas un Anglijas priekšlikumu Nionas pilsētā tika sasaukta īpaša konference. Neraugoties uz to, ka Italija un Vācija atteicās piedalīties konferencē, 14. septembrī tā parakstīja vienošanos, kas paredz, ka līguma parakstītāju flotes apkaŗos un iznīcinās katru zemūdeni, kas uzbruks tirdzniecības kuģiem, kuŗi nepieder nevienai no Spānijas pilsoņu kaŗa nometnēm. Vidusjūŗas rietumu daļa līdz pat Maltas salai piekritīs anglu un franču pārraudzībai, tad Tirenijas jūŗa domāta italu kontrolei, bet kārtības uzturēšana Vidusjūŗas austrumu sektorā piešķirta turienes piekrastes valstīm. Tā tad, Pad. Savienība un Vācija ir izslēgta no līdzdalības Vidusjūŗas drošības sargāšanā, kuŗas smagumu no Gibraltāra līdz Suecas kanālim uzņēmušās Anglija un Francija, līdz ar to noteikti un atklāti pasvītrodamas Londonas-Parīzes ass svaru un solidāritātes spēku. Nav šaubu, ka Italija, kas parasti dēvē Vidusjūŗu par savu, jutās aizkarta, ka minētā kontrolē tai ierādīta samērā nenozīmīga vieta un loma. Šī iemesla dēļ Roma arī atteicās no piedalīšanās Nionas pakta izpildīšanā, nonākdama tādā kārtā visai izolētā stāvoklī iepretim saviem tuvajiem piekrastes kaimiņiem.

Nevēlēdamies vēl vairāk attālināt Italiju no kopdarbības Eiropā un nolūkā atgriezt viņu kontinenta valstu solidāritātes saimē, angli un franči ierosināja sasaukt papildu konferenci, jautājumā par Nionas līguma paplašināšanu un par Italijas piesaistīšanu pie Vidusjūŗas aizsardzības darba. Tad nu, lūk, triju valstu, t. i. Anglijas, Francijas un Italijas flotes lietpratēju sanāksme Parīzē nolēma oktobŗa sākumā, ka Italijas kontrolei piešķiŗama nevien Tirenijas un Adrijas jūŗas, bet arī Jonijas ūdeņi un attiecīgas joslas ap Sardiniju un Siciliju.

Nionas un Parīzes lēmumi, domājams, zināmā mērā atsauksies uz Pireneju pussalas kaŗa gaitām, novērzdami starptautisko saspīlējumu, kā arī izklīdinādami naida un aizdomu atmosfēru, kāda vairākus mēnešus no vietas valdīja Vidusjūŗas baseinā.

*

Tālo austrumu konflikta un spāņu pilsoņu kaŗa jautājumi atradās arī Tautu savienības padomes un pilnsapulces nupat izbeigto sesiju dienas kārtībā. Kaut gan šīs sanāksmes, kā to teicis franču ārlietu ministrs Delbos, pavadījis «miera krizes» motīvs, tomēr sadarbības griba, kas viņās izpaudās, ved mūs uz zināmu optimismu

Ženēvā tagad vispusīgi iztirzāta Palestīnas problēma, uzklausot kā anglu, tā arī viņu izstrādātā projekta opozicijas viedoklus. Tā kā Palestīnas dalīšanas jautājums ir visai sarežģīts, tad attiecīgā komisija, kuŗā ieiet arī mūsu ārlietu ministrs V. Munters, uzdevusi turpināt viņa atrisināšanu Anglijai, kas apņēmusies nākošai Tautu savienības padomes sesijai celt priekšā savu galīgo ierosinājumu un plānu.

Tālo Austrumu bruņotais konflikts atradās kā padomes, tā arī pilnsapulces dienas kārtībā. Ķīna iesniegusi Tautu savienībai sūdzību pret Japānu un lūdz savienības valstis vērsties pret iebrucējiem ar attiecīgām sankcijām. To vērā ņemot, jāatzīst, ka Ženēvai stāv priekšā ļoti grūts uzdevums — tikpat nepateicīgs kā kādreizējais italu-abesiņu konflikts. Stāvokli sarezglo vēl tas apstāklis, ka Japāna neatrodas savienības saimē un cenšas to pilnīgi ignorēt. Bez minētās sūdzības padomei, Nankinas valdība vērsusi arī tā sauc. 23 vīru komisijas vērību uz savas tautas drāmatisko likteni. Kā zināms, tad šī komisija, kuŗā ieiet arī Ziem. Amerikas Savienoto Valstu pārstāvis, sāka darboties pie Tautu savienības 1933. gadā — ķīniešu-japāņu sadursmes laikā un Mandžurijas okupācijas gadījumā. Viņas uzdevums ir apspriest Tālo Austrumu problēmu un rast iespējas abu pretinieku samierināšanai. Tagad, kur aprādītā komisija aicināta atjaunot savus pārtrauktos darbus, par viņas priekšsēdētāju izvēlēts mūsu ārlietu ministrs V. Munters, kas jāuzskata par lielu pagodinājumu Latvijai.

Pirmais solis, kādu komisija spērusi, ir viņas pieņemtā rezolūcija, kas asi nosoda japāņu rīcību Ķīnā, kā arī Nankinas, Kantonas u. c. pilsētu neattaisnojamo bombardēšanu. Šai rezolūcijai vienbalsīgi piekritusi arī Tautu savienības pilnsapulce, pēc kam japāņu delegācijas, kas vēl darbojušās dažās savienības techniskās komisijās, pateikušas, ka viņas galīgi pārtraucot piedalīšanos Ženēvas aparātā.

Spāņu jautājumā, Valensijas valdība vērsās ar apsūdzību pret Italiju un Vāciju, vainojot tās frankistu atbalstīšanā, un lūdza Tautu savienību atļaut viņai iegādāt ārzemēs ieročus un municiju. Ja Ženēva tiešām piekristu šādai prasībai, tad tas nozīmētu neiejaukšanās principa galīgu un oficiālu sabrukšanu. Lai nu tas nenotiktos, tad pēc ilgām un karstām debatēm Tautu savienība (polītiskā komisija) izteica vēlēšanos, ka Anglija un Francija uzsāktu sarunas ar Italiju par ārzemju brīvprātīgo atsaukšanu no Spānijas kaŗa laukiem. Zīmējoties uz citām valensiešu prasībām, pilnsapulce tās noraidījusi.

Tāds, lūk, īsumā ir Tautu savienības šī gada rudens sesijas darbs. Pie tam vēl piezīmējams, ka pilnsapulce izraudzījusi un izvēlējusi padomē uz nākošiem trim gadiem Perū, Irānu un Beļģiju, jo Turcijas un Čiles mandāts tagad izbeidzās, bet valensiešu Spānijai totiesu netika atjaunots viņas līdzšinējais sēdeklis.

*

Lielu ievērību septembŗa pēdējās dienās izpelnījās Italijas valdības galvas Musolini viesošanās Vācijā. Ap šo skaļo vizīti, kuŗu pavadīja un kuplināja kaŗaspēka parādes, manevri un kareiviskās runas, vijās dažādas sensācionālas baumas, kas tomēr izrādījušās par pārspīlētām un nepamatotām. Savās runās Musolini un Hitlers uzsvēruši, ka Vāciju un Italiju tagad saistot kopēji polītiski ceļi un ka pārējai pasaulei nu jārēķinoties ar 115 milj. cilvēku vienoto un disciplinēto gribu. Asus vārdus abi diktātori veltījuši komūnismam un arī Tautu savienībai, bet līdz ar to uzsvēruši, ka viņu centienos esot stiprināt mieru un drošību Eiropā. Vārdu sakot, tā sauc. Romas-Berlīnes ass tagad ievērojami nostiprinājusies un abu valstu kopdarbība kļuvusi daudz ciešāka nekā līdz šim. Bez visa tā tomēr pastāv dibinātas cerības, ka Musolini un Hitlers, savstarpējā domu apmaiņā, būs nākuši pie atziņas, cik bīstama ir Eiropas mieram patreizējo «asu» un «bloku» polītika, kas ar laiku var ieraut mūsu kontinenta tautas liktenīgos sarežģījumos un pat bruņotos konfliktos. Piekāpība un mērenība jau nojaušama kā Italijas, tā jo sevišķi Vācijas attiecībās ar Angliju un Franciju, kādēļ cerams, ka varbūt sekos pozitīvāki sasniegumi rietumu lielvalstu sadzīvē.

*

14. septembrī Čechoslovakiju piemeklēja dziļas nacionālas sēras, šķiroties no dzīves viņas lielajam valstsvīram un agrākam republikas prezidentam prof. Tomasam Masārikam. No 1918. līdz 1935. g. decembrim Masāriks bija nevien paša izcīnītās un dibinātās Čechoslovakijas vadītājs, bet arī kopš vēl daudz ilgākiem gadiem savas tautas vadonis šī vārda pilnīgākā un cēlākā nozīmē. Angļu rakstnieks Bernards Šovs, vācu literāta Emīla Ludviga jautāts, kas varētu būt Eiropas savienoto valstu prezidents, gadījumā, ja tādas nodibinātos, atbildējis: «Es nezinu nevienu citu kā vienīgi Masāriku».

1935. g. beigās sirmais Masāriks labprātīgi atteicās no prezidenta posteņa un aizgāja no aktīvā valsts darba atpūtā. Tomēr līdz pēdējam sava garā un panākumiem vaiņagotā mūža brīdim, tas dzīvi interesējās par savas zemes likteņiem. Viņš bija savas valsts vienotājs, kādēļ arī par viņa nāvi tagad skumst visas Čechoslovakijas tautas un iedzīvotāju šķiras, ko liecināja grandiozās bēres un sēru runas, kas pavadīja augsto aizgājēju uz pēdējās atdusas vietu.

Aizsargu meistarsacīkstes vieglatlētikā

Rīgā, Latvijas sporta biedrības laukumā, 22. un 23. augustā pulcējās aizsargu organizācijas labākie sportisti un sportistes, lai piedalītos gadskārtējās meistarsacīkstēs vieglatlētikā. Sacīkšu atklāšanas dienā laukumā ieradās sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš. Atklājot sacīkstes, ministrs teica:

«Šodien jūs, sportisti, esat pulcināti no visas zemes kopā, lai rādītu tos sasniegumus, kādus jūs esat varējuši iegūt savās vienībās noteiktā darbības posmā, un lai kopā sanākot no visiem pulkiem, vēl vairāk noslīpētu un nogludinātu sacensībās tās sporta zināšanas, kādas jūs arī esat no saviem audzinātājiem un arī paši treniņā ieguvuši. Man pie šī gadījuma jāuzsveŗ, ka aizsargu organizācijas sportam ir liela nozīme priekš visas mūsu zemes sporta, jo aizsargu organizācija ir pratusi un varējusi pieiet pie tām ļoti veselīgām sporta aprindām, kuŗas bija palikušas daudzus gadus atstātas pilnīgi savā vaļā: tās ir mazās provinces pilsētas un lauki, kur aug veselīgi, spēcīgi jaunieši, no kuŗu vidus ar katru gadu vairāk izvirzīsies mūsu sporta cienīgi reprezentanti, kuŗi varēs ne tikai godam aizstāvēt aizsargu organizācijas zīmi, bet varēs arī cienīgi reprezentēt latviešu sportu starptautiskā dzīvē. Šis ir viens no mūsu svarīgākiem uzdevumiem, kurš aizsargu organizācijas sportistiem un vispār aizsargu organizācijas sportam ir jāveic. Mūsu sporta dzīves sasniegumiem ar katru gadu ir jākļūst lielākiem visās atsevišķās nozarēs.

Bet sportā, tāpat kā visur citur, mēs cenšamies veikli un izturīgi ne tikai sporta dzīvei un sasniegumiem, bet mēs turam prātā vienmēr, ka mūsu zemei un tautai ir vajadzīgi rūdīti cilvēki, ir vajadzīgi disciplīnēti cilvēki, ir vajadzīgi cilvēki, kas ir gatavi ne tikai aizsargāt savas sporta organizācijas krāsas, ne tikai sporta disciplīnās aizstāvēt arī Latvijas cieņu un godu,— bet ka mūsu zemei ir vajadzīgi stipri un izturīgi cilvēki, kas ir gatavi darbā krietni pastāvēt, un ja vajadzīgs, arī cīņās būt tur, kur pienākums viņus sauc. Tāpēc jūs, aizsargu sportistes un sportisti, augat caur savu organizāciju un savu sportisko darbību kalpošanai latviešu zemei un tautai. Tāpat kā vecākie aizsargi un aizsardzes turpat gadus 20 ir nesuši aizsargu dienestu ar prieku, kalpodami savas zemes mieram un labklājībai un savas valsts neatkarībai, uzticībā savas zemes tradicijām un mūsu zemes un tautas Vadonim, — tāpat arī jūs vienmēr paturiet prātā lielāko pienākumu — kalpošanu Latvijai, kalpošanu mūsu augstākam organizācijas un tautas Vadonim. Tad arī jūs vienmēr būsiet tur, kur jūs pienākums sauks, un jūs vienmēr būsiet šī pienākuma krietni pildītāji par svētību un par godu latviešu zemei un latviešu tautai. Dievs, svētī Latviju!»

Aizsargu pulku sasniegumi vieglatlētikā 22. un 23. augusta sacīkstēs.

Pulks	100 mtr.	400 mtr.	800 mtr.	1500 mtr.	5000 mtr.	3×1000 mtr, st.	4×100 mtr. st.	3000 mtr. soļ.	Augstlēkš.	Tāllēkšana	Kārtslēkš.	Lode	Disks	Šķēps	Granāta	Punkti	Vieta
Dzelzc. aizs. pulks	7	11	9	11	11	10	10	—	1	—	—	6	5	9	7	97	I
5. Rīgas a. „	9	—	3	—	—	—	4	—	5	5	11	1	—	2	—	40	II
7. Valkas a. „	—	—	1	—	—	6	8	4	—	—	4	5	9	1	—	38	III
16. Jelgavas a. p.	1	2	8	—	—	8	—	—	6	—	—	—	—	5	5	35	IV
15. Liepājas a. p.	—	3	—	4	—	4	—	—	2,5	2	1	—	4	—	2	22,5	V
8. Valmieras a. p.	—	—	—	2	—	—	—	8	4	1	—	—	—	—	7	22	VI
9. Madonas a. p.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	6	—	7	2	4	—	20	VII
17. Rēzeknes a. p.	4	4	—	3	3	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	18	VIII
3. Ludzas a. p.	—	—	—	1	4	—	—	—	2,5	—	—	—	1	—	—	8,5	IX
12. Ilūkstes a. p.	—	1	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	7	X
2. Ventspils a. p.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	5	XI
4. Jēkabpils a. p.	—	—	—	—	2	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	5	XII
11. Tukuma a. p.	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	5	XIII
6. Aizputes a. p.	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	XIV
18. Daugavpils a.p.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	XV
1. Talsu a. p.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Cēsu a. p.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13. Bauskas a. p.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14. Kuldīgas a. p.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19. Jaunlatgales	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Sacīkšu pirmo dienu ievadīja dalībnieku kopējā parāde. Priekšgalā soļoja visu aizsargu pulku instruktores un instruktori, tad sekoja vieglatlēti un noslēgumā 13. Bauskas aizsargu pulka futbola vienība, kas aizsargu futbola meistarības finālā uzvarēja 10. Cēsu pulku ar 3:2 vārtiem. Puslaiks 2:1. Bauskas vienība līdz ar šo uzvaru ieguva pirmo gadu tiesības uz sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa dāvāto ceļojošo balvu. Pēc spēles ministrs balvu pasniedza komandas vadītājam.

Vieglatlētikas sacīkstes jau pirmajā dienā deva vairākus ļoti labus sasniegumus. Lodē Baranovskis pārsniedza 14 m līniju. 4×100 m stafetē aizsar-

Aizsargu štāba fiziskās audzināšanas instruktors P. Polis vēro sacīkšu gaitu.

Aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls izsniedz uzvarētājiem balvas.

dzēm Dzelzceļu aizsargu pulks uzlaboja no rīta 18. Daugavpils pulka uzstādīto rekordu uz 55,2 sekundēm. Teicamu rezultātu uzrādīja Dzenis granātas mešanā 81,65 m, tāpat Kurzeme augstlēkšanā 1,40 m un Krastiņš 800 m skrējienā.

Lielā spraigumā sacensības turpinājās otrā dienā. Ar pilnu tiesību var teikt, ka šīs sacīkstes bija mūsu vieglatlētikas sporta lielākās un varenākās kā sasnieguma, tā arī plašuma ziņā. Parādījās vairāki jauni spēki, pie tam tādi, kas sola nevien savai organizācijai, bet visam valsts sportam panākumus. No jauniem jāmin Bērziņš (Valkas pulka), kurš diskā sasniedza rezultātu pāri 42 m. Sportists vēl jauns, bet sviež teicamā stilā. Vēl pagaidīsim briedumu visā organismā un šis jaunais sportists dos starptautiskus rezultātus. Otrā nākotnes slavenība ir Zauers šķēpā. 62 m jau tagad ir augstvērtīgs sasniegums. No Zauera jau visdrīzākā laikā gaidīsim ievērojamu. Vēl jāmin no jauniem Mackaitis augstlēkšanā, Rītiņš — 1500 m skrējienā, Dundurs 5000 m.

Arī sieviešu sportā redzams augsts progress. Ne katru dienu disku met 35 un 32 m. Aizsardzes Smiltniece, Akmentiņa un Kreicmanes to spēja. Pie tam visas tās ir provincietes. Progress arī citās nozarēs.

Visās disciplīnās daudzi sportisti pārsniedza vidus mēra rezultātus. Varam ņemt augst- vai tāllēkšanu un kārtslēkšanu, vai atkal šķēpu, disku un lodi — visur daudzi sportisti guva teicamus rezultātus. Tikai no masas mēs arī varēsim izaudzināt sportā jauno paaudzi, kas pārspēs veco.

Punktu kopsavilkumā — Valsts Prezidenta K. Ulmaņa ceļojošo balvu labākam aizsargu pulkam 3. gadu no vietas izcīnīja Dzelzceļu aizs. p. sportisti, saņemot balvu personīgā īpašumā. Dzelzceļu pulks pārliecinoši uzvarēja ar 97 p., atstājot 2. vietā 5. Rīgas aizs. p. — 40 p., bet 3. — 7. Valkas p. — 38 p.

Kaŗa ministra J. Baloža balvas labākiem aizsargu sportistiem saņēma aizsargi — Baranovskis, Zirdziņš, un aizsardzes — Smiltniece un Kurzeme.

Sacīkšu noslēgumā aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls uzrunāja sportistus, novēlot tiem daudz sekmju arī turpmāk.

Vakarā sportisti un instruktori pulcējās aizsargu namā, kur pie kopēja vakariņu galda pārrunāja sekmju un panākumu iemeslus. Aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss sveica sportistus un instruktorus no sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa un pakavējās pie aizsargu sportistu iespējamībām turpmākā darbā. Aizsargu štāba fiziskās audzināšanas instruktors P. Polis izcēla aizsargu jaunās paaudzes sportistu panākumus un pateicās sportistiem un instruktoriem par parādītām sekmēm.

Sacīkšu rezultāti:

100 m skrējienā: 1. Ķīvītis 11,4 sek.; 2. Kušķis 11,6 sek.; 3. Strauts 11,8 sek.

Lodes grūšanā: 1. Baranovskis 14,02 m; 2. Cināts 13,57 m; 3. Bitīte 13,43 m.

Kārtslēkšanā: 1. Pālēns — 3,50 m; 2. Miķelsons — 3,40 m; 3. Dišlers — 3,30 m.

800 m skrējienā: 1. Krastiņš — 2:03,4 min.; 2. Peršteins — 2:03,5 min.; 3.Ruciņš — 2:04,5 min.

Tāllēkšanā: 1. Hakels — 6,49 m; 2. Ķīvītis — 6,45 m; 3. Strauts 6,37 m.

1500 m skrējienā: 1. Benefelds 4:15,3 min.; 2. Bucenieks 4:17,8 min.; 3. Rītiņš 4:19,8 min.

400 m skrējienā: 1. Kušķis 52,2 sek.; 2. Ruciņš 52,8 sek.; 3. Čudarāns 57,4 s.

Šķēpa mešanā: 1. Nirbachs 62,55 m; 2. Zauers 62,43 m; 3. Hakelis 59,39 m

4×100 m stafetē: 1. Dzelzceļu aizs. p. 45,7 sek.; 2. 7. Valkas aizs. p. 47,8 sek.; 3. 12. Ilūkstes a. p. 48,4 sek.

Augstlēkšanā: 1. Mackaitis 1,75 m; 2. Pālēns 1,70 m; 3. Osvalds 1,70 m.

5000 m skrējienā: 1. Bucenieks 16:11,3 min.; 2. Vītols, R. 16:22 min.; 3. Dundurs 16:25,8 min.

3000 m soļošanā: 1. Zirdziņš 12:44 m.; Ārdēns 12:50 min.; 3. Liepkalns.

Diska mešanā: 1. Bērziņš 42,74 m; 2. Baranovskis 42,36 m; 3. Grienvalds 38,73 m

3×1000 m stafetē: 1. Dzelzceļu aizs. p. (Peršteins, Ruciņš, Benefelds) 8:09,4 min.; 2. 16. Jelgavas aizs. p. 8:22,8 m.; 3. 7. Valkas aizs. p.

Sacensībā aizsardzēm:

100 m skrējienā: 1. Kurzeme 14 sek.; 2. Olševska 14,2 sek.; 3. Strauts.

Tāllēkšanā: 1. Stārosta 4,64 m; 2. Freiberga 4,62 m; 3. Strauts 4,47 m.

Diska mešanā: 1. Smiltniece 35,33 m; 2. Akmentiņa 31,97 m; 3. Kreicmane 31,86 m.

60 m skrējienā: 1. Strauts 8,7 sek.; 2. Kurzeme 8,9 sek.; 3. Olševska 9,0 s.

4×100 m stafetē: 1. Dzelzceļu aizs. p. 55,2; 2. Daugavpils aizs. p. 56,5 sek.; 3. Rēzeknes aizs. p. 56,8 sek.

Lodes grūšanā: 1. Smiltniece 11,77 m; 2. Vilks 10,22 m; 3. Stārosta 9,63 m.

Augstlēkšanā: 1. Kurzeme 1,40 m; 2. Freiberga 1,35 m; 3. Strūdzeniece.

Dzelzceļu a. p. sportisti un sportistes, kas Valsts Prezidenta K. Ulmaņa ceļojošo balvu šogad ieguva pulka īpašumā.

ŠACHS

Visus uz šo nodaļu attiecošos sūtījumus un korespondenci lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Ausekļa ielā 3—62.

*

Stokholmas olimpiādē piedalījās pavisam 19 valstis, tai skaitā arī Latvija. Latvijas izredzes šoreiz stipri mazināja tas apstāklis, ka mūsu meistari Krūmiņš un Feigins bija saslimuši, bet meistars Bergs nevarēja piedalīties citu iemeslu dēļ. Vienīgais iemesls, kamdēļ Latvijas komanda tādos nelabvēlīgos apstākļos vispār piedalījās, bija tas, lai dotu iespēju mūsu jaunākiem šachistiem vingrināt savus spēkus cīņā pret ārzemniekiem un lai tādā ceļā gādātu par Latvijas šacha nākotni. Pirmo vietu ar 54,5 punktiem izcīnīja Amerikas Savienotās Valstis, otrā ar 48,5 p. Ungārija. Trešo un ceturto vietu ar ik 47 p. dala Polija ar Argentīnu. piekto ieguvusi Čechoslovakija ar 45, sesto Holande ar 44, septīto un astoto Igaunija un Lietuva ar ik 41,5 p., devīto Dienvidslavija ar 40, desmito Zviedrija ar 38,5.

Latvijai aiz augšā aprādītiem iemesliem šoreiz bija jāapmierinās ar 11. vietu. Aiz Latvijas palikušas Anglija, Somija, Italija, Dānija, Holande, Beļģija, Norveģija un Skotija. Toties skaistu panākumu guva dāmu olimpiādē mūsu jaunā, tikai 18 gadus vecā, meistare M. Lauberte, gūstot cīņā ar citu valstu ne mazāk kā 26 pārstāvēm no 17 valstīm trešo vietu. Tas ir ļoti skaists rezultāts, kas dod lielas cerības nākotnei.

Dāmu turnīrā pirmo vietu izcīnīja pasaules meistare šachā Vēra Menčik, uzvarot visas savas pretinieces. Otrā vietā palika italiete Bēnini ar 10 p., bet trešā — mūsu meistare Lauberte ar 9 p. Viņas konkurente Soņa Grāf arī bija sasniegusi 9 p., bet ierindojās ceturtā vietā, jo nebija guvusi tik daudz uzvaru, kā Lauberte.

Partija Nr. 52.

Spēlēta Pērnavas meistarturnīrā, kur, kā zināms jaunais Igaunijas meistars P. Šmidts pārsteidzošā kārtā guva pirmo vietu.

Baltie: S. Flōrs; melnie: P. Šmidts.

1) c2—c4, e7—e5. 2) Zb1—c3, Zg8—f6. 3) Zg1—f3, Zb8—c6. 4) e2—e3, d7—d6. 5) d2—d4, Lf8—e7. 6) d4—d5, Zc6—b8. 7) e3—e4, Zb8—d7. 8) Lf1—e2, 0—0. 9) Dd1—c2, Zf6—h5! 10) Zf3×e5, Zd7×e5. 11) Le2×h5, Ze5×c4. 12) Zc3—b5 (ar šo baltie gan iegūst bandinieku, bet atstāj melniem stipru uzbrukumu. Daudz labāk bija 12) Lh5—e2). 12) ... a7—a6! 13) Dc2×c4, a6×b5. 14) Dc4×b5, f7—f5. 15) Lh5—f3, b7—b6! (melnie līdz pat partijas beigām spēlē apbrīnojami konzekventi un spēcīgi). 16) Db5—b3, f5×e4. 17) Lf3×e4, Le7—h4! 18) Le4—f3 (ja tagad 18) 0—0, tad La6, 19) Ld3, T×f2. 20) T×f2, L×f2+. 21) K×f2, Dh4+ ar pārāk bīstamu uzbrukumu). 18) . . . Dd8—e8+. 19) Lc1—e3, Lc8—d7 (melnie nepielaiž 20) 0—0—0, La4 dēļ). 20) a2—a3, Ta8—a5. 21) Db3—d3, Ld7—b5. 22) Dd3—d2, De8—g6! 23) 0—0—0, Ta5—a4. 24) Lf3—e2, Lb5×e2. 25) Dd2×e2, Lh4×f2! (baltie nedrīkst sist 26) L×f2, T×f2 un Tc4+ dēļ). 26) Le3—d2, Ta4—e4. 27) De2—b5, Te4—d4. 28) Db5—e2, Td4×d5. 29) Ld2—c3, Td5—f5. 30) g2—g3, d6—d5. 31) Th1—f1, Lf2—e3+ (tagad atklājas, kamdēļ melnie spēlēja Tf5). 32) Lc3—d2, Dg6—c6+. 33) Kc1—b1, Tf5×f1. 34) Ld2×e3, Tf1×d1+. 35) De2×d1, Dc6—c4 un melnie ar kvalitāti un lieku bandinieku, viegli uzvarēja.

Partija Nr. 53.

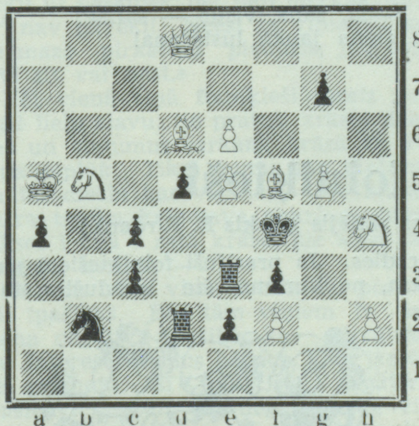
Spēlēta starptautiskā tālpartiju turnīrā.

Baltie: Dr. Balogh's (Budapešta); melnie: P. Keress (Pērnava).

1) d2—d4, Zg8—f6. 2) c2—c4, e7—e6. 3) Zb1—c3, Lf8—b4. 4) Zg1—f3, Zf6—e4. 5) Dd1—c2, f7—f5. 6) g2—g3, b7—b6. 7) Lf1—g2, Lc8—b7. 8) Zf3—d2! Lb4×c3. 9) b2×c3, Ze4—d6. 10) Lg2×b7, Zd6×b7. 11) e2—e4! 0—0. 12) 0—0, Zb8—c6. 13) Lc1—a3, Zc6—e7. 14) Ta1—e1, c7—c5. 15) f2—f4, Tf8—e8 (labāk Dc7, savienojot torņus). 16) d4—d5, Zb7—d6. 17) e4—e5, Zd6—f7. 18) Zd2—f3! (dziļi pārdomāts bandinieka ziedojums). 18) ... e6×d5. 19) c4×d5, Ze7×d5. 20) Dc2×f5, Zd5×c3. 21) Df5—g4! Zf7—h6. 22) Dg4—h5, Zc3—d5. 23) f4—f5, d7—d6. 24) f5—f6! Te8×e5. 25) Zf3×e5, Zd5×f6 (melnie pret ziedoto kvalitāti grib iegūt 2 bandiniekus, bet notiek kas gluži negaidīts). 26) Dh5×h6!! (reti skaists un pareizs dāmas upuris, pret kuru melniem nav glābiņa). 26) . . . g7×h6. 27) Ze5—c6, Dd8—f8. 28) Zc6—e7+, Kg8—g7. 29) La3—b2, Ta8—e8. 30) Te1—e6! Melnie padevās, jo uz 30) . . . T×e7 sekotu 31) L×f6+ un baltie iegūst veselu torni.

Uzdevums Nr. 35.

K. Bētiņa, Rīgā (pirmpublicējums).

Baltie: Ka5; Dd8; Ld6 un f5; Zb5 un h4; Be5, e6, f2, g5, h2 (11).

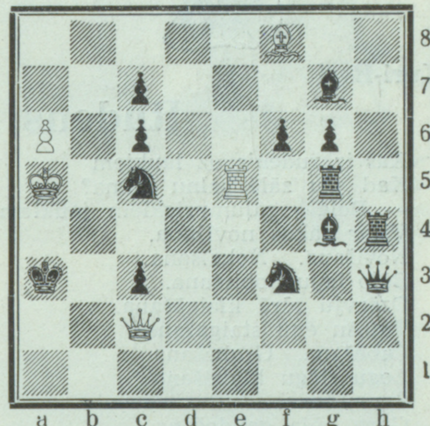
Melnie: Kf4; Td2 un e3; Zb2; Ba4, c3, c4, d5, e2, f3, g7 (11).

Mats trijos gājienos.

Uzdevums Nr. 36.

E. F. Valciņa, Rīgā.

Šim uzdevumam piespriesta pirmā godalga rumāņu šacha žurnāla «Revista Romana de Sah» pašmata divvilču konkursā.

Baltie: Ka5; Dc2; Te5; Lf8; Ba6 (5).

Melnie: Ka3; Dh3; Tg5 un h4; Lg4 un g7; Zc5 un f3; Bc3, c6, c7, f6, g6 (13). Pašmats divos gājienos.

(Baltie piespiež melnos nomatot baltos divos gājienos.)

Atrisinājumi.

Udevumam Nr. 31. Baltie: Ke8; Da5; Td2; Zg2; Bc3, d5, e7, f2 (8). Melnie Kd6; Da3; Zb1 un h8; Lh2; Ba4, b3, b4, f6, f7 (10). 1) Zg2—e1 (draudot 2) Zd3 un 3) Dd8 mat). 1) . . . Zb1×c3. 2) Ze1—f3, Z×d5. 3) Db6 mat. 1) . . . Kd6—e5. 2) d6+, Kf4 (e4). 3) Td4 mat. 1) . . . Z×d2. 2) Zd3 u. t. t.

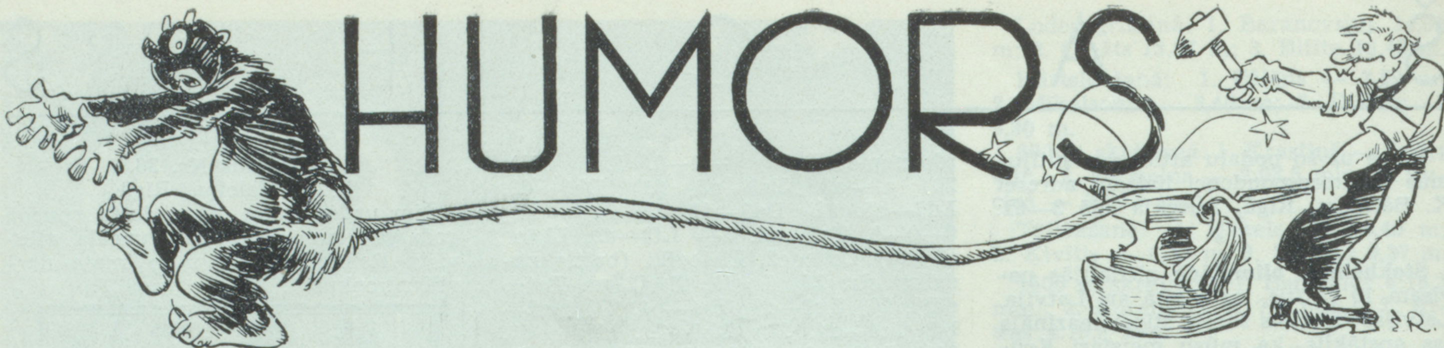
Uzdevumam Nr. 32. Baltie: Kh6; Dh1; Tb2; Lb1 un h8; Zb5; Bf4, h5 (8). Melnie: Ka1; Ta8; Ld1; Bb4, b7, d3, d6, e2, g6, h7 (10). 1) Dh1—c6! (draudot 2) Dc1 un 3) Ta2 mat). 1) . . . d2 vai Lc2. 2) T×b4+, T×h8. 3) Dc3 mat. 1) . . . b7×c6. 2) Zb5—a3! (ar draudu Ta2 mat), b4×a3. 3) Tb2—b8 mat. Šī grūtā uzdevuma atrisinājumu saņēmām vienīgi no A. Neilanda, Pļaviņās.

Uzdevumam Nr. 33. Baltie: Kc8; Db5; Td1 un e1; Lb3 un b8; Zd5 un h5; Bc6, c7, f6 (11). Melnie: Kd6; Dh1; Ta4; Le4 un e7; Zg5; Ba5 un f5 (8). 1) Kc8—b7, kā grib. 2) Zb4 resp. c8Z, c×d8Z, c8L mat.

Uzdevumam Nr. 34. Baltie: Kg1; Dg3; Tc5; Lh8 (4). Melnie: Ke4, Bg4 (2). 1) Tc5—c6 un 2) Dg2 resp. De5 mat.

Pareizus atrisinājumus (Nr. 31, 33 un 34) iesūtījuši: A. Dringerts, J. Kārkliņš, B. Suta, Rīgā, A. Neilands Pļaviņās, V. Upītis un J. Ciska Litenē, A. Sūrums Neretā, Fr. Lūsis Zantē, J. Karelis Vaiņodē, A. Sērmanis Salienā un L. Kūkums Liepājā, Zablovskis, Rindā.

Astoņu šacha lielmeistaru turnīrs Bādenē pie Vīnes beidzies ar šādu rezultātu: 1) P. K e r e s s 9 p., 2) Fains 8 p., 3) un 4) Kapablanka un Reševskis ik 7,5 p., 5) Flōrs 7 p., 6) un 7) Eliskāzes un Ragōzins ik 6 p., Petrovs 5 p.

Kuri-Beri

Rudens uz laukiem

Kas ir rudenis uz laukiem
Kad jau zālē salnu mana?
— Beigas zaļumpriekiem jaukiem,
Visur sākas novīšana.
Novīšana. Nokalšana.
Bālo lapu nobiršana.
Dzērvju sērā klaigāšana.
Tumšu ēnu staigāšana.
Čabēšana. Grabēšana.
Logu slēģu klabēšana.
Šana, šana, visur — šana!
Gara vēja gaudošana...

Kas ir rudenis uz laukiem
Kad jau zālē salnu mana?
— Darba pietiek veciem, jauniem,
Kam vien strādāt patikšana.

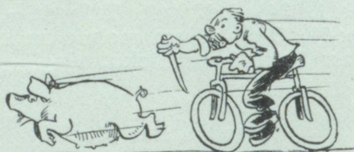
Sēņošana. Riekstošana.
Cukurbiešu novākšana.

Kāpostmucu skābēšana.
Tabaklapu žāvēšana.
Kulšana un malšana.

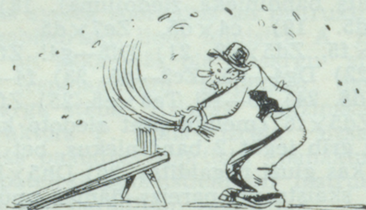
Ragutiņu kalšana.

Cūku, jēru kaušana.
Vērpšana un aušana.

Alutiņa brūvēšana.
Ēvelbeņķa skrūvēšana.
Šana, šana, visur — šana!
Liela linu kulstīšana...

Kas ir rudenis uz laukiem
Kad jau zālē salnu mana?
— Diviem uzticamiem draugiem
Tā ir siržu sakušana.
Uzsaukšana. Kāzošana.
Iedzeršana. Dejošana.
Dziedāšana. Spēlēšana.
Augstu laimju vēlēšana.
Šana, šana, visur — šana!
Viena jauka lustēšana!

Ačuks

Foiniķija un foiniķieši

(Viena vēsturiska padarīšana. Bildes zīmējis grieķis E. Rirdans.)

Ka savā laikā foiniķieši apdzīvojuši Vidusjūras austrumu piekrasti, to mēs zinām no vēstures, bet kas viņi īsti par ziķeriem bijuši, to šī raksta autors pats tikai aizvakar dabūja zināt, un tāpēc viņš mudīgi steidzas to ziņot tālāk.

Redziet, tā bijis:

Foiniķieši Vidusjūras austrumu piekrastē ieradušies gan, bet no kurienes — neviens to nezin. Toreiz, kā liekas, māju grāmatās vēl nav bijusi aile, kurā jāatzīmē, no kurienes iedzīvotājs ieradies. Ja prasījuši foiniķiešiem pašiem, no kurienes šie ieradušies, tad

foiniķieši pametuši galvu atpakaļ un norūkuši: «No turienes...»

«Kā — no kurienes?»

«Nu, tur... no tās puses...»

«Bet no kurienes īsti?»

«Tur... drusku pa labi... tad pa kreisi.»

«E, kad viņus vilks ar visiem!» taujātāji nospļaudījušies. «Lai jau dzīvo ar'... Tikpat no viņiem nekā izdibināt nevar — muld vien.»

Tā foiniķieši palikuši ar visām paunām Vidusjūras piekrastē uz pastāvīgu dzīvi.

Pāris nedēļas — nekas... Jaunie iemītnieki cēlušies rītos vēli, vakaros agri gājuši gulēt, bet dienā sēdējuši zem palmām un pīpojuši uz nebēdu. Vietējie sākumā brīnījušies, bet vēlāk sākuši apvaicāties, kāpēc ciemiņi nemaz nestrādā.

«Bet kāpēc mums jāstrādā?» ciemiņi interesējušies.

«Kāpēc jāstrādā?» vietējie tīri pabrīnījušies par tādu jautājumu. «Nuja — kāpēc?»

«Tas ir — mums jau nekas. Bet, ziniet, tas tā neērti... Vai ziniet — strādājat vai nē, tik nesēdiet. Dariet kaut jel ko. Citādi, ziniet paši, te ir Vidusjūras piekraste, te dienām un naktīm staigā karavānes garām — domās, ka mēs te sēžam un slinkojam.»

«Ā, jūs gribat, lai mēs darām kaut ko! Labi — mēs jau rīt sāksim kaut ko darīt. Tikai — strādāt, to gan mēs nē. Tas nav mūsu arods.»

Otrā dienā foiniķieši ņēmuši tukšus maisus pār pleciem, sākuši apstaigāt visus namus pēc kārtas un saukt: «Lupatas, lupatas! Pudeles! Galošas!»

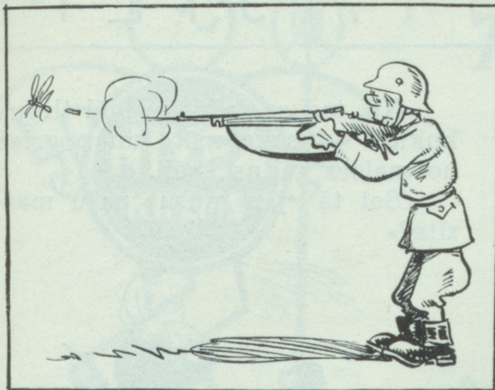

No tā brīža vēsturnieki bijuši visi vienos prātos par to, ka foiniķieši Vidusjūras piekrastē sākuši nodarboties ar tirdzniecību. Vēlāk, zināms, arvien vairāk un plašāk tie rāvuši ar tirdzniecību vaļā. Te, skaties, viens jau atvēris saldējuma kiosku, otrs — makulatūras un bodes šņoru pārdotavu, trešais — žurku, peļu, blakšu un tarakānu iznīdēšanas pulveru bodi, un tā katrs ko neko... Jāsaka, tirgojušies uz 260%, un bijuši ar savu dzīvi pilnīgi apmierināti.

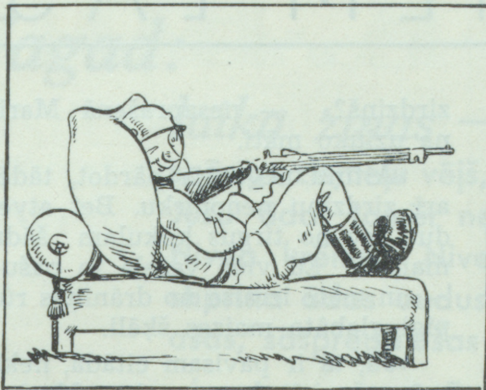
Mēs zinām, ka Vidusjūras apkārtnē šad un tad mēdz trīcēt un drebēt zeme. Šo apstākli ievērojis kāds foiniķietis un savā gudrā galvā (foiniķiešiem nevienam nav bijusi dumja galva) nodomājis: «Ek velns, ja šeit namiem būtu bijuši logi un logiem rūtis! Tad ta' peļņa būtu bijusi! Šodien ieliec jaunas rūtis, naktī uznāk zemei drebēšana, skaties — rīt liec tik atkal jaunas rūtis iekšā.»

E. Rirdans

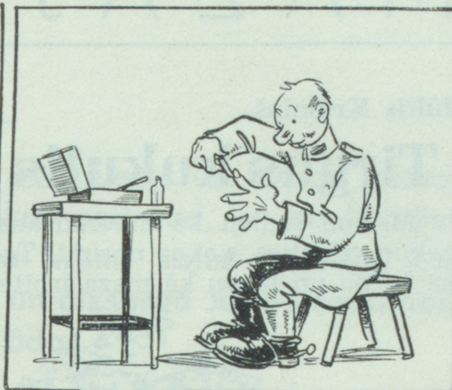
Instruktora rokas grāmata illūstrācijās

327. lpp. Snaipera mācības šaušanas nolūks:
— vingrināt šaušanā pēkšņi parādošos, ātri nozūdošos, kustošos un mazos mērķos.

240. lpp. . . . Apmācībā jāraugās, lai ieņemtais šaušanas stāvoklis būtu stabils, ērts un piemērots apmācāmā fiziskām īpašībām, lai apmācāmais sevi velti nenogurdinātu.

143. lpp. Zirgus tīrot un katru reizi, kad zirgs atgriežas no jāšanas vai braukšanas, rūpīgi jaiztīra nagi. . .

Jā, bet lai tādas lietas varētu notikt, tad nepieciešams stikls, un tā, lūk, toreiz vēl nebija.

Taču drīz pēc tam foiniķiešiem palīdzējis laimīgs gadījums. Kādā svētdienas vakarā vairāki foiniķiešu tirgotāji sarunājušies kopā: ek, vajadzējis izbraukt kaut kur vēžot!

«Paņemtu kādas pudeles spirta, dažus desmitus medniekdesiņu — ek, kas par jauku nakti būtu mums!» viens priecājies.

«Nudien!» otrs piekritis . . . Sakurtu uguni, uzceptu desiņas, un kamēr vēži kāpj uz ķeselēm — paši sarautu uz zolīti.»

Norunāts — darīts. Izbraukuši uz De-elu-veģis upīti vēžot, sakūruši uguni, sasprauduši desiņas uz iesma cepties un paši nosēdušies zem palmām saraut kārtis.

Pēc tāda laiciņa viens ieminējies:
«Ei, meklējiet desas, jo nupat laiks iemest!»

Sākuši meklēt — desiņu nekur. Vienu tādu gaŗu kā lāsteku gan pelnos atraduši, bet atradums bijis caurspīdīgs un ciets kā akmens.

«Ko tu man dod!» pirmais, kas bijis šņabi iemetis, saucis. «Vai tā kāda desa?»

«Kas tad tas tāds ir?» uzkožamā sniedzējs pats brīnījies.

Sanākuši visi apkārt, pētījuši, punktierējuši, līdz kamēr beigās nākuši pie vienbalsīga slēdziena, ka atradums ir stikls, ko var likt logos, lai būtu puikām kur akmeni sviest iekšā.

Redziet, tik gudras galvas bijušas foiniķiešiem! —

Kuģniecības ziņā foiniķieši toreiz bijuši stipri tālu priekšā pārējām tautām. Rīgas pilsētas kanālā vēl neviens ne domāt nedomāja par jaunkundžu vizināšanu laiviņās, kad jau foiniķieši ar gaŗām kārtīm stūmušies gar Vidusjūras piekrasti gan uz vienu, gan uz otru pusi. Toreiz viņi bijuši īsti piekrastes braucēji, kas izvadā stutmalku un slīperus. Vienreiz vienam foiniķietim vējš izrāvis no biksēm kreklu, pie-

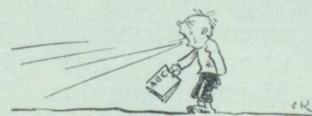
pūtis to kā būŗas un aizdzinis foiniķieti ar visu laivu gar Eiropas piekrasti uz Baltijas jūŗu. Pagājuši apaļi septiņi gadi, kamēr foiniķieti, kā bezpasinieku un nelegāli robežu pārgājušu, pa etapu nosūtījuši atpakaļ uz dzimteni. Bet no tā laika visi foiniķieši šuvuši gaŗus un kuplus kreklus, lai vējainā laikā uzturētu tirdznieciskus sakarus ar citām valstīm.

Kā tirgotāji foiniķieši bijuši lieliski. Viņi pārdevuši vasku, stiklu, bišu šūnas un pirmās zortes ābeces, bet pirkuši piparus, mērkaķus, vērpjamos ratiņus un cērmju zāles.

Dažreiz viņi mēģinājuši uzbrukt arī citu tautu tirdzniecības kuģiem, bet paši dabūjuši tik glaunu plītiņu pa kaklu, ka ilgi staigājuši pārsietām acīm, dzēruši liepziedu tēju un pukojušies: «Kad nav, lai tad ar' nav cilvēku uz pasaules, bet tādi mērkaķi gan ar' nav cilvēki! Neesi tu viņiem lāga ne mazo pirkstiņu piedūris, jau viņi tevi sit vai nost.»

Vēl vienā ziņā foiniķieši toreiz guvuši lielu slavu: tie pratuši krāsot drēbes un audumus sarkanā krāsā tā, kā viņa neplūk. Tikai mums gan jāatzīst, ka tas diezin kas vis nav. Pie mums katra tvaika krāsotava nokrāsos jums bikses i zilā i zaļā krāsā, pie kam tās nepluks nemaz. —

Tās nu būtu visas foiniķiešu pozitīvās īpašības. Bez tām viņiem ir arī viena negātīva īpašība, kas visvairāk var interesēt mazus bērnus, kam jāmācās grāmatā. Šī foiniķiešu negātīvā īpašība ir tiešām tik negātīva, ka visiem maziem bērniem dusmas augs kā pērkona negaiss siena laikā, jo proti: foiniķieši bija tie, kas izgudroja alfabētu. — Ko, bērni, vai nu jūs saprotat, kas foiniķieši ir par neliešiem? Ja nebūtu viņi plātījušies ar savu alfabētu, varbūt, ka vēl ne tagad nebūtu ābeču, žagaru, asaru un vaidu. Un ja kādam bērnam mūsu laikos iet slikti pa ābeces studēšanas laiku, tas lai ar vienu roku tura ciet sāpošo vietu, bet ar otru lai draud tā: «Vai jums, foiniķieši!»

Tā, tagad mēs zinām, kas foiniķieši īsti par vīriem ir, un tāpēc tālāk par viņiem vairs nerunāsim. Nav vērts . . .

Veca mēbele.

Kāpostiņam kritis lielais laimests. Šo gadījumu Kāpostiņš grib godam atzīmēt un sarīko draugiem viesības.

Pirms viesu ierašanās viņš vēl pārlaiž kritisku skatu zālei, kur viss zaigo un laistās. Te viņam acīs krīt kāda mūziķa vecā vijole.

— Ziniet ko, — viņš saka mūziķim, ar pirkstu rādīdams uz vijoli, — varbūt jūs vēl paspēsiet to nolakot, iekams ierodas viesi?

— Neiespējami! Tā ir Stradivariusa vijole.

— Stradivariusa?

— Jā, slavenā mākslinieka Stradivariusa. Viņa jau vairāk kā divus gadusimteņus veca.

— Vai, cik veca! — sašutis iesaucas Kāpostiņš. — Bet, lūdzu, esiet tik labs, un vismaz nesakiet to nevienam.

Labs padoms.

— Sakiet, lūdzu, cik mucas alus jūs nedēļas laikā pārdodiet?

— Ja labi iet, tad apmēram divdesmit.

— Bet vai jūs gribētu pārdot divdesmitpiecas mucas nedēļā? Es jums varētu dot labu padomu.

— Kāpēc nē. Būšu jums pateicīgs.

— Nu, tādā gadījumā lejiet kausus pilnākus, un pēc iespējas mazāk putu.

Māņticība.

— Ievērojiet, Matild, lai pie galda ēdieni vienmēr tiktu pasniegti no kreisās, bet noņemti no labās puses

— Noteikti atcerēšos, kundze. Jūs, kā redzu, esiet ļoti māņticīga.

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

Jūlijs Krūmiņš

Tirgus kukulis

Mariņa šodien kā dzīvsudrabs, nekur valdīties, nekur norimt. Tekā šurpu un turpu kā maza irbīte.

Māte no rīta bija aizbraukusi uz Kanapenes tirgu, lai pārdotu melno aitiņu. Viņa bija solījusies atvest Mariņai kukuļus. Daudz, daudz kukuļu, pilnu klēpi. Un starp tiem būs pēperkoka zirdziņš. Tāds skaists — sarkaniem iemauktiem, zelta segliem! Citus kukuļus Mariņa apēdīs, bet zirdziņu glabās.

Mariņa neskaitāmas reizes skrien istabas galā skatīties, vai māte jau nebrauc. Prātā tikai pēperkoka zirdziņš, sarkaniem iemauktiem, zelta segliem. Tik skaistu zirdziņu Mariņa nav vēl redzējusi. Bet māte atvedīs. Viņa zina, kāds Mariņai patīk — nopirks un atvedīs.

Jo zemāk laižas saule uz vakara pusi, jo nepacietīgāka kļūst Mariņa, jo lielāks aug zirdziņš. Nupat tas Mariņai izaudzis tik liels, kā melnā aitiņa. Tāda zirdziņa nebūs nevienam. Bet kur to lai ieliek, kur lai glabā? Mariņas kastīte par mazu. Būs jāuztaisa aizgaldiņš kaktā aiz gultām.

Jau Mariņa grib meklēt dēlīšus. Bet aizskrien vēl paskatīties istabas galā.

«Brauc, brauc!» — priecīgi gavilēdama Mariņa dodas braucējiem pretī.

«Bet kādēļ aitiņa atpakaļ, kur zirdziņš?» — nesaprašanā Mariņa uzlūko māti.

«Aitiņu nevarēja pārdot, tādēļ arī zirdziņu nenopirku. Bet atvedu tev no tirgus kukuļam šādu maizīti. Ēd vien vesela to pašu» — un māte izraisa no drāniņas rūpīgi glabāto maizes šķēli.

«Jā, tā ir pavisam citāda, nekā mūsu maizīte,» — saka Mariņa mirdzošām acīm, kāriem zobiem notiesādama riku.

Noģērbusies, māte attaisa skapīti:

«Bet tu jau, Mariņ, šodien nekā neesi ēdusi, viss stāv, kā es atstāju?»

«Es gaidīju tevi...»

«Nu, tad es došu tev vēl tirgus kukuli» — saka māte un nogriež no maizes galiņa šķēli.

«Bet tā jau mūsu pašu maizīte?»

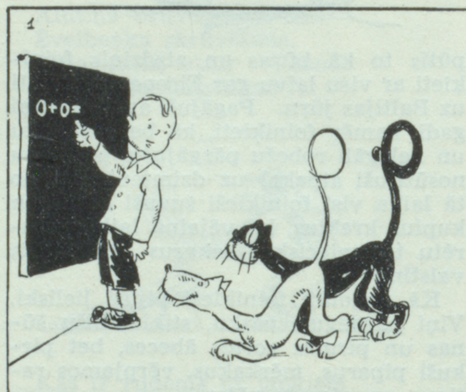

«Arī tā šķēle, kuŗu es tev no tirgus atvedu, bija mūsu pašu.»

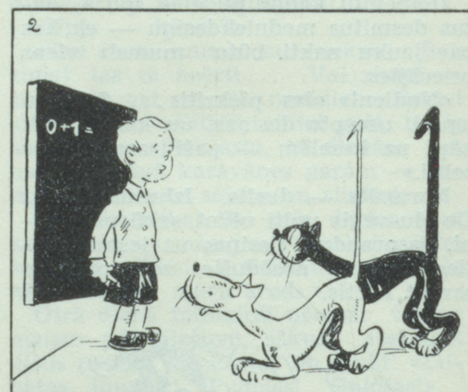
«Nē, nē,» — Mariņa netic, — «mūsu maizīte nekad nav tik garda, kā tirgus kukulis.»

E. R.

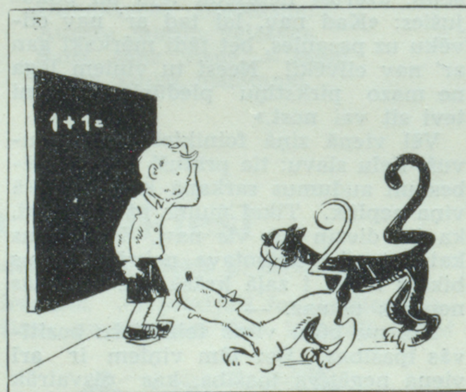
Raugi — saskaitīt mācās draugi

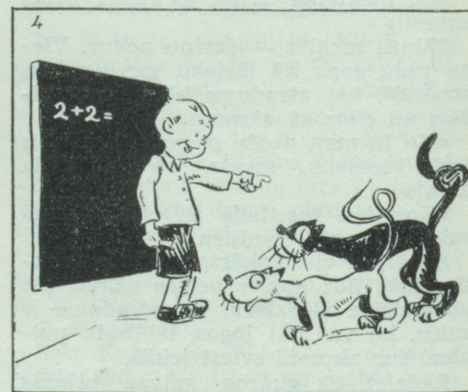
Jānīts draugus ne tik lolo,
Bet kā nākas arī skolo:
«Ja pie nulles nulli liek —
Galā tikai nulle tiek.»

Ņuris, Duksis pūlas ar,
Labi saskaitīt lai var:
«Nullei pieskaita kad vienu,
Iznākumā dabū — vienu.»

Skolā kas reiz iekšā ticis,
Tas lai mācās neapnicis:
«Viens un viens, tas divi gan,
Īsta atbilde tā skan.»

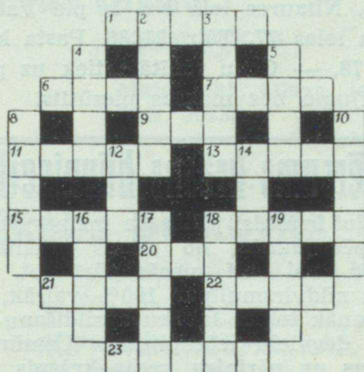
Div un divi cik gan būtu?
Tavu jautājumu grūtu! .
Iznākumi nu ir rasti —
Grūt tos parādīt ar asti.

L. Š.

Atbildīgais redaktors: Kapteinis J. ĶIKULIS. Grāmatspiestuves A.-S. «ROTA»,
Izdevējs: AIZSARGU ŠTĀBS, «ŽURNĀLS AIZSARGS». Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. 8444

Krustvārdu mīkla Nr. 13

(A. M.)

Līmeniski: 1 — pasaules daļa, 6 — medikaments, 7 — klosteŗa iemītnieks, 9 — airēt, 11 — skaitlis, 13 — zvēriņi, 15 — kaujas rati, 18 — kurināmais materiāls, 20 — laikmets, 21 — vīrieša vārds, 22 — lauks, 23 — ezers Latvijā.

Stateniski: 2 — putni, 3 — ēkas daļa, 4 — insekts, 5 — celtnes, 8 — strauta sākums, 10 — skati, 12 — darbības vārds, 14 — lauka robeža, 16 — skaņas apzīmējums, 17 — ass rīks, 18 — īpašums, 19 — mūzikas instrūments.

Krustvārdu mīklas Nr. 11 atrisinājums.

Līmeniski: 1 — Temza, 4 — Birma, 9 — ungāri, 11 — oksīdi, 12 — acis, 15 — tēls, 17 — Oslo, 19 — Ilūkste, 20 — rija, 22 — Andi, 23 — Jāna, 28 — Ebro, 30 — laimēt, 31 — nastas, 32 — arājs, 33 — ārsts.

Stateniski: 1 — taure, 2 — māga, 3 — Agrikola, 4 — bāka, 5 — raizes, 6 — āpsis, 7 — sist, 8 — pols, 10 — acalija, 13 — kobra, 14 — ilksis, 16 — lācis, 18 — Uta, 21 — Indija, 23 — Jalta, 24 — alts, 25 — Sēna, 26 — lasis, 27 — lēts, 29 — otas.

Maģiskās krusta mīklas Nr. 12 atrisinājums.

1. Dalbe; 2. Baldone; 3 Ābols.

Skolā.

— Vai tu man, Jānīt, vari pateikt, kur dzīvo ziloņi?

— Cirkū, skolotāja kungs!

Nav pacietības.

— Kādēļ tu, mazais, raudi?

— Jā, tēvs man vakar uzdāvāja savu veco lietussargu, bet lietus kā negrib, tā negrib līt!

Krustmāte.

— Pēterīt, ja es tev pateikšu, kuŗā gadā esmu dzimusi, vai tu varēsi tad pateikt, cik man gadu?

— Nē, krustmāt, līdz tik lieliem skaitļiem mēs vēl neesam tikuši.

Nav zinājis.

— Kad nomira Maķedonijas Aleksandrs?

— Nomira? Es pat nezināju, ka viņš ir slims.

MĒBELES

IZDEVĪGI IEGĀDĀTIES
Avotu ielā 4
LATVIEŠU FIRMĀ

V. Prikulis

GLĪTS, IZTURĪGS DARBS.
LĒTAS CENAS.
GARANTIJA.

Iekritis.

Mārcis izpaliek no skolas un pa tālruni zvana skolotājam, atdarinādams pēc iespējas rupju balsi:

— Skolotāja kungs, mans zēns Mārcis ir saslimis un šodien skolā ierasties nevar . . .

— Skolotājam balss liekas neparasta un viņš jautā:

— Kas, lūdzu, runā?

— Mans papus . . .

Viņš viņu pazīst.

— Kur tu brauksi?

— Uz Majoriem.

— Ja tu saki, ka uz Majoriem, tad zinu, ka brauksi uz Asariem. Bet es zinu, ka šoreiz tiešām brauksi uz Majoriem. Kamdēļ tu mani māni?

FORMAS

aizsargiem — uzvalkus un mēteļus (kājniekiem un jātniekiem) sevišķi glītā izstrādājumā pied. par mērenām cenām
apģērbu nams

Z. DIMANTS

Rīgā, Marijas ielā 28.
Tālr. 34020.

K. BODNIEKS

manufaktūras tirgotava

Rīgā, Kr. Barona ielā Nr. 28-a

NODAĻAS:

Jelgavā — Pils ielā Nr. 6-8.
Rūjienā — Rīgas ielā Nr. 2.
Talsos — Lielā ielā Nr. 38.

Tālruņi: kase 23959,
direktors 34145,
administr. 21331.
Ikdienas plkst. 8 vakarā

GRANDIOZAS IZRĀDES

Svētdienās un svētku dienās **2 izrādes:** plkst. 3 p. p. un plkst. 8 vak.
Ieejas cenas: darbdienās (izņ. sestd.) no Ls 0,60 līdz Ls 2,30 (parterā).

K. J. Vagners

Sēklu tirgotava un dārzniecība

Rīgā, Nītaures ielā Nr. 1, pie Valdemāra ielas 77. Tālr. 91086. Pasta kastīte 78. — Cenu rādītājs tiek uz pieprasījumu bez maksas piesūtīts.

I.Ceitlins, Rīgā

Lāčplēša ielā Nr. 41.
Tālr. 28263.

Būvkoki un galdnieku materiāli.

KOKU EKSPORTS.

Apvērsums krāsns būvniecībā!

Celot krāsnis, plītis un maizes krāsnis pēc jaunās, no manis patentētās metod., vai arī vecās pārtaisot, var iegūt sildvirsmu par 100% vairāk, ko panāk telpas labāku apsildīšanu un lielu degvielu ietaupījumu. **Uzmūrēju jaunas un pārtaisu vecas krāsnis** par parasto maksu.

Podnieks **A. Dravnieks**
Slokas ielā 43, dz. 1-a.
Tālr. 42567.

BŪVKOKU UN GALDNIEKU MATERIĀLU TIRGOTAVA

F-a V. Kavas

Rīgā, Ģertrūdes ielā **Nr. 94.**
Tālr. 26425.

ĀDU APSTRĀDĀŠANAS UN KRĀSOŠANAS AKCIJU SABIEDRĪBA

«ELEKTRA»

Rīgā, Marijas ielā **Nr. 8-a.**

Rīgas kokvilnas manufaktūras sabiedrība

Strazdumuižā — Rīgā

ŠUJAMIE DIEGI

Schaar & Caviezel

LIĶIEŖU FABRIKA
Rīgā, Kaļķu ielā Nr. 30.
Tālr.: 21756 un 20468.

Kažokādu apstrādāšana un krāsošana

„ĀDA“

Rīgā, Marijas ielā Nr. 10-a. Tālr. 34872.

M. Ašmanis

DĀMU DRĒBNIECĪBA

Rīgā, Ģertrūdes ielā 77, dz. 1. Tālr. 30919. — Pieņem šūt mēteļus, kostīmus, kažokus u. t. t. Pirmklasīgs darbs. — Mērenes cenas.

Mechaniska mašīnbūves un metalapstrādāšanas darbnīca

J. Bergmans, Rīgā

Maš. būv. techn. Stabu ielā 87. Tālr. 96024.

Kārlis Bikše

ARCHITEKTS

Mežaparkā, Olava ielā 3. Tālr. 56236.

KAŽOKĀDU DARBNĪCA

Jēkabs Berkovičs

Rīgā, Dzirnavu ielā 60—1. Tālr. 30638.

RŪPN. ĶIM. TECHN. RAŽ.

F. Bērziņš

RĪGĀ, JUMĀRAS IELĀ 28, TĀLR. 31561

VISU FOTOGRAFIJAI piedāvā **Latvijas vecākais fotonams**

„Emil Borchardt“

Rīgā, Vaļņu ielā Nr. 10. Tālr. 23280.

ZEĶU FABRIKA

„Diana“

Īp. I. DVORKINS, Rīgā, Vecpilsētā 8. Tālr. 23862.

M. Drīziņš, Rīgā

Koku tirdzniecība un eksports Timber Merchant

Ģertrūdes ielā 54/2. Tēlef. 28717 Tek. rēķ. — Giro konti: Latv. Banka Nr. 4076. Latviešu Akciju Bankā 1741.

Koku rūpniecība-tirdzniecība un eksports

Genochs Fainšteins

Rīgā, Z. Meierovica bulv. 4/8. Tālr. 27856.

LAŠU TIRGOTAVA

V. Feifs

Rīgā, Centrāltirgū, zivju paviljons 146. Tālr. 29434. Priv. 33510.

Firma „Nic. Gensz“

drogu, ķīmikāliju un krāsu tirgotava. «OKSID» kvēpu beice, «OKSID» ūdens beice, «OKSID» spirta beice, «OKSID» īst.-mahagoni beice. — **Rīgā, Tērbatas ielā 45.** Tālr. 96202, 97071.

Rotaļlietu darbnīca

B. GEIMANIS

L. Kalēju ielā 55, tālr. 33765, Pastā tek. rēķ. 36. — **Visas rotaļlietas vienmēr lielā krājumā.** — Pastāvīgi ražo jaunumus. **Vairumā.**

Jāņa Granta

Mēbeļu galdniecība

Pieņem pasūt. piln. iekārtām un atsevišķiem priekšm.

Rīgā, Tēriņa ielā 45-a. Tālr. 41603.

A. Heiselis

Rīgā, Aspazijas bulv. Nr. 7. Tālr. 20562

Dib. 1877. g.

Elegantas dāmu somiņas, portfeļi, mugursomas. Ceļošanas piederumi.

SPOGUĻU FABRIKA UN LOGU STIKLU TIRGOTAVA

S. D. Idelzaks, Rīgā

Tirgotava un kantoris: **Vaļņu ielā 26.** Tālr. 20302, 31682, 96984. — Fabrika **Aizsargu ielā Nr. 49. Tālr. 94963.**

ZIVJU TIRGOTAVA

Z. Kaplans

Rīgā, Centrāltirgū, IV pav. Nr. 151.

Tālr.: Centrāltirgū 34103
Dzīvoklī 34153.

AUTOTRANSPORTS

J. Kaziņš

Martas ielā 5, dz. 3. Tālr. 93884.

F. V. Kornhubers

MAKŠĶERU SPORTA PIEDERUMU TIRGOTAVA **Vairumā. Mazumā.**

Rīgā, Tērbatas ielā 68, ieeja no Matīsa ielas. Tālr. 95811.

B. Krūmiņas

DĀMU APĢĒRBU DARBNĪCA

Rīgā, Aizsargu ielā 51, dz. 4. Tālr. 93822.

M. Kreše Elizabetes ielā Nr. 69. Tel. 31513. Riga.

Representative

Columbia Ribbon & Carbon Mfg. Co. Ltd., London.

Atslēdznieku amata meistars A. BORMANS **Rīgā,** Ģertrūdes ielā Nr. 31. Tālr 96124.

ĶEMMES un ZOBU BIRSTES

„Celgreb“

Daugavpilī.

PIRMKLASĪGS APAVU VEIKALS

J. ČERLOVS **Rīgā, Marijas ielā 16.** Tālr. 28526.

Lielā izvēlē kungu, dāmu un bērnu apavi. Jaunākie franču un Vīnes fasoni.

ĶĪMISKI-TECHNISKA LABORĀTORIJA

„Dārgmetals“

īp. **M. Ozoliņš. Stabu ielā Nr. 55.** Tālr. 96152.

KONZERVU FABRIKA

„Dessert“ **Rīgā, Avotu ielā Nr 27.**

Tālr. 96125. Īpašn. Z. GARNICS. Tek. rēķ. Pastā Nr. 10108. Priv. tālr. 30193.

„HAJNT“ **Žīdu ikdienas laikraksts, iznāk rītos un pēcpusdienās.**

Rīgā, Parka ielā Nr. 4. Tālr. 28520, 32479.

DZELZS-IMPORTS

Hiršfelds, Hiršhorns & Trainis

Rīgā, Turgeņeva ielā, noliktava 8—9. Tālruņi: 32495 un 31053. PASTĀVĪGI KRĀJUMĀ: **I-sijas, U-dzelzs, Betondzelzs, Skārds** u. t. t.

Holenders un Frīdlenders

Kaļķu ielā Nr. 1. Tālrunis 20318. Dib. 1903. g. **Rakstāmlietas. Zīmēšanas, gleznoašnas un skolas piederumi.** Augsta kvalitāte. Lētas cenas.

BŪV.- UN MALKAS TIRGOTAVA

J. Kuncendorfs

Rīgā, L. Kuldīgas un Tapēšu ielas stūrī Tālr. 42068.

M. P. Feldmanis mājturības un rokdarbu skola Rīgā, Brīvības ielā 41 (Stabu ielas stūrī) Tālrunis 94222

Skolnieces pieņem. Sekmīgi beigušām apgādā vietas. Pieņemšana no 9—12 un 4—6. p. p. **Skolas pusdienas galds** atvērts no 12—6 vak. Sarīko mielastus, pieņem pasūtījumus, kā: tortes, kūkas, aukstus ēdienus un citus mājturības ražojumus.

Aukstlīmi «TENCIT» galdniecībai, «TENCIT-SPECIAL» aviāciaji, un tapēšu līmi «TENAKS», kā arī rīsu STĒRĶELES ražo

«W. KYMMEL» ķīm. fabrika

Lāčplēša ielā 83.

Latvijas Jaunatnes Sarkanā Krusta izdevumā iznāk: **Jaunatnes žurnāls**, «Latvijas Jaunatne», P. Gailīša redakcijā. Abonēšanas maksa gadā Ls 3,—, pusg. Ls 1,60. **Dabūjams Latv. Jaunatnes Sark. Krustā, Skolas ielā 1** (sētas mājā) **un lielākos grāmatu veikalos.**

Kažokmēteļu darbnīca

Spec. pasūtījumi.

P. Levins

Avotu ielā 13. — Ļālr. 33577.

A. Z. Levinsons

Rīgā, Marijas ielā 53 (Stabu ielas stūrī). Tālr. 96531.

Plašā izvēlē adāmās dzijas un adītas preces.

MAIZNĪCA un KONDITOREJA

Ernst Lüdecke, Rīgā

Galvenais veikals: **Avotu ielā Nr. 32. Tālr. 96160, 96293.** Nodaļa:**Marijas ielā Nr 4.** Tālr. 27094.

Katru stundu svaiga maize.

Zobu techniska laborātorija

Jēkabs Lurie

Izgatavo visāda veida māksl. zobus, kaučuka un zelta darbus. — Mērenas cenas. Atbildīgs darbs. — Rīgā, Stabu ielā 59, dz. 13. Tālr. 97030.

„Lyon"

Jaunākie Parīzes, Vīnes un Berlīnes MODES ŽURNĀLI un PIEGRIEZTNES

Rīgā, Valņu ielā Nr. 28. Tālrunis 34318.

Amata meistara

J. Meijberga

kungu un dāmu drēbniecība

Rīgā, Blaumaņa ielā Nr. 14, dz. 4.

V. Michaelis

Kuģu proviantēšana

Rīgā, L. Miesnieku ielā 10. Tālr. 22570.

Minerālūdeņu iestāde

P. Ozols

Rīgā, Stabu ielā 56. Tālr. 96794.

Zaķis.

— Sieviņ, sagatavo man ceļa somu, es braukšu medībās.

— Labi, Arnold, bet šoreiz gan raugi, lai zaķis būtu svaigs.

Universāls tālskats.

Pārdevējs ieteic pircējam tālskatu un nežēlo vārdus:

— Šī tālskata pievilkšanas spējas ir tik lielas, ka visi priekšmeti, kuŗus jūs redziet sev priekšā, liekas, ka tie jums ir jau aiz muguras.

Tabakas veikalā.

— Šos cigārus jūs variet piedāvāt pat savam labākam draugam.

— Lieliski; bet sakiet, lūdzu, vai jums nebūtu tādi cigāri, kuŗus es pats labprāt varētu smēķēt?

Būv- un mēbeļu galdniecība

K. Pagasts

Dib. 1885. g.

Rīgā, Aizsargu ielā 36. — Tālr. 94260.

Elektriskās apgaismošanas armatūras

Perls un Marienfelds

Kaļķu ielā 12. Marijas ielā 28.

Metala preču rūpniecība un galvanizēšanas iestāde

A. PULIS UN B-DRS

Rīgā, Dzirnavu ielā 133. Tālr. 23054. Lielā izvēlē: **Dažādākas metalu preces mēbeļu apkalumiem, frizieru iekārtas un galanterijas nozare.**

MANUFAKTŪRAS, VEĻAS un MEŽĢĪNU NOLIKTAVA

B. Rafailovičs

Rīgā, Marijas ielā 4-a, dz. 2. Tālr. 22953.

DROGU, PARFIMĒRIJU un KRĀSU TIRGOTAVA

N. Rubins

Rīgā, Marijas ielā Nr. 32. Tālr. 92026.

Emil Sehl, Rīgā

LAŠU TIRGOTAVA un ŽĀVĒTAVA

Centrāltirgū, 4. paviljonā **Nr. 152.** Tirgū tālr. 33895. Dzīv. tālr. 31275.

Rūdolfa Skujiņa tipogrāfija

Rīgā, Tērbatas ielā 6-8. Tālr. 26315. Izpilda visāda veida iespiešanas darbus: valsts un pašvaldību iestādēm, izdevniecībām, sabiedriskām organizācijām u. t. t. — **Ātri. — Glīti. — Lēti.**

Pulksteņu, zelta un sudraba lietu tirgotava

Georgs Šmits un dēls

Rīgā, Audēju ielā Nr. 20. Tālr. 20808.

Agr.

E. Šapiro

Rīgā, Marijas ielā Nr. 31. Tālr. 29618. Dib. 1903. g.

Dāmu kleitas, rīta kleitas, svārki, blūzes

MĒCHANISKA SKĀRDNIECĪBA

A. Šapiro

Avotu ielā 19. Tālr. 33274.

Speciālitāte: **četrstūraini ventilātori** (seluzija) dažādos lielumos.

Pirmklasīgs dāmu un kungu APĢĒRBU NAMS

L. Šmuškins

Dib. 1908. g.

Rīgā, Marijas ielā 16 (Avotu ielas st.). Tālrunis 29557.

VEĻAS DARBNĪCA

J. Šmuškovičs

Marijas ielā 12, dz. 11. Tālr. 32110.

Elegantu kungu garderobju darbnīca

A. Šneiders

Rīgā, Valņu ielā Nr. 26. Tālr. 20301.

A./S. APĢĒRBU un MANUFAKTŪRAS NAMS

M. I. Šumachers

Rīgā, Marijas ielā 21, tālr. 29157.

DRĒBNIECĪBA

H. Teljatins

Rīgā, Kr. Barona ielā Nr. 14. Tālrunis 27857.

Daugavpils Ēbreju krāj - aizdevu sabiedrība

Dibināta 1923. g.

Daugavpilī, Saules ielā 18 Tālrunis 3042.

TEK. RĒĶINI: Latv. bankā Nr. 3918 un Pastā 2350.

Izved visas banku operācijas. Kase atvērta no 10—15. Korespondenti visās Latvijas pilsētās.

The SHELL Company of Latvia Ltd. London

Daugavpils noliktava

Daugavpilī, 3. janvāŗa ielā 32.
Tālrunis 2130.

Latgales piensaimnieku sabiedrību savienība

Daugavpilī, Muitas ielā 1, tālr. 694.

B. JUCHNEVIČS

Grāmatu un rakstāmlietu veikals

Daugavpilī, Vadoņa ielā Nr. 24.
Tālrunis 2408.

A. Mitrofanovs un dēls

Daugavpilī, Vadoņa ielā Nr. 31
Paša namā. Tālr. 2167.

TEK. RĒĶINI: Latv. Bankā Nr. 3936
Pastā Nr. 2808.

CEPTUVES: maizes, sauso kliņģeru, veģu un koloniālpreču tirgotava.

VAIRUMĀ. MAZUMĀ.

S-ba «Apiņu Imports»

O. Marons un Š. Kagans

Daugavpilī, Cietokšņa ielā 20,
Tālr. 281.

Brāļi Averbuchs

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 32.
Tālrunis 2913.

Dzelzs, tērauda, kanālizācijas pieder. un lauksaimniecības mašīnas.

Jāzeps Balabkins

GAĻAS RŪPNIECĪBA

Daugavpilī, Raiņa ielā Nr. 79
Tālr. Nr. 409.

DĀMU APĢĒRBU SALONS

K. Baranovskis

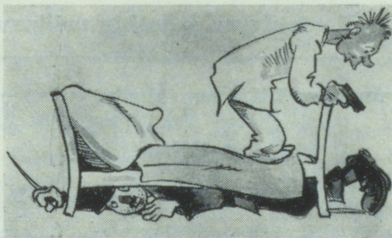
Daugavpilī, Raiņa ielā Nr. 8.
Tālrunis 2141.

E. MATĪSS

Deju kursi — Liepājā,

Rožu laukumā Nr. 12.
Privātadrese: Ozolu ielā 12.
Runas stundas no plkst. 6—9 vakarā.

Tikpat neticēs.

Kāpostiņš, atgriezies no darba, atrod zem gultas zagli.

— Sākiet man, ko jūs te dariet?

— Kungs, ja es teikšu, ka gaidu tramvaju, vai jūs man ticēsiet?

Taisnošanās.

Skopiņš ierodas pie ārsta. Pēc izmeklēšanas tas noliek ārstam uz galda vienu latu.

— Nē, kungs, par vizīti es ņemu ne mazāk kā piecus latus.

— Piecus? Bet man teica, ka trīs latus.

Nesaprašanā.

— Tikko vēl vakar jūs man sūdzējaties par naudas grūtībām, bet šodien es redzu, jūs sev atļaujaties konjaku.

— Es tiešām nesaprotu! Kad man naudas nav, es nevaru to sev atļauties; kad man nauda ir, es arī nedrīkstu to darīt. Sakiet, lūdzu, kad tad īsti lai es dzeru konjaku?

ILGVIĻŅI

ir katras dāmas lepnums, ja tie ielikti precīziem aparātiem un augstvērtīgām, matus baŗojošām eļļām. Sprogas veidojas kā dabīgas ar nepārspētu izturību tikai pie

M-me Emmy Veize

Daugavpilī, Imantas ielā 26
Tālrunis 2673.

Pirmklasīga zvērādu tirgotava un darbnīca

L. Baskinds

Daugavpilī, Kr. Valdemāra ielā Nr. 32.
Tālr. 3382. Pirmkl. darbs, zem personīgas uzraudz. Cenas mērenas.

MANUFAKTŪRAS LIELTIRGOTAVA

M. Biksons

Daugavpilī, Rīgas ielā 57.
Tālrunis 593.

ELEKTRISKA DESU DARBNĪCA

M. F. Brauns

Daugavpilī, Varšavas ielā 8.
Tālrunis 719.

Striķu un šņoru rūpniecība

M. Buls

Daugavpilī, Cietokšņa ielā 54.

No paša rūpniecības visplašākā izvēlē **striķi, streņģes, tines un visi zvejniecības piederumi.**

Sabiedrība «BARZEL» Daugavpilī

J. K. Starobins un dēli, Brāļi Averbuchi, N. Apters, A. Starobins un V. Peress. Kr. Valdemāra ielā Nr. 34.

Gatavu apģērbu nams

«Brāļi Butini»

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 65. Tālrunis 2594.

Mēbeļu fabrika E. BUTINS

Daugavpilī, Saules ielā Nr. 12 Tālrunis dzīvoklī 2946.
Gatavu mēbeļu pārdotava **3. janvāŗa ielā 57.** Tālrunis 3017

J. Cemels

Daugavpilī, Aizsargu ielā 66. Tālr. 2292.
Bakalejas preču, siļķu un cukura noliktava.

Apkārtnes pazinējs.

— Atļaujat jūs jautāt, vai šī apkārtne jums pazīstama?
— O jā! Pa labi restorāns, pa kreisi krodziņš un tur tālāk kaut kas vidējs starp tiem ... tējnīca, kur var dabūt šņabi.

Tikai viena.

— Jau vairākas dienas, ka man galvā tikai viena doma ...
— Nabadzīte, viņai tad gan ļoti gaŗlaicīgi.

Pareizi sadalīts.

Stiebriņš ar Salmiņu ietur pusdienas. Stiebriņš sadala atnesto zivi, pie kam pats patur sev lielāko gabalu.
— Tā nav labi, — pamāca to Salmiņš, — tā neviens nerīkojas. Ja man būtu jādala divi nevienādi gabali, es noteikti sev paturētu mazāko.
— Nu, bet ko tad tu īsti gribi? Tu taču mazāko arī dabūji!

«Centrāl» viesnīca

Īpašn. H. Boleišo

Daugavpilī, 3. janvāŗa ielā 28.
Tālrunis 2134.

PATĒRĒTĀJU BIEDRĪBA

«Daugava»

Daugavpilī, Rīgas ielā, tirgus rindās 3.
Tālrunis 509.

Tekstilfabrika S-ba «DAUGAVA»

Šloma Gordons, Mendels Osins un Ilja Koblencs Fabrika un kantoris:
Daugavpilī, Rēzeknes ielā 95. Tālr.133
Rīgas noliktava:
Rīgā, Avotu ielā Nr. 6-a. Tālr. 24206.

Kārlis Dauge

Daugavpilī, Vadoņa ielā Nr. 23.
Tālrunis 2020.
Auto-, foto-, radio un elektro piederumi.

ĀDU NOLIKTAVA

J. Dedinskijs

Daugavpilī, Viestura ielā Nr. 64-55.
Paša namā. Tālrunis 3367.

Vislielākā izvēlē **dzelzs- un niķeļgultas, bērnu ratiņi un gultiņas**

O. DOBKINS

Daugavpilī, Viestura ielā Nr. 60.
Dib. 1920. g.
Darbs garantēts. Cenas mērenas.

BŪVMATERIĀLU TIRGOTAVA

R. Drujans

Daugavpilī, Saules ielā Nr. 10.
Tālrunis dzīvoklī 2855.

Kino «EDEN»

Daugavpilī, Rīgas ielā 5. Tālr. 2700.
Īp. L. Gandes un S. Frumkins
Vispirmklasīgākais kinoteātris Daugavpilī, ar 600 sēdvietām. Ik nedēļas **jauna programa no jaunākām filmām.**

KAĻĶU RŪPNIECĪBA

Boruchs Eidus

Daugavpilī, Vidus ielā Nr. 48.
Tālrunis 2383. Dib. 1866. g.

Josels Feigelsons

Daugavpilī, Aizsargu ielā Nr. 43.
Tālrunis 2951.
Konfekšu un šokolādu noliktava.

Zarnu apstrādāšanas fabrika

S. Fingergoits

Daugavpilī, Valkas ielā 4.

S. Geļcers un dēli

Daugavpilī, Tirgus rindās 2.
Tālrunis 2846
Krāsu un tapēšu tirgotava.

ĀDU FABRIKA

Š. Gelermans

Daugavpilī, Maizes ielā 5.

GAĻAS TIRGOTAVA

J. Goldmanis

Daugavpilī, Imantas ielā 46.
Tālrunis 2760.

L. Gravecs

J. Kreiļa alusdarītavas lielnoliktava

Daugavpilī, Rīgas ielā 50.
Tālrunis 2586.

Movša un brāļi Greini

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 51 un 53.
Tālrunis 3028 un 2455.
Pastāv no 1886. g.
Zvērādu, velosipedu un ratu riepu veikals.

M. G. Griliches s-bas

ĀDU FABRIKA

Daugavpilī, 18. novembŗa ielā 193.
Tālrunis 3179.

Apdrošināšanas un Transporta akc. sab.

«Latvijas Lloids»

Galvenais aģents **Jānis Grūbe**
Daugavpilī, Daugavas un Raiņa ielas stūrī 4/6. Tālr. 2410.

Brāļi Gutkins

Daugavpilī Rīgas ielā 49.
Pulksteņi, zelts, sudrabs, pulksteņu piederumi. Speciāla pulksteņu, zelta un sudrablietu izlabošana. — Dib. 1903. g.
Vairumā un mazumā.

«Zīda izstrādājumu fabrika

Italija

B. Gitelsons»
Daugavpilī, Saules ielā 33.
Tālrunis 520.

RESTORĀNS

T. Jekimovs

Daugavpilī, Rīgas ielā 78.

MANUFAKTŪRAS TIRGOTAVA

S. Kacens

Daugavpilī, Rīgas ielā 24. Tālrunis 2749
Lielākā izvēlē **vadmalas audumi un pārējo tērpu drānas.**

GATAVU APĢĒRBU VEIKALS

M. Kaicers

Daugavpilī, Rīgas ielā 62.

Vulfa I. Kļačkina

SUKU UN SARU FABRIKA

Daugavpilī, Lāčplēša ielā 96-98.

Ķīmiska tīrītava, krāsotava un veļas mazgātava

«Kometa»

J. Ķiris un H. Ķire.
Daugavpilī, Viestura ielā 17. tālr. 2886.

Miltu, labības un pārtikas tirgotava

Z. Kristals

Daugavpilī, Viestuŗa ielā 79.

Rakstāmlietu un kancl. pieder. veik.

H. Krupats

Daugavpilī, Viestuŗa ielā Nr. 63.

CIVĪLAPĢĒRBI
krājumā pie

Š. Ļaks

Daugavpilī, Aizsargu ielā 66.

Fricis Lasenbergs

Daugavpilī, Saules ielā Nr. 17.
Tālr.: 437 un 661.

AUTO-SATIKSME.

Spoguļu un bilžu rāmju darbnīca

A. Lastings

Daugavpilī, Saules ielā 19.
Tālr. 590.

Konfekšu fabrika un stērķeļu darbnīca

«Latvija»

Daugavpilī, Aizsargu ielā Nr. 39.
Tālrunis 2349.

Latvijas Sarkanā Krusta aptieka

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 15.
Tālrunis 2440.

M. Lazarevs

KOŠERDESU FABRIKA

Daugavpilī, Aizsargu ielā Nr. 51.
Tālrunis 2955.

Valsts degvīnu, liķieŗu un alus tirg.

P. Lazarevs

Daugavpilī, Rīgas ielā 78.

MANUFAKTŪRAS VEIKALS

J. Levins

Daugavpilī, Rīgas ielā 33.
Tālr. 2583.

Valču dzirnavas un koku zāģētava

M. Levitans un L. Mostovs

Daugavpilī, Vidus ielā Nr. 30.
Tālrunis 2423.
Izved dažādu malšanu, zāģēšanu, zeimerēšanu un piedāvā jumtu šķindeļus.

Meiers Lubockis

KOKU TIRDZNIECĪBA

DAUGAVPILĪ.

Juveliera veikals G. LUBOVIČS

Daugavpilī, Vadoņa ielā Nr 23.
Lielā izvēlē sienas un kabatas pulksteņi, no labākām firmām. Zeltīšana, sudrabošana. Kristalls, sudrabs, dzintars. Cenas mērenas.

P. Lucāns

Daugavpilī, Vadoņa ielā Nr. 21.
Tālrunis 3058.
Puķes, sēklas, dārzkopības piederumi, augu kaitēkļu apkaŗošanas līdzekļi.

Koku apstrādāšanas darbnīca

J. Magarams

Daugavpilī, Cietokšņa ielā 65.

Prov. A. Manaseviča aptieka

Daugavpilī, Saules ielā 20.
Tālrunis 280.

---

1. šķ. restorāns M. MARKULS

Daugavpilī, 3. janvāŗa ielā Nr. 42.
Tālr 2527. — Atspirdzinoši dzērieni no labākām firmām. Pirmklasīgs ķēķis un bufete. Koncertmūzika. Mērenas cenas.
Laipna apkalpošana.

S-ba «Metrups»

D. GUTNERS UN BIEDRI

Aluminija un metallpreču rūpniecība.
Daugavpilī, Aizsargu ielā Nr. 46.

Augļu un minerālūdeņu iestāde

S-ba „O. L. D. K. Mikulins un Biedri"

Daugavpilī, A. Pumpura ielā 22.
Tālrunis 2095.

KOKU ZĀĢĒTAVA

Z. Mizrochs

Daugavpilī, Vidus ielā Nr. 2.
Tālrunis 404.

CENTRĀLĀ PIRTS

Īpašn. H. Mjachkijs

Daugavpilī, Nometņu ielā Nr. 4.

«J. Neimarks īp. R. Neimarks un biedri»

Raugavpilī, Rīgas ielā, Tirgus rindā 9.
Tālrunis 2971.

A/S. «KONTINENTS» galošu noliktava

Brāļi Nochimovski un A. Munio

Daugavpilī, Saknu ielā 8.
Tālrunis 169.

J. Nochimovskis

Daugavpilī,
3. janvāŗa ielā Nr. 39.
Viss priekš optikas, foto un elektrības.

Tikai «ZIVTIŅA» ziepes

SAB. «OLM»

Daugavpils nodaļā, Teātŗa ielā Nr. 20.
Tālrunis 2943.

Tiesā.

— Apsūdzētais, kamdēļ jūs kopā ar precēm neņēmāt arī naudu?

— Un jūs arī, tiesneša kungs, man to pārmetiet? Mana sieva man par to jau kārtīgi izmazgāja galvu.

Meli.

Kāds ziemeļnieks sašutis stāsta savam draugam:

— Ko jūs man melšiet par karstumu dienvidos, tas viss tikai meli! Termometrs, kuŗu man atsūtīja no dienvidiem, rāda to pašu temperātūru, kādu rāda mans šeit pirktais termometrs.

Vietnieks.

— Lūdzu palīdziet aklam...
Kāda dāma pasniedz naudu lūdzēja izstieptā rokā.

— Bet, kundze, nauda ir viltota!

— Kā jūs to ziniet? Jūs taču esiet akls.

— Es neesmu akls, es tikai izpildu viņa vietu.

— Bet kur tad aklais?

— Viņš aizgāja uz kīno.

Miltu noliktava J. Opeškins

Daugavpilī, Saules ielā 30. Tālrunis 3085.

Adītu preču un trikotāžu tirdzniecība un rūpniecība

A.-S. «P E K A» Rīgā

Daugavpils nod. Cietokšņa ielā Nr. 44. Tālr. 2246.

Kritika.

— Jūs manu uzvalku esiet galīgi sabojājuši! Visi, kas tikai uz mani paskatās, tie smej.
— Smej! Tad tā ir laba pazīme! Pagājušo nedēļu es pagatavoju kādam klientam uzvalku, bet tad visi viņa mājinieki raudāja

Kalnos.

— Skaties, tēt, cik tur lejā ir skaisti!
— Ak, tu, palaidnis tāds! Un tamdēļ tu man liki tik augstu kāpt, lai tagad es skatītos, cik skaisti ir tur lejā!

Zooloģiskā dārzā.

— Interesanti zināt, kur atrodas šā papagaiļa dzimtene?
— Spriežot pēc deguna, laikam Jeruzālemē.

Karstums vainīgs.

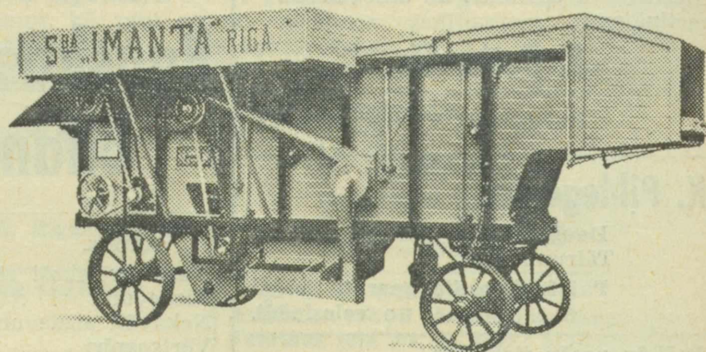
— Jūsu piegādātais piens pēdējā laikā ir stipri ūdeņains.
— Tas ir iespējams, jo pastāvot karstam laikam, govis stipri daudz dzer.

Bauskas krāj-aizdevu sabiedrības bilance uz 1937. g. 1. augustu

Aktīvs.		Pasīvs.	
Kase un tekoši rēķini	7.477,08	Kapitāli: pamata	271.919,84
Aizdevumi	1.457.243,28	rezerves	33.563,88
Nokavēti aizdevumi	28.410,36	speciāli	49.766,04
Vērtspapīri	51.019,—	Noguldījumi	241.231,63
Nekustamā manta	176.814,12	Spec. tk. rēķ. Latv. bankā	969.172,13
Inventārs	10.010,26	Spec. tk. rēķ. citās kredit-iestādēs	91.182,30
Tekoši izdevumi	26.445,75	Aizņ. Hipot. bankā	30.276,33
Noguld. un aizņēm. %%	22.219,59	Aizdevumu augļi	74.789,73
Pārējie aktīvi	1.690,81	Nekust. mantas ieņēm.	3.975,04
		Pārējie pasīvi	15.634,33
	1.781.330,25		1.781.330,25

Par noguldījumiem sabiedrība maksā: uz noteiktu laiku 6% un nenoteiktu laiku 5%. Par aizdevumiem ņem 7%.

Biedru solidārā papildu atbildība par Ls 2.719.188,—.

IMANTA RIGA